



# HEILSU- OG INNLENDISMÁLARÁÐIÐ

Løgtingið

6. apríl 2018  
Mál: 17/00872-54  
Tygara skriv:  
Viðgjørt: PB

## Løgtingsmál nr. XX/2017: Løgtingslóg um fyrisiting av margfeldinum í náttúruni (náttúrumargfeldislógin)

(Uppskot til)

**Løgtingslóg**

**um**

**fyrisiting av margfeldinum í náttúruni**

**(Náttúrumargfeldislógin)**

### **Yvirlit:**

- Kapittul 1. Endamál og gildisøki o.a. (§§ 1-3)
- Kapittul 2. Almennar ásetingar um burðardygt brúk (§§ 4-14)
- Kapittul 3. Fyrisiting av sløgum (§§ 15-24)
- Kapittul 4. Fremmandar lívverur (§§ 25-29)
- Kapittul 5. Økisvernd (§§ 30-48)
- Kapittul 6. Útvald náttúrusløg (§§ 49-52)
- Kapittul 7. Ílegutilfar (§§ 53-54)
- Kapittul 8. Myndugleiki eftir lógini, eftirlit o.a. (§§ 55-62)
- Kapittul 9. Handhevjan og tvingsilstiltøk (§§ 63-69)
- Kapittul 10. Ásetingar at enda (§§ 70-72)

### **Kapittul 1 Endamál og gildisøki o.a.**

#### *Endamálið við lógini*

§ 1. Endamálið við lógini er at røkja tað lívfrøðiliga, landslagsliga og jarðfrøðiliga

margfeldið og tær vistfrøðiligu tilgongdirnar í tí føroysku náttúruni við burðardyggum brúki og vernd, eisini so at náttúran kann vera støði undir virki, mentan, heilsu og trivnaði hjá Føroya fólki nú og í framtíðini.

*Gildisøki*

§ 2. Lógin fevnir um føroyskt landøki, eisini áir, vøtn, ósar og løkir, og føroyskt sjóumveldi.

*Stk. 2.* Á landgrunninum og á tí ytru føroysku landleiðini galda §§ 1, 3 til 5, 7 til 10, 14 til 16, 53 og 54, so langt tær passa, og við teimum avmarkingum, sum altjóðarættur setur.

*Allýsingar*

§ 3. Í hesi lógini skulu hesi hugtøkini skiljast soleiðis:

- 1) Dýr: dýr í breiðari merking, m.a. súgdýr, fuglur, fiskur og ryggleys dýr.
- 2) Fremmand lívvera: lívvera, sum ikki hoyrir til nakað slag ella nakran stovn, sum finst natúrliga á staðnum.
- 3) Heysting: at henta ella savna inn plantur ella plantupartar (eisini ber og fruktir) í útlívi og vinnu.
- 4) Innflutningur: at føra í land úr økjum uttan fyri gildisøkið hjá lógini.
- 5) Ílegutilfar: ílegur og annað arvatilfar í øllum lívfrøðiligum tilfari, sum kann flytast til aðrar lívverur við ella uttan tøkniliga hjálp, tó ikki ílegutilfar frá menniskjum.
- 6) Lívfrøðiligt margfeldi: margfeldið av vistskipanum, sløgum og ílegubrigdum innan fyri sløginu og tey vistfrøðiligu sambondini teirra millum.
- 7) Lívvera: einstaklingur (*individ*) av plantum, dýrum og smáverum, íroknaðir allir partar, sum kunnu nærast ella flyta ílegutilfar.
- 8) Náttúrumargfeldi: lívfrøðiligt margfeldi, landslagsmargfeldi og jarðfrøðiligt margfeldi, sum ikki í høvuðsheitum er úrslit av ávirkan frá menniskjum.
- 9) Náttúruslag: einsháttað slag av náttúru, sum fevnir um allar livandi lívverur og umhvørvistættirnar, sum har virka, ella serstök sløg av náttúrufyribrigdum umframt serstök sløg av jarðfrøðifyribrigdum.
- 10) Plantur: leggstreingjaplantur, mosi, algur, soppar og skónir.
- 11) Ryggleys dýr: dýr við ongum ryggi.

12) Slag (*species*): bólkur av livandi lívverum flokkaður eftir lívfrøðiligum metingarstöði.

13) Stovnur: bólkur av einstaklingum av sama slagi, sum um somu tíð liva innan fyri eitt avmarkað øki.

14) Tøka: øll avlíving ella burturtøka úr náttúruni av heilum lívverum ella pørtum av lívverum, sama hvat endamálið er.

15) Útseting: at seta út, tilvitað at sleppa út ella at tveita sum burturkast lívverur í náttúruna ella í eina afturlatna skipan, har eingin vissa er fyri, at tær ikki sleppa út.

16) Veiða: at fanga ella drepa vill dýr til gagnnýtslu.

17) Vistfrøðiligt funktiónsøki: øki – mørkini kunnu broytast við tíðini – sum hevur eina vistfrøðiliga funktión fyri eitt slag, til dømis sum gýtingarøki, vakstrarøki, øki, har ið fuglur søkir sær føði, ferðingarleið, hamskiftisøki, náttarhvíldarøki, makingarøki, yngliøki, vetrartilhaldsøki og búøki.

18) Vistfrøðiligur standur: støða og gongd við atlitum at funktiónum, bygnaði og framleidni, har ið eitt náttúruslag finst, í mun til ítøkiligar ávirkanartættir.

19) Vistskipan: ein meira ella minni greidliga avmarkað og einsháttað náttúruskipan, har plantusamfeløg, dýrasamfeløg og smáverusamfeløg virka í samspæli sínámillum og við tað ikki-livandi umhvørvið.

**Kapittul 2****Almennar ásetingar um burðardygt brúk***Fyrisitingarmið fyri náttúrusløg og vistskipanir*

§ 4. Miðast skal eftir at varðveita margfeldið av náttúrusløgum í teimum natúrligu útbreiðsluøkjum og við tí margfeldið av sløgum og tær vistfrøðiligu tilgongdirnar, sum eyðkenna hvørt náttúruslagið. Eisini skal miðast eftir at varðveita funktiónir, bygnað og framleidni hjá vistskipanunum, í so stóran mun sum tað verður mettt at vera rímligt.

*Fyrisitingarmið fyrir slög*

§ 5. Miðast skal eftir at varðveita slögini og teirra ílegumargfeldi við framtíðini í huga, og at slögini skulu finnast í lívförum stovnum í sínum náttúrligu útbreiðslukjum. Í tann mun tað krevst til at rækka hesum, skulu eisini tey vistfrøðiligu funktiónsøkini hjá slögunum og hinar vistfrøðiligu fyrirteytirnar, sum tey ikki fáa verið fyríuttan, varðveitast.

*Stk. 2.* Fyrisitingarmiðið í stk. 1 geldur ikki fyri fremmandar lívverur.

*Stk. 3.* Tá ið talan er um tamd og vand slög, skal sitast fyri ílegumargfeldinum við tí í hyggju at tryggja tilfeingisgrundarlagið fyri framtíðina.

*Almenn varsemisskylda*

§ 6. Øll hava skyldu til at fara fram við varsemi og gera tað, sum rímligt er, til, at tað slepst undan, at náttúrumargfeldið verður fyri skaða, sum er ímóti fyrisitingarmiðunum í §§ 4 og 5. Verður virksema útint sambært loyvi frá almennum myndugleika, er varsemisskyldan at rokna sum lokin, um fyrirteytirnar fyri loyvinum framvegis eru til staðar.

*Meginreglur fyri almennum avgerðum í §§ 8 til 12*

§ 7. Meginreglurnar í §§ 8 til 12 skulu havast sum grundarlag sum leiðreglur, tá ið almennur myndugleiki verður útintur, eisini tá ið fyrisitingarstovnur veitir studning og í sambandi við fyrisiting av fastognum hjá tí almenna. Metingin sambært 1. pkt. skal síggjast í avgerðini.

*Vitanargrundarlagið*

§ 8. Almennar avgerðir, sum viðvíkja náttúrumargfeldinum, skulu, so langt sum tað er rímligt, byggja á vísindaliga vitan um stovnsstöðuna hjá slögum, útbreiðsluna og tann vistfrøðiliga standin hjá náttúruslögum og virknaðin av árinum. Kravið til vitanargrundarlagið skal vera rímligt alt eftir málinum og vandanum fyri, at náttúrumargfeldið verður fyri skaða.

*Stk. 2.* Myndugleikarnir skulu harafturat leggja dent á vitan, sum er grundað á royndir hjá ættarliðum, sum hava livað av og í

samspæli við náttúruna, og sum kann styðja upp undir burðardygt brúk, og at náttúrumargfeldið verður vart.

*Meginreglan um fyrivarni*

§ 9. Verður avgerð tikin, hóast nøktandi vitan ikki er til taks um, hvørji árin avgerðin kann hava á náttúruna, skal miðast eftir at sleppa undan møguligum munandi skaða á náttúrumargfeldið. Er vandi fyri álvarsligum ella óbotaligum skaða á náttúrumargfeldið, skal vitanartrot ikki brúkast sum grundgeving fyri at útseta ella lata vera við at seta í verk fyrisitingartiltøk.

*Heildartrýstið á vistskipanina*

§ 10. Metast skal um eitt árin á eina vistskipan við støði í heildartrýstinum, sum vistskipanin er ella verður fyri.

*Tann, sum varðar av virksema, sum er umhvørvinum at skaða, ber kostnaðin*

§ 11. Tann, sum varðar av virkseminum, ber kostnaðin av at forða fyri ella avmarka skaða á náttúrumargfeldið, sum virksema er atvold til, tá ið tað ikki er órímligt alt eftir virkseminum og skaðanum.

*Umhvørvisgóð tøkni og rakstrarhættir*

§ 12. Til at sleppa undan ella avmarka skaðilig árin á náttúrumargfeldið skal støði takast í rakstrarháttum, tøkni og staðseting, sum eftir eini heildarmeting av fyrrverandi, verandi og komandi brúki av margfeldinum og fíggjarligum viðurskiftum geva tey bestu samfelagsligu úrslitini.

*Dygdarkrøv til náttúrumargfeldi*

§ 13. Landsstýrismaðurin kann áseta leiðbeinandi dygdarkrøv til náttúrumargfeldi, m.a. til útbreiðsluna av einum slagi ella náttúruslagi og til tann vistfrøðiliga standin hjá einum náttúruslagi.

*Stk. 2.* Verður eitt dygdarkræv, sum er ásett eftir hesi lógini, ikki lokið, ella er vandi fyri, at tað ikki verður lokið, eigur landsstýrismaðurin í samráð við aðrar avvarðandi myndugleikar at gera eina ætlan fyri, hvussu tað kortini kann verða lokið. Ætlanin kann m.a. snúgvá seg um at áseta

nærri reglur við heimild í hesi ella øðrum lógum.

*Onnur týðandi samfelagsáhugamál*

§ 14. Tiltøk eftir hesi lógini skulu vígast upp ímóti øðrum týðandi samfelagsáhugamálum.

**Kapittul 3**  
**Fyrisiting av sløgum**

*Meginregla fyri fyrisiting*

§ 15. Veiða og onnur tøka av náttúrliga villum dýrum kann bara fara fram sambært lóg ella avgerð við heimild í lóg. Í øllum virksemini skal sleppast undan, at vill dýr og teirra reiður ella búgv verða fyri óneyðugum skaða og líðing. Sleppast skal eisini undan, at vill dýr verða jagstrað óneyðuga.

*Stk. 2.* Heysting og onnur tøka av villum plantum er loyvd, tá ið hon ikki hóttir stovnin á staðnum ella er avmarkað við lóg ella avgerð við heimild í lóg.

*Stk. 3.* Ásetingarnar í stk. 1 og 2 eru ikki til hindurs fyri lógligari ferðslu, landbúnaðarvirksemini ella øðrum virksemini, sum er í samsvari við varsemiskylduna í § 6.

*Stk. 4.* Veiða, heysting og onnur gagnnýtsla, sum er fevnd av lögtingslóg um fyrisiting av sjófeingi, er ikki fevnd av reglunum um veiðu og tøku í §§ 16, 18 og 19.

*Veiða*

§ 16. Avgerðir um at loyva veiðu av villum súgdýrum og fugli verða tiknar við heimild í viðkomandi veiðulóggávu.

*Stk. 2.* Veiða kann bara loyvast, tá ið slagið sambært tí bestu tøku skjalfestingini framleiðir eitt avlop, sum kann veiðast burðardygt.

*Stk. 3.* Tá ið avgerð verður tikin um at loyva veiðu og um mannagongdina í sambandi við veiðu, skal dentur harumframt leggjast á funktiónina, sum slagið hevur í vistskipanini, og ávirkanina, sum veiðan kann hava á tað lívfrøðiliga margfeldið annars. Dentur skal eisini leggjast á týdningin, sum slagið hevur fyri vinnu, frítíðarlív og veiðusiðvenju í tí viðkomandi økinum, og á skaða, sum slagið ger.

*Stk. 4.* Stk. 2 og 3 galda ikki fyri veiðu av fremmandum lívverum.

*Onnur tøka eftir meting hjá landsstýrismanninum*

§ 17. Landsstýrismaðurin kann við kunngerð ella fyrisitingaravgerð loyva tøku av villum súgdýrum og fugli umframt fiski í áum og vøtnum:

- 1) til at verja plantur, dýr og vistskipanir, sum finnast náttúrliga í náttúruni,
- 2) til at verja fyri skaða á grøði, húsdýr, fisk, vatn ella aðra ogn,
- 3) til at tryggja almenn heilsuatlit og trygdaratlit ella onnur týðandi almenn áhugamál,
- 4) til at endurreisa stovnar,
- 5) til gransking, undirvísing ella flokkanarvirksemini, ella
- 6) sum eru fremmandar lívverur.

*Stk. 2.* Avgerð eftir stk. 1, nr. 1 til 6, kann bara takast, um tøkani ikki hóttir lívførið hjá stovninum, ella tað ikki ber til at røkka endamálinum á annan nøktandi hátt. Landsstýrismaðurin kann leggja treytir við einum loyvi til tøku.

*Stk. 3.* Landsstýrismaðurin kann av sínum eintingum seta í verk tøku við teimum endamállum, sum nevnd eru í stk. 1, nr. 1 til 4 og 6, sbr. stk. 2. Tøkani kann um neyðugt fara fram á ognini hjá øðrum. Landsstýrismaðurin kann áseta nærri reglur fyri slíkari tøku.

*Tøka av ryggleysum dýrum*

§ 18. Um ikki annað er ásett, er loyvt at

- 1) avliva ryggleys dýr, sum eru til ónáðir ella skaða,
- 2) avliva fremmand ryggleys dýr og
- 3) taka ryggleys dýr, um tað ikki hóttir stovnin í økinum.

*Stk. 2.* Tá ið landsstýrismaðurin setur í verk tiltak eftir stk. 1, nr. 1 ella 2, kann hetta um neyðugt fara fram á fastogn hjá øðrum.

*Stk. 3.* Landsstýrismaðurin kann í kunngerð áseta reglur ella taka avgerð um veiðu og aðra tøku av ryggleysum landdýrum.

*Stk. 4.* Veiða og onnur gagnnýtsla av villum ryggleysum dýrum í sjónum og í áum, vøtnum, ósum og løkum er ikki fevnd av hesi ásetingini.

*Tøka av plantum*

§ 19. § 15, stk. 2, er ikki til hindurs fyri, at plantur verða burturtiknar til at verja fyri skaða á heilsuna hjá fólki og dýrum, á grøði ella aðra ogn, til at taka burtur fremmandar lívverur ella til at tryggja týðandi samfelagsáhugamál.

*Stk. 2.* Landsstýrismaðurin kann á ognini hjá øðrum seta tiltøk í verk til at verja fyri skaða sum nevndum í stk. 1 og taka stig til burturtøku til at verja natúrlig sløg og vistskipanir.

*Stk. 3.* Landsstýrismaðurin kann gera kunngerð ella taka avgerð um heysting ella aðra tøku av plantum, sum ikki er fevnd av reglum í ella hevur heimild í aðrari lóg.

*Stk. 4.* Heysting og onnur gagnnýtsla av villum plantum í sjónum og í áum, vøtnum, ósum og løkum er ikki fevnd av hesi ásetingini.

*Ferðsla uttargarðs*

§ 20. Til at forða fyri at plantur ella dýr verða fyri skaða ella ampa, kann landsstýrismaðurin í kunngerð áseta reglur fyri, hvussu størri tiltøk uttargarðs skulu skipast, fyri órógvandi virksemi og fyri ferðslu, sum í serligan mun kann valda skaða.

*Raðfest sløg*

§ 21. Landsstýrismaðurin kann við kunngerð útnevna nærri tilskilað sløg sum raðfest. Tá ið avgerð verður tikin hesum viðvíkjandi, skal stórus dentur leggjast á,

- 1) um stovnsstøðan ella stovnsgongdin hjá slagnum ikki samsvarar við miðið í § 5, stk. 1,
- 2) um slagið hevur munandi part av síni natúrligu útbreiðslu ella ílegusereyðkennir í Føroyum, ella
- 3) um altjóða skyldur eru knýttar at slagnum.

*Stk. 2.* Tá ið talan er um sløg í sjónum, verður ásetingin í stk. 1, nr. 2, bara brúkt í serligum forum.

*Stk. 3.* Tá ið tað er skjalfest, at støðan ella gongdin hjá einum slagi eftir vísindaligum metingarstöði ikki samsvarar við fyrisitingarmiðið í § 5, stk. 1, skal landsstýrismaðurin – av sínum eintingum,

ella tá ið ein felagsskapur ella onnur við rættarligum áhuga krevja tað – meta, um avgerð eftir stk. 1 eigur at verða tikin.

*Stk. 4.* Landsstýrismaðurin kann við kunngerð gera av, at ein raðfesting eftir stk. 1, nr. 1, fellur burtur, tá ið stovnsmiðið í § 5, stk. 1, er rokkið.

*Innihaldið í verndini*

§ 22. Ein kunngerð um raðfest sløg eftir § 21, stk. 1, kann

- 1) áseta forboð fyri allari tøku, skaða á ella oyðilegging av einum raðfestum slagi ella ávísnum stovnum av einum raðfestum slagi, og at reglurnar í §§ 15 til 20 bara skulu galda, í tann mun sum kunngerðin ásetur.
- 2) áseta reglur fyri vernd av ávísnum slögum av vistfrøðiligum funktiónsøkjum, sum eru minni í vavi. Fyrlitini, sum áløgd verða, skulu ikki hava munandi ampa við sær fyri brúk, sum er í gongd. Seta fyrlitini til samans avmarkingar, sum eftir avgerðina hava munandi ampa og miss við sær, kann jarðareigarin krevja, at økið verður vart eftir kapitli 5, ella at undantak verður gjørt frá raðfestingini fyri økini, sum talan er um, eftir stk. 5. Ásetingin er ikki galdandi í ella á sjónum.
- 3) seta krøv um at gera greiðu fyri, hvørjar avleiðingar ætlað inntriv í funktiónsøkini hjá einum slagi hava fyri slagið, eisini at gera greiðu fyri øðrum funktiónsøkjum, sum kunnu gera sítt til at tryggja, at slagið verður vart í samsvari við § 5, stk. 1.

*Stk. 2.* Kunngerðin kann áseta reglur um røktartiltøk í samsvari við § 44, tá ið tað krevst til at verja slagið. Almennar studningsskipanir skulu, alt tað er gjørligt, gera sítt til at tryggja, at eitt raðfest slag verður vart.

*Stk. 3.* Verða reglur ásettar um vernd av ávísnum slögum av vistfrøðiligum funktiónsøkjum hjá raðfestum slögum sambært stk. 1, nr. 2, har sum virkin røkt ella onnur sløg av tiltøkum eru ein fyritreyt fyri at varðveita funktiónsøkið, skal landsstýrismaðurin leggja fram virkisætlan til

at tryggja slík økir. Tað almenna kann gera nærri avtalu við jarðareigara ella rættindahavara um at røkja eitt vistfrøðiligt funktiónsøki hjá raðfestum sløgum.

*Stk. 4.* Samstundis við kunngerð eftir § 21 skal landsstýrismaðurin meta, um tað fyri at varðveita slagið og tess ílegumargfeldi er neyðugt at taka fleiri avgerðir um vistfrøðilig funktiónsøkir eftir hesi lógini ella øðrum lógum.

*Stk. 5.* Landsstýrismaðurin kann gera undantak frá kunngerð eftir § 21, um tað ikki ger standin ella gongdina hjá stovninum verri, ella um týðandi samfelagsatlit gera tað neyðugt.

#### *Handil o.a.*

**§ 23.** Til at varðveita dýrasløg og plantusløg, sum natúrliga liva vill, og til at halda altjóða skyldur, kann landsstýrismaðurin í kunngerð áseta reglur fyri innflutningi, útflutningi, flutningi, sølu og varðveitslu ella ognarhaldi av livandi ella deyðum eintøkum ella pørtum av slíkum.

#### *Varðveitslutiltøk uttan um búøkið og fyri tamd og vand sløg*

**§ 24.** Er eitt slag í beinleiðis vanda fyri at verða oytt, skal landsstýrismaðurin meta, um umframt avgerð eftir § 21 varðveitslutiltøk skulu setast í verk uttan um búøkið, um tað kann gera sítt til, at slagnum verður lív lagað í náttúruni.

*Stk. 2.* Landsstýrismaðurin kann í kunngerð áseta reglur fyri serligum varðveitslutiltøkum fyri tamd og vand sløg til at styðja upp undir miðið í § 5, stk. 3.

### **Kapittul 4 Fremmandar lívverur**

#### *Varsemiskrav*

**§ 25.** Tann, sum hevur ábyrgdina, tá ið livandi ella lívfórar lívverur verða settar út í umhvørvið, skal fara fram við varsemi og, alt tað er gjørligt, royna at forða fyri, at útsetingin fær óhepnar avleiðingar fyri tað lívfrøðiliga margfeldið. Verður sett út sambært loyvi frá almennum myndugleika, er varsemisskyldan at rokna sum lokin, um

fyritleyvitimar fyri loyvinum framvegis eru til staðar.

*Stk. 2.* Tann, sum fer undir virksemi ella tiltak, sum kann hava við sær, at livandi ella lívfórar lívverur spjaðast ella sleppa út, hagar ið tær ikki liva natúrliga, skal í rímiligan mun taka stig til at forða fyri, at hetta hendir.

*Stk. 3.* Kemur skaði á lívfrøðiligt margfeldi ella vandi fyri álvarsligum skaða á lívfrøðiligt margfeldi fyri, orsakað av at fremmandar lívverur verða settar út ella ótilætlað sleppa út, skal tann, sum hevur ábyrgdina, beinanvegin boða landsstýrismanninum frá og taka stig samsvarandi §§ 63 og 64, uttan so at slík skylda at boða frá og taka stig er galdandi eftir aðrari lóg.

*Stk. 4.* Landsstýrismaðurin kann í kunngerð áseta reglur um virksemi ella tiltøk, sum kunnu hava við sær vanda fyri, at lívverur, sum ikki liva natúrliga á einum stað, spjaðast ella ótilætlað sleppa út, og um fráboðanarskylduna eftir stk. 3.

#### *Innflutningur*

**§ 26.** Livandi ella lívfórar lívverur kunnu bara flytast inn í landið við loyvi frá landsstýrismanninum, sbr. tó 2. pkt. Tó krevst ikki loyvi eftir hesi lógini til at flyta inn fremmand dýr, sum eru fevnd av ásetingum í ella við heimild í løgtingslóg um innflutning og hald av vandamiklum dýrum o.ø.

*Stk. 2.* Er endamálið við innflutninginum at seta út í náttúruna, skal umsóknin um loyvi gera greiðu fyri, hvørji árin útsetingin kann hava á tað lívfrøðiliga margfeldið. Landsstýrismaðurin kann leggja treytir við loyvinum.

*Stk. 3.* Loyvi kann ikki gevast, um orsök er at halda, at innflutningurin fer at hava munandi óhepnar avleiðingar við sær fyri tað lívfrøðiliga margfeldið.

*Stk. 4.* Landsstýrismaðurin kann í kunngerð áseta reglur um innflutning eftir stk. 1, eisini um krøv til umsókn og treytir fyri loyvinum. Landsstýrismaðurin kann eisini í kunngerð áseta, at ávísar lívverur ella bólkar av lívverum kunnu flytast inn uttan loyvi eftir hesi greinini, og kann í tí fòrinum krevja fráboðan. Landsstýrismaðurin kann eisini í kunngerð áseta forboð fyri at flyta ávísar

lívverur inn, um tað verður mett at vera neyðugt, fyri at sleppast kann undan munandi óhepnum avleiðingum fyri tað lívfrøðiliga margfeldið.

*Útseting og søla*

§ 27. Tað er ongum loyvt uttan við heimild í § 28 ella loyvi frá landsstýrismanninum at seta út

- 1) lívverur av sløgum og undirsløgum, sum ikki finnast natúrliga í Føroyum,
- 2) vill súgdýr og fugl av sløgum, undirsløgum ella stovnum, sum ikki frammanundan finnast natúrliga í einum øki, og
- 3) lívverur, staðföst stamma undantikin, á sjógv ella í áir, vøtn, ósar og løkir, heldur ikki manngjørdar hyljar, uttan so at loyvi er givið eftir løgtingslóg um aling av fiski v.m.

*Stk. 2.* Landsstýrismaðurin kann, tá ið plantur, sum settar verða út í privatar urtagarðar, eru undantiknar, í kunngerð áseta reglur um krøv um loyvi til at seta út lívverur, sum ikki frammanundan finnast natúrliga á staðnum. Landsstýrismaðurin kann eisini í kunngerð áseta forboð fyri at seta út og selja ávísar lívverur, tá ið tað verður mett at vera neyðugt til at sleppa undan óhepnum avleiðingum fyri tað lívfrøðiliga margfeldið.

*Stk. 3.* Umsókn um loyvi til at seta út sambært stk. 1 og sambært kunngerð við heimild í stk. 2, 1. pkt., skal gera greiðu fyri árinunum, sum útsetingin kann hava á tað lívfrøðiliga margfeldið. Landsstýrismaðurin kann leggja treytir við loyvinum. Loyvi kann ikki gevast, um orsök er at halda, at útsetingin fer at hava við sær munandi óhepnar avleiðingar fyri tað lívfrøðiliga margfeldið. Loyvi kann heldur ikki gevast í ósamsvari við forboð ásett við heimild í løgtingslóg um innflutning og hald av vandamiklum dýrum § 1, stk. 1. Landsstýrismaðurin kann í kunngerð áseta krøv til umsóknina.

*Útseting uttan serligt loyvi*

§ 28. Verður varsemiskyldan eftir § 25 hildin, er loyvt uttan serligt loyvi eftir hesi lógini at seta út

- 1) lívverur, sum eru innfluttar við loyvi eftir § 26, stk. 1, sbr. stk. 2, við útseting í hyggju,
- 2) plantur í privatar urtagarðar og
- 3) plantur í almennar grasagarðar og onnur velt økir, um planturnar í lítlan mun kunnu væntast at breiða seg út um økið, og spjaðingin ikki kann væntast at hava óhepnar avleiðingar við sær fyri tað lívfrøðiliga margfeldið.

*Stk. 2.* Landsstýrismaðurin kann í kunngerð áseta, at nærri tilskilaðar lívverur ella bólkar av lívverum kunnu setast út uttan serligt loyvi, um útsetingin ikki kann væntast at hava óhepnar avleiðingar við sær fyri tað lívfrøðiliga margfeldið. Í tí føri kann fráboðan krevjast og rætturin at seta út uttan loyvi avmarkast til nærri ásett øki.

*Stk. 3.* Útseting eftir stk. 1 kann ikki fara fram í ósamsvari við kunngerð eftir § 27, stk. 2.

*Onnur lóggáva*

§ 29. Loyvir eftir hesi lógini sleppa ongum undan møguligum loyvum til innflutning ella útseting, sum krevjast eftir aðrari lóggávu. Krevur innflutningur ella útseting loyvi eftir fleiri lógum, eiga myndugleikarnir eftir hesi og øðrum lógum at fáa samskipaða málsviðgerð í lag. Landsstýrismaðurin kann skipa slíka samskipan við kunngerð.

*Stk. 2.* Metingar eftir hesum kapitlinum skulu ikki fevna um atlit at lívi og heilsu hjá plantum, dýrum og fólki, sum eru fevnd av aðrari lóggávu.

**Kapittul 5  
Økisvernd**

*Økisverndarmið*

§ 30. Verndarøkir á landi, í áum, vøtnum, ósum og løkum og í ella á sjónum eftir hesum kapitlinum skulu gera sítt til at varðveita

- 1) fjølbroytnisbreiddina av náttúrusløgum og landsløgum,
- 2) sløg og ílegumargfeldi,
- 3) hótta náttúru og vistfrøðilig funktiónsøkir hjá raðfestum sløgum,

- 4) störrí heilar vistskipanir, eisini so at tær kunnu vera atkomandi til einfalt útilív,
- 5) økir við serstökum náttúrusöguligum virðum,
- 6) náttúru, sum er merkt av brúki gjøgnum tíðirnar (røktarlandsløg), ella sum eisini hefur mentanarsögulig virðir, og at skipa brúk, sum ger sítt til at varðveita náttúruvirðini,
- 7) vistfrøðiligar og landslagsligar samanhangir innanlands og altjóða ella
- 8) tilvísingarøkir til at fylgja gongdini í náttúruni.

*Stk. 2.* Tá ið avgerð verður tikin eftir aðrari lóg um at verja náttúruna í einum øki, eigur dentur at leggjast á endamálini í stk. 1. Eru slíkar avgerðir eftir aðrari lóg liður í eini ætlan, sum fevnir um økir, sum eru vard við avgerð eftir hesi lógini, kann landsstýrismaðurin áseta reglur til at tryggja, at verndin eftir teimum ymsu lógunum verður samskipað samsvarandi endamálinum við ætlanini.

#### *Kunngerðir um verndarøkir*

**§ 31.** Landsstýrismaðurin skipar tað einstaka verndarøkið, sbr. §§ 32 til 36, við kunngerð.

*Stk. 2.* Kunngerðin ásetur endamálið við verndarøkinum, eisini náttúruvirðini og mentanarvirðini, sum verndin skal varðveita, og standin, sum miðað verður eftir at røkka við verndini, mørkini um verndarøkið, ávirkaðar ognir, og hvussu økið kann verða brúkt. Kunngerð um verndarøki í ella á sjónum skal tilskila, um verndarendamálið fevnir um havbotnin, vatnsúluna, vatnsorpuna ella eina samanseting av hesum.

*Stk. 3.* Tann landafrøðiliga víddin á verndarøkinum skal samsvara við verndarendamálið. Tá ið mørkini um verndarøkið verða ásett, skal dentur leggjast á at varðveita vistfrøðiligar funktiónir av týðningi fyri verndarendamálið, og hvussu væl vistskipanin tolir árin uttanífrá.

*Stk. 4.* Innan fyri karmin, sum geldur fyri hvønn verndarflokkin, kann landsstýrismaðurin í kunngerðini forbjóða ella áseta reglur fyri virksemi ella ferðslu,

sum í sjálvum sær ella saman við øðrum brúki kann virka ímóti verndarendamálinum. Ásetast kunnu eisini ásetingar um, at sumt virksemi ikki kann fara fram, uttan at umsókn frammanundan er send fyrisitingarmyndugleikanum, og hesin síðan hefur givið loyvi. Landsstýrismaðurin kann áseta serligar reglur fyri ymsar partar av økinum, tá ið tað er í samsvari við funktiónina, sum økisparturin hefur í mun til verndarendamálið.

*Stk. 5.* Verndarkunngerðin skal ikki vera til hindurs fyri, at burðardygt brúk, sum styðjar upp undir verndarendamálið í einum øki, kann halda fram.

#### *Tjóðgarðar*

**§ 32.** Sum tjóðgarðar kunnu verjast störrí náttúruøkir, sum bera í sær serstakar ella umboðandi vistskipanir ella landsløg, sum í høvuðsheitum ikki hava verið fyri tyngri náttúruinntivum.

*Stk. 2.* Í tjóðgørðum skal eingin varandi ávirkan á náttúruumhvørvið ella mentanarminnir fara fram, uttan so at slík ávirkan er ein fyritreyt fyri at halda verndarendamálið. Kunngerðin sambært § 31 skal verja landslagið við plantum, dýrum, jarðfrøðiligum fyribrigdum og mentanarminnum fyri útbygging, verkløgum, dálking og øðrum virksemi, sum kann skaða verndarendamálið, og tryggja móguleikan at uppliva náttúruna í frið og náðum. Verndin er ikki til hindurs fyri ferðslu til gongu við fyriliti. Slík ferðsla kann bara avmarkast ella forbjóðast í avmarkaðum økjum í einum tjóðgarði, og bara tá ið tað krevst til at verja plantur ella dýr, mentanarminnir ella jarðfrøðilig fyribrigdir.

*Stk. 3.* Uppkast til umsitingarætlan skal leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina. Er tað eisini viðkomandi at gera røktarætlan, skal hon vera partur av umsitingarætlanini.

#### *Landslagsverndarøkir*

**§ 33.** Sum landslagsverndarøkir kunnu verjast náttúruleg landsløg ella røktarlandsløg, sum hava vistfrøðiligt, mentanarligt ella upplivingarligt virði ella eru samleikaskapandi. Upp í landslagið verða



eisini tald mentanarminnir, sum gera sítt til at geva landslagnum tess sermerkir.

*Stk. 2.* Í einum landslagsverndarøki er ikki loyvt at fara undir nakað virkseimi, sum einsamalt ella saman við øðrum virkseimi kann broyta sermerkir ella dámin í landslagnum munandi. Virkseimi, sum er í gongd, kann halda fram og mennast innan fyri karmin, sum 1. pkt. setur. Nýtt virkseimi skal lagast eftir landslagnum. Dentur skal leggjast á heildarávirkanina frá virkseimi í økinum. Í kunngerðini kunnu vera ásetingar um, hvat ið einsamalt ella saman við øðrum virkseimi kann broyta sermerkir ella dámin í landslagnum munandi, um krøv til landslagsliga eftirlagan og um aðra ferðslu enn gongu.

*Stk. 3.* Viðvíkjandi teimum pørtunum av landslagsverndarøkinum, har brúk er ein týðandi fyritleyt fyri at halda endamálið við verndini, skal í seinasta lagi samstundis við verndaravgerðina sambært stk. 1 uppkast til røktarætlan leggjast fram til at tryggja endamálið við verndini. Ætlanin kann fevna um avtalu um brúk av økjum, stakfyribrigdir og rakstrarhættir. Í ætlanini ella avtaluni kunnu vera ásetingar um at samsýna privatum, sum hjálpa til at røkja økið.

*Stk. 4.* Uppkast til umsitingarætlan skal leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina. Er tað eisini viðkomandi at gera røktarætlan, skal hon vera partur av umsitingarætlanini.

#### *Náttúrufriðøkir*

**§ 34.** Sum náttúrufriðøkir kunnu verjast økir, sum

- 1) bera í sær hótta, sjáldsama ella viðkvæma náttúru,
- 2) umboða eitt ávíst slag av náttúru,
- 3) á annan hátt hava serligan týdning fyri lívfrøðiligt margfeldi,
- 4) eru eitt serligt jarðfrøðiligt fyribrigdi ella
- 5) hava serligt náttúruvísindaligt virði.

*Stk. 2.* Sum náttúrufriðøkir kunnu eisini verjast økir, sum við fríari menning ella virknum endurreisingartiltøkum kunnu fáa náttúruvirðir sum tey, sum nevnd eru í stk. 1.

*Stk. 3.* Í einum náttúrufriðøki er ongum loyvt at gera nakað, sum minskar um tey í

verndarendamálinum nevndu verndarvirðini. Eitt náttúrufriðøki kann alfríðast fyri øllum virkseimi, tiltøkum og ferðslu. Í kunngerðini kunnu vera ásetingar um mentanarminnir í náttúrufriðøkinum.

*Stk. 4.* Verður avgerð tikin um náttúrufriðøki, sum krevur virkin endurreisingartiltøk, ella náttúrufriðøki, har brúk er ein fyritleyt fyri at røkja verndarendamálið, skal samstundis við verndarkunngerðina uppkast til røktarætlan leggjast fram til at tryggja verndarendamálið. Ætlanin kann fevna um avtalu um brúk av økjum, stakfyribrigdir og rakstrarhættir. Í ætlanini ella avtaluni kunnu vera ásetingar um at samsýna privatum, sum hjálpa til at røkja økið.

#### *Lívøkisverndarøkir*

**§ 35.** Sum lívøkisverndarøkir kunnu verjast økir, sum hava ella kunnu fáa serligan týdning sum vistfrøðilig funktiónsøkir hjá einum ella fleiri nærri tilskilaðum sløgum. Forboð kann ásetast fyri virkseimi og ferðslu, sum kann ávirka ella órógva slagið ella tess lívskor. § 34, stk. 4, geldur samsvarandi.

#### *Verndarøkir í ella á sjónum*

**§ 36.** Verndarøkir kunnu skipast í ella á sjónum til at verja verndarvirðir í ella á sjónum, eisini náttúruvirðir, sum eru vistfrøðiligar fyritleytir fyri sløgum, sum liva á landi.

*Stk. 2.* Sum verndarøkir í ella á sjónum kunnu verjast økir, sum

- 1) bera í sær sermerktar ella umboðandi vistskipanir, og sum ikki hava verið fyri stórum náttúruinntivum,
- 2) bera í sær hótta, sjáldsama ella viðkvæma náttúru,
- 3) umboða eitt ávíst náttúruslag,
- 4) á annan hátt hava serligan týdning fyri lívfrøðiligt margfeldi,
- 5) eru eitt serligt jarðfrøðiligt fyribrigdi,
- 6) hava serligt náttúruvísindaligt virði, ella
- 7) hava serligan týdning sum vistfrøðilig funktiónsøki hjá einum ella fleiri nærri tilskilaðum sløgum.

*Stk. 3.* Verndarøkir í ella á sjónum kunnu skipast fyri at halda eitt ella fleiri av miðunum í § 30, stk. 1.

*Stk. 4.* Tá ið verndarøkir verða skipað í ella á sjónum, skal tað tilskilast, um endamálið við verndini og avmarkingar fevna um botnin, vatnsúluna, vatnskorpuna ella eina samanseting av hesum. Annars galda §§ 30 og 31 og §§ 37 til 48 samsvarandi, í tann mun tær hóska til.

*Stk. 5.* Í einum verndarøki í ella á sjónum er ongum loyvt at gera nakað, sum minnar um verndarvirðini, sum nevnd eru í verndarendamálinum. Eitt verndarøki í ella á sjónum kann verjast fyri øllum virkseimi, dálking og brúki við teimum avmarkingum, sum altjóðarættur setur. Avmarkingar av virkseimi skulu vera í rímiligum lutfalli við endamálið við verndini.

*Stk. 6.* Sjóøkir, har ið verndin bara snýr seg um nærri ásettar reglur fyri útinnan av fiskiveiði, verða skipað sambært lögtingslóg um fyrisiting av sjófeingi.

#### *Altjóða støða fyri verndarøkir*

**§ 37.** Landsstýrismaðurin kann geva einum verndarøki eftir hesi lógini serstaka støðu sambært einum galdandi altjóða sáttmála um vernd av náttúruumhvørvi ella røktarumhvørvi. Virknaðurin, sum viðkomandi sáttmáli knýtir at slíkari støðu, geldur eisini sum føroyskur rættur.

#### *Málsviðgerð*

**§ 38.** Tá ið farið verður undir verndararbeiði eftir hesum kapitlinum, skal, innan fyri karmin, sum stk. 2 og §§ 39 og 40 seta, fáast í lag málsviðgerð við so góðum samstarvi sum gjørligt við eigarar, rættindahavarar, ávirkað vinnuáhugamál, umboð fyri fólkíð á staðnum, kommununa og aðrar viðkomandi myndugleikar. Tað sama geldur, tá ið jarðareigari ella rættindahavari sjálvur bjóðar øki fram til vernd. Málsviðgerðin skal skapa sum mest av greidleika um endamál og verndarvirðir, brúk á staðnum og kunnleika um verndarvirðir, økismørk og avleiðingar av verndini. Sum liður í málsviðgerðini skal eisini vitan um onnur møgulig virðir í økinum savnast inn.

*Stk. 2.* Sambandið við kommunalt planarbeiði, sum farið verður undir samstundis eftir planlóggevuni, skal greiðast í samráð við kommununa.

Landsstýrismaðurin kann í kunngerð áseta reglur um samskipaða viðgerð av planum eftir planlóggevuni og vernd eftir hesi lógini.

*Kunngerding av ætlaðum verndaruppskotum*  
**§ 39.** Landsstýrismaðurin skal kunngerera verndaruppskotið við teimum týðningarmestu avleiðingunum, sum tað væntast at fara at hava, alment á ein hátt, sum er hóskandi til at kunna almenningin og ávirkað áhugamál um uppskotið. Eigarar og rættindahavarar skulu, alt tað er gjørligt, kunnast beinleiðis og skrivliga og hava rímiliga freist at koma við viðmerkingum, áðrenn uppskot verður tilevnað.

*Stk. 2.* Tíðliga í málsfyrireikingini, og í góðari tíð fyri kunngerdingina, skal landsstýrismaðurin royna at fáa samstarv í lag við almennar myndugleikar, felagsskapir o.o. við serligum áhuga í tiltakinum. Arbeiðið at orða kunngerð skal fara fram í samstarvi við viðkomandi týðandi myndugleikar.

#### *Hoyring um uppskot til verndarkunngerð*

**§ 40.** Viðkomandi landsmyndugleikar, kommunur og fakstovnar undir landinum umframt felagsskapir, sum mettir verða at hava týðandi áhuga, skulu hoyrast um uppskotið til verndarkunngerð. Jarðareigarar og rættindahavarar skulu hava serliga fráboðan. Uppskotið skal leggjast fram til alment eftirlit á minst einum lætt atkomandi stað og kunngerast á ein hátt, sum er hóskandi til at kunna almenningin og møgulig ávirkað áhugamál um uppskotið.

*Stk. 2.* Hoyringaruppskotið skal lýsa økið, sum uppskotið fevnir um, m.a. verndarendamálið, verndarvirðini, hvussu økið er avmarkað, onnur virðir enn náttúruvirðir og avleiðingarnar, sum uppskotið væntast at fáa, og seta eina freist upp á minst tveir mánaðir at geva ummæli. Er talan um smáar broytingar í galdandi kunngerðum, kann víkjast frá hesi freistini.

*Stk. 3.* Fráboðanin til jarðareigarar og rættindahavarar skal umframt tær í stk. 2 nevndu upplýsingarnar fevna um allar upplýsingar, sum mett verður, at eigarunum og rættindahavarunum tørvar til at røkja síni áhugamál á fullgóðan hátt.

*Virksemi tá ið málsviðgerðin er byrjað*

§ 41. Tá ið eitt verndaruppskot er kunngjört eftir § 39, kann ein fyrisitingarstovnur uttan nærri grundgeving havna eini umsókn um loyvi o.a. til virksemi í einum øki, sum er fevnt av uppskotinum. Loyvi kann bara gevast, um virksemið ongan nevningarverdan týdning hevur fyri uppskotið. Tá ið týðandi samfelagsáhugamál gera tað neyðugt, kann landsstýrismaðurin kortini geva loyvi til virksemið.

*Stk. 2.* Samstundis við ella eftir kunngerding eftir § 39 kann landsstýrismaðurin fyri alt ella partar av verndarøkinum, sum uppskotið fevnir um, áseta fráboðanarskyldu fyri virksemi, sum loyvi ikki krevst til eftir aðrari lóg. Fráboðanarskyldan verður kunngjörd á sama hátt sum verndaruppskotið. Hoyring fer fram, eftir at fráboðanarskyldan er sett í verk, fyri at gera av, um fráboðanarskyldan skal standa við, og um nærri reglur eiga at verða ásettar fyri fráboðanarskylduna.

*Stk. 3.* Tá ið kunngerding eftir § 39 er farin fram, kann ein almennur myndugleiki ikki veita virksemi í einum øki, sum er fevnt av verndaruppskotinum, studning. Landsstýrismaðurin kann gera undantak frá hesum, um virksemið ikki hevur nevningarverdan týdning fyri ella gagnar uppskotinum.

*Stk. 4.* Virknaðurin av stk. 1 til 3 er avmarkaður til fyra ár, frá tí at uppskotið er kunngjört. Landsstýrismaðurin kann leingja virknaðin í mesta lagi tvey ár.

#### *Bráðfeingisvernd*

§ 42. Til at forða fyri skaða á verndarvirðir kann landsstýrismaðurin við kunngerð seta í verk bráðfeingisvernd av ávísnum økjum.

*Stk. 2.* Er eitt ávíst náttúruslag í vanda fyri at hvørva, kann landsstýrismaðurin í kunngerð áseta avmarkingar og forboð fyri virksemi og ferðslu, sum kann hótta náttúruslagið uppafur meira.

*Stk. 3.* Fyri kunngerðir um bráðfeingisvernd eftir stk. 1 og 2 galda §§ 38 til 40 ikki. Tá ið avgerð verður tikin um bráðfeingisvernd, skal málsviðgerðin halda fram uttan ógrundaðan steðg. Virknaðurin av eini kunngerð um bráðfeingisvernd er avmarkaður til fyra ár, frá tí at kunngerðin er

kunngjörd. Landsstýrismaðurin kann leingja virknaðin av kunngerðini um bráðfeingisvernd í mesta lagi tvey ár.

#### *Grundgeving fyri og kunngerding av verndarkunngerðum*

§ 43. Í eini kunngerð eftir § 31 skal grundgevingin gera greiðu fyri, hvat náttúrumargfeldi og hvørji onnur virðir ið vard verða í og við verndaravgerðini, og hvussu avgerðin ger sítt til at halda føroysk mið og møguligar altjóða skyldur.

*Stk. 2.* Kunngerðir eftir §§ 31 og 42 skulu umframt at lýsast í Kunngerðablaðnum kunngerast á ein hátt, sum er hóskaði til at kunna almenningin og ávirkað áhugamál. Jarðareigarar, rættindahavarar og kommunur í verndarøkinum skulu hava serliga fráboðan um kunngerðina. Kunngerdingin og fráboðanin skulu kunna um rættin til endurgjald eftir § 47 og freistina eftir § 48, stk. 1.

*Stk. 3.* Verndaravgerðin skal tinglýsast.

*Stk. 4.* Verndaravgerðir skulu vera alment atkomandi í talgildum líki við viðkomandi kortum.

#### *Røkt av verndarøkjum*

§ 44. Í verndarøkjum eftir hesum kapitlinum kann landsstýrismaðurin skipa fyri røkt og uppmerking av verndarøkinum. Fyrisingarmyndugleikin skal, um tað er gjørligt, gera avtalu við jarðareigarann um, at hann røkir nærri ásettar røktaruppgávur. Fyrisingarmyndugleikin kann eisini gera avtalu við áhugaðar felagsskapir ella onnur um, at tey røkja slíkar røktaruppgávur.

*Stk. 2.* Sum røkt kunnu fremjast tiltøk til at varðveita ella røkka náttúrustandinum ella røktarstandinum, sum er endamálið við verndini, eisini tiltøk til at beina ferðslu, beina fyri gróðri og væla um eftir náttúruinntrev. Røktartiltøk, sum bera í sær, at natúrligt tilfeingi verður veitt ella heystað, ella at standurin, sum náttúran er í, tá ið farið verður undir verndararbeiðið, sbr. § 39 ella § 42, stk. 1, broytist munandi, kunnu ikki fara fram eftir hesi greinini.

*Stk. 3.* Ávirka røktartiltøk privata ogn ella rættindir í verndarøkinum, skal eigarin ella

rættindahavarin, alt tað er gjørligt, hava fráboðan frammanundan.

*Stk. 4.* Fíggjarligir fyrimunir, sum standast av røktartiltøkum, ognast jarðareigarinum ella rættindahavaranum.

*Stk. 5.* Uppkast til ætlan fyri røkt av verndarøkinum skal, um tað er gjørligt, leggjast fram, samstundis við at verndarkunngerðin verður ásett.

*Undantak frá verndarkunngerð*

**§ 45.** Landsstýrismaðurin kann gera undantak frá eini verndarkunngerð, um tað ikki er ímóti endamálinum við verndini og ikki kann ávirka verndarvirðini nevningarvert, ella um trygdaratlit ella atlitid at týðandi samfelagsáhugamálum gera tað neyðugt.

*Stk. 2.* Tá ið onnur týðandi samfelagsáhugamál verða vigað upp ímóti atlitinum at verndarøkinum, skal dentur serliga leggjast á týðningin, sum verndarøkið hevur fyri tað samlaða netverkið av verndarøkjum, og um eitt verndarøki av sama slag kann skipast ella mennast aðrastaðni. Tann, sum varðar av virkseminum, kann fáa álagt at bera rímiligan kostnað av at røkja, skipa ella menna slíkt øki av sama slag.

*Stk. 3.* Krevst loyvi til virkseimið bæði eftir verndarkunngerðini og eftir aðrari lóggávu, kann tann, sum varðar av virkseminum, velja at søkja um loyvini samstundis. Í slíkum førum skal avgerð fyrst takast eftir verndarkunngerðini, um ikki annað er ásett í verndarkunngerðini ella samtykkinum hjá landsstýrismanninum.

*Stk. 4.* Umsókn um undantaksloyvi eftir stk. 1 skal fevna um neyðuga skjalfesting fyri, hvørji árin ið virkseimið fær á verndarvirðini. Í undantaksloyvi eftir stk. 1 skal grundgevingin fyri avgerðini vísa, hvussu fyrisitingarmyndugleikin hevur mett um árinini, sum undantakið kann fáa á verndarvirðini, og hvussu stórir dentur er lagdur á hetta.

*Virksemi uttanfyri, sum kann valda skaða inni í einum verndarøki*

**§ 46.** Kann virkseimi uttan fyri verndarøkið, sum loyvi krevst til eftir aðrari lóg, ávirka verndarvirðini í einum verndarøki, skal dentur leggjast á atlitid at hesum

verndarvirðunum, tá ið avgerð verður tikin um at geva loyvi, og tá ið treytir verða ásettar. Fyri annað virkseimi er varsemis skyldan eftir § 6 galdandi.

*Endurgjald til eigarar og rættindahavarar í verndarøkjum*

**§ 47.** Ein eigari ella rættindahavari í ogn, sum heilt ella fyri ein part verður vard sum tjóðgarður, landslagsverndarøki, náttúrufríðøki, lívøkisverndarøki ella verndarøki í ella á sjónum, hevur rætt til endurgjald frá landinum fyri fíggjarligan miss, tá ið verndin darvar brúk, sum er í gongd. Fyri brúk, sum loyvi krevst til frá almennum myndugleika, geldur rætturin til endurgjald bara, um loyvi er givið, áðrenn kunngerung eftir § 39 er farin fram.

*Stk. 2.* Eru treytirnar eftir stk. 1, loknar, og setur eigari ella rættindahavari fram krav um endurgjald, sbr. § 48, stk. 1, verður endurgjaldið fyri miss í brúki, sum er í gongd, ásett. Tá ið mett verður um tann fíggjarliga missin, skal verndaravgerðarmundið havast sum grundarlag.

*Stk. 3.* Landsstýrismaðurin kann í kunngerð nágreina, hvat ið er at rokna sum brúk, sum er í gongd, fyri ávist virkseimi.

*Mannagongd fyri áseting av endurgjaldi*

**§ 48.** Landið skal, í seinasta lagi eitt ár eftir at verndaravgerðin er tikin, geva eigara ella rættindahavara, sum innan fyra mánaðir, frá tí at verndaravgerðin varð tikin, hevur sett fram skrivligt krav um hetta, tilboð um endurgjald eftir § 47. Áðrenn landið gevur tilboð eftir 1. pkt., skal landið tilnevna tvey óheft, serkøn metingar fólk at meta um tann fíggjarliga missin, sum stendst av, at verndin darvar brúk, sum er í gongd. Landsstýrismaðurin kann í serligum førum leingja ella endurnýggja freist, sum farið verður út um.

*Stk. 2.* Tekur eigari ella rættindahavari ikki av tilboðnum, kann hann, í seinasta lagi seks mánaðir eftir at tað varð givið, seta fram krav fyri landsstýrismannin um at fáa landið at biðja um rættarlaga meting til at áseta endurgjald eftir § 47. Verður farið út um freistina í stk. 2, kann landsstýrismaðurin í

serligum förum leingja ella endurnýggja freistina.

*Stk. 3.* Í sambandi við fyrstu meting fyrri rættinum tekur landið neyðugar útreiðslur hjá eigara ella rættindahavara upp á seg. Biður landið um yvirmeting, skal landið taka neyðugar útreiðslur hjá eigara ella rættindahavara í sambandi við rættarviðgerðina upp á seg. Biður eigari ella rættindahavari um yvirmeting, og fær hann betri úrslit enn eftir tí fyrri metingini, ber landið útreiðslurnar. Biður jarðareigari ella rættindahavari um yvirmeting, og fær hann verri úrslit enn eftir tí fyrri metingini, kann hann fáa álagt at taka útreiðslurnar hjá landinum upp á seg, men kann heilt ella fyrri ein part sleppa undan endurgjaldsskyldu, um týdningarmiklar grundir gera tað rímiligt.

## **Kapittul 6** **Útvald náttúrusløg**

### *Útvald náttúrusløg*

**§ 49.** Til at fremja endamálið í § 4 kann landsstýrismaðurin í kunngerð áseta, at ávís náttúrusløg skulu hava støðu sum útvald í øllum ella pørtum av landinum. Í kunngerðini kunnu ásetast nærri treytir fyrri, hvørjar fyrrikomingar av náttúruslagnum skulu vera fevndar av reglunum í hesum kapitlinum.

*Stk. 2.* Í sambandi við avgerðina, um eitt náttúruslag skal veljast út, skal dentur serliga leggjast á, um

- 1) náttúruslagið er fyrri eini gongd ella í einum standi, sum ikki samsvarar við miðið í § 4,
- 2) náttúruslagið hevur stóran týdning fyrri eitt ella fleiri raðfest sløg,
- 3) náttúruslagið hevur munandi part av síni útbreiðslu í Føroyum, ella
- 4) altjóða skyldur eru knýttar at náttúruslagnum.

*Stk. 3.* Tá ið tað er skjalfest, at standurin ella gongdin hjá einum náttúruslagi eftir vísindaligum metingarstøði í stóran mun ikki samsvarar við miðið í § 4, skal landsstýrismaðurin – av sínum eitingum, ella tá ið ein felagsskapur ella onnur við rættarligum áhuga krevja tað – meta, um kunngerð eftir stk. 1 skal ásetast.

*Stk. 4.* Verður eitt náttúruslag útvalt, har virkin røkt ella onnur tiltøk eru ein fyriritreyt fyrri at varðveita náttúruslagið, skal landsstýrismaðurin leggja fram virkisætlan til at tryggja náttúruslagið.

*Tann almenni týdningurin av útveljingini*  
**§ 50.** Tá ið varsemissskyldan sambært § 6 verður útint, skal serligt fyrilit havast fyrri fyrrikomingum av útvaldum náttúrusløgum, so at tað slepst undan, at útbreiðslan av náttúrusløgnum og tann vistfrøðiligi standurin hjá fyrrikomingunum verða gjørd verri.

*Stk. 2.* Tá ið almennur myndugleiki verður útintur, eisini tá ið fyrisitingarstovnur veitir studning og í sambandi við fyrisiting av fastognum hjá tí almenna, skal serligt fyrilit havast fyrri fyrrikomingum av útvaldum náttúrusløgum, so at tað slepst undan, at útbreiðslan av náttúrusløgnum og tann vistfrøðiligi standurin hjá fyrrikomingunum verða gjørd verri. Áðrenn avgerð verður tikin um at gera inntriv í eina fyrrikoming av einum útvaldum náttúruslagi, skal greiða gerast fyrri avleiðingunum fyrri tað útvalda náttúruslagið. Landsstýrismaðurin kann í kunngerð áseta reglur fyrri, hvussu ein slík avleiðingagreining skal úttinnast og viðgerast.

*Stk. 3.* Tá ið mett verður, um útbreiðslan ella tann vistfrøðiligi standurin hjá einum útvaldum náttúruslagi verða gjørd verri, skal dentur leggjast á týdningin, sum fyrrikomingin hevur fyrri ta samlaðu útbreiðsluna av og dygdina á náttúruslagnum, og um ein sambærilig fyrrikoming kann gerast ella mennast aðrastaðni. Tann, sum varðar av virkseminum, kann fáa álagt at bera rímiligan kostnað av at røkja, gera ella menna eina slíka fyrrikoming.

*Stk. 4.* Góðkendar býarskipanir og byggisamtyktir, sum greiða økisbrúkið fyrri eina fyrrikoming av einum útvaldum náttúruslagi, og sum eru samtyktar, eftir at kunngerð eftir § 49 er ásett, koma fram um reglurnar í stk. 1 til 3.

*Stk. 5.* Tað almenna kann gera nærri avtalu við jarðareigara ella rættindahavara um røkt av eini fyrrikoming av einum útvaldum náttúruslagi.

*Fráboðanarskylda í sambandi við  
landbúnaðarvirksemi*

§ 51. Ávirkar landbúnaðarvirksemi, sum loyvi ikki krevst til eftir aðrari lóggávu, fyrircomingar av útvaldum náttúrusløgum, skal kommunan hava fráboðan, áðrenn farið verður undir virksemið. Kommunan skal hava svarað, áðrenn virksemið kann fara í gongd. Kommunan skal meta um virksemið eftir reglunum í § 50, stk. 2 og 3. Kemur kommunan eftir, at virksemið kann hava við sær, at útbreiðslan av náttúruslagnum og tann vistfrøðiligi standurin hjá fyrircomingunum verða gjørd verri, kann hon nokta fyri virkseminum ella geva nærri boð um, hvussu virksemið skal fara fram.

*Kunngering*

§ 52. Loyvi til virksemi í fyrircomingum av einum útvaldum náttúruslagi skal kunngerast á ein hátt, sum er hóskandi til at kunna almenningin, og annars á tann hátt, sum ásettur er í tí einstøku lógini. Tá ið talan er um útvald náttúrusløg í sjónum, fer kunngeringin fram á ein hátt, sum er hóskandi til at kunna ávirkað áhugamál um loyvið.

## Kapittul 7 Ílegutilfar

*Fyrisiting av ílegutilfari*

§ 53. Ílegutilfar úr náttúruni er eitt felags tilfeingi, sum er ogn hjá Føroya fólki og verður fyrisitið av landinum. Gagnnýtslan skal vera umhvørvi og fólki at so stórum gagni sum gjørligt, bæði úr føroyskum og altjóða sjónarhorni, har dentur eisini verður lagdur á, at fyrimunirnir av at gagnnýta ílegutilfar verða hóskiliga býttir.

*Tøka og gagnnýtsla av ílegutilfari úr  
náttúruni*

§ 54. Landsstýrismaðurin kann áseta, at loyvi krevst frá landsstýrismanninum til at taka lívfrøðiligt tilfar úr náttúruni við tí í hyggju at gagnnýta ílegutilfarið ella at gagnnýta slíkt tilfar. Er loyvi fingið til tøku, krevst ikki nýtt loyvi til seinni gagnnýtslu, men treytirnar fyri loyvinum galda samsvarandi fyri tann, sum seinni fær tilfarið ella úrslitini frá tøkuni.

Tøka til almenn søvn og til brúk og framhaldandi góðsking í landbúnaði krevur einki loyvi.

Stk. 2. Stk. 1 skerjir ikki rættin hjá eigara ella øðrum rættindahavara á øðrum grundarlagi at nokta atgongd at

- 1) tí lívfrøðiliga tilfarinum ella
- 2) jørðini,

sum ílegutilfarið verður tikið úr.

Stk. 3. Landsstýrismaðurin kann við loyvinum sambært stk. 1 gera undantak frá ásetingunum í kapitli 3.

Stk. 4. Landsstýrismaðurin kann í kunngerð áseta, hvørjar upplýsingar ið vera skulu í umsóknini. Í kunngerðini kunnu eisini ásetast nærri reglur fyri, hvørjar treytir ið setast kunnu. Treytir kunnu m.a. ásetast um, at fyrimunir av at gagnnýta ílegutilfar, sum tikið er úr náttúruni í føroyskum øki, skulu ognast landinum. Kunngerðin kann eisini áseta, hvussu áhugamálini hjá jarðareigarunum og fólkinum á staðnum verða vard á rímiligan hátt. Treytir, sum krevjast til at tryggja, at endamálið í § 53 verður hildið, kunnu setast fyri framhaldandi gagnnýtslu av tilfari.

Stk. 5. Landsstýrismaðurin kann áseta nærri reglur um ílegutilfar í almennum søvnum.

## Kapittul 8

### Myndugleiki eftir lógini, kæra, eftirlit o.a.

*Myndugleiki eftir lógini*

§ 55. Landsstýrismaðurin er ovasti myndugleiki eftir hesi lógini.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin kann heimila stovni undir sær ella øðrum landsstovni at útinna heimildirnar, sum sambært hesi lógini liggja hjá landsstýrismanninum.

Stk. 3. Landsstýrismaðurin kann í samráð við kommunurnar áseta, at kommunan skal vera myndugleiki eftir nærri ásettum ásetingum í ella við heimild í lógini. Landsstýrismaðurin kann leiðbeina kommunurnar, hvussu myndugleiki, sum verður avhendur sambært ásetingum í ella við heimild í kapitli 5, skal úttinnast. Landsstýrismaðurin kann áseta, at ein serliga sett nevnd skal vera fyrsitingarmyndugleiki fyri eitt øki, sum er vart við heimild í kapitli 5.

*Stk. 4.* Landsstýrismaðurinn kann áseta nærri reglur fyrir útinning av avhendum myndugleika ella uppgávum eftir lógini.

#### *Kæra*

§ 56. Landsstýrismaðurinn kann áseta reglur um kæru, og at avgerðir eftir hesi lógini og reglum ásettum við heimild í hesi lógini bara skulu kunna kærast til ávísa kærunevnd.

#### *Eftirlit*

§ 57. Landsstýrismaðurinn er eftirlitsmyndugleiki og hevur eftirlit við, hvørjum standi náttúran er í, og við, at tað, sum ásett er í og við heimild í lógini, verður hildið. Eftirlitsmyndugleikin ger av, á hvørjum økjum eftirlit skal fæst. Eftirlitsmyndugleikin skal færa eftirlit í so stóran mun, at tað kann avdúka brot á ásetingarnar í lógini.

*Stk. 2.* Tá ið eftirlit verður fært, skal tann, sum eftirlit verður havt við, ella tann, sum hevur ábyrgdina av virkseminum, veita eftirlitsmyndugleikanum neyðuga hjálp og kunning. Eftirlitsmyndugleikin kann steðga fólki og færum, tá ið tað krevst til at útinna eftirlitið. Dentur skal leggjast á at færa so munadygt eftirlit, sum umstøðurnar krevja, við so lítlum ampa fyri náttúruna sum gjørligt.

*Stk. 3.* Landsstýrismaðurinn skal við ráðum, leiðbeining og kunning virka fyri at fremja endamálini við hesi lógini.

#### *Kanningarvirksemi*

§ 58. Tá ið tað krevst til at útinna uppgávur eftir lógini, skulu eftirlitsmyndugleikin og lögrelan hava ótarnaða atgongd at ogn, har ið virksemi fer fram, sum kann ávirka náttúrumargfeldið, ella har ið náttúrumargfeldið verður mettt at vera ávirkað. Eftirlitsmyndugleikin kann eisini krevja at fáa skjøl og annað tilfar, sum kann hava týdning fyri uppgávur eftir lógini, útvegað til kanningar.

#### *Upplýsingar- og fráboðanarskylda*

§ 59. Øll, sum hava gjørt ella gera nakað, sum kann ávirka náttúrumargfeldið, hava, tá ið landsstýrismaðurinn biður um tað, og uttan at taginarskylda hindrar tí, skyldu til at geva

landsstýrismanninum tær upplýsingar, sum honum tørvar til at útinna sínar uppgávur eftir hesi lógini.

*Stk. 2.* Kemur skaði á lívfrøðiligt margfeldi ella vandi fyri álvarsligum skaða av slíkum slagi fyri orsakað av virkseminum, sum er fevnt av ásetingum í hesi lógini, skal tann, sum ábyrgdina hevur, skjótast gjørligt boða landsstýrismanninum frá, uttan so at vandin longu er steðgaður ella skaðin bøttur.

#### *Innaneftirlit*

§ 60. Til at tryggja at krøv, sum ásett eru í ella við heimild í lógini, verða hildin, kann landsstýrismaðurinn í kunngerð áseta reglur um innaneftirlit og innaneftirlitsskipanir.

#### *Broyting og afturtøka av loyvum*

§ 61. Landsstýrismaðurinn kann strika ella broyta treytirnar í einum loyvi, sum givið er eftir lógini, ella seta nýggjar treytir og, um neyðugt, taka loyvið aftur, um

- 1) tað krevst til at forða fyri óvæntaðari, munandi skaðiligari ávirkan á náttúrumargfeldið,
- 2) minkast kann um ta skaðiligu ávirkanina, uttan at tað hevur órímiligan kostnað við sær fyri tann, sum varðar av virkseminum,
- 3) tað við nýggjari tøkni ber til at minka munandi um vansarnar fyri náttúrumargfeldið,
- 4) broyting krevst til at lúka dygdarkrøv, sum ásett eru eftir § 13,
- 5) tann, sum varðar av virkseminum, brýtur ásetingar, sum ásettar eru í ella við heimild í lógini, og rættarbrotið er munandi, endurtekur seg ella er áhaldandi, ella
- 6) tað annars er heimilað eftir annars galdandi reglum.

*Stk. 2.* Eitt loyvi kann í øllum færum takast aftur ella broytast, tá ið líðin er tíggju ár, síðan tað varð givið. Landsstýrismaðurinn kann linka avmarkingar og treytir í einum loyvi, um tað av royndum er greitt, at tað kann gerast, uttan at náttúrumargfeldið verður fyri skaðiligari ávirkan av týdningi.

*Stk. 3.* Tá ið avgerð verður tikin eftir stk. 1 og 2, skulu útreiðslurnar, sum ein broyting fer at hava við sær fyri tann, sum varðar av

virksminum, og fyrimunir og vansar, sum broyting annars fer at hava við sær, havast í huga.

#### *Umhvørvisavgerðaskrá*

§ 62. Landsstýrismaðurin kann í kunngerð áseta, at ein umhvørvisavgerðaskrá skal gerast, og at avgerðir skulu skrásetast í skránni. Skráin skal m.a. fevna um avgerðir eftir §§ 22, stk. 5, 31, stk. 1, 42, stk. 1 og 2, og 45, stk. 1, og avgerðir, sum nevndar eru í § 52, 1. pkt.

### **Kapittul 9**

#### **Handhevjan og tvingsiltiltøk**

##### *Rætting og bótandi tiltøk*

§ 63. Landsstýrismaðurin kann áleggja tí, sum hefur ábyrgdina, at fáa aftur í rættlag ella steðga viðurskiftum, sum ikki eru í samsvari við lógina ella avgerð við heimild í lógini.

*Stk. 2.* Tann, sum við at gera ímóti lógini ella avgerðum við heimild í lógini er atvold til vanda fyri, at náttúrumargfeldið versnar, skal seta tiltøk í verk til at forða fyri, at tað hendir. Er náttúrumargfeldið longu versnað, fevnir skyldan um at forða fyri, at viðurskiftini versna uppáftur meira, og – um tað er gjørligt – við upptøku, rudding, burturbeining, slætting og øðrum hóskaði tiltøkum at fáa náttúrumargfeldið aftur í sama stand sum frammanundan. Tiltøk, sum í sjálvum sær kunnu verða umhvørvinum at skaða av týðningi, kunnu bara setast í verk eftir samtykki frá landsstýrismanninum ella álegging eftir stk. 1.

*Stk. 3.* Skyldan at fyribygja, væla um og endurreisa er ikki galdandi, í tann mun tað út frá útreiðslunum og virknaðinum av tiltøkunum, náttúruavleiðingunum av rættarbrotinum og skyldini og figgjarstöðuni hjá tí, sum hefur framt rættarbrotið, hevði verið serliga órímligt.

*Stk. 4.* Tiltøk eftir hesi greinini kunnu snúgvá seg um at avliva fremmandar lívverur, sum rættarbrotið snýr seg um, ella at flyta livandi lívverur aftur til upprunastaðið.

#### *Óvæntaðar umhvørvisavleiðingar av lógligum virksemini*

§ 64. Vísir virksemini í samsvari við lógina ella avgerð við heimild í lógini seg at hava munandi óvæntaðar avleiðingar við sær fyri náttúrumargfeldið, skal tann, sum hefur ábyrgdina, seta rímlig tiltøk í verk til at forða fyri ella avmarka skaða ella vansar.

*Stk. 2.* Landsstýrismaðurin kann áleggja tí, sum hefur ábyrgdina, innan eina ásetta freist at fremja tiltøk sum tey, sum nevnd eru í stk. 1. Tá ið tað ikki er tí, sum hefur ábyrgdina, til serligan ampa, kann landsstýrismaðurin geva boð um at endurreisa standin, sum náttúrumargfeldið var í frammanundan.

#### *Beinleiðis fremjing*

§ 65. Lýður tann, sum hefur ábyrgdina, ikki eini boð, sum bera í sær áleggingar sum tær, sum nevndar eru í § 63, stk. 1, ella § 64, stk. 2, kann landsstýrismaðurin bera so í bandi, at tiltøkini verða sett í verk. Landsstýrismaðurin kann eisini bera so í bandi, at tiltøkini verða sett í verk, tá ið tað hefur skund til at verja náttúrumargfeldið ella tað ikki ber til at siga, hvør ið hefur ábyrgdina.

*Stk. 2.* Tann, sum hefur ábyrgdina, kann fáa álagt at bera útreiðslurnar av tiltøkum eftir stk. 1. Kravið er tvingsilsgrundarlag fyri úttøku.

#### *Brúk av ogn hjá øðrum*

§ 66. Tá ið tað krevst til at fremja tiltøk eftir §§ 63, 64 ella 65, kann ogn hjá tí, sum hefur ábyrgdina, ella – um neyðugt – fastogn hjá øðrum, verða brúkt.

*Stk. 2.* Verður sambært stk. 1 fastogn hjá øðrum brúkt, skal tann, sum hefur ábyrgdina, veita tí, sum eigur fastognina, endurgjald fyri miss orsakað av skaða og ampa. Landið veitir trygd fyri upphæddini.

*Stk. 3.* Tá ið tað krevst til at útinna røktartiltøk eftir § 44, kann landsstýrismaðurin brúka motorferðslu á fastogn, sum ikki er fevnd av verndarøkinum.

#### *Tvingsilsbøtur*

§ 67. Til at tryggja at tað, sum ásett er í ella við heimild í hesi lógini, verður framt, kann landsstýrismaðurin taka avgerð um tvingsilsbøtur.



*Stk. 2.* Tvingsilsbøtur kunnu áleggjast, tá ið brot á eina áseting er staðfest. Tvingsilsbøturnar byrja at telja, tá ið tann, sum hefur ábyrgdina, ikki heldur freistina at fáa viðurskiftini, sum landsstýrismaðurin hefur ásett, aftur í rættlag. Tvingsilsbøtur kunnu áleggjast frammanundan, tá ið tað av serligum ávum er neyðugt, og byrja í tí føri at telja, tá ið eitt móguligt rættarbrot byrjar. Ásetast kann, at tvingsilsbøturnar telja, so leingi tey ólógligu viðurskiftini standa við, ella at tær falla til gjaldingar fyri hvørt rættarbrotið. Tvingsilsbøtur telja kortini ikki, tá ið tað, orsakað av viðurskiftum, sum tann, sum hefur ábyrgdina, ikki kann lastast fyri, ikki ber til at lúka treytirnar. Tvingsilsbøtur kunnu áleggjast sum leypandi bøtur ella sum stakbøtur.

*Stk. 3.* Tvingsilsbøtur verða álagdar tí, sum hefur ábyrgdina av rættarbrotinum. Er rættarbrotið framt vegna felag ella samtak, privatan ella almennan stovn, skulu tvingsilsbøtur vanligu áleggjast hesum. Eru tvingsilsbøtur álagdar einum felag, sum er partur av einum samtaki, kunnu álagdar tvingsilsbøtur eisini krevjast inn hjá móðurfelag. Kravið er tvingsilsgrundarlag fyri úttøku.

*Stk. 4.* Landsstýrismaðurin kann gera av at sleppa áløgðum tvingsilsbótum.

#### *Umhvørvisendurgjald*

**§ 68.** Tann, sum brýtur ásetingar í ella við heimild í hesi lógini ella ásetingar, sum skulu fremja mið og meginreglur í hesi lógini, skal, tá ið landsstýrismaðurin áleggur tað, gjalda landinum umhvørvisendurgjald.

*Stk. 2.* Avgerð um at áleggja umhvørvisendurgjald skal takast, og støddin á endurgjaldinum ásetast, við støði í eini heildarmeting av, hvønn týðning náttúruvirðini, sum talan er um, hava, hvussu stórus náttúruskaðin er í vavi, og hvussu leingi hann hefur staðið við, áløgðum revsitiltøkum mótvegis tí, sum hefur framt rættarbrotið, og umstøðunum annars. Landsstýrismaðurin kann í kunngerð áseta reglur fyri einfaldaðari álegging eftir fast ásettum takstum fyri ávís rættarbrot.

*Stk. 3.* Álegging um náttúruendurgjald er tvingsilsgrundarlag fyri úttøku.

Endurgjaldskravið kann eisini takast upp í sambandi við revsimál. Verður endurgjaldskravið lagt fyri rættin í sambandi við revsimál, borgarliga lógsókn ella kæru um úttøkuvíðgerð, kann rætturin royna endurgjaldskravið til fulnar. Í fráboðan um áleggingina skal kunnast um reglurnar í hesum stykkinum.

*Stk. 4.* Landsstýrismaðurin kann sleppa kravinum um náttúruendurgjald.

*Stk. 5.* At onkur fær álagt at gjalda náttúruendurgjald, er ikki til hindurs fyri at áleggja revsitiltøk sum t.d. gjald fyri rættarbrot.

#### *Revsing*

**§ 69.** Við bót ella fongsli upp í eitt ár verður revsaður tann, sum við vilja ella av ósketni brýtur ásetingar í ella við heimild í §§ 15 til 16, §§ 18 til 20, § 22, stk. 1, nr. 1 og 2, § 23, § 25, stk. 2 til 4, §§ 26 til 28, §§ 31 til 36, § 42, § 51, § 54, § 57, stk. 2, 1. pkt., §§ 58 til 63 ella ger ímóti álegging eftir § 64.

*Stk. 2.* Grovt brot á stk. 1 verður revsað við bót ella fongsli upp í tvey ár. Tá ið mett verður, um rættarbrotið er grovt, skal serligur dentur leggjast á, um tað hefur verið atvold til munandi skaða á náttúrumargfeldið ella vanda fyri slíkum skaða, um skaðin á náttúrumargfeldið verður settur at vera óbotaligur, hvussu stóra skyld tann, sum hefur framt rættarbrotið, hefur, og um hann hefur sett fyrirbyrgjandi ella tálmandi tiltøk í verk.

*Stk. 3.* Ber eitt brot á eina ella fleiri av ásetingunum, sum nevndar eru í stk. 1, samstundis í sær brot á reglur í øðrum lógum, galda reglurnar í náttúrumargfeldislógini um revsing bara, í tann mun sambærilig revsing ikki er heimilað í viðkomandi lóg.

*Stk. 4.* Feløg og aðrir lögfrøðiligir persónar verða revsaðir sambært reglunum í kapitli 5 í revsilógini.

### **Kapittul 10 Ásetingar at enda**

#### *Gildiskoma*

**§ 70.** Landsstýrismaðurin ásetur í kunngerð, nær ið henda lögtingslógin kemur í gildi.

*Stk. 2.* Landsstýrismaðurin kann áseta ymisk gildiskomumund fyri ymsar ásetingar ella ymsar bólkar av lívverum.

*Skiftisreglur*

§ 71. Avgerðir við heimild í ásetingum í náttúrufriðingarlógini, sum settar verða úr gildi, tá ið henda lógin kemur í gildi, verða verandi í gildi, til landsstýrismaðurin tekur aðra avgerð. Brot á avgerðir sum nevndar í 1. pkt. verða revsað eftir higartil galdandi reglum. Mál, sum eru til viðgerðar hjá verandi friðingarmyndugleikum eftir náttúrufriðingarlógini, tá ið henda lógin kemur í gildi, verða viðgjörd og avgjörd eftir higartil galdandi reglum. So langt tær passa, galda §§ 31, stk. 4, 44 og 45, eisini fyri eldri avgerðir um friðing við heimild í higartil galdandi náttúrufriðingarlóg.

*Stk. 2.* Landsstýrismaðurin kann í kunngerð áseta skiftisásetingar fyri tillaging frá lóggávu, sum fer úr gildi, til hesa lógina.

*Broytingar í øðrum lógum*

§ 72. Hesar broytingar verða gjørdar í øðrum lógum:

1. Løgtingslóg nr. 83 frá 25. mai 2009 um aling av fiski v.m., sum broytt við løgtingslóg nr. 128 frá 14. desember 2012, verður broytt soleiðis:

Í § 11, litra b, verður *løgtingslóg um náttúrufriðing* broytt til *løgtingslóg um fyrisiting av margfeldinum í náttúruni*.

2. Løgtingslóg nr. 27 frá 9. september 1954 um fuglaveiðu v.m., sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 48 frá 15. mai 2014, verður broytt soleiðis:

Í § 6 verður *friðingarnevndin smb. Ll. nr. 48 frá 1970* broytt til *landsstýrismaðurin*.

Í § 7 verður *friðingarnevndini* broytt til *landsstýrismanninum*.

Í § 9 verður *Friðingarnevndin* broytt til *Landsstýrismaðurin*.

Í § 12 verður *friðingarnevndina* broytt til *landsstýrismannin*.

## Kapittul 1. Almennar viðmerkingar

### 1.1. Orsøkir til uppskotið

Náttúran er tí føroyska samfelagnum virðismikil, og margfeldið í náttúruni er ein fyrirtreyt fyri náttúruilfeinginum, sum á mangan hátt er grundarlag undir okkara lívstreytum og trivnaði. Náttúran skapar eisini karmar fyri náttúruupplivingum og ferðavinnu.

Í septembur 2015 samdust øll tey 193 limalondini í ST um 17 burðardygg menningarmál, sum londini skulu miða eftir at rækka fyri 2030. Tað yvirskipaða endamálið við menningarmálunum er at geva øllum heimsins íbúgvum eitt virðiligt lív og fremja burðardyggja atferð, so at jørðin verður latin komandi ættarliðum í góðum standi. Eitt av teimum fimm høvuðsendmálunum við menningarmálunum er at verja jørðina við at seta í verk ætlanir fyri, hvussu tilfeingið best verður gagnnýtt burðardyggt til frama fyri komandi ættarlið. Heimsmál nr. 14 og 15 snúgva seg um at verja lívið ávikavist í havinum og á landi, og í undirpunktunum til tað 15. heimsmálið er m.a. ásett, at londini skulu gera sítt til at varðveita vistskipanir, steðga afturgongdini í lívfrøðiligum margfeldi og brúka náttúruna burðardyggt í samsvari við altjóða avtalur. Landsstýrið arbeiðir við at gera eina støðulýsing at hava sum grundarlag undir eini ætlan fyri, hvussu Føroyar kunnu rækka teimum 17 málunum.

ST-sáttmálin um lívfrøðiligt margfeldi varð samtyktur á heimsfundinum í Rio De Janeiro í 1992. Í Johannesburg tígguju ár seinni staðfestu stjórnarleiðarar úr 155 londum, at sáttmálin er týðningarmesta amboð hjá heimssamfelagnum til at tryggja tað lívfrøðiliga margfeldið í heiminum. Fólkatíngið setti í 1993 sáttmálan í gildi fyri alt ríkið, og seinni sama ár samtykti lögtingið, at Føroyar taka undir við tí donsku staðfestingini av sáttmálanum. Sáttmálin var ein avleiðing av ampanum, sum heimssamfelagið hevur av, at tað lívfrøðiliga margfeldið í heiminum støðugt minskar. Sáttmálin leggur dent á, at sáttmálandini við vernd og burðardyggar menning skulu virka ímóti hesi gongdini.

Sáttmálin um lívfrøðiligt margfeldi setti nýggjan karm um heildarnáttúrufrýsiting og var fyrsta stóra altjóða umhvørvisavtala, sum so greitt varpaði ljós á sambandið millum brúk og vernd. Men hóast sáttmálin er settur í gildi í Føroyum, og lögtingið hevur tikið undir við honum, sæst hetta mestsum ikki aftur í føroyskari náttúrulóggávu.

Við uppskotinum til lögtingslóg um frýsiting av margfeldinum í náttúruni verður nýtt støði lagt undir røkt av margfeldinum í tí føroysku náttúruni í samsvari við sáttmálan um lívfrøðiligt margfeldi. Umframt lívfrøðiligt margfeldi hevur lógaruppskotið til endamáls at verja landslagsmargfeldi og jarðfrøðiligt margfeldi, og sum felagshugtak fyri alt margfeldi í náttúruni verður hugtakið náttúrumargfeldi brúkt.

Tað var longu á sumri 2000, at landsstýrismaðurin í umhvørvismálum setti ein arbeiðsbólk at lýsa støðuna og galdandi lóggávu á m.a. náttúruverndarøkinum og koma við uppskotum um ábøtur. Í 2001 læt arbeiðsbólkurin eina frágreiðing úr hondum, sum m.a. staðfesti, at náttúrufrýðingarlógin frá 1970 als ikki næktaði tørvin á náttúrufrýsiting í Føroyum. Arbeiðsbólkurin mælti til at gera eina tíðarhóskandi náttúruverndarlóg og at raðfesta altjóða avtalur á náttúru- og umhvørvisøkinum. Ein fyrsta roynd at orða eitt uppskot til føroyska náttúruverndarlóg varð gjørd í 2004, men hetta uppskotið kom ongantíð fyri tingið. Í 2008 varð aftur ein roynd gjørd. Hesa ferð var uppskotið til hoyringar, men kom ikki fyri tingið. Í 2011 varð eitt andstøðuuppskot til náttúruverndarlóg lagt fyri tingið, men uppskotið varð tikið aftur. Síðan hevur arbeiðið at orða føroyska náttúruverndarlóg at kalla ligið í dvala.

Í samgonguskjalinum frá 2015 setti landsstýrið sær fyri at uppraðfesta náttúruvernd til gagns fyri verandi og komandi ættarlið, og í fylgiskjalinum til samgonguskjalið varð ásett, at føroysk náttúruverndarlóg skuldi smíðast og fyrisitingin av føroyskari náttúruvernd skipast betur.

Í mars 2017 setti landsstýrismaðurin í heilsu- og innlendismálum ein arbeiðsbólk at orða uppskot til nýggja føroyska náttúruverndarlóg. Í arbeiðsbólkinum sótu umboð fyri Heilsu- og innlendismálaráðið, Umhvørvisstovuna, Mentamálaráðið og Kommunufelagið.

Ásannandi tann ovurstóra týdningin, sum tann føroyska náttúran hevur fyri tað føroyska samfelagið og Føroya fólk nú og framtíðini, miðaði stjórnarráðið alt frá byrjan eftir at fáa til vega ein lógarkarm, sum endurspeglar, at Føroyar taka náttúruna í eins stórum álvara og grannalondini. Galdandi náttúrufriðingarlóg er so ótíðarhóskandi og ófullfíggað, at talan í stóran mun er um at bróta upp úr nýggjum. Tí varð eisini miðað eftir einum nútímans lógarkarmi, sum leggur upp fyri altjóða miðum á tí náttúru- og umhvørvisrættarlíga økinum. Og tí var tað serliga hesum, ið hugt varð eftir, tá ið hugt varð eftir íblástri í lóggávu í grannalondunum.

Eftir at hava kannað lóggávuna í grannalondunum gjørdi arbeiðsbólkurin í samráð við landsstýrismannin av at brúka ta norsku *naturmangfoldloven* frá 2009 sum fyrmynd og leist. Tann norska lógin er nútímans og framsøkin, hvat náttúruvernd viðvíkur, og leggur samstundis stóran dent á atlit at brúki og vinnu umframt onnur samfelagsatlit. Komið varð eftir, at *naturmangfoldloven*, bæði hvat bygnaði og innihaldi viðvíkur, í stóran mun hóska til føroysk viðurskiftir og avbjóðingar, og at hon ber í sær hent verndaramboð, sum kunnu verða føroyskari náttúruvernd at stórum gagni. Tí styðjar uppskotið til náttúrumargfeldislóg seg í stóran mun upp at bygnaðinum og teimum grundleggjandi hugtøkunum í *naturmangfoldloven*.

Tað er eingin loyna, at Føroyar eru eftirbátur, tá ið ræður um at sita fyri margfeldinum í náttúruni. Galdandi lóggáva leggur í sera lítlan mun um upp fyri vernd av margfeldi, men leggur serliga dent á atlit at vakurleika og sjáldsemi.

Við uppskotinum til náttúrumargfeldislóg verður miðað eftir at leggja nýtt støði undir føroyska náttúrufyrising. Hóast uppskotið í stóran mun brýtur upp úr nýggjum, kemur tað í staðin fyri partar av galdandi lótingslóg um náttúrufriðing frá 1970. Av tí at summi viðurskiftir í náttúrufriðingarlógini ikki verða mett at hóska natúrliga saman við evnisøkinum fyri náttúrumargfeldislógina, verða partar av náttúrufriðingarlógini tó verandi í gildi. Mælt verður til, at hesi viðurskiftini sum frá líður verða fevnd av nýggjari planlóggávu og útlívslóggávu.

## 1.2. Galdandi lóggáva

Náttúruvernd er skipað sambært lótingslóg nr. 48 frá 9. juli 1970 um náttúrufriðing við seinni broytingum. Uppskotið til náttúrufriðingarlóg varð gjørt í fimmtiárunum og sent landsstýrinum tann 15. august 1959. Lógin, sum samtykt varð í 1970, hevur við heilt fáum undantøkum sama orðaljód sum uppskotið frá 1959. Lógin er gjørd við støði í táverandi lóggávu á økinum í hinum Norðurlondunum.

Náttúrufriðingarlógin er býtt upp í fimm partar eftir innihaldi. Fyrsti partur hevur ásetingar um verju av náttúruni, um at inntriv bara kunnu fara fram sambært loyvi frá friðingarmyndugleikanum, og um hvørji atlit ið takast skulu, tá ið slík loyvir verða givin. Annar partur hevur ásetingar um friðing, t.e. hvørji øki, lutir o.a. ið friðast kunnu, og hvussu ið friðingar kunnu verða framdar. Triði partur fevnir um friðingarmyndugleikarnar, t.e. tær staðbundnu friðingarnevndirnar og Yvirfriðingarnevndirnar. Fjórði og fimti partur eru um málsviðgerð í ávikavist friðingarnevndunum og Yvirfriðingarnevndini.

Eftir galdandi lóggávu eru fyrisingarmyndugleikarnir sostatt landsstýrið, tær staðbundnu friðingarnevndirnar og Yvirfriðingarnevndin. Uppgávarnar hjá landsstýrinum fevna eitt nú um at áseta nærri reglur í kunngerð og at velja limir í friðingarnevndirnar og Yvirfriðingarnevndina. Tær staðbundnu friðingarnevndirnar viðgera mál um loyvi til bygging, vegagerð o.a. í teimum økjum, sum fevnd eru av §§ 2-4, og mál um friðing eftir § 6. Yvirfriðingarnevndin skal staðfesta allar avgerðir, sum tiknar verða í teimum staðbundnu friðingarnevndunum, eisini hóast eingin kæra er. Samstundis er Yvirfriðingarnevndin kærummyndugleiki fyri avgerðir hjá teimum staðbundnu friðingarnevndunum. Avgerðir hjá Yvirfriðingarnevndini eru endaligar og kunnu eftir lógini ikki leggjast fyri dómstólarnar. Yvirfriðingarnevndin kann tó taka mál upp til nýggja viðgerð.

Flestu mál, sum viðgjørð verða í teimum staðbundnu friðingarnevndunum og Yvirfriðingarnevndini, eru umsóknir um verkætlanir o.a. í økjum, har ið tað eftir lógini krevst loyvi frá friðingarmyndugleikunum. Tað snýr seg um umsóknir um at byggja seyðahús o.a., at seta antennur upp og at gera vegir, gøtur, brýr o.a. Eisini verða broytingar í byggisamtyktum, sum fevna um økir, sum fevnd eru av § 2 í lógini, í onkrum førum lagdar fyri friðingarnevndirnar til ummælis, hóast einki krav er um hetta í lógini. Millum málini, sum krevja drúgva viðgerð, teljast størri verkætlanir, t.d. vatnorkuútbyggingar hjá SEV, men eisini eitt nú vegir og gøtur. Mál um at friða økir eru fá í tali, men krevja vanliga eisini drúgva viðgerð.

Har ið galdandi lóggáva serliga byggir á atlit at vakurleika og sjáldsemi, byggir uppskotið til náttúrumargfeldislóg serliga á atlit at burðardyggum brúki og vernd av margfeldinum í náttúruni. Har ið galdandi lóggáva verður umsitin av leikfólki í teimum staðbundnu friðingarnevndunum og fakfólki í Yvirfriðingarnevndini, leyst av tí politisku skipanini og uttan fyri fyrisingarlógina, verður tann nýggja lógin ætlandi fyrisitin av kønum fakfólki í landsfyrisingini undir ábyrgd hjá landsstýrismanninum.

Við uppskotinum til náttúrumargfeldislóg verður soleiðis miðað eftir at leggja nýtt støði undir føroyska náttúrufyrising. Hóast uppskotið í stóran mun brýtur upp úr nýggjum, kemur tað í staðin fyri partar av galdandi náttúrufriðingarlóg. Av tí at summi viðurskiftir í náttúrufriðingarlógini ikki verða mett at hóska natúrliga saman við evnisøkinum fyri náttúrumargfeldislógina, verða partar av náttúrufriðingarlógini tó verandi í gildi. Mælt verður til, at hesi viðurskiftini sum frá líður verða fevnd av nýggjari planlógávu og útlívslóggávu.

### 1.3. Endamálið við uppskotinum

Tað yvirskipaða endamálið við lógaruppskotinum er fáa til vega dagførda lóggávu, sum setur greiðar lógarkarmar fyri, hvussu ið sitið verður fyri tí føroysku náttúruni við øllum hennara margfeldi. Endamálið er at røkja tað lívfrøðiliga, landslagsliga og jarðfrøðiliga margfeldið og tær vistfrøðiligu tilgongdirnar í tí føroysku náttúruni við burðardyggum brúki og vernd, eisini so at náttúran kann vera støði undir virki, mentan, heilsu og trivnaði hjá Føroya fólki nú og í framtíðini

### 1.4. Samandráttur av nýskipanini við uppskotinum

Lógaruppskotið er ein týðandi liður í at fremja sáttmálan um lívfrøðiligt margfeldi í føroyskari lóggávu. Miðað verður eftir at leggja eitt heildarfevndandi, langskygt og bindandi lögfrøðiligt støði undir burðardygt brúk og vernd av margfeldinum í tí føroysku náttúruni.

Uppskotið er ætlað at koma í staðin fyri partar av galdandi náttúrufriðingarlóg, men fevnir nógvi víðari enn so og brýtur í stóran mun upp úr nýggjum. Í uppskotinum verða ásett fyrisingarmið fyri náttúrusløg og dýra- og plantusløg, meginreglur fyri burðardyggum brúki av margfeldinum í náttúruni og reglur um m.a. fremmandar lívverur, økisvernd, útvald náttúrusløg og ílegutilfar.

Uppskotið tekur stöði í náttúruvirkunum, men á ein hátt, sum tryggjar, at tørvurin hjá Føroya fólki kann verða nøktaður og samfelagsligir tørvir røktir. Dentur verður kortini lagdur á, at náttúran setur karmar, sum vit noyðast at geva okkum far um, um tað ikki skal fáa avleiðingar fyri okkum sjálv ella komandi ættarlið.

Eftir uppskotinum skal lógin galda fyri alt margfeldi í náttúruni, t.e. vistskipanir, náttúrusløg, dýra- og plantusløg og ílegumargfeldi innan fyri stovnar av sløgum. Hóast lógin skal galda fyri alt margfeldi, fer ætlandi sum frá líður at bera til, m.a. við ásetingum í lógini um vitanargrunndaða fyrisiting, at geva greiðar ábendingar um, hvørji sløg og náttúrusløg ið tað hevur størstan týðning at røkja. Lógin ásetur felags fyrisitingarmið og meginreglur fyri burðardyggum náttúrubrúki, felags veiðu- og heystingarreglur, felags reglur um fremmandar lívverur og reglur fyri tøku og gagnnýtslu av ílegutilfari. Aftur at tí miðar lógin eftir at samskipa arbeiðið at verja margfeldið í náttúruni, við tað at geirarnir, sum ávirka ella gagnnýta náttúrutilfeingi, í síni fyrisiting skulu leggja dent á felags mið og meginreglur og reglur um útvald náttúrusløg.

Lógaruppskotið leggur upp fyri, at náttúran er broytilig, og at tað krevur ymislig amboð at røkka endamálinum um at steðga afturgongd í tí lívfrøðiliga margfeldinum. Uppskotið til náttúrumargfeldislóg útvegar fleiri nýggj amboð til at røkka málinum, sum fevna um alt frá strangari vernd til almenn krøv um burðardygt brúk. Amboðini kunnu í høvuðsheitum flokkast í trí stig:

- Strangar reglur: Økisvernd (kap. 5) og raðfest sløg (§§ 21 og 22)
- Ítøkiligar reglur viðvíkjandi burðardyggum brúki:  
Reglur um serstaka náttúru (kap. 6 um útvald náttúrusløg) ella serligar hóttanir (kap. 4 um fremmandar lívverur) ella ávirkan, sum kann gerast ov víðfevnd, um ikki meginreglur verða ásettar fyri veiðu og heysting (kap. 3 um fyrisiting av sløgum). Dygdarkrøv til náttúrumargfeldi eftir § 13 kunnu snúgvá seg um eina samanseting av hesum.
- Almennar reglur um burðardygt brúk:  
Fevna um alla náttúru. Fyrisiting skal byggja á eina samanseting av reglum í geiralógum og náttúrumargfeldislógini (kap. 2 um almennar ásetingar um burðardygt brúk).

Niðanfyrir verður tikið saman um høvuðstættirnar í lógaruppskotinum og tær broytingar, sum uppskotið ber í sær sammett við galdandi lóggávu:

- Kapittul 1 – Endamál og gildisøki o.a. (§§ 1-3)
- Kapittul 2 – Almennar ásetingar um burðardygt brúk (§§ 4-14)
- Kapittul 3 – Fyrisiting av sløgum (§§ 15-24)
- Kapittul 4 – Fremmandar lívverur (§§ 25-29)
- Kapittul 5 – Økisvernd (§§ 30-48)
- Kapittul 6 – Útvald náttúrusløg (§§ 49-52)
- Kapittul 7 – Ílegutilfar (§§ 53-54)
- Kapittul 8 – Myndugleiki eftir lógini, kæra, eftirlit o.a. (§§ 55-62)
- Kapittul 9 – Handhevján og tvingsilstiltøk (§§ 63-69)
- Kapittul 10 – Ásetingar at enda (§§ 70-72)

#### *Endamál og virkisøki*

Lógarkapittul 1 byrjar við eini endamálsáseting. Ásetingin er breitt og alment orðað, við tað at lógin ásetur reglur um bæði burðardygt brúk og náttúruvernd. Endamálið er, at náttúran við sínum lívfrøðiliga, landslagsliga og jarðfrøðiliga margfeldi og vistfrøðiligu tilgongdum skal verða vard

fyrir framtíðina, eisini soleiðis at hon kann vera stöði undir virki, mentan, heilsu og trivnaði nú og í framtíðini.

Tað landafrøðiliga gildisøkið er ásett við fyriliti fyrir tí altjóðarættarlíga markinum, sum gongur, har ið tann innara landleiðin endar (12 fjórðingar). Lógin geldur á landi, eisini í áum, vøtnum, ósum og løkum, og á tí innaru feroysku landleiðini. So langt tær passa, og við teimum avmarkingum, sum altjóðarættur setur, galda summar ásetingar eisini á landgrunninum og á tí ytru feroysku landleiðini.

## *Almennar ásetingar um burðardygt brúk*

Lógarkapittul 2 hevur almennar ásetingar um fyrisiting eftir náttúrumargfeldislógini og eftir øðrum lógum, sum bera við margfeldið í náttúruni. Ásetingarnar miða eftir at geva burðardýggum brúki eitt meira ítøkilig innihald við atliti at miðum og meginreglum.

Í lógarkapitli 2 eru ásett fyrisitingarmið fyrir náttúrusløg og sløg. Miðið fyrir náttúrusløg snýr seg um at varðveita margfeldið av náttúrusløgum í teimum natúrlígu útbreiðsluøkjum og við tí margfeldið av sløgum og tær vistfrøðiligu tilgongdirnar, sum eyðkenna hvørt náttúruslagið.

Miðið fyrir dýra- og plantusløg er, at slögini og teirra ílegumargfeldi skulu varðveitast við framtíðini í huga, og at slögini skulu finnast í burðardýggum stovnum í sínum natúrlígu útbreiðsluøkjum. Í tann mun tað krevst til at røkka hesum endamálinum, skulu eisini vistfrøðilig funktionsøkir hjá sløgum og aðrar vistfrøðiligar fyriritreytir, sum tey ikki fáa verið fyruttan, varðveitast.

Fyrisitingin av náttúruni – bæði av privatum og almennum pørtum – skal í mestan mun leggjast soleiðis til rættis, at hesi endamálini verða rokkin. Fyrisitingarmiðini fyrir náttúrusløg og dýra- og plantusløg áleggja ikki fyrisitingini ella privatum nakrar beinleiðis skyldur, men hava týðning fyrir lógartulking og meting eftir náttúrumargfeldislógini og øðrum lógum, umframt tá ið nýggjar reglur verða gjørdar.

Hóast fyrisitingarmiðini ikki áleggja beinleiðis skyldur, seta tey karmar fyrir, hvussu ið virkað verður eftir øðrum ásetingum í náttúrumargfeldislógini ella øðrum lógum. Ein slík áseting er ásetingin um almenna varsemiskyldu. Ásetingin staðfestir ábyrgdina og skylduna hjá tí einstaka at fara fram við varsemi. Skyldan at fara fram við varsemi fevnir í fyrri lagi um eina skyldu at royna at kunna seg um, hvørji náttúruvirðir ið kunnu verða fyrir skaða. Hetta er ein fyriritreyt fyrir, at varsemiskyldan kann vera munadygg. Í seinna lagi fevnir varsemiskyldan um eina skyldu at gera tað, sum rímligt er, til at tað slepst undan, at náttúrumargfeldið verður fyrir skaða.

Lógin ásetur nakrar týðandi meginreglur – vitanargrundarlagið og umhvørvisrættarlígar meginreglur - sum skulu havast sum grundarlag, tá ið myndugleiki verður útintur eftir náttúrumargfeldislógini og øðrum lógum. Meginreglurnar eru:

- meginreglan um vitanargrundarlagið
- meginreglan um fyrivarni
- meginreglan um heildartrýstið á vistskipanina
- meginreglan um, at tann, sum varðar av virkseminum, sum er umhvørvinum at skaða, ber kostnaðin
- meginreglan um umhvørvisgóða tøkni og rakstrarhættir

Landsstýrismaðurin fær heimild at áseta leiðbeinandi dygdarkrøv til náttúrumargfeldi. Eitt slíkt krav kann knýstast at fyríkomningini av ávísnum náttúrusløgum ella dýra- og plantusløgum ella at

öðrum viðurskiptum, sum hava týðning fyri margfeldið í náttúruni. Dygdarkravið er leiðbeinandi, tá ið almennur myndugleiki verður útintur.

At enda í lógarkapitli 2 er ásett, at tiltøk eftir náttúrumargfeldislógini skulu vigast upp ímóti öðrum týðandi samfelagsáhugamálum.

### *Fyrisiting av sløgum*

Í lógarkapitli 3 eru reglur um fyrisiting av sløgum. Í § 15 verður ein almenn fyrisitingarmeginregla ásett fyri veiðu, heysting og aðrari tøku av sløgum. Fyri sløg á landi ber fyrisitingarmeginreglan í sær, at reglur um veiðu, heysting og aðra tøku av dýrum og plantum fáa kjølfesti í náttúrumargfeldislógini. Tá ið talan er um ryggleys dýr og plantur á landi, verður miðað eftir eini meira liðiligari skipan, sum skal tryggja eina fyrisiting, sum kann útinnast á ráðiligan og hóskaði hátt.

Tá ið talan er um villar lívverur í sjónum og í áum, vøtnum, ósum og løkum, er atgongdin til veiðu, heysting og aðra gagnnýtslu fevnd av løgtingslóg um fyrisiting av sjófeingi. Tað ber í sær, at reglurnar í náttúrumargfeldislógini um veiðu, heysting og aðra tøku í §§ 16, 18 og 19 ikki galda fyri lívverur í sjónum og í áum, vøtnum, ósum og løkum. Hinvegin verða reglurnar í § 1 (endamálið við lógini) og lógarkapitli 2 brúktar saman við sjófeingislógini í sambandi við metingar og avgerðir hjá fiskivinnu- og myndugleikanum viðvíkjandi atgongdini at tøku eftir sjófeingislógini.

Tað verður sett sum treyt fyri at geva loyvi til veiðu og heysting, at slagið sambært tí bestu atkomandi vitanini framleiðir eitt avlop, sum kann veiðast burðardygt. Í sambandi við avgerðir um veiðu og heysting skal dentur harafturat leggjast á funktiónina, sum slagið hevur í vistskipanini, og týðningin, sum slagið hevur fyri vinnu og frítíðarlív.

Ítøkiligar avgerðir um veiðu verða tiknar við heimild í viðkomandi veiðulógávu innan fyri teir í náttúrumargfeldislógini ásettu karmarnar.

Lógaruppskotið heimilar eisini aðra tøku av villum súgdýrum og fugli umframt fiski í áum, vøtnum, ósum og løkum enn veiðu, eitt nú til at verja fyri skaða á fólk ella ogn, tá ið ávísar treytir eru loknar.

Landsstýrismaðurin fær kunngerðarheimild at útnevna nærri tilskilað dýra- og plantusløg sum raðfest. Er eitt slag hótt, hevur myndugleikin skyldu til at meta, um tørvur er á raðfesting, og um raðfesting eigur at verða sett í verk. Tá ið sløg verða raðfest, kunnu reglurnar eisini verja vistfrøðilig funktiónsøkir á landi, men ikki í sjónum. Atlitini, sum áløgd verða, skulu ikki gera tað munandi tvørligari at útinna brúk, sum er í gongd.

Er tørvur á virknum tiltøkum til at verja og røkja raðfest sløg og teirra funktiónsøkir, skulu virkisætlanir gerast.

### *Fremmandar lívverur*

Við lógarkapitli 4 verður miðað eftir at fáa í lag eitt heildarregluverk fyri innsløðing av fremmandum lívverum. Talan er um eitt regluverk við felags meginreglum og reglum fyri ymsum sløgum av innsløðingum og alskyns sløgum av lívverum.

Fyri innflutning og útseting av fremmandum lívverum sum avleiðing av tilvitaðum gerðum hjá fólkum verða soljóðandi reglur skotnar upp:



- eitt varsemiskrav til øll, sum seta lívverur út, ella sum hava ábyrgd av virksemini, sum kann hava við sær, fremmandar lívverur spjaðast ella sleppa út
- eitt krav um, at umsókn um útseting skal gera greiðu fyri árinunum, sum útsetingin kann hava á tað lívfrøðiliga margfeldið
- eitt krav um, at loyvi ikki kann gevast, um orsök er at halda, at innflutningurin ella útsetingin fer at hava við sær munandi óhepnar avleiðingar fyri lívfrøðiligt margfeldi

Einstøk undantøk skulu kunna gerast frá kravinum um loyvi til at seta út. Eitt nú tá ið talan er um at seta út lívverur, har ið innflutningsloyvi longu er givið undir tí fyritleykt, at lívveran skal setast út í umhvørvið. Harumframt er útseting av plantum í urtagarðar og onnur velt økir undantikin, í tann mun tað ikki verður mettt, at planturnar fara at spjaðast út um økið. Útseting við loyvi eftir lögtingslóg um aling av fiski v.m. (alilógini) er somuleiðis undantikin. Tað krevst heldur einki loyvi eftir náttúrumargfeldislógini at flyta inn fremmand dýr, sum eru fevnd av ásetingum í ella reglum ásettum við heimild í lögtingslóg um innflutning og hald av vandamiklum dýrum o.ø. Innflutningur av sonevndum *eksotiskum dýrum* er sambært reglum ásettum við heimild í lögtingslóg um innflutning og hald av fremmandum dýrum í útgangsstøðinum forboðin, og Heilsufrøðiliga starvsstovan, sum umsitur lóggávuna, kann bara geva undantaksloyvi, tá ið talan er um eksotisk dýr, sum ikki kunnu verða m.a. feroyskum gróðri og feroyskum dýralívi at skaða, verða tey slept leys í náttúruni.

Fyri allar flokkar av sløgum verða skotnar upp reglur, sum geva landsstýrismanninum heimild til –uttan at fyrisingarmeginreglan er til hindurs fyri tí – at basa fremmandum lívverum, sum hóttá natúrligar plantur og dýr ella onnur týðandi samfelagsáhugamál. Reglurnar galda, sama hvussu lívverurnar, sum talan er um, eru endaðar í tí feroysku náttúruni. Ásetingar um at basa fremmandum lívverum eru ikki savnaðar í lógarkapitli 4 burturav. Nógv av teimum neyðugu tiltøkunum galda eisini í øðrum viðurskiftum, sum eru fevnd av lógini. Ásetingar um hetta eru serliga at finna í kapitli 2, 3, 5 og 9.

#### *Økisvernd*

Lógarkapittul 5 um økisvernd kemur í stóran mun í staðin fyri § 6 í galdandi náttúrufríðingarlóg. Reglurnar eru nútímansgjørdar, og har ið náttúrufríðingarlógin gav heimild til at friða økir, gevur náttúrumargfeldislógini í staðin heimild at skipa ymisk sløg av verndarøkjum.

Ásetingarnar um økisvernd fevna bæði um vernd á landi, eisini í áum, vøtnum, ósum og løkum, og vernd í ella á sjónum á tí feroysku landleiðini. Avgerðir um økisvernd verða lýstar við kunngerð.

Uppskotið hevur eina almenna áseting við økisverndarmiðum. Miðini snúgva seg fyrst og fremst um verndartørvin hjá náttúruni, eisini náttúru, sum er merkt av mannabruki gjøgnum tíðirnar. Økisvernd skal ikki tryggja ávís sløg av brúki fram um onnur. Í tann mun brúk av náttúruni verður nevnt í økisverndarmiðunum, er tað fyri at leggja dent á, at talan skal vera um brúk, sum hevur gagnliga ávirkan á verndarvirðini. Tað er ein fyritleykt fyri økisverndini í sjálvari sær, at tað hevur virði eftir ávís sum treytum at verja ávís økir betur enn onnur.

Miðini fevna eisini um at knýta vistfrøðilig netverk. Eisini skulu økir og náttúrusløg, sum kunnu varðveitast eftir øðrum ásetingum í náttúrumargfeldislógini og øðrum lögum, kunna verða partur av slíkum netverkum.

Í verndarkunngerðini skulu vera reglur um virksemini og ferðslu, sum er ímóti verndarendamálinum. Økisvernd verður eftir uppskotinum býtt í teir fimm verndarflokkarnar tjóðgarð, landslagsverndarøki, náttúrufríðøki, lívøkisverndarøki og verndarøki í ella á sjónum. Hóast

mentanarminnir kunnu vera varð sum partur av tjóðgarði ella landslagsverndarøki, eru fornminnir og bygningar framvegis friðað eftir reglunum í lögtingslóg nr. 10 frá 16. september 1948 um friðan av fornminnum og bygningum.

Sum tjóðgarðar kunnu verjast stór náttúruøkir, sum ikki hava verið fyri munandi náttúruinnavim, og sum hava serstakar dygdir.

Tá ið talan er um landslagsverndarøkir, er tað landslagið sum heild, sum er í miðdeplinum. Landslagsvernd kann tó fyri heil økir ella partar av økjum samskipast við onnur verndarøkir. Í tí sambandi kunnu serliga lívøkisverndarøkir vera viðkomandi. Landslagsvernd er eftir uppskotinum eitt lint verndarslag, við tað at virksemini, sum er í gongd, aloftast kann halda fram. Landslagsvernd kann bæði fevna um náttúruleg landslag og røktarlandslag.

Verndarflokkurin náttúruvriðøki skal verja økir, sum bera í sær hótta, sjáldsama ella viðkvæma náttúru, umboða eitt ávíst náttúruslag, á annan hátt hava serligan týdning fyri lívfrøðiligt margfeldi, hýsa serstökum jarðfrøðiligum fyrbrigdum ella hava serstakt náttúruvísindaligt virði. Verndarflokkurin fevnir eisini um økir, sum ikki eru órørd, men hava týdning fyri margfeldið í náttúruni. Talan kann vera um økir, sum hava verið fyri tekniskum innavim, men sum kortini hava varðveitt munandi vistfrøðiligar funktiónir, og har best er at sleppa undan fleiri tekniskum innavim. Talan kann eisini vera um økir, har ið røktartreytað lívfrøðiligt margfeldi umboðar týðandi náttúruvirðir, og har ið økir eiga at verða varð strangliga fyri tekniskum innavim, samstundis sum virkin røkt verður sett í verk.

Náttúruvriðøkir eru ein strangur verndarflokkur, har virksemini í stóran mun kann avmarkast, um tað krevst til at røkka verndarendamálinum.

Tá ið talan er um verndarflokkin lívøkisverndarøki, er tað tørvurin hjá tí einstaka dýra- ella plantuslagnum, sum er í miðdeplinum. Lívøkisvernd kann brúkast til øll dýra- og plantuslag.

Fyri at leggja upp fyri muninum á landi og sjógvi eru verndarøkir í ella á sjónum ein verndarflokkur fyri seg. Ásetingin er lagað til viðurskiptini í sjónum. Tað verður mettt at vera smidligari við bara einum verndarflokki fyri sjógvin heldur enn fleiri sum á landi. Umframt at verja verndarvirðir í sjónum kunnu verndarøkir skipast í ella á sjónum fyri tryggja virðir í sjónum, sum eru vistfrøðiligar fyrirtreittir fyri sløgum, sum liva á landi.

Í lógaruppskotinum er ein almenn áseting um, at undantak kann gerast frá eini verndarkunngerð, um tað ikki er ímóti endamálinum við verndarkunngerðini og ikki kann ávirka verndarvirðini nevningarvert, ella um trygdaratlit gera tað neyðugt. Tað skal síggjast í grundgevingini fyri undantakinum, hvussu ið mettt er um avleiðingarnar fyri umhvørvið. Eisini um týðandi samfelagsáhugamál gera tað neyðugt, kann undantak gerast frá verndini.

Uppskotið heimilar eisini landsstýrismanninum at seta í verk fyrbilsvernd til at forða fyri skaða á verndarvirðir ella til at byrgja fyri, at hótt náttúruslag hvørva. Ein avgerð um fyrbilsvernd kann í mesta lagi vara fyra ár, men kann leingjast í mesta lagi tvey ár.

Uppskotið heimilar fyrisitingarstovnum at havna umsóknum um loyvi til virksemini í einum øki, sum er fevnt av einum kunngjördum verndaruppskoti. Loyvi kann bara gevast, um tiltakið ikki hevur nevningarverdan týdning fyri uppskotið. Tá ið týðandi samfelagsáhugamál gera tað neyðugt, kann landsstýrismaðurin kortini loyva virkseminum. Fyri virksemini í einum øki, sum eitt verndaruppskot fevnir um, og sum loyvi ikki krevst til, fær landsstýrismaðurin heimild at áseta fráboðanarskyldu.

Uppskotið ásetur serligar málsviðgerðarreglur fyri økisvernd, sum leggja dent á samstarv við jarðareigarar, rættindahavarar, ávirkað vinnuáhugamál og fólk á staðnum. Harumframt er umráðandi, at arbeiðið við verndarætlanum eftir náttúrumargfeldislógini verður samskipað við planlegging eftir planlóggevuni, eisini eini komandi dagførdari planlóggevuni, serliga tá ið farið verður undir verndarætlanararbeiðið. Hugsanin er, at náttúrumargfeldislógin og ein dagførd planlóggeva sum frá líður skulu geva eitt betri grundarlag at meta, hvussu brúk og vernd av einum náttúruøki kunnu tryggjast á burðardyggan hátt.

Uppskotið ásetur einsháttaðar reglur fyri endurgjaldi í sambandi við ræðisavmarkingar, sum standast av økisvernd. Høvuðsreglan er, at ein eigari ella rættindahavari í einum verndarøki hevur rætt til endurgjald frá landinum fyri fíggarligan miss, sum stendst av, at brúk, sum er í gongd, verður darvað. Við serligum endurgjaldsreglum fyri økisvernd verður miðað eftir at minka um sakarmálskostnaðin, tá ið endurgjald verður uppgjørt.

## *Útvald náttúrusløg*

Lógarkapittul 6 um útvald náttúrusløg skal tryggja, at hótt og viðkvom náttúrusløg verða vard við burðardyggum brúki.

Skipanin verður merkt av eini greiðari raðfesting, við tað at summi náttúrusløg verða mett at vera týðningarmiklari enn onnur. Við skipanini verður miðað eftir størri fyrivarni og munadyggari fyrisiting, har ið náttúruvirðir verða ávirkað. Ásetingarnar eru ætlaðar at vera ein leiðregla hjá landinum fyri raðfesting og samskipan, sum er vend ímóti bæði almennum myndugleikum og privatum.

Endamálið er, at myndugleikarnar, tá ið teir brúka aðra lóggevuni, t.d. planlóggevuni, skulu leggja størri dent á tey útvaldu náttúruslógini, enn teir annars høvdu gjørt, og at tað verður gjørt á meira samskipaðan hátt.

Skipanin hongur saman við hugtakinum *náttúruslag*, sum kann fevna um alt frá stórum vistskipanum til smá lívøkir umframt jarðfrøðilig fyrbrigdir.

Landsstýrismanninum verður heimilað at áseta í kunngerð, hvørji náttúrusløg ið skulu verða útvald. Í kunngerðini kann eisini verða tilskilað, um útveljingin skal fevna um allar ella bara nærri tilskilaðar fyríkomingar av náttúruslagnum.

Tá ið sløg verða útvald, hevur tað stóran týðning, um útbreiðslan av slagnum í Føroyum er hótt. Er hon tað, gevur uppskotið ikki bara heimild at velja náttúruslagið út, men áleggur eisini myndugleikumum eina skyldu at meta um, um slík útveljing er neyðug og ynskjandi.

Verða náttúrusløg útvald, kunnu kommunur tó velja at lata eina fyrícoming forfarast og lata økið, sum talan er um, til annað endamál í økisætlanini. Kommunan skal tó hava mett um og tikið serligt fyrilit fyri, at útbreiðslan og tann vistfrøðiligi standurin hjá tí útvalda náttúruslagnum ikki verður fyri afturstigi, m.a. við at leggja spurningin fyri viðkomandi landsmyndugleikar.

Fyri útvald náttúrusløg, har ið landbúnaðarvirksemi er í gongd, verða ásettar serligar reglur, sum skulu tryggja, at tað viðkomandi náttúruslagið verður vart. Ásett verður ein skylda at boða kommununi frá virksemi á landbúnaðarogn, sum ávirkar fyríkomingar av tí útvalda náttúruslagnum. Hetta hongur saman við, at nógv landbúnaðarvirksemi ikki krevur loyvi.

Har sum einum útvaldum náttúruslagi tørvar virkna røkt ella tiltøk, skal virkisætlan gerast. Mælt verður til at gera eina serliga studningsskipan til slíkar virkisætlanir. Slíkur studningur skal síggjast í samanhangi við egin fíggjarlig amboð hjá ávirkaðum geirum. Røktartiltøk í fyríkomíngum av útvaldum náttúrusløgum kunnu bara fara fram eftir samráð við jarðareigarán.

## *Ílegutilfar*

Reglurnar í lógarkapítli 7 um ílegutilfar eru nýggjar í føroyskari lóggávu. Dentur verður lagdur á, at landið skal sita fyri ílegutilfarinum sum einum felags tilfeingi, sum er ogn hjá Føroya fólki. Ílegutilfarið skal gagnnýttast, so at tað veður umhvørvi og fólki at so stórum gagni sum gjørlígt, bæði í føroyskum høpi og í altjóða høpi, har dentur eisini verður lagdur á, at fyrímunirnir av at gagnnýta ílegutilfar verða rættvísiliga býttir. Við hesum verða atlit í sáttmálanum um lívfrøðilígt margfeldi vard, eisini atlitíð at burðardyggum brúki.

Landsstýrismáðurin kann við kunngerð seta í verk eina almenna loyvisskipan fyri tøku og gagnnýttslu av ílegutilfari. Tað er bara fyri ílegutilfar, sum tikið verður úr náttúruni, at reglur skulu gerast. Undantíkin loyvískravínum er tøka til almenn søvn og tøka til brúk og framhaldandi góðskíng í landbúnaði.

Harumframt verður mælt til, at landsstýrismáðurin við kunngerð skal kunna áseta, at fyrímunir av tøku og gagnnýttslu av ílegutilfari úr Føroyum skulu ognast landinum. Reglur kunnu bæði ásetast fyri fíggjarlígum og íkki-fíggjarlígum fyrímunum.

Landsstýrismáðurin fær eisini heimild at áseta nærri reglur fyri ílegutilfari í almennum søvnum. Í og á sjónum skulu reglurnar í náttúrumargfeldislógini galda saman við reglunum í sjófeingislógini. Reglurnar í teimum báðum lógunum um loyvi til at taka lívfrøðilígt tilfar úr náttúruni samsvara í stóran mun. Ásetíngarnar í náttúrumargfeldislógini um ílegutilfar galda bæði á landi og í sjónum.

## *Eftírlít, handhevjan og tvingsílstíltøk*

Í lógarkapítíunum 8 og 9 verða ásettar reglur fyri eftírlítí, handhevjan og tvingsílstíltøkum. Reglurnar snúgva seg serlíga um:

- eftírlít
- kanningarvírksemi og upplýsíngarskýldu
- rætting og bøtandi tíltøk í sambandi við ólógíligt vírksemi
- íverksetan av tíltøkum móti óvæntaðum umhvørvísavlíeíðíngum av lógíligum vírksemi
- tvingsílsbøtur

Ein týdningarmíkíl ásetíng, sum er nýggj í føroyskari lóggávu, er ásetíngin um náttúruendurgjald. Skyldan at rínda náttúruendurgjald verður áløgd við áleggíng frá landsstýrismannínum. Áleggíng kann áleggjast tí, sum hevur brotíð eina ásetíng í ella við heimild í náttúrumargfeldislógini ella aðrari lóggávu, tá íð ásetíngin skal fremja míð og megíngreglur í náttúrumargfeldislógini.

Revsíngarheimild verður fyrst og fremst ásett fyri ásetíngarnar í lógini, sum áseta ítókílígar skýldur ella forboð, við tílætlan ella ósketíni sum ábyrgdartreyt. Tá íð talan er um meira almennar reglur sum varsemísskýlduna, er eíngin revsíng knýtt at tílætíaðum brotum ella brotum av ósketíni.

Landsstýrismáðurin fær heimild at áseta í kunngerð, at ein umhvørvísavgerðaskrá skal gerast. Í skránni skulu skrásetast avgerðir um t.d. raðfest sløg, ókísvernd, fyríbílsvérnd og undantøk.

## *Myndugleíkí eftírlógini*

Myndugleikin at taka avgerðir og av eintingum at seta tiltøk í verk er lagdur til landsstýrismannin, sum er ovasti myndugleiki eftir lógini. Landsstýrismaðurin kann leggja sínar heimildir eftir lógini til ein stovn undir sær ella til annan landsstovn at umsita. Heimildirnar hjá landsstýrismanninum eftir lógini verða ætlandi latnar Umhvørvisstovuni at umsita.

Landsstýrismanninum verður eisini heimilað í samráð við kommunurnar at áseta, at kommunan skal vera myndugleiki eftir nærri ásettum ásetingum í ella við heimild í lógini. Kommunurnar fáa annars týðandi ábyrgd av at brúka tær umhvørvisrættarligu meginreglurnar og ásetingina um útvald náttúrusløg eftir náttúrumargfeldislógini, tá ið tær fyrisita eftir eignum reglum, serliga í sambandi við planlegging eftir planlóggevuni.

Landsstýrismaðurin kann gera av, at avgerðir, sum tiknar verða við heimild í náttúrumargfeldislógini ella reglum ásettum við heimild í lógini, bara skulu kunnu kærast til ávísa kærunevnd.

### *Ásetingar at enda*

Skiftisásetingarnar í lógarkapitli 10 áseta, at avgerðir við heimild í ásetingum í náttúrufriðingarlógini, sum fara úr gildi, tá ið náttúrumargfeldislógin kemur í gildi, verða verandi í gildi, til landsstýrismaðurin tekur avgerð um annað. Somuleiðis verður ásett, at mál, sum eru til viðgerðar, tá ið náttúrumargfeldislógin kemur í gildi, verða viðgjörd og avgjörd eftir higartil galdandi reglum.

## **1.5 Ummæli**

Hesir myndugleikar og feløg hava havt lógaruppskotið til hoyringar:

- Løgmannsskrivstovan
- Mentamálaráðið
- Fiskimálaráðið,
- Uttanríkis- og vinnumálaráðið
- Samferðslumálaráðið
- Fíggjarmálaráðið
- Almannamálaráðið
- Landsverk
- Føroya Kærustovnur
- Føroya Landfúti
- Kommunufelagið
- SEV
- Bóndafelagið
- Óðalsfelagið
- Búnaðarstovan
- Búnaðargrunnurin
- Fuglafrøðifelagið
- Sílaveiðifelagið
- Føroya náttúru- og umhvørvisverndarfelag
- Føroya skótaráð
- Føroya ríðingarfelag
- Froskmannafelagið

- Ferðaleiðarafelagið
- Tjóðsavnid
- Havstovan
- Jarðfeingi
- Visit Faroe Islands
- Ringrás
- Umhvørvisstovan
- Friðingarnevndirnar: Streymoyar sýsla, Norðoya sýsla, Eysturoyar sýsla, Sandoyar sýsla, Vága sýsla og Suðuroyar sýsla
- Yvirfriðingarnevndin
- Býarskipanarnevnd landsins
- Lívfrøðingafelagið
- Fróðskaparsetrið
- Vinnuhúsið/Ferðavinnufelagið/Handilsvinnufelagið
- Skógfriðingarnevndin

Uppskotið varð eisini lagt á tann almenna hoyringarportalin hjá landsstýrinum.

## **Kapittul 2. Avleiðingarnar av uppskotinum**

### **2.1. Inngangur**

Uppskotið til náttúrumargfeldislóg er í høvuðsheitum eitt uppskot til eina heimildarlóg. Tí ber ikki til nágreiniliga at gera greiðu fyri, hvørjar figgjarligar og umsitingarligar avleiðingar uppskotið fær. Tað er eisini torført at seta tøl á avleiðingarnar av uppskotinum.

Náttúrufriðingarlógin hevur tey bæði síðstu árinu kostað landskassanum kr. 500.000 um árið. Upphæddin er farin til lønir, samsýningar, ferða- og dagpening o.a. til limirnar í Yvirfriðingarnevndini og teimum sjei staðbundnu friðingarnevndunum, sum eftir lógini m.a. kunnu áseta friðingar og skulu geva loyvi til at byggja uttargarðs og í ávísu økjum innargarðs og at taka mold burtur, vegagerð o.a.

Sett verður á stovn ein fakkøn náttúrufyrising at sita fyri náttúrumargfeldislógini. Av tí at tær staðbundnu friðingarnevndirnar og Yvirfriðingarnevndin verða avtiknar, hóast partar av náttúrufriðingarlógini verða verandi í gildi, fer tann nýggja náttúrufyrisingin eisini at taka sær av uppgávu, sum eftir galdandi lóg liggja hjá friðingarnevndunum í sýslunum og Yvirfriðingarnevndini.

Náttúrumargfeldislógin fer at hava størri útreiðslur við sær enn galdandi lóggáva, men júst hvussu stórar útreiðslurnar verða, veldst í stóran mun um politiska ætlan og raðfesting. Lógin er í stóran mun ein amboðskassi, har ið tað veldst um politiska raðfesting og figging, hvussu og hvussu nógv ið amboðini verða brúkt.

Tað er ilt at meta, hvussu nógv starvsfólk ið setast skulu, fyri at sitið kann verða fyri náttúrumargfeldislógini á nøktandi hátt. Umframt sjálvtt fyrisingararbeiðið og arbeiði við at fylla karmarnar í lógini út við kunngerðum og vegleiðingum, má roknast við, at fitt av arbeiðsorku støðugt má brúkast til skrásetingar- og kortleggingararbeiði og at gera skrásetta vitan atkomandi. Slíkt arbeiði, sum leingi hevur ligið á láni, er ein fyrirtreyt fyri, at lógin veruliga fæst at virka eftir

sínum endamáli. Fullfíggað skráseting av dýra-, plantu- og náttúruslögum er tó eingin treyt. Byrjast má við tí týðningarmesta, hóast náttúrufrýsitingin eyðvitað fær eitt dyggari stöði at virka á, so hvørt sum vitanin um náttúruna veksur og verður atkomandi.

Mælt verður í fyrstu syftu til at luta Umhvørvisstovuni í minsta lagi trý akademisk störv til at taka sær av frýsitingini av náttúrumargfeldislógini umframt náttúruskráseting. So hvørt sum tey ymsu amboðini í lógini fara at verða brúkt, verður sum tørvurin á störvum sum frá líður størri. Á lögtingsfíggarlógini fyri fíggarárið 2018 er játtanin til Umhvørvisstovuna hækkað góðar 2,6 mió. kr., og av hesum skal ein partur brúkast til frýsiting av nýggjari náttúrumargfeldislóg og ein partur til at fremja kunngerðina um at fyrbyrgja og týna rottu.

Mett verður ikki, at uppskotið fær stórvegis fíggarligar avleiðingar fyri kommunurnar, hóast onkur einstök frýsitingarlig uppgáva eftir lógini verður lögð til kommunurnar. Landsstýrismaðurin fær heimild til at lata kommununum aðrar av sínum heimildum eftir lógini at sita fyri, men í fyrstu syftu eru ongar ætlanir um hetta.

Sí nærri niðanfyri um avleiðingar av teimum einstøku lógargreinunum.

## **2.2. Fíggarligar, umsitingarligar, umhvørvisligar og vinnuligar avleiðingar**

Uppskotið til náttúrumargfeldislóg er í høvuðsheitum eitt uppskot til eina heimildarlóg. Tí ber ikki til nágreiniliga at gera greiðu fyri, hvørjar umhvørvisligar, fíggarligar og umsitingarligar avleiðingar uppskotið fær. Tað er eisini torført at seta tøl á móguligar avleiðingar av uppskotinum. Hvørjar avleiðingar ið uppskotið fær, veldst í høvuðsheitum um, hvussu virkið ið amboðini í lógini fara at verða brúkt, sbr. m.a. reglurnar um raðfest sløg, økisvernd og útvald náttúrusløg. Gerast skulu virkisætlanir fyri røkt og onnur virkin tiltøk í búøkjunum hjá raðfestum slögum og í útvaldum náttúruslögum. Mælt verður til at veita slíkum virkisætlanum stuðul, annaðhvørt við eini serligari studningskipan ella serstakari játtan. Stuðul eigur í høvuðsheitum at latast virknum tiltøkum.

Reglurnar í lógarkapitli 2 um vanligar meginreglur um burðardygt brúk og lógarkapitli 6 um útvald náttúrusløg geva ikki avgerðarheimildir. Hesar ásetingarnar fáa tí ongar beinleiðis fíggarligar avleiðingar, og brúkið av hesum reglunum verður í høvuðsheitum partur av verandi málsviðgerð. Tað er ikki fyrr enn avgerðir verða tiknar eftir øðrum lögum, sum ávirka náttúrumargfeldi, at hesar ásetingarnar fáa týðning.

Fíggarligar og umsitingarligar avleiðingar mugu altíð greinast, tá ið mettt verður, um tiltøk skulu setast í verk. Metast má um tær fíggarligu avleiðingarnar, bæði við atlitni at útreiðslu- og inntøkuviðurskiftum, fyri tey, sum ávirkast. Gjølligar og realistiskar samfelagsbúskaparligar greiningar skulu gerast í neyðugan mun.

### **Avleiðingar fyri vinnuna – alment**

Uppskotið til náttúrumargfeldislóg kann í ávísan mun fáa avleiðingar fyri vinnuna. Mettt verður, at lógin í fyrstu atløgu kann ávirka vinnu, sum í stóran mun brúkar land- og sjóki. Fyri onkran vinnuveg og vinnurekandi kann uppskotið hava við sær, at neyðugt verður at laga virksemið til. Í onkrum føri kann eisini náttúrutilfeingi í einum nærri avmarkaðum øki verða avbyrgt frá at kunna verða gagnnýtt til vinnuendamála. Verður hann skoðaður einsæris, kann slíkur virknaður hava minkandi virðisskapan við sær. Samstundis ber uppskotið í sær breiðar tilgongdir, sum skulu tryggja, at ávirkað vinnuáhugamál og vinnuvegir skulu takast upp á ráð, tá ið greiða verður gjørd fyri ítøkiligum tiltøkum. Við hesum verður miðað eftir at gera greiðu fyri viðkomandi avleiðingum, so at hesar kunnu havast sum grundarlag, tá ið endaligar vingingar verða gjørdar og avgerðir tiknar.

Tær størstu möguligu avleiðingarnar fyri vinnuna eru knýttar at fulltrúarásetingunum í lógini, m.a. reglum um raðfest slög og økisvernd. Tí kann greiða ikki gerast fyri avleiðingunum, fyrr enn í sambandi við útveljing av ítøkiligum slögum og skipan av ítøkiligum verndarøkjum. Hvussu stórar tær fíggjarligu avleiðingarnar verða, veldst um verndarendamál og avmarkingarstig. Tá ið ræður um sambandið við fiskivinnugeiran, er veiða, heysting og onnur tøka fevnd av lögtingslóg um fyrisiting av sjófeingi. Tó skal fyrilit eisini havast við teimum vanligu ásetingunum um burðardygt brúk í lógarkapitli 2 í náttúrumargfeldislógini.

## Avleiðingar av einstökum lógargreinum

### Lógarkapittul 1 Endamál og gildisøki o.a. (§§ 1-3)

#### § 1 um endamál

Endamálsásetingin hevur størstan týðning sum tulkningartáttur eftir hinum ásetingunum í náttúrumargfeldislógini og ásetingum øðrum lógum. Hon er eisini leiðbeinandi fyri meting í sambandi við avgerðir eftir lógini, og fyri hvørjar tyngjandi treytir ið leggjast kunnu við avgerðum eftir lógini, sum annars eru til fyrimunar fyri umsøkjaran. Ásetingin fær sostatt ikki beinleiðis avleiðingar, uttan so at hon verður brúkt í sambandi við brúk av øðrum ásetingum í náttúrumargfeldislógini ella ásetingum í øðrum lógum. Endamálið hevur ikki í sær sjálvum fíggjarligar ella umsitingarligar avleiðingar við sær.

#### § 2 um gildisøki

Ásetingin um gildisøkið hjá lógini hevur í sjálvari sær ongar sjálvstøðugar avleiðingar av umsitingarligum ella fíggjarligum slag. Slíkar avleiðingar koma ikki í, fyrr enn ymsar ásetingar í lógini verða brúktar á landi, í áum, vøtnum, ósum og løkum, á landleiðini og møguliga á tí ytru føroysku landleiðini.

#### § 3 um allýsingar

Ásetingin hevur ongar umsitingarligar ella fíggjarligar avleiðingar í sjálvari sær.

### Lógarkapittul 2 Almennar ásetingar um burðardygt brúk (§§ 4-14)

#### Alment

Lógarkapittul 2 ber fyrst og fremst í sær mið og leiðreglur fyri lógartulking og meting og fær tí ikki beinleiðis avleiðingar, fyrr enn ásetingarnar verða brúktar í sambandi við brúk av øðrum ásetingum í náttúrumargfeldislógini ella ásetingum í øðrum lógum. Tey lógarfestu miðini og meginreglurnar eru nýggj í mun til galdandi rætt og fáa tí nakað av umsitingarligum avleiðingum. Niðanfyrri verða tær einstøku ásetingarnar nærri umrøddar.

#### §§ 4 og 5 um fyrisitingarmið fyri náttúrusløg, vistskipanir og dýra- og plantusløg

Miðásetingarnar eru í sínum lógarfesta líki nýggjar í mun til galdandi rætt. Við lógarfestingini fáa miðini størri tyngd, soleiðis at atlitid at náttúrumargfeldinum verður styrkt í avgerðatilgongdunum. Ásetingarnar hava ikki beinleiðis virknað í sjálvum sær, men verða brúktar í sambandi við meting eftir øðrum ásetingum í náttúrumargfeldislógini ella ásetingum í øðrum lógum. Tær fíggjarligu avleiðingar valdast, hvat heimildargrundarlag talan er um, hvør dentur ið higartil er lagdur á umhvørvisvirðir, og um hugt verður at stuttskygdum avleiðingum ella avleiðingum í longdini. Í longdini fara ásetingarnar ætlandi at gera sítt til at tryggja, at tilfeingi eisini í framtíðini kann gagnnýtast fíggjarliga. Stuttskygt kunnu ásetingarnar í onkrum føri hava við sær, at loysnirnar, sum valdar verða, verða dýrari, og at rakstrarvinningurin verður minni. Ásetingarnar siga ikki, at umhvørvisvirðini altíð skulu viga meira enn onnur týðandi samfelagsáhugamál. Miðini fara ætlandi at gera sítt til, at greiða verður gjørd fyri umhvørvisvirðum tvørtur um geirar, og soleiðis eisini at styðja upp undir effektivisering. Samanumtikið verður ikki mett, at ásetingarnar fáa



stórvegis fíggarligar ella umsitingar avleiðingar fyrri myndugleikarnar, hvörki landsmyndugleikar ella kommunalar myndugleikar. Miðini kunnu tó gera tað viðkomandi at brúka amboð, sum kunnu hava slíkar avleiðingar, t.d. økisvernd ella vernd av dýra- og plantusløgum. Mett verður heldur ikki, at ásetingarnar fáa negativar fíggarligar avleiðingar fyrri vinnulívið. Tó kann tað, at størri dentur verður lagdur á náttúruvirðir í avgerðatilgongdunum, í onkrum førum hava øktar kostnaðir við sær fyrri tey, sum varða av virkseminum, sum ávirkar náttúrumargfeldið negativt.

*§ 6 um almenna varsemissskyldu*

Varsemissskyldan í § 6 geldur fyrri øll. Tað er ein fyrirtreyt, at varsemið, sum krevst, liggur innan fyrri karmarnar á tí, sum rímliga kann væntast. Ásetingin sigur eisini, at varsemissskyldan er at rokna sum lokin, tá ið virksemin verður útint sambært loyvi frá almennum myndugleika. Í slíkum førum er tað sostatt loyvið frá tí almenna eftir øðrum ásetingum, fyrst og fremst við heimild í øðrum lógum enn náttúrumargfeldislógini, sum ásetur karmarnar fyrri virkseminum, ikki varsemissskyldan. Fyrri virkseminum, sum ikki verður útint sambært loyvi, kunnu reglur, sum leggja upp fyrri varsemissskylduni ásetast eftir øðrum lógum.

Varsemissskyldan ber ikki bara í sær eina skyldu at hava fyrilit, men eisini eina skyldu at kunna seg um náttúrumargfeldið. Myndugleikarnir eiga at vegleiða, í tann mun tað krevst til at tryggja, at endamálið við ásetingini verður rokkið. Talan kann t.d. vera um at vegleiða um náttúru, sum serligt fyrilit eigur at havast fyrri, hvussu virksemin ella rakstur eigur at útinast fyrri at verja hesi atlitini o.a. Tað er serliga umráðandi at vegleiða um raðfest sløg og útvald náttúrusløg. Ásetingin hevur sostatt fíggarligar avleiðingar fyrri myndugleikarnar, tá ið ræður um tørvin á vegleiðing og kunning.

Tað er avgerandi, at kortlagdar upplýsingar um náttúrusløg og dýra- og plantusløg verða talgilt atkomandi hjá almenninginum.

Fyrri vinnulívið kann ásetingin bera í sær, at dýrari loysnir onkuntíð mugu veljast. Av tí at kravið eftir § 6 bara fevnir um at gera tað, sum rímligt er, og meira ítökilig varsemiskrøv kunnu vera ásett í øðrum regluverki ella í loyvum, verða slíkir meirkostnaðirnir tó hóvligir.

*§ 7 um meginreglur fyrri almennum avgerðum*

Grein 7 snýr seg um rættarvirksnaðin av ásetingunum í §§ 8-12. Hetta eru ásetingarnar um vitanargrundarlagið og umhvørvisrættarligar meginreglur. Ásetingarnar eru leiðreglur fyrri almennum avgerðum. Tær galda ikki beinleiðis fyrri privat, men kunnu óbeinleiðis hava týðning fyrri privat, tá ið myndugleikarnir brúka tær í sínum avgerðatilgongdum. Avleiðingarnar verða umrøddar undir hvørjari grein sær.

*§ 8 um vitanargrundarlagið*

Vitanin um margfeldið í tí føroysku náttúruni er als ikki nøktandi. Henda sannroyndin ber í sær, at skyldan eftir § 8 at byggja á vísindaliga vitan um stovnsstøðuna hjá sløgum, útbreiðsluna og tann vistfrøðiliga standin hjá náttúrusløgum og virksnaðin av árinum er avmarkað. Tað er tí ógvuliga umráðandi, at farið verður undir miðvíst arbeiði at skráseta og kortleggja ta føroysku náttúruna og gera vitanina atkomandi hjá myndugleikum og almenningi. Tástanu fer skyldan eftir § 8 at virka eftir sínum endamáli, tí skyldan eftir § 8 fevnir fyrst og fremst og um tøka vitan.

Tørvur er eisini á vitan um virksnaðir av ymsum hóttanartáttum á vistskipanir og dýra- og plantusløg, virksnaðir av virkseminum og røkt o.a. Almenn vitan av slíkum slag krevst fyrri at kunna seta hóskandi umsitingartiltøk í verk fyrri sløg og støð, sum skulu varðveitast.

At fáa til vega eitt dygt vitanargrundarlag fer at krevja raðfesting tey komandi árinu, bæði fíggarliga og umsitingarliga, men hetta er ikki treytað av uppskotinum til náttúrumargfeldislóg.

Henda skyldan er longu í stóran mun galdandi eftir sáttmálanum um lívfrøðiligt margfeldi, umframt at løgtingið í 2006 samtykti uppskot til samtyktar (løgtingsmál nr. 8/2006) um at taka stig til at lýsa tað margfelda lívið í tí føroysku náttúruni, s o at sáttmálin um lívfrøðiligt margfeldið kundi verða hildin.

Arbeiðið at skráseta og kortleggja margfeldið í tí føroysku náttúruni er rúgvismikið og hefur leingi ligið á láni. Skal náttúrumargeldislógini fáast at virka eftir sínum endamáli, er tað tí avgerandi neyðugt at miðvíst skrásetingar- og kortlegggingararbeiði verður raðfest og samskipað millum náttúrufyrisitingina og viðkomandi fakstovnar undir landinum umframt granskningarstovnar, so at tann neyðuga vitanin fæst til vega.

§ 8, stk. 1, ásetur, at myndugleikaútinning, sum ber við náttúrumargfeldið, skal byggja á vísindaliga vitan, so langt sum hetta er rímiligt at krevja. Tá ið metast skal, hvat ið er rímiligt, má kostnaðurin av at fáa vitanargrundarlagið til vega vigast upp ímóti váðanum fyri náttúrumargfeldið. Hvør ið hefur ábyrgdina av at fáa vitanargrundarlagið til vega í sambandi við eina ítøkiliga avgerð, skilst á vanligum fyrisitingarrættarligum reglum. Vanliga hava myndugleikarnir ábyrgdina, tá ið talan er um tiltøk, sum teir sjálvir taka stig til, t.d. reglur, áleggingar ella verndartiltøk. Tey, sum varða av tiltøkum ella virksemi, hava vanliga ábyrgdina í málum, har ið søkt verður um loyvi ella undantaksloyvi.

Ásetingin tekur fyrst og fremst støði í vitanini, sum longu finst, men kann í ávísan mun bera í sær eina skyldu at fáa til vega nýggja vitan. Í sambandi við skylduna at fáa til vega nýggja vitan má tó havast í huga, at meginreglan um fyrivarni í § 9 nettupp tekur støði í støðum, har ið vitanin ikki er nøktandi. Ásetingin kann kortini fáa fíggarligar og umsitingarligar avleiðingar fyri fleiri fyrisitingarstig og fyri bæði geiramyndugleikar og umhvørvismyndugleikar. Eftir ásetingini eigur fyrisitingin, so langt tað er rímiligt, at kunna seg um dátutilfar o.a., sum hon annaðhvørt sjálv hefur um hendur, ella sum finst hjá øðrum stovnum. Eitt nú kann tað hugsast, at vitanarstovnar sum Tjóðsavnið og aðrir hava nakað av viðkomandi vitan. Tað er umráðandi, at eisini slík vitan, sum longu finst, verður gjørd lætt atkomandi hjá myndugleikum og almenningi. So hvørt sum dátutilfarið um lívfrøðiligt margfeldið veksur í vavi, veksur eisini tørur á førleikum at tulka tilfarið og brúka tað í teimum samanhøgum, har ið tað er viðkomandi. Fyrisitingarmyndugleikum, sum ikki sjálvir hava neyðugar umhvørvisfakligar førleikar, fer í størri mun enn í dag at tørva ráðgeving frá landsmyndugleikum, sum varða av umhvørvisvernd. Tí kann roknast við, at skyldurnar, sum ásettar eru í § 7, stk. 1, fara at hava við sær, at fleiri fara at venda sær til Umhvørvisstovuna, sum ætlandi í høvuðsheitum fer at sita fyri náttúrumargfeldislógini.

§ 8 fær eisini týdning fyri tey førir, har ið tann, sum varðar av virkseminum, hefur ábyrgd av at fáa til vega vitanargrundarlagið fyri eini avgerð. Tá ið myndugleikarnir eftir § 8, so langt tað er rímiligt, skulu byggja á vísindaliga vitan, eigur eisini grundarlagið, sum roynt verður at fáa til vega, at vera merkt av hesum. Men stk. 2 hefur eisini týdning, sbr. niðanfyri.

Skyldan í § 8, stk. 2, at leggja dent á vitan, sum er grundað á royndir hjá ættarliðum, sum hava livað av og í samspæli við náttúruna, geldur fyri vitan, sum ger sítt til at varðveita náttúrumargfeldið. Henda ásetingini hefur útgangsstøði í vitanini, sum finst.

Av vitanarfremjandi tiltøkum, sum hava týdning fyri, at § 8 í verki fer at virka eftir sínum endamáli, kunnu nevast kortlegging av lívfrøðiligum margfeldi, kortlegging av náttúrusløgum á landi og fram við sjóvarmálanum og kortlegging av og umsjón við hótum sløgum og fremmandum sløgum. Tað er umráðandi at alt dátutilfar, sum fingið verður til vega, verður gjørt talgilt atkomandi hjá almenningi og myndugleikum.

Á mangan hátt hava vit ikki nøktandi vitan, til at reglurnar um raðfest sløg og útvald náttúrusløg til fulnar fara at tæna sínum endamáli. Tí má sum skjótast ferð fáast á miðvísa og skipaða skráseting, so at hesi amboðini í lógaruppskotinum sum frá líður fáa størri virknað, so hvørt sum vitanargrundarlagið verður dyggari. Tað ræður um at verja tað týðningarmesta fyrst og síðan sum frá líður at taka størri tøk.

*§§ 9 til 12 um tær umhvørvisrættarligu meginreglurnar*

Lógarfestingin av meginreglunum um fyrivarni (§ 9), heildartrýstið á vistskipanina (§ 10), at tann, sum varðar av virksemini, sum er umhvørvinum at skaða, ber kostnaðin (§ 11), og umhvørvisgóða tøkni og rakstrarhættir (§ 12) er helst í ávísan mun ein lógarfesting av óskrivaðum meginreglum, sum longu í dag verða brúkar í sambandi við meting, men ikki skipað. Lógarfestingin kann gera sítt til, at tað verður lættari at ætla um avgerðir frammanundan, og ber í sær, at strangari krøv verða sett viðvíkjandi grundgeving fyri avgerðum. Annars verða fáar fíggjarligar og umsitingarligar avleiðingar. Meginreglurnar eru vendar móti myndugleikunum. Eins og tá ið talan er um miðini í §§ 4 og 5 verða meginreglurnar brúktar í sambandi við myndugleikaúttuning eftir øðrum ásetingum í náttúrumargfeldislógini ella ásetingum í øðrum lógum. Tí kann virknaðurin berast saman við virknaðin av §§ 4 og 5, sbr. ta umrøðuna.

*§ 13 um dygarkrøv til náttúrumargfeldið*

§ 13 er orðað sum ein almenn heimild til at áseta leiðbeinandi dygdarkrøv til náttúrumargfeldið. Tað er í útgangsstøðinum ilt at siga, hvussu nógv henda ásetingin fer at verða brúkt. Tað veldst m.a. um, hvussu onnur amboð í lógini, sum økisvernd, raðfest sløg og útvald náttúrusløg, fara at verða brúkt. Tað fer at standa til landsstýrimannin at gera av, hvørji dýra- og plantusløg og náttúrusløg dygdarkrøvini skulu brúkast til.

Dygdarkrøv skulu galda tvørtur um gearar. Tað fer at krevja umsitingarliga orku at orða dygdarkrøv og seta tey í verk, bæði hjá umhvørvismyndugleikanum og myndugleikum, sum sita fyri virksemini, sum verður ávirkað av krøvunum. Tó verður mett, at tørvurin á umsitingarorku til dygdarkrøv verður størstur hjá umhvørvismyndugleikanum, sum fer at hava ábyrgdina av at samskipa arbeiðið at orða og fremja dygdarkrøvini í verki. Hugsanin er, at gjørd verður ein ætlan fyri, hvussu ið farast skal fram, um tað ikki eydnast at røkka teimum samtyktu krøvunum. Eisini hetta fer at krevja umsitingarliga orku. Annars verða dygdarkrøvini brúkt í verki, tá ið avgerðir verða tiknar við heimild í regluverki, sum longu finst, og tí verða tær umsitingarligu avleiðingarnar fyri tann einstaka fyrisitingarmyndugleikan væntandi avmarkaðar. Hvørjar fíggjarligar avleiðingar tey ítøkilig dygdarkrøvini fáa fyri ávirkað vinnurekandi, veldst um innihaldið í krøvunum.

*§ 14 um dent á onnur týðandi samfelagsáhugamál*

Stk. 1 í ásetingini ber í sær, at tiltøk eftir bæði náttúrumargfeldislógini og øðrum lógum skulu vigast upp ímóti øðrum týðandi samfelagsáhugamálum.

**Lógarkapittul 3 Fyrisiting av sløgum (§§ 15-24)**

*Umhvørvisligar avleiðingar*

Lógarkapittul 3 ger fyrisitingarmiðið fyri sløg í § 5 virkið. Saman við m.a. meginreglunum í §§ 8, 9 og 10 skulu ásetingarnar í lógarkapitli 3 gera sítt til, at størri trygd fæst fyri, at lívførið hjá sløgnum verður varðveitt, og at tað slepst undan, at teirra vistfrøðiligu lívskor verða gjørd verri. Reglurnar um veiðu og tøku (§§ 16, 18 og 19) verða gjørdar galdandi fyri øll sløg á landi. Við hesum verða móguleikarnir at skipa viðurskiftini kring stórar lívverubólkar betradir. Tó verður veiða og tøka, sum er fevnd av lögtingslóg um fyrisiting av sjófeingi, ikki fevnd av reglunum í §§ 16, 18 og 19. Mett verður, at m.a. denturin á burðardygð í sambandi við veiðu av ryggdýrum, sbr. § 16, stk. 2, og kravið um vistskipanarhugsanina, sbr. § 16, stk. 3, fara at fáa gagnligar avleiðingar fyri umhvørvið.

Tann serstaka skipanin, sum skotin verður upp í § 21 um raðfest sløg, kann fáa stóran umhvørvisligan týðning. Í hesum sambandi eru serliga heimildin at áseta reglur um vernd av týðandi vistfrøðiligum funktiónsøkjum hjá slíkum slögum eftir § 22, stk. 1, nr. 2, og heimildin at krevja, at greiða verður gjørd fyri avleiðingum í sambandi við ætlað inntriv í teirra funktiónsøkir, sbr. stk. 1, nr. 3, týðningarmiklar. Hesar heimildirnar bera í sær, at greiðari samanhangur verður millum vernd av slögum og bú- og vakstrarøkir hjá sløgunum. Møguleikarnir fyri gagnligum avleiðingum fyri umhvørvið av § 21 verða enn betri av uppskotinum í stk. 3, sum áleggur fyrisitingini eina skyldu at meta, um eitt slag eigur at fáa støðu sum raðfest, tá ið støðan ella gongdin hjá slagnum ikki samsvarar við fyrisitingarmiðið í § 5, stk. 1.

#### *Fíggjarligar og umsitingarligar avleiðingar*

##### *§ 15 um fyrisitingarmeginreglu*

Greinin heimilar eina almenna fyrisitingarmeginreglu fyri sløg. Ásetingin hongur nær saman við treytunum fyri veiðu í § 16. Samstundis verður staðfest, at veiða, heysting og onnur gagnnýsla, sum er fevnd av lögtingslóg um fyrisiting av sjófeingi, ikki er fevnd av §§ 16, 18 og 19 í náttúrumargfeldislógini um veiðu og tøku.

§ 15, stk. 2, staðfestir, at heysting og onnur tøka av villum plantum er loyvd, tá ið hon ikki hóttir *stovnin á staðnum*. Tørvur verður á at lýsa gjøllari og við dømum, hvat ið liggur í orðingini *stovnurin á staðnum*. Náttúrufyrisitingin eigur at gera vegleiðandi tilfar um hetta.

##### *§ 16 um veiðu*

§ 16 er framhald av fyrisitingarmeginregluni fyri vill dýr, sbr. § 15, stk. 1. Ásetingin ber í sær, at tað krevur heimild í lóg ella avgerð við heimild í lóg at veiða vill súgdýr og fugl.

Kravið um, at slagið sambært tí bestu tøku skjalfestingini framleiðir eitt avlop, sum kann veiðast burðardygt, sbr. § 16, stk. 2, er í sínum lógarfesta líki nýtt í mun til galdandi rætt. Hvussu ið orðingin *tí bestu tøku skjalfestingini* skal skiljast, er nærri umrøtt í teimum serligu viðmerkingunum til § 16. Útgangsstøðið, tá ið myndugleikar taka avgerðir um veiðu, er, at bygt verður á tøka vitan, men at vísindalig vitan verður brúkt í mestan móguligan mun, um slík vitan finst. Skjalfesting krevst tó bara í tann mun, sum er nøktandi sum avgerðargrundarlag.

Skjalfestingarkravið kann eisini fáa umsitingarligar avleiðingar, við tað at tað fer at krevja nakað størri umsitingarliga orku at orða reglur og avgerðir um veiðu í framtíðini.

##### *§ 17 um aðra tøku eftir meting hjá landsstýrismanninum*

Ásetingin gevur landsstýrismanninum heimild at loyva ella tøku av villum súgdýrum og fugli umframt fiski í áum, vøtnum, ósum og løkum til onnur endamál enn gagnnýtlu. Landsstýrismaðurin kann eisini av sínum eintingum seta tøku í verk til somu endamál og áseta nærri reglur fyri slíkari tøku. Ásetingin verður ikki mett at fáa stórvegis fíggjarligar ella umsitingarligar avleiðingar.

##### *§§ 18 og 19 um tøku av ávikavist ryggleysum dýrum og plantum*

Báðar ásetingarnar lata upp fyri, at landsstýrismaðurin kann seta í verk skaðabasandi tiltøk á ognini hjá øðrum, sbr. § 18, stk. 2, og § 19, stk. 2. Tað er ein fyritleyt, at tiltøkini ikki hava fíggjarligar avleiðingar fyri jarðareigarán. Veldur myndugleikin við síni skaðabasing eigaranum av ognini fíggjarligan miss, sum ikki er knýttur at sjálvum skaðadýrinum, verður eitt móguligt endurgjaldskrav avgjørt eftir vanligum endurgjaldsrættarligum meginreglum. Annars fáa ásetingarnar ongar serligar fíggjarligar ella umsitingarligar avleiðingar.

Ásetingarnar í § 18, stk. 3, og § 19, stk. 3, geva heimild til í kunngerð at áseta reglur fyrir veiðu av ryggleysum landdýrum og heysting av plantum. Tað er ilt at siga, í hvønn mun ásetingin fer at verða brúkt. Ásetingin fær í fyrstu atløgu ongar fíggjarligar ella umsitingarligar avleiðingar.

#### *§ 20 um ferðslu uttangaðs*

Ásetingin letur upp fyri, at reglur kunnu ásetast fyri ferðslu uttangaðs fyri at forða fyri, at plantur ella dýr verða fyri skaða ella ampa. Ásetingin skal bara brúkast í serligum førum og skal ikki hava fíggjarligar avleiðingar fyri jarðareigarán.

#### *§§ 21 og 22 um raðfest sløg*

Eftir § 21, stk. 1, kann landsstýrismaðurin við kunngerð geva nærri tilskilaðum sløgum støðu sum raðfest, og myndugleikin hevur skyldu til at meta, um slík avgerð skal takast, tá ið eitt slag eftir vísindaligum metingarstöði verður mettt at vera í eini støðu, sum er í ósamsvari við miðið í § 5, stk. 2. Metingarskyldan ber ikki í sær eina skyldu at raðfesta sløg, og tí stendur tað í stóran mun til myndugleikan at gera av, hvussu nógv raðfestingarskipanin skal brúkast.

Tær umsitingarligu og fíggjarligu avleiðingarnar fyri fyrisitingina verða í fyrra lagi knýttar at kanningararbeiði í sambandi við áseting av kunngerð um raðfesting. Í seinna lagi verða avleiðingarnar fyri fyrisitingina knýttar at, hvussu stórt tal av sløgum ið raðfest verður, og hvørji umsitingartiltøk ið neyðugt er at fremja. Tað verður ymiskt, alt eftir slagnum, hvørji tiltøk ið eiga at fremjast.

Avleiðingarnar fyri privat av tí ítøkiligum kunngerðini valdast innihaldið í kunngerðini. Fullkomið forboð kann setast fyri veiðu ella heysting, men hetta ikki er ein neyðug fyritleyrt fyri raðfesting. Eisini aðrar avleiðingar valdast, hvat slag ið talan er um, og hvørji varðveitandi tiltøk slagnum tørvar. Møguligar umsitingarligar ella fíggjarligar avleiðingar valdast tí avmarkingarstigið.

Fyri funktiónsøkir, sum ásett verða sum almennar kunngerðir eftir § 22, stk. 1, nr. 2, verða møguligar avmarkingar fyri privat knýttar at útbygging, veitagravstri, avveiting og uppasturfylling. Avmarkingin kann eisini vera knýtt at ávísnum tíðarskeiðum, t.d. verpingartíð. Fyrlitini, sum álögð verða við avgerðini um búøkir, kunnu tó ikki bera í sær avmarkingar, sum hava munandi ampa við sær fyri brúk, sum er í gongd. Vísir tað seg eftir avgerðina kortini, at fyrilitini í búøkjum hjá raðfestum sløgum í summum førum til samans bera í sær avmarkingar, sum hava við sær munandi ampa fyri brúk, sum er í gongd, og valda jarðareigarum munandi miss, kann jarðareigarin krevja, at økið verður vart eftir lógarkapitli 5, ella at undantak verður gjørt frá raðfestingini fyri økini, sum talan er um. Er tað, longu tá ið verndin verður sett í verk, greitt, at avmarkingarnar fara at bera munandi ampa í sær, er økisvernd tað rætta amboðið.

Gerast skulu virkisætlanir fyri búøkir hjá raðfestum sløgum, har ið røkt ella virkin tiltøk krevjast. Mælt verður til at stuðla fremjing av slíkum virkisætlanum, annaðhvørt við eini serligari studningsskipan ella við serstakari játtan. Stuðul eigur í høvuðsheitum at latast virknum tiltøkum. Tann einstaka kunngerðin kann eisini hava við sær størri krøv um at gera greiðu fyri avleiðingum í sambandi við vinnuvirksemi, sbr. § 22, stk. 1, nr. 3, um, at krøv kunnu setast um, at greiða verður gjørd fyri avleiðingum fyri eitt dýra- ella plantuslag av ætlaðum inntrivum í funktiónsøkini hjá slagnum, og um, at greiða verður gjørd fyri øðrum funktiónsøkjum, sum kunnu gera sítt til at tryggja, at slagið verður vart í samsvari við § 5, stk. 1.

#### *§ 23 um handil o.a.*

Ásetingin, sum gevur landsstýrismanninum heimild at áseta reglur fyri m.a. inn- og útflutningi av hóttum dýra- og plantusløgum, fær ikki í sær sjálvari fíggjarligar ella umsitingarligar avleiðingar.

*§ 24 um varðveitslutiltök uttan um búekið og fyri tamd og vand sløg*

Ásetingin gevur landsstýrismanninum heimild at seta varðveitslutiltök í verk uttan um búekið hjá villum slögum. Tað verður væntandi bara í heilt serligum forum, at slík sokallað *ex situ*-varðveitsla kann verða viðkomandi, og tí verður ikki roknað við, at ásetingin fær figgjarligar og umsitingarligar avleiðingar í fyrstu atløgum. Ásetingin fær ongan figgjarligar avleiðingar fyri privat.

**Lógarkapittul 4 Fremmandar lívverur (§§ 25-29)***Umhvørvisligar avleiðingar*

Innsløðing av fremmandum lívverum er ein ávirkanartáttur, sum kann hava stórt skaðaárin á tað lívfrøðiliga margfeldið. Trupulleikin er bara fyri ein part fevndur av galdandi rætti. Lógaruppskotið fjøltáttar amboðini til eisini at fevna um innsløðing og lívverusløg, sum ongar reglur eru fyri í dag. Reglurnar skulu serliga leggja upp fyri umhvørvisatlitum í sambandi við innflutning og útseting av fremmandum lívverum. Aðrir tættir sum atlitid at plantu-, dýra- og mannaheilsu eru ikki fevndir av uppskotinum. Krøv verða sett um varsemi (§ 25) og um loyvi til innflutning (§ 26) og útflutning (§ 27). Á henda hátt fer náttúrumargfeldislógin at kunna gera sítt til minka um talið á fremmandum lívverum, sum sløðast inn í ta føroysku náttúruna í framtíðini, og sostatt eisini at forða fyri óhepnari ávirkan á lívverur, sum finnast natúrliga í tí føroysku náttúruni, og á vistskipanir. Tann gagnligi virknaðurin gerst uppafur størri, tá ið tey lögfrøðiligu amboðini verða brúkt saman við øðrum amboðum, serliga vitan.

*Figgjarligar og umsitingarligar avleiðingar**§ 25 um varsemiskrav*

§ 25, stk. 1, ásetur eitt krav um varsemi, tá ið livandi ella lívførar lívverur verða settar út í umhvørvið. Tað ber m.a. í sær, at krav verða sett um, at girðingar o.tíl., har ið lívverur verða settar út, eru væl tryggjað fyri útslepping, um lívverurnar kunnu verða umhvørvinum at skaða, um tær spjaðast. Varsemisskyldan kann hava við sær, at nakað størri krav verða sett til tekniskar standardar í sambandi við sumt vinnuvirksemi, men mett verður ikki, at tað fer at hava nevningarverdar meirkostnaðir við sær.

Varsemisskyldan hjá tí, sum hevur ábyrgdina av útseting, er knýtt at atgongdini at vitan um umhvørvisváða í sambandi við útseting av fremmandum lívverum yvirhøvdur og váða, sum er knýttur at ávísing lívverum. Tað liggur ein týðandi uppgáva á myndugleikanum at fáa slíka vitan til vega og gera hana atkomandi. Tí verður tørvur á størri arbeiðsorku til gransking, greining og kunningarvirksemi um fremmandar lívverur.

Varsemisskyldan í stk. 2 kann hava øktar útreiðslur við sær fyri tann, sum varðar av virkseminum, t.d. í sambandi við brúgvargbygging, tunnilsgerð ella tilíkt. Er vandi fyri, at slík nýggj verkløg kunnu fara at hava við sær, at lívverur spjaðast, er tað ein fyrirtreyt eftir ásetingini, at tiltøk verða sett í verk fyri at forða fyri, at hetta hendir. Mett verður, at útreiðslurnar av slíkum tiltøkum vanligar verða lítlar í mun til heildarkostnaðin av slíkum verkætlanum. Ásetingin kann hava førleikatørv við sær, tá ið tann, sum varðar av virkseminum, ikki longu hevur ta vitan, sum krevst til at kunna forða fyri, at lívverur spjaðast. Í slíkum forum fær myndugleikin eftir náttúrumargfeldislógini ella viðkomandi geiramyndugleiki eisini ein týðningamiklan leiðbeinandi og kunnandi leiklut. Varsemisskyldan ber eisini í sær, at fyrirtøkur, sum selja ella lata víðari lívverur, skulu hava kunnleika um regluverk viðvíkjandi útseting og kunna kundarnar um, hvussu ið farast skal at við lívverunum í samsvari við regluverkið. Hetta ber í sær ein førleikatørv í slíkum fyrirtøkum, og at nakað verður gjørt fyri at gera slíka kunning atkomandi hjá kundunum (vørumerking, kunningarskriv o.s.fr.). Mett verður ikki, at vitanarkravið fer at hava munandi øktar útreiðslur við sær.

Kunngerðir eftir stk. 4 eru serliga ætlaðar ótilætlað innsloddum dýrum og plantum og eru treytaðar av eini ávísari vitan um, hvørji sløg av virksemlu ið kunnu vera atvold til, at fremmandar lívverur sleppa út. Tað fer at krevja nakað av umsitingarligari orku at gera kunngerðir. Hvørjar fíggarligar avleiðingar ið kunngerðin kann fáa fyri privat, veldst um innihaldið í kunngerðini.

*§§ 26 til 28 um innflutning og útseting*

Ásetingarnar í §§ 26 til 28 eru í stóran mun nýggjar. Tað fer tí at krevja nakað av umsitingarligari orku at sita fyri teimum. Tað ger tó umsitingarbyrðuna munandi minni, enn hon annars hevði verið, at dýr, sum eru fevnd av ásetingum í ella við heimild í lögtingslóg um innflutning og hald av vandamiklum dýrum o.ø., t.e. øll fremmand dýr, eru undantikin kravinum um innflutningsloyvi eftir náttúrumargfeldislógini, sbr. § 26, stk. 1, 2. pkt. Verða kunngerðarheimildirnar í §§ 26 til 28 brúktar, fer – í eina tíð – tørvur at vera á arbeiðsorku til at gera kunngerðir og til málsviðgerð.

Fyri at tær umsitingarligu avleiðingar ikki skulu gerast óneyðuga stórar, verður mælt til at viðgera spurningin um útseting í sambandi við viðgerðina av umsóknini um innflutningsloyvi, um tað, longu tá ið innflutt verður, er greitt, at lívveran skal setast út í náttúruumhvørvið.

Ein týðandi grundgeving fyri at krevja innflutningsloyvi er móguleikin fyri at handheva ásetingarnar gjøgnum marknaeftirlit. Munadygg handhevan av hesum ásetingunum er treytað av vitan hjá marknaeftirlitinum umframt førleikum til nøktandi eftirlitsvirksemi. Til førleikamenning verður serliga tørvur á kunning og upplæring í materiellum regluverki, váðametingum og fráboðanarmannagongdum.

**Lógarkapittul 5 Økisvernd (§§ 30-48)**

*Umhvørvisligar avleiðingar*

Lógarkapittul 5 útvegar nøkur meira fjøltáttað amboð til økisvernd enn friðingarheimildirnar eftir galdandi rætti. Kapittulin ger greitt, hvørjum ið miðað verður eftir at røkka við økisvernd, og at treytirnar fyri vernd eiga hava støði í tí vistfrøðiliga standinum, sum náttúrusløg ella dýra- og plantusløg eru í.

Lógaruppskotið ber eisini í sær, at verndarøkir kunnu skipast í sjónum burturav innan fyri 12 fjórðingar.

Lógaruppskotið ber í sær størri trygd fyri, at røkt og brúk, sum krevjast til at røkja verndarvirðir, t.d. í tjóðgørðum, landslagsverndarøkjum ella ávísam náttúrufríðøkjum, verða sett í verk og halda fram, sbr. kravið um røktarætlan. § 44 gevur fyrisitingarmyndugleikanum atgongd til at útinna røkt í øllum flokkum av verndarøkjum.

Tað er somuleiðis eitt krav, at umsitingarætlanir verða gjørdar fyri stór verndarøkir, sbr. §§ 32, stk. 3, og 33, stk. 4.

Latið verður upp fyri, at atlitið at mentanarminnum kann verjast í tí einstaka verndarøkinum. Tætt samstarv millum náttúrufrýsitingarmyndugleikan og mentanarminnamyndugleikan er ein fyrirtreyt, tá ið ræður um frýsiting og viðgerð í einstøkum málum, sum eru knýtt at mentanarminnum í verndarøkinum. Hugsanin er, at umvæling og røkt av mentanarminnum skal fara fram, soleiðis at bæði náttúru- og mentanarvirðir verða røkt á bestan hátt. Tiltøk við atliti at umsiting av mentanarminnum mugu greiðast við myndugleikan, sum situr fyri verndarøkinum, so at tiltakið ikki ber ímóti verndarendamálinum eftir náttúrumargfeldislógini.

*Fíggarligar og umsitingarligar avleiðingar*

*§ 30 um økisverndarmið*

Ásetingin fær ekki í sær sjálvari umsitingarligar ella figgjarligar avleiðingar.

*§§ 31-36 um økisvernd o.a.*

Tá ið verndarøkir verða skipað á landi og í ella á sjónum út á 12 fjórðingar, kann tað fáa avleiðingar fyri ymisk sløg av vinnuvirksemi. Hvussu stórar avleiðingarnar verða, veldst um verndarásetingarnar, sum ásettar verða, í mun til verndarendamálið, verndarvirðini og virksemin í tí ítökiliga økinum.

Eftir § 31, stk. 2, kann munur gerast á verndini í mun til havbotnin, vatnsúluna og vatnsorpuna. Fiskiskapur við óskaðiligum reiðskapi kann ofta halda fram í verndarøkjum.

Sí annars eisini metingina av teimum figgjarligu og umsitingarligu avleiðingunum av §§ 47 og 48, tá ið ræður um endurgjaldsreglur fyri teir ymsu verndarflokkarnar.

*§§ 32, 33, 34, 35 og 44 um røkt o.a.*

Lógaruppskotið ber í sær reglur um røkt av skipaðum verndarøkjum. Umframt § 44, sum ásetur yvirskipaðar reglur fyri røkt av verndarøkjum, verða ymiskar ásetingar um umsitingar- og røktarætlanir skotnar upp fyri teir ymsu verndarflokkarnar.

Avleiðingarnar av røkt fyri jarðareigarar verða ymiskar í ymsum økjum. Í økjum, har ið brúk krevst til at varðveita verndarvirðini, verður tað ofta viðkomandi at geva jarðareigarum ella rættindahavarum virknan lut í røktarbeiðinum. Eftir § 44, stk. 1, 2. pkt., skal myndugleikin, um tað er gjørligt, gera avtalu við jarðareigarann um at útinna røktartiltøk. Fyrisitingarmyndugleikin kann eisini gera avtalu um røkt við felagsskapir ella onnur, sbr. stk. 1, 3. pkt. Eftir umstøðunum kunnu slíkar avtalur vera treytaðar av ávísari samsýning frá tí almenna. Í endurreisingarfríðøkjum, sbr. § 34, stk. 2, kunnu røktartiltøk, sum ikki kunnu fremjast eftir § 44, koma upp á tal, sbr. stk. 2, 2. pkt. Er tørvur á slíkum tiltøkum, má myndugleikin fáa til vega eitt heimildargrundarlag, annaðhvørt við privatrættarligari avtalu ella við ognartøku til røktarendamál. Privatrættarligar avtalur kunnu ikki vera partur av eini ætlan fyri røkt.

Lógaruppskotið hevur, sum nevnt, ásetingar um krøv um røktarætlan. Kravið í § 44 um, at uppkast til ætlan fyri røkt, um tað er gjørligt, skal leggjast fram, samstundis við at verndarkunngerðin verður ásett, geldur fyri verndarøkir yvirhøvur og er ikki so óvikiligt sum kravið eftir ásetingunum í § 33, stk. 3, 1. pkt., § 34, stk. 4, 1. pkt., og § 35, 3. pkt., har ið slíkt uppkast skal leggjast fram samstundis við slagið av verndarkunngerð, sum nevnt er í hvørji áseting.

Sammett við friðingar eftir galdandi náttúrufríðingarlóg bera reglurnar, sum skotnar verða upp, í sær eitt krav um, at ætlan fyri røkt skal gerast fyri verndarøkir, har ið røkt ella brúkt krevst til at varða um verndarvirðini. Hetta ber í sær, at í landslagsverndarøkjum, tjóðgørðum og lívøkisverndarøkjum skal røktarætlan leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina. Aftur at tí skulu umsitingarætlanir gerast fyri stór verndarøkir, sbr. §§ 32, stk. 3, og 33, stk. 4.

Uppskotið fer hava við sær tørv á umsitingarligari orku til at fyrireika verndarkunngerðir. Til verndarøkir, har ið ein umsitingarætlan og/ella ætlan fyri røkt verður gjørd, krevst umsitingarlig orka.

*§ 37 um altjóða støðu fyri verndarøkir*

Mett verður ikki, at ásetingin fær stórvegis umsitingarligar ella figgjarligar avleiðingar.

*§§ 38, 39 og 40 um málsviðgerð*



Tær serligu málsviðgerðarreglurnar skulu serliga geva greiðar reglur fyri samstarvi við ávirkað vinnuáhugamál og umboð fyri fólkið á staðnum. Eisini er ásett, at verndarætlanir skulu samskipast við planarbeiði eftir planlóggevuni. Ásetingar bera nakað av umsitingarligum skyldum í sær.

*§ 41 um virkseml, tá ið málsgerðin er byrjað*

§ 41, stk. 2, gevur landsstýrismanninum heimild at áseta fráboðanarskyldu, tá ið stig eru tikin til vernd. Tørvurin á fráboðanarskyldu, og hvussu víðfevnd hon skal vera, veldst m.a. um, hvørja planstöðu økið hevur eftir planlóggevuni, og um inntrivið, sum talan er um, krevur loyvi eftir øðrum regluverki, sbr. stk. 1. Verður fráboðanarskylda ásett, kann tað hava við sær, at myndugleikin verður varur við fleiri ætlað inntriv enn annars. Fæst semja ikki í lag, kann myndugleikin meta, um bráðfeingisvernd skal setast í verk. Mett verður ikki, at ásett fráboðanarskylda og málsviðgerð tí viðvíkjandi fer at krevja munandi umsitingarliga orku.

*§ 42 um bráðfeingisvernd*

§ 42, stk. 1, gevur landsstýrismanninum heimild at seta í verk bráðfeingisvernd av ávísu økjum. Bráðfeingisvernd er avmarkað til fyra ár, men kann leingjast í mesta lagi tvey ár. Eftir stk. 2 kann landsstýrismaðurin eisini seta í verk bráðfeingisvernd av ávísu náttúrusløgum. Heimildin er ætlað at verða brúkt í heilt serligum førum, og møguligt brúk verður bráðfeingis. Tí verður met, at avleiðingarnar av heimildini fyri jarðareigarar og rættindahavarar yvirhøvu verða avmarkaðar.

*§ 43 um grundgeving og kunngering av verndarkunngerðum*

Ásetingin verður í lítlan mun mett hava umsitingarligar og figgjarligar avleiðingar.

*§ 45 um undantak frá verndarkunngerð*

Verður avgerð tikin um at geva undantak við tí treyt, at eitt samsvarandi øki verður skipað ella ment aðrastaðni, skal tann, sum varðar av virkseminum, bera rímligar kostnaðir í tí sambandi.

*§ 46 um virkseml uttanfyri, sum kann valda skaða inni í einum verndarøki*

Ásetingin gevur heimild til at leggja dent á verndarvirðir í einum verndarøki í sambandi við virkseml o.a. uttan fyri verndarøkið. Ásetingin verður í lítlan mun mett at fáa umsitingarligar og figgjarligar avleiðingar.

*§ 47 um endurgjald til eigarar og rættindahavarar í verndarøkjum*

Skotnar verða upp eins endurgjaldsreglur fyri tjóðgarðar, landslagsverndarøkir, náttúrufríðøkir og lívøkisverndarøkir. Uppskotið leggur sum heild betur upp fyri áhugamálunum hjá eigarum og rættindahavarum enn galdandi lóggáva.

Uppskotið ber í sær, at endurgjald skal veitast fyri allar avmarkingar á verandi virkseml, t.e. brúkið av eini ogn, sum í veruleikanum fer fram, tá ið verndarøkið verður skipað, har ið avmarkingarnar hava figgjarligan týðning fyri raksturin. Tað er ein treyt, at raksturin av ognini, annaðhvørt talan er um eitt einstakt rakstrarslag, at raksturin av einum parti av ognini verður fyri ampa ella eina heildarmeting av fleiri rakstrarsløgum, verður darvaður orsakað av verndarkunngerðini. Eftir § 47 verður endurgjald ikki veitt fyri avmarkingar á væntandi broytt brúk í framtíðini.

Tað er ilt at taka dagar ímillum, hvørjar figgjarligar avleiðingar ásetingin fær. Í fyrra lagi veldst tað um, hvussu nógv verndarøkir verða skipað. Tað er, tá ið samanum kemur, ein spurningur um politiska raðfesting. Í øðrum lagi er tað smátt við vinnuvirkseml í tí feroysku náttúruni, sum kann hugsast at verða darvað stórvegis av, at verndarøkir verða skipað. Samanumtikið verður ikki met, at endurgjald ofta fer at koma upp á tal.

*§ 48 um mannagongdina fyri áseting av endurgjaldi*

Uppskotið miðar eftir at minka um útreiðslurnar hjá tí almenna í málum um endurgjald við at miða eftir at sleppa undan drúgvum rættarmálum. Tí skal landið í fyrstu atløgu geva eigara ella rættindahavara, sum setur fram krav um hetta, tilboð um endurgjald. Eigari ella rættindahavari, sum ikki tekur av tilboðnum, kann seta fram krav fyri landsstýrismannin um at fáa landið at biðja um rættarliga meting.

Uppskotið ber í sær, at jarðareigarar og rættindahavarar, sum ikki góðtaka fyrstu meting fyri rættinum og tí biðja um yvirmeting, mugu bera ein ávísan váða. Tí ein jarðareigari, sum biður um yvirmeting og fær verri úrslit, kann fáa álagt at taka útreiðslurnar hjá landinum upp á seg.

## Lógarkapittul 6 Útvald náttúrusløg (§§ 49-52)

### *Umhvørvisligar avleiðingar*

Skipanin við útvaldum náttúrusløgum í lógarkapitli 6 er nýggj. Mett verður, at útveljing av náttúrusløgum til at verða fevnd av tí serligu fyrisitingarskipanini fyri slík kann gerast eitt týðandi íkast til burðardygt brúk av margfeldinum í náttúruni. Eftir skipanini skal serligt fyrilit havast við fyrikomingum av einum útvaldum náttúruslagi, so at tað slepst undan, at útbreiðslan og tann vistfrøðiligi standurin hjá náttúruslagnum verða gjørd verri. Skal skipanin fáa tann ætlaða positiva umhvørvisvirkaðin, er tað treytað av, at landsstýrismaðurin gevur nóg nógvum náttúrusløgum, sum lúka eina ella fleiri av treytunum í § 49, støðu sum útvald. Aftur at tí er tað ein fyriritreyt, at myndugleikarnir eftir geiralógum, sum bera við margfeldið í náttúruni, í verki taka reglurnar um útvald náttúrusløg til eftirtektar.

### *Fíggarligar og umsitingarligar avleiðingar*

#### *§ 49 um útvald náttúrusløg*

§ 49 gevur heimild til í kunngerð at áseta, at ávís náttúrusløg skulu vera útvald. Eins og tá ið talan er um raðfest sløg, stendur tað í stóran til landsstýrismannin, hvussu stór skipanin verður í vavi.

Í stk. 3 verður staðfest, at landsstýrismaðurin hevur skyldu at meta, um kunngerð skal ásetast. Skyldan er avmarkað til náttúrusløg, sum eftir vísindaligum metingarstöði verða mettt at vera í einum standi ella fyri eini gongd, sum í stóran mun ikki samsvarar við miðið í § 4, 1. pkt.

Tær umsitingarligu og figgjarligu avleiðingarnar verða fyrst og fremst knýttar at fyrireikandi arbeiði framman undan eini kunngerð um útvald náttúrusløg.

#### *§ 50 um tann almenna týðningin av útveljingini*

Við skipanini við útvaldum náttúrusløgum verður miðað eftir eini fyrisitingarskipan, har ið bæði figgjarlig og lögfrøðilig amboð verða brúkt til at varðveita náttúru, sum hevur serligt virði fyri margfeldið í náttúruni. Við at áseta í kunngerð, hvørjum náttúrusløgum ið serligt fyrivarni skal havast við tvørtur um samfelagsgeirar, verður miðað eftir at fáa eina eindarfyrising, sum ikki kemur óvæntað á viðkomandi áhugapartar. Hetta geldur fyri vigingina av náttúruvirðum í avgerðum, sum viðvíkja inntrivum í náttúruna, men eisini, tá ið studningur verður veittur (sbr. § 50, stk. 2). Skipanin kann soleiðis styðja upp undir effektivisering, bæði hjá teimum ymsu fyrisitingarmyndugleikunum og hjá tí einstaka vinnurekandi. Fyrimunurin er serliga, at tað verður kunnigt frammanundan, hvørji náttúruvirðir ið skulu viga serliga nógv, tá ið metast skal um ymiskt virksemi og tiltøk. Samstundis er skipanin liðilig, við tað at mettt verður ítøkiliga um inntriv í mun til náttúruslagið yvirhøvdur, og í mun til, hvørjum standi tann einstaka fyrikomingin er í.

Tað fer at liggja á landsmyndugleikanum at gera yvirtilit yvir kortløgð økir og at góðskutryggja dátur. Til hetta krevst umsitingarlig orka.

Í § 50, stk. 1, verður víst til varsemisskylduna í § 6, og tað verður nágreinað, at serligt fyrilit skal havast fyri fyrikomingum av útvaldum náttúrusløgum, so at tað slepst undan, at útbreiðslan og

tann vistfrøðiligi standurinn hjá náttúruslagnum verða gjörd verri. Varsemisskyldan geldur fyri ein og hvønn, og hon geldur, uttan mun til um ein fyríking av einum útvaldum náttúruslagi er kortlögð ella ikki. Varsemisskyldan má síggjast í samanhangi við, hvat ið kann væntast av kunneika um tað einstaka staðið, og hvat virkseimi og hvørji tiltøk ið kunnu hava við sær, at útbreiðslan og tann vistfrøðiligi standurinn verða gjörd verri. Vegleiðing frá myndugleikanum verður eitt týðandi amboð til at menna førleikarnar, sbr. niðanfyri. Tað er ein fyrítreyt, at varsemisskyldan ikki í sjálvari sær veldur vinnurekandi útreiðslur av týðningi. Skipanin við útvaldum náttúruslögum fer tó at kunna fáa avleiðingar fyri tey, sum varða av virkseimi ella tiltøkum, um umsóknir um loyvi ella stuðul verða havnaðar orsakað av fyrítingum fyri einum náttúruslagi, sbr. stk. 2, ella um tað verður álagt teimum, sum varða av virkseimi ella tiltøkum, at bera rímligan kostnað av at varðveita, gera ella menna eina sambæriliga fyríking.

Mælt verður til, at myndugleikin ger vegleiðandi tilfar um, hvussu ið reglurnar í § 50 verða brúktar í verki. Best er, um slíkt tilfar er tøkt, samstundis við at kunngerð um útvald náttúrusløg kemur í gildi. Gerast skulu virkisætlanir fyri útvald náttúrusløg, sum tørvar røkt og onnur virkin tiltøk. Mælt verður til at stuðla fremjing av slíkum virkisætlanum, annaðhvørt við eini serligari studningskipan ella serstakari játtan. Stuðul eigur í høvuðsheitum at latast virknum tiltøkum. Nakað av orku má brúkast til at fáa kunning út, um hvar ið støðini eru, og til samskipti við jarðareigarar, tey, sum varða av virkseimi, og partar í nærumhvørvinum, um hvussu ið støðini eiga at verjast, og hvat virkseimi ið møguliga kann fara fram á støðunum.

Metingarnar, sum gerast mugu í sambandi við viðgerð av loyvum og møguligum studningi til inntriv og broytt brúk, sum ávirka útvald náttúrusløg, sbr. § 50, stk. 2 og 3, fáa ávisar umsitingarligar avleiðingar fyri kommunur og geiramyndugleikar. Eftir stk. 3, 2. pkt., kann tann, sum varðar av virkseimi, fáa álagt at bera rímligan kostnað, tá ið aðrar fyríkingar skulu gerast. Hugsanin er, at myndugleikin, í hvussu er í eitt tíðarskeið, veitir vegleiðing í sambandi við viðgerðina av stakmálum. Hvussu stórar ið tær umsitingarligu avleiðingarnar av stk. 2 og 3 tilsamans verða, veldst um, hvussu dúgliga skipanin við útvaldum náttúruslögum verður brúkt.

#### *§ 51 um fráboðanarskyldu í sambandi við landbúnaðarvirkseimi*

Eftir § 51 skal kommunan hava fráboðan, tá ið landbúnaðarvirkseimi, sum loyvi ikki krevst til eftir aðrari lóggávu, ávirkar fyríkingar av útvaldum náttúruslögum. Boðast skal frá, áðrenn farið verður undir virkseimið, og kommunan skal hava svarað, áðrenn virkseimið kann fara í gongd. Kommunan skal meta um virkseimið eftir reglunum í stk. 2 og 3. Kemur kommunan eftir, at virkseimið kann hava við sær, at útbreiðslan av náttúruslagnum og tann vistfrøðiligi standurinn hjá fyríkingunum verða gjörd verri, kann hon nokta fyri virkseiminum ella geva nærri boð um, hvussu ið virkseimið skal fara fram. Mett verður ikki, at ásetingin um fráboðanarskyldu fyri landbúnaðarvirkseimi fær stórvegis fíggjarligar og umsitingarligar avleiðingar.

#### *§ 52 um kunngerð*

Eftir § 52 skulu loyvir til virkseimi í fyríkingum av útvaldum náttúruslögum kunngerast. Ásetingin verður ikki mett av fáa stórvegis fíggjarligar og umsitingarligar avleiðingar.

### **Lógarkapittul 7 Ílegutilfar (§§ 53-54)**

#### *Umhvørvisligar avleiðingar*

Tørvurin á heimildum at áseta reglur um atgongdina at ílegutilfeingi er grundaður á ymisk atlit, sum fyri ein stóran part røkka longri enn siðbundin umhvørvisatlit. Tøka av ílegutilfeingi nýtist ikki at vera nakar umhvørvistrupulleiki, tí tøkan av lívfrøðiligum tilfari er vanlig so lítil, at hon ikki hevur týðning fyri tað lívfrøðiliga margfeldið. Tó kunnu hugsast førir, har ið endurtikin tøka kann gerast ein negativur ávirkanartáttur, og lógaruppkotið – serliga lógarkapittul 3 – ger sítt til at forða fyri, at slíkar støður taka seg upp.

*Fíggjarligar og umhvørvisligar avleiðingar**§ 53 um fyrisiting av ílegutilfari*

Ásetingin staðfestir, at ílegutilfar er eitt felags tilfeingi, sum er ogn hjá Føroya fólki og verður fyrisitið av landinum. Ásetingin fær ongar beinleiðis fíggjarligar ella umsitingarligar avleiðingar fyri fyrisitingarmyndugleikan ella fyri privat.

*§ 54 um tøku og gagnnýtslu av ílegutilfari úr náttúruni*

Um sæð verður burtur frá lótingslóg um fyrisiting av sjófeingi (§§ 4, 51 og 52) eru ongar reglur fyri atgongd at ílegutilfari í føroyskari náttúru. Tað er ilt at meta, í hvønn mun heimildin eftir § 54, stk. 1, at áseta eina loyvisskipan fyri tøku fer at verða brúkt. Tí ber illa til at geva eitt ítøkiligt boð upp á fíggjarligar og umsitingarligar avleiðingar. Greiða má gerast fyri slíkum avleiðingum í kunngerðararbeiðinum. Reglur um loyvisskipan framman undan tøku hava við sær, at fáast má í lag ein málsviðgerarskipan. Kostnaðir til eina slíka skipan verða avmarkaðir til myndugleikan sum fer at sita fyri heimildunum, sum eftir lógini liggja hjá landsstýrismanninum. Tað eigur at miðast eftir, at ein slík skipan er kostnaðareffektiv og einföld at brúka. Eftir lótingslóg um fyrisiting av sjófeingi kann arvatilfeingi úr havinum bara gagnnýtast við loyvi frá landsstýrismanninum. Tað eigur at miðast eftir samstarvi við fiskivinnumyndugleikan um at menna eina góða og kostnaðareffektiva skipan til loyvisskipanina.

Fyri granskarar ella vinnurekandi, sum fáa atgongd at føroyskum ílegutilfari, fer ein møgulig loyvisskipan eftir § 54 at hava nakað av meirarbeiði við sær. Tað eigur at miðast eftir, at meirarbeiðið ikki seinkar granskingar- ella menningararbeiðinum nevningarvert.

Ein loyvisskipan letur upp fyri inntøkum og øðrum fyrimunum fyri landið, við tað at lógin gevur heimild at áseta treytir um fyrimunir fyri atgongd at ílegutilfari. Tað er tó ilt at meta, hvussu stórar ið slíkar inntøkur kunnu væntast at gerast. Eisini aðrir fyrimunir sum granskingarsamstarv og innlit í granskingarúrslit kunnu fáast burtur úr skipanini.

Landsstýrismaðurin fær eisini heimild at áseta nærri reglur um ílegutilfar í almennum søvnum, sbr. § 54, stk. 5. Talan kann t.d. vera um reglur, sum áleggja teimum, sum sita fyri søvnum við ílegutilfari, at skráseta og gera alment atkomandi, hvat ílegutilfar ið tikið verður út søvnum. Talan kann vera um savns- og vísindastovnar, sum hava slíkt tilfar um hendi. Tað er ilt at meta, hvørjar fíggjarligar ella umsitingarligar avleiðingar ið tað fær, um slíkar reglur verða ásettar.

**Lógarkapittul 8 Myndugleiki eftir lógini, kæra, eftirlit o.a. (§§ 55-62)***§ 55 um myndugleika eftir lógini**Inngangur*

Tær fíggjarligu avleiðingarnar av lógaruppskotinum fyri kommunurnar standast av trimum sløgum av støðum. Í fyrsta lagi kann lógaruppskotið hava avleiðingar fyri myndugleikan, sum kommunan útinnir eftir øðrum lógum. Í øðrum lagi kann lógaruppskotið hava avleiðingar, har ið kommunan situr fyri fastogn. Í triðja lagi kann tað hava avleiðingar, í tann mun tær fáa myndugleika eftir náttúrumargfeldislógini, annaðhvørt beinleiðis í lógini ella við avhending. Tørvurin á umsitingarligari orku er ymiskur, alt eftir hvørja støðu ið talan er um.

*Útinning av myndugleika eftir aðrari lóg og fyrisiting av fastogn*

Avbjóðingarnar, sum standast kunnu av at brúka náttúrumargfeldislógina saman við øðrum lógum, og í sambandi við fyrisiting av fastogn, krevja økta vitan í kommununum um margfeldið í náttúruni og virknaðir av ávirkan umframt førleika at tulka og brúka hesa vitan. Hesin tørvurin er serliga knýttur at brúki av lógarkapitli 2 og lógarkapitli 6, tá ið kunngerð um útvald náttúrusløg verður ásett.

At fáa til vege vitan verður fyrst og fremst ein landsuppgáva. Í ítökiligum málum hava kommunurnar skyldu at hava lógarkapittul 2 sum grundarlag, eitt nú § 8 um vitanargrundarlagið. Kommunurnar mugu sostatt leita fram viðkomandi vitan og í ávísan mun fáa til vege nýggja vitan. Í nógvum førum verður tað tann, sum varðar av virksemini ella tiltaki, sum hevur ábyrgdina av at fáa vitanargrundarlagið til vege. Í teimum førum, har ið tað er kommunan sjálv, sum varðar av virkseminum ella tiltakinum, geldur eitt ávíst vitanarkrav eftir varsemisskylduni í § 6.

Kommununum fer at tørva førleikar at skilja vitan, sum finst, og at brúka hesa í ítökiligum førum. Hetta kann hava útreiðslur við sær fyri kommunurnar.

Fyri útinning av kommunalari fyrisiting av eignum fastognum galda eftir náttúrumargfeldislógini somu reglur sum fyri myndugleikaútinning. Tað ber m.a. í sær, at kommunan skal seta líka stór krøv til røkt av náttúrumargfeldinum í sambandi við egið virksemini, sum hon hevði gjørt, um søkt varð um loyvi eftir viðkomandi regluverki til okkurt privat virksemini ella tiltak. Virknaðurin av hesum kann bæði vera negativur og positivur fyri kommununa. Tá ið kommunan sjálv tekur ábyrgd av at røkja margfeldið í náttúruni, kann tað eggja privatum til at gera so við. Velur kommunan sjálv at leggja avmarkingar á brúk av egnari ogn, kann tað eisini gera rúm fyri, at privat kunnu menna vinnuvirksemini aðrastaðni. Tað kann avmarka vinnuvirksemið hjá kommununi sjálvari, men heildarvirknaðurin verður settur at vera positivur ella neutralur fyri búskapin hjá kommununi.

*Uppskotið um útvald náttúrusløg – útinning av myndugleika eftir aðrari lóg og myndugleika áløgðum eftir náttúrumargfeldislógini*

Uppskotið um útvald náttúrusløg byggir fyrst og fremst á, at kommunan tekur atlitid at útvaldum náttúrusløgum við í planleggingina eftir planlóggevuni. Hvussu stórir ið tørvurin verður, veldst um, hvussu nógv náttúrusløg ið verða fevnd av skipanini. Mett verður ikki, at skipanin fer at tyngja málsviðgerðina eftir planlóggevuni stórvegis.

Tað verður álagt kommununi sum jarðarmyndugleika at taka ímóti fráboðan um landbúnaðarvirksemini í fyrikomingum av útvaldum náttúrusløgum. Alt eftir hvørji og hvussu nógv náttúrusløg ið útvald verða, kann uppgávan fara at krevja nakað av málsviðgerðarorku í kommununum.

Um skipanina við útvaldum náttúrusløgum í síni heild er at siga, at skipanin fær ávísar umsitingarligar avleiðingar fyri kommunur og geiramyndugleikar. Miðað eigur at verða eftir at gera kommunurnar betur førar fyri at røkja umhvørvisuppgávur eftir náttúrumargfeldislógini. Í tí sambandi verður víst til, at gerast skulu virkisætlanir fyri útvald náttúrusløg, har ið røkt og onnur virkin tiltøk krevjast í útvaldum náttúrusløgum. Mælt verður til at stuðla kommunum og øðrum í at fremja slíkar virkisætlanir, annaðhvørt við eini serligari studningsskipan ella serstakari játtan. Stuðul eigur í høvuðsheitum at latast virknum tiltøkum.

*Kostnaðir í sambandi við avhending av myndugleika*

§ 55 í lógaruppskotinum gevur landsstýrismanninum heimild at avhenda kommununum myndugleika. Yvirhøvur verður ikki met, at lógaruppskotið fær stórvegis avleiðingar fyri kommunurnar.

Avhendingarásetingin hevur ikki í sjálvari sær nakrar beinleiðis kostnaðir við sær. Tað er tann ítökiliga avhendingin, sum kann hava skyldur við sær fyri kommunurnar. Tað er ein fyrirtreyt, at slík avhending fer fram við undirtøku frá tí einstøku kommununi.

Í fyrstu syftu eru ongar ætlanir um at avhenda kommununum myndugleika eftir lógini, men hetta kann koma upp á tal í framtíðini. Fyri kommunur, sum slíkur myndugleiki ikki verður avhendur í framtíðini, fer uppskotið ikki at hava kostnaðir við sær.

*Avleiðingar av uppskotinum um at fyrisitingaruppgávur í sambandi við verndarøkir kunnu leggjast til serliga nevnd*

Eftir § 55, stk. 2, kann landsstýrismaðurin áseta, at ein serliga sett nevnd skal vera fyrisitingarmyndugleiki fyri eitt øki, sum verður vart eftir kapitli 5 í lógaruppskotinum. Hvørjir kostnaðir, ið fara at standast av eini møguligari avhending av myndugleika til eina slíka serliga setta nevnd, veldst um ta ítøkiligu nevdina og hvussu víðfevnd ið tann avhenda ábyrgdin verður. Hesum má greiða gerast fyri ítøkiliga í hvørjum einstøkum føri.

*§§ 57 til 60 um eftirlit o.a.*

*Umhvørvisligar avleiðingar*

Mett verður, at reglurnar í lógaruppskotinum um eftirlit o.a. fara at effektivisera eftirlitsarbeiðið og einfalda tvingsilstiltøk fyri minni álvarslig lógarbrot, sum væntandi fara at mynda meginpartin av øllum lógarbrotunum. Uppskotið ber í sær, at revsirættarskipanin sleppur undan minni álvarsligum málum, og at fáast kunnu í lag manngongdir fyri skjótum tiltøkum, sum styðja upp undir lýdni mótvegis regluverkinum. Tær umhvørvisligu avleiðingarnar av einum betradum heimildargrundarlagi fyri eftirliti og einfaldaðum tvingsilstiltøkum fáa tilsamans positivan virknað á umhvørvið, serliga saman við tí at váðin fyri uppdaging verður størri.

*§ 57 um eftirlit*

Eftir § 57, stk. 1, 1. pkt., skal landsstýrismaðurin hava eftirlit við, at lógin verður hildin. Eftirlitsuppgávur kunnu serliga taka seg upp í sambandi við skipanirnar við raðfestum sløgum, útvaldum náttúrusløgum og fremmandum lívverum. Myndugleikar, sum frammanundan ikki hava havt eftirlitsábyrgd, kunnu fáa slíka ábyrgd eftir náttúrumargfeldislógini. Eftirlitsábyrgdin fer í fyrstu at løgu at snúgvá seg um virknað av vinnuvirkseminum, sum tann einstaki myndugleikin hevur ábyrgdina av. Hetta kann hava við sær, at einstøkum myndugleikum fer at tørva størri fíggjarliga orku og betri førleikar. Lógaruppskotið kann eisini hava við sær tørv á størri orku til kunning og vegleiðing, serliga í eitt tíðarskeið eftir at lógin er komin í gildi.

*§ 58 um kanningarvirksemi, § 59 um upplýsingar- og fráboðanarskyldu og § 60 um innaneftirlit*  
Mett verður ikki, at ásetingarnar fáa umsitingarligar og fíggjarligar avleiðingar av týðningi.

*§ 61 um broyting og afturtøku av loyvum*

Hvørjar umsitingarligar og fíggjarligar avleiðingar ið ásetingin fær, veldst um, í hvørjum førum og í hvønn mun hon verður brúkt.

Heimildin í § 61 fær bara umsitingarligar og fíggjarligar avleiðingar, í tann mun hon verður brúkt til at broyta ella taka aftur loyvir, sum annars ikki høvdu kunnað verið broytt ella tikin aftur eftir vanligum fyrisitingarrætti. Mett verður ikki, at ásetingin fer at verða nógv brúkt.

Avleiðingar fyri privat skulu havast í huga í sambandi við avgerðir um broyting ella afturtøku, sbr. § 61, stk. 3.

*§ 62 um umhvørvisavgerðaskrá*

§ 62 letur upp fyri, at landsstýrismaðurin í kunngerð kann áseta, at ein umhvørvisavgerðaskrá skal gerast fyri ávikavist varandi og bráðfeingis avgerðir, undantøk í verndarøkjum, raðfest sløg og undantøk í sambandi við slík og loyvir til virkseimi ella tiltøk í fyrrikomingum av einum útvaldum

náttúruslagi. Greiða má gerast fyri umsitingarligum og fíggjarligum avleiðingum í sambandi við arbeiðið at fyrireika og gera slíka skrá.

### **Lógarkapittul 9 Handhevjan og tvingsilstiltøk (§§ 63-69)**

#### *Umhvørvisligar avleiðingar*

Lógaruppskotið ber í sær eitt størri úrval av tvingsilstiltøkum og tvingsilsamboðum enn galdandi lóggáva. Við hesum verða móguleikarnir at tryggja, at lógin verður hildin, betraðir, og hetta gagnar umhvørvinum. Møguligar tvingsilsbøtur og umhvørvisendurgjald kunnu gagnnýtast sum fíggjarligt grundarlag fyri m.a. røkt.

#### *Fíggjarligar og umsitingarligar avleiðingar*

##### *§ 63 um rætting og bøtandi tiltøk*

§ 63, stk. 2, staðfestir eina endurreisingarskyldu í sambandi við brot á lógina. Tiltøk sum upptøka, rudding o.a. fáa í flestum førum bæði fíggjarligar og umsitingarligar avleiðingar fyri tann, sum skyldan er vend móti. Endurreisingarskyldan er í samsvari við meginregluna um, at tann, sum varðar av virksemini, sum er umhvørvinum at skaða, ber kostnaðin, sbr. § 11. Í stk. 3 verður latið upp fyri, at sleppast kann undan skylduni, um annað hevði verið órímiligt út frá m.a. skyldini og fíggjarstøðuni hjá tí, sum hevur fram brotið.

Eftir stk. 2, 3. pkt., krevst samtykki frá landsstýrismanninum til endurreisingartiltøk, sum í sjálvum sær kunnu vera umhvørvinum at skaða av týðningi. Slík mál verða væntandi ikki nógv í tali, og tí verður ikki mett, at ásetingin fær umsitingarligar avleiðingar av týðningi fyri myndugleikan.

Eftir stk. 1 fær landsstýrismaðurin heimild at áleggja tí, sum hevur ábyrgdina, at fáa aftur í rættlag ella steðga viðurskiftum, sum ikki eru í samsvari við lógina ella avgerð við heimild í lógini. Nøkur slík mál kunnu væntast at taka seg upp, men ilt er at meta ítøkiliga um tær umsitingarligu avleiðingarnar.

##### *§ 64 um óvæntaðar umhvørvisavleiðingar av lógligum virksemini*

Eftir § 64, stk. 1, hevur tann, sum hevur ábyrgdina av lógligum virksemini, sum vísir seg at hava munandi óvæntaðar avleiðingar við sær fyri náttúrumargfeldið, skyldu til at seta rímilig tiltøk í verk til at forða fyri ella avmarka skaða ella vansar. Metast má, hvat ið er rímiligt. Tó kann skyldan í ávísan mun fáa fíggjarligar og umsitingarligar avleiðingar fyri tann vinnurekandi.

Eftir stk. 2 kann landsstýrismaðurin áleggja tí, sum hevur ábyrgdina, innan eina ásetta freist at fremja tiltøk sum tey í stk. 1 nevndu. Talið á slíkum málum verður væntandi avmarkað, og tí verða tær umsitingarligu avleiðingarnar fyri eftirlitsmyndugleikan væntandi lítlar.

##### *§ 65 um beinleiðis fremjing*

Eftir § 65 kann landsstýrismaðurin bera so í bandi, at neyðug tiltøk verða sett í verk, sama um tann, sum hevur ábyrgdina, samtykkir ella mótmælir. Slík beinleiðis fremjing hongur saman við einum endurgjaldskravi móti tí, sum hevur ábyrgdina av útreiðslunum, sum landsstýrismaðurin hevur havt av tí beinleiðis fremjingini, sbr. stk. 2.

Mett verður, at mál við beinleiðis fremjing kunnu krevja stóra orku, meðan tey fara fram. Hinvegin verður tað væntandi sjáldan, at slík mál taka seg upp, og tí verður mett, at tær umsitingarligu avleiðingarnar av ásetingini samanumtikið verða lítlar.

##### *§ 66 um brúk av ogn hjá øðrum*

Í § 66, stk. 1, verður staðfest, at tiltøk eftir §§ 63, 64 ella 65 kunnu fremjast á ognini hjá tí, sum hevur ábyrgdina, ella á ognini hjá øðrum. Eftir stk. 2 er tað ein fyritleykt, at slík fremjing ikki fær figgjartilgar avleiðingar fyri onnur tann, sum hevur ábyrgdina.

#### *§ 67 um tvingsilsbøtur*

Tvingsilsbøtur kunnu eftir § 67 áleggjast tí, sum hevur ábyrgdina av, at ein skylda eftir lógini ella kunngerð ella álegging frá landsstýrismanninum ikki verður lokin. Tær figgjartilgu avleiðingarnar fyri tann, sum bóttin verður áløgd, valdast, hvussu stór ið bóttin er, og hvussu long tíð ið gongur, til áleggingin verður lýdd. Stk. 4 letur upp fyri, at landsstýrismaðurin kann sleppa áløgdum tvingsilsbótum. Eins og tá ið talan er um hinar ásetingarnar í lógarkapitli 9, verður mettt, at tær umsitingartilgu avleiðingarnar fyri myndugleikan av § 67 verða lítlar.

#### *§ 68 um umhvørvisendurgjald*

Umhvørvisendurgjald eftir § 68 kann áleggjast tí, sum brýtur ásetingar í ella við heimild í náttúrumargfeldislógini ella ásetingar í øðrum lógum, sum skulu fremja mið og meginreglur í náttúrumargfeldislógini. Tær figgjartilgu avleiðingarnar fyri tann, sum endurgjald verður álagt, skulu vera í lutfalli til skaðan, sum völdur er, sbr. stk. 2. Endurgjaldið skal ásetast við støði í eini heildarmeting, har ið fyrilit eisini skal havast fyri áløgdum revsitiltøkum og umstøðunum annars. Hvussu ofta ið reglurnar um umhvørvisendurgjald fara at verða brúktar, veldst um, í hvussu stóran mun náttúrumargfeldislógin fer at verða brotin, og hvussu ið farið verður fram eftir brotini. Tað er tí ilt at taka dagar ímillum, hvørjar figgjartilgar og umsitingartilgar avleiðingar § 68 fær.

#### *§ 69 um revsing*

Mett verður ikki, at ásetingin fær figgjartilgar og umsitingartilgar avleiðingar av týðningi, við tað at revsiásetingar eisini í dag finnast í náttúrufriðingarlógini.

### **Lógarkapittul 10 Ásetingar at enda (§§ 70-72)**

#### *§§ 70 og 71 um gildiskomu og skiftisreglur*

Ásetingarnar fáa ikki umsitingartilgar ella figgjartilgar avleiðingar.

### **2.3. Millumtjóðasáttmálar á økinum**

Arbeiðið at dagføra føroyska náttúruverndarlóggávu hevur leingi ligið á láni og við tí eisini arbeiðið at fáa lóggávuna í samsvar við tær altjóða skyldur, sum Føroyar hava átikið sær. Tað er tí eitt týðandi endamál við uppskotinum til náttúrumargfeldislóg at taka munagóð tøk fram ímóti, at Føroyar fara at lúka sínar altjóða skyldur við atlitum at burðardyggum brúki og vernd av náttúrumargfeldi.

Galdandi náttúrufriðingarlóg frá 1970 leggur sum vera man ikki upp fyri Føroya skyldum sambært sáttmálanum um lívfrøðiligt margfeldi. Við uppskotinum til náttúrumargfeldislóg verður serliga miðað eftir at lúka Føroya altjóða skyldur við atlitum at burðardyggum brúki og vernd av margfeldinum í náttúruni.

Sambært altjóða skyldum eiga Føroyar at hava reglur, sum fevna um vill dýra- og plantusløg. Hesum er ikki á nøktandi hátt lagt upp fyri í galdandi lóggávu. Galdandi lóggáva er heldur ikki nøktandi, tá ið ræður um at kunna verja hótta og viðkvæma náttúru. Okkum tørvar bæði at fáa tað neyðuga lógarverkið til vega og at ítøkiliggera mið og meginreglur fyri burðardyggum brúki av margfeldinum í náttúruni. Við uppskotinum til náttúrumargfeldislóg verður roynt at leggja upp fyri hesum viðurskiptum.



Altjóða skyldur við atliti at margfeldi í sjónum verða í høvuðsheitum framdar í fiskivinnulóggávuni. Tilfeingisfyrising og vernd fyri óhepnum avleiðingum av fiskiskapi eru fevndar av lógtingslóg um fyrising av sjófeingi. Fyri at lúka altjóða skyldur verður tað meira almenna atlitið at margfeldinum í náttúruni tó fevnt av náttúrumargfeldislógini, m.a. við atliti at vernd av sløgum, økisvernd og burðardyggum brúki av útvaldum náttúrusløgum.

Av øðrum millumtjóðasáttmálum, sum hava týdning fyri evnisøkið hjá lógaruppskottinum, og sum Føroyar hava tikið undir við, kunnu nevnast Ramsar-sáttmálin um vernd av vátøkjum av altjóða týdningi, Bonn-sáttmálin um ferðandi villdýrasløg og OSPAR-sáttmálin um vernd av sjóøkinum í landnyrðingshavi.

## 2.4. Tvørgangandi millumtjóðasáttmálar

Uppskotið verður ikki mett at vera í ósamsvari við tvørgangandi millumtjóðasáttmálar, heldur ikki tann evropeiska mannarættindasáttmálan og ST-sáttmálan um rættindir hjá einstaklingum, ið bera brek.

## 2.5. Marknaforðingar

Ongar kendar marknaforðingar eru á økinum. Mett verður ikki, at uppskotið fer at elva til marknaforðingar av týdningi, sbr. tó niðanfyri.

Eftir § 23 í uppskottinum kann landsstýrismaðurin í kunngerð áseta reglur um inn- og útflutning, sølu, varðveitslu og ognarhald av deyðum ella livandi eintøkum av dýra- og plantusløgum, sum natúrliga liva vill, ella pørtum av slíkum, á landi, í áum, vøtnum, ósum og løkum og í sjónum. Slíkar kunngerðir kunnu ásetast fyri at varðveita dýra- og plantusløg, sum natúrliga liva vill, ella fyri at halda altjóða skyldur. Í viðmerkingunum til § 23 er fyrst tilskilað, at Føroyar eru fevndar av tí danska limaskapinum í Heimshandilsfelagsskapinum WTO, og at tað ber í sær, at altjóða avtalur, sum gjørdar eru í WTO, eisini fevna um Føroyar. Síðan verður gjørt vart við, at tað altjóða handilsregluverkið undir WTO kann seta avmarkingar fyri, hvørji tiltøk ið setast kunnu í verk við atliti at handli við hóttum dýra- og plantusløgum.

Eftir § 26 í uppskottinum kunnu livandi og lívførar lívverur bara flytast inn í landið við loyvi frá landsstýrismanninum, sbr. stk. 1, og landsstýrismaðurin kann í kunngerð áseta reglur um innflutning av livandi og lívførum lívverum og áseta forboð fyri innflutningi av ávísnum lívverum, um tað verður mett at vera neyðugt fyri at sleppast kann undan munandi óhepnum avleiðingum fyri tað lívfrøðiliga margfeldið, sbr. stk. 4. Í viðmerkingunum til § 26 er tilskilað, at tað í sambandi við meting eftir stk. 1 og 4 eigur at verða lagdur dentur á at sleppa undan óneyðugum handilsforðingum. Fyrlit skal m.a. havast við krøvum sambært tí altjóða handilsregluverkinum undir WTO. Víst verður eisini á, at atlitið at handilsforðingum serliga hevur týdning, tá ið kunngerðarheimildirnar eftir stk. 4 verða brúktar. Tá ið mett verður, hvussu heimildirnar skulu brúkast, skal hóttanin, sum tann fremmenda lívveran ber í sær, vigast upp ímóti atlitunum, sum tala fyri altjóða handli við sløgnum, umframt hvørji tiltøk ið setast kunnu í verk fyri at sleppa undan óhepnum avleiðingum fyri tað lívfrøðiliga margfeldið. Í hesum sambandi skal útgangsstøðið vera teir altjóða standardarnir, sum gjørdir eru fyri slógini, talan er um.

## 2.6. Revsing, útpanting, sektir ella onnur størri inntriv

Lógaruppskotið hevur ásetingar um revsing, útpanting og sekt.

## 2.7. Skattir og avgjöld

Lógaruppskotið hefur ekki ásetingar um skattir og avgjöld.

## 2.8. Leggur lógaruppskotið heimildir til landsstýrismanninn, ein annan enn landsstýrismanninn ella til kommunur?

Landsstýrismaðurin er ovasti myndugleiki eftir lógaruppskotinum. Landsstýrismaðurin kann heimila stovni undir sær ella øðrum landsstovni at útinna heimildirnar, sum sambært lógaruppskotinum liggja hjá landsstýrismanninum. Landsstýrismaðurin kann eisini í samráð við kommunurnar áseta, at kommunan skal vera myndugleiki eftir nærri ásettum ásetingum í ella við heimild í lógaruppskotinum.

### Yvirlit yvir avleiðingarnar av lógaruppskotinum

	Fyri landið ella landsmyndugleikar	Fyri kommunalar myndugleikar	Fyri pláss ella øki í landinum	Fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir	Fyri vinnuna
Fíggjarligar ella búskaparligar avleiðingar	<b>Ja</b>	<b>Ja</b>	<b>Nei</b>	<b>Nei</b>	<b>Ja</b>
Umsitingarligar avleiðingar	<b>Ja</b>	<b>Ja</b>	<b>Nei</b>	<b>Nei</b>	<b>Ja</b>
Umhvørvisligar avleiðingar	<b>Nei</b>	<b>Nei</b>	<b>Nei</b>	<b>Nei</b>	<b>Nei</b>
Avleiðingar í mun til altjóða avtalur og reglur	<b>Nei</b>	<b>Nei</b>	<b>Nei</b>	<b>Nei</b>	<b>Nei</b>
Sosialar avleiðingar	////////////////////////////////////		<b>Nei</b>	<b>Nei</b>	////////////////////////////////////

## Kapittul 3. Serligar viðmerkingar

### 3.1. Viðmerkingar til ta einstøku lógargreinina

#### Til § 1.

§ 1 ásetur endamálið við lógini og hefur týdning á ymsan hátt. Ásetingin greiðir frá ætlanini við lógini og ger greitt, hvørji virðir lógin er grundað á. Ásetingin hefur eisini týdning fyri, hvussu aðrar ásetingar í lógini verða tulkaðar, og er leiðbeinandi fyri meting, tá ið avgerðir verða tiknar eftir lógini, og tá ið treytir verða lagdar við annars fyrimunarligum avgerðum eftir lógini. Ásetingin kann eisini leiðbeina, tá ið fleiri amboð eru í at velja, og tá ið støða skal takast til, um avgerð yvirhøvdur skal takast ella tiltak setast í verk.

Amboðini til at røkka endamálinum eru bæði burðardygt brúk og vernd. Tað mesta virkseimið, sum kann ávirka náttúrumargfeldið, verður tó framvegis fevnt av øðrum lógum. Ein týðandi spurningur er tí, hvønn týdning endamálsásetingin hefur fyri lógartulking eftir aðrari lóggávu. Aðrar lógir hava ofta egnar endamálsorðingar ella egnar leiðreglur fyri meting. Í slíkum førum verður týdningurin av § 1 í náttúrumargfeldislógini, at røkt av náttúrumargfeldinum verður eitt eyka

metingaratlit, sum verður brúkt saman við endamálunum, sum tann viðkomandi lógin ásetur. Eru atlitini og virðini ósambærilig, hefur hetta týðning fyri, hvussu langt ið farið verður í tí einstaka málinum fyri at røkja virðini eftir § 1 í náttúrumargfeldislógini. Tað er eisini umráðandi at meta um úrslitið av tí samlaðu myndugleikaúttunningini, ikki bara avgerðini í tí einstaka málinum.

Endamálsásetingin hefur ongan beinleiðis rættarvirkað mótvegis tí einstaka borgaranum.

Tað almenna endamálið í § 1 verður ítøkiliggjørt í §§ 4 og 5 umframt § 30. Neyvari leiðbeinandi dygdarkrøv til náttúrumargfeldi kunnu ásetast eftir § 13.

*Náttúran* fevnir bæði um lívfrøðiligt margfeldi, landslagsmargfeldi og jarðfrøðiligt margfeldi. Hugtøkini kunnu fyri ein part umskarast. Til dømis kunnu landsløg vera ein partur av teimum vistfrøðiligu fyrirtreytunum fyri tí lívfrøðiliga margfeldinum. Samstundis ger tað lívfrøðiliga margfeldið sítt til at geva landslagnum tess sereyðkennir. Jarðfrøðin er grundarlagið undir til dømis jørðildi, sum aftur kann vera grundarlag undir ávísingum lívfrøðiligum margfeldi. Hugtøkini samsvara kortini ikki fult og heilt, og tey leggja dent á ymsar síður á náttúruumhvørvinum.

Hugtakið *lívfrøðiligt margfeldi* verður í § 3 allýst sum *margfeldið av vistskipanum, sløgum og ílegubrigdum innan fyri sløgini og tey lívfrøðiliga sambondini teirra millum*. Innan fyri karmin á § 1 er talan um tað lívfrøðiliga margfeldið í náttúruni. Tað er ikki eitt høvuðsendamál við lógini at røkja ílegumargfeldið innan fyri húsdýrasløg og kynbøtt plantusløg. Men týðningurin av, at hesi verða vard, kemur til sjóndar í §§ 5, stk. 3, og 24, stk. 2.

Hugtakið *náttúran* er tó ætlað eisini at fevna um røktaravirkað og røktartreytað lívfrøðiligt margfeldi. Hugtakið fevnir sostatt breiðari enn hugtakið *náttúruøkir* í § 32.

Við landslagi verður sipað til størri samanhangir í náttúruni. *Landslag* verður í tí evropeiska landslagssáttmálanum frá 20. oktober 2000 allýst sum *eitt øki, soleiðis sum fólk fata tað, við eyðkennum, sum eru úrslit av ávirkanini av og samanspælinum millum natúrligar og/ella mennskjaligar tættir* (art. 1 (a)). Eisini eftir § 1 fevnir *landslag* bæði um náttúruleg landslag og røktarlandslag. Landslag, sum bara er manngjørt, t.d. býir, er tó ikki fevnt av náttúrumargfeldislógini. Við *landslagsligum margfeldi* verður sipað til margfeldið í sløgum av landsløgum, t.e. landsløg við egnum sereyðkennum.

*Jarðfrøðiligt margfeldi* er fjølbroytnið í jarðfrøðiligum fyrirbrigdum, t.d. lög við serstøkum grøttsløgum, jarðfrøðiligir skappartar úr kvarteröld, umskaringar ella økir við steinrenningum. Sermerkt jarðfrøðilig fyrirbrigdir kunnu eitt nú vera atvold til, at náttúrufríðøkir verða skipað (sí § 34).

Hugtakið *náttúran* fevnir eisini um tær vistfrøðiligu tilgongdirnar í náttúruni. Hesar verða beinleiðis nevndar fyri at gera greitt, at dynamikkurin í náttúruni má tryggjast. Lógin miðar ikki eftir at steðga natúrligari menning, men heldur at tryggja, at slík menning sleppur at fara fram. Hetta merkir tó ikki, at tað ikki í summum førum kann vera eftirynskjandi við økisvernd og virknari røkt at varðveita eitt sermerkt framvakstrarstig, t.d. sum tilvísingarøki. Hugtakið *vistfrøðiligar tilgongdir* verður umrøtt nærri í viðmerkingunum til § 4.

Tá ið tær vistfrøðiligu tilgongdirnar verða tryggjaðar, ber eisini til at varðveita framleidnið hjá náttúruni, og vistskipanartænastur kunnu verða veittar.

Við hugtøkunum *náttúran* og *vistfrøðiligar tilgongdir* verður dentur eisini lagdur á, at *in situ*-varðveitsla er høvuðsmálið við lógini. Tað merkir, at vistskipanir, náttúrusløg, búøkir og sløg verða vard, har tey natúrliga koma fyri og kunnu mennast natúrliga. Lógin áleggur tó eisini

myndugleikunum eina skyldu at seta í verk *ex situ*-varðveitslutiltøk fyri sløg – t.e. uttan fyri búøkini – um hetta kann gera sítt til, at slagnum verður lív lagað í náttúruni (§ 24, stk. 1).

Málið at tryggja náttúrumargfeldið snýr seg bæði um at tryggja náttúrumargfeldið í lötuni og í framtíðini. Hugtakið *í framtíðini* snýr seg um at tryggja komandi ættarliðum eitt heilsugott umhvørvi og eina náttúru, har framleiðsluevni og fjølbroytni verða varðveitt.

Endamálsorðingin hevur støði í, at náttúruni verða givin grundleggjandi virðir sum nyttu- ella brúksvirði, upplivingarvirði, virði knýtt at samleikakenslu og tilknýti, vistfrøðiligt virði og eginvirði. Náttúran sum grundleggjandi fyritreyt fyri fólkalívi, heilsu, vinnuligum virksemini, mentan og trivnaði kemur til sjóndar í seinna setningsparti av § 1.

Burðardygt brúk og vernd verða í endamálsásetingini drigin fram sum amboðini til at røkka tí lýsta málinum, sbr. *við*. Burðardygt brúk kemur m.a. til sjóndar í lógarkapitli 2, í veiðu-, heystingar- og tøkúásetingunum í lógarkapitli 3 og í lógarkapitulunum 6 og 7. Verndartiltøk eru fyrst og fremst fevnd av §§ 21 og 22 og lógarkapitli 5. Vernd kann í hesum samanhanginum bæði snúgva seg um vernd fyri inntrivum og meira virkin tiltøk sum røkt og endurreisingartiltøk.

Endamálið við lógini samsvarar við altjóða skyldur við atliti at varðveitslu av náttúruvirðum, eitt nú sáttmálan um lívfrøðiligt margfeldi. Náttúrumargfeldislógin skal hjálpa til at tryggja, at altjóða avtalur verða framdar innan fyri virkisøkið hjá lógini.

## Til § 2.

Náttúrumargfeldislógin gevur samskipað mið, meginreglur og reglur fyri brúki og vernd av margfeldinum í tí føroysku náttúruni við atliti at ílegum, sløgum og vistskipanum tvørtur um gearar. Náttúrumargfeldislógin skal leggja støði undir eina heildarfevnanandi, vistskipanargrunndaða fyrisiting av føroyskum land- og sjóki. Tó gongur eitt týðandi altjóðarættarlígt mark á 12 fjórðingum, sum verður endurspeglad í lógini, so at lógin ikki verður í ósamsvari við altjóðarætt. Tað ber í sær, at náttúrumargfeldislógin eftir *stk. 1* av sær sjálvum geldur á føroyskum landøki, eisini í áum, vøtnum, ósum og løkum, og á sjóumveldinum út á 12 fjórðingar.

Eftir *stk. 2* galda summar av ásetingunum í lógini á landgrunninum og á tí ytru landleiðini. Henda ásetingin skilur ikki ímillum atgongdina at áseta reglur fyri føroysk og útlensk feløg og borgarar. Við orðingini *so langt tær passa* verður lagt upp fyri, at onkrar ásetingar eftir sínum innihaldi ikki eru viðkomandi á landgrunninum, men kunnu galda á tí ytru landleiðini, ella øvut, og at partar av ásetingunum móguliga ikki eru viðkomandi á havinum. At ásetingarnar fáa gildi í hesum økinum, merkir ikki, at myndugleiki verður fluttur millum geiralóggávu og náttúrumargfeldislógina.

Eftir *stk. 2* geldur § 7 á landgrunninum og á tí ytru landleiðini. Hóast § 7 visir til til §§ 8 til 12, verða meginreglurnar í §§ 11 og 12 ikki brúktar á landgrunninum og á tí ytru landleiðini, sbr. orðaljóðið í *stk. 2*.

Ásetingin geldur við teimum avmarkingum, sum altjóða rættur og serliga atlitið at jurisdiktion hjá øðrum londum seta.

## Til § 3.

Í greinini verða týðandi hugtøk í lógini allýst.

*Nr. 1* allýsir dýr sum dýr í breiðari merking, m.a. súgdýr, fugl, fisk og ryggleys dýr.

*Nr. 2* allýsir hugtakið fremmand lívvera. Orðið lívvera er valt heldur enn slag, av tí at hugtakið er knýtt at útseting ella útslepping og ikki bara fevnir um sløgini, men eisini undirskipað flokkingarstig (undirsløg, stovnar, búfjældir o.s.fr.). Lívvera er annars allýst í § 3, nr. 7. Vilt tú varðveita ílegumargfeldið innan fyri eitt slag, mást tú ofta verja undirsløg og íleguliga ólíkar stovnar fyri innsløding av fremmandum lívverum av sama slagi. Eitt slag ella ein stovnur er at rokna sum fremmandur, tá ið hann ikki finst *natúrliga* á staðnum. Ein lívvera er fremmand, tá ið hon er komin um landamark ella er komin úr øðrum stað innan fyri sama land (innanháysis sløding). Ein fyrirtreyt fyri, at lívveran er at rokna sum fremmand, er, at hon tilvitað ella ótilvitað er innslødd við mannavirksemi, t.d. tann nýsælendski flatmaðkurin. Ein stigvís og náttúrutreytað víðkan av útbreiðsluøkinum hjá einum slagi er ikki at rokna sum innsløding, heldur ikki tá ið slík víðkan stendst av mannelvdari veðurlagsbroyting.

Tað er ilt at seta almennar treytir fyri, nær ið eitt slag, sum einaferð er innsløtt, kann sigast at finnast *natúrliga*, t.e. ikki longur er at rokna sum *fremmant*. Um sløg, sum í síni tíð eru innflutt til Føroya, kunnu roknast fyri *natúrlig*, veldst m.a. um, hvussu long tíð ið er fráliðin, síðan tey vórðu innflutt, og í hvønn mun slagið ella stovnurin hevur lagað seg eftir føroyskari náttúru.

Tað er greitt, at sløg, sum eru komin til Føroya tey seinnu árin, mugu roknast fyri fremmand. Somuleiðis eru góðar grundir at siga, at sløg, sum vórðu innflutt til Føroya fyri heilt nógvum árum síðan, t.d. jóansøkugras, í dag finnast *natúrliga* í føroyskari náttúru.

Ein trupulleiki, tá ið eitt tíðarmark skal setast fyri, nær ið eitt innsløtt slag ikki longur skal vera at rokna sum fremmant, men sum *natúrligt* í føroyskari náttúru, er, at summar lívverur kunnu hava drúgva tilgerðartíð, áðrenn tær vísa seg at hava skaðiligt árin á tað lívfrøðiliga margfeldið, sum finst *natúrliga* á einum stað. Í tilgerðartíðini finst slagið í lutfalsliga lítlum stovnum.

Tá ið talan er um plantur, kann tað ofta vera verri at skilja ímillum, hvørjar ið eru fremmandar, og hvørjar ið eftir at hava funnist leingi í Føroyum ella á einum stað eiga at verða góðtiknar sum búfastar í Føroyum ella á staðnum, har ið tær finnast.

Endamálið er at fyrbyrgja, at lívfrøðiligt margfeldi, sum finst *natúrliga* í Føroyum, viknar ella fer fyri skeytið, orsakað av at fremmandar lívverur verða innfluttar og útsettar. Tá ið ivamál eru, um eitt slag skal roknast fyri fremmant ella *natúrligt*, skal tí ein loysn finnast við støði í eini heildarmeting, har dentur m.a. verður lagdur á, um slagið hevur skaðaárin við sær á tað lívfrøðiliga margfeldið. Landsstýrismaðurin kann gera leiðreglur fyri slíkum metingum.

*Nr. 3* allýsir heysting. Náttúrumargfeldislógin skilur ímillum heysting og veiðu av lívfrøðiligum tilfeingi øðrumegin og tøku av lívfrøðiligum tilfeingi hinumegin. *Tøka* er tað yvirskipaða hugtakið, sum fevnir um alla avlíving ella burturtøku av lívverum, sama hvat endamálið er, sbr. nr. 14. Heysting er eitt serligt slag av tøku, nevniliga tøka ella henting av plantum ella plantupørtum, har endamálið er útlív ella vinna. Heysting til prýðisendamál er fevnd av hesi allýsingini.

*Nr. 4* allýsir innflutning sum tað at føra í land úr økjum uttan fyri gildisøkið hjá lógini. Allýsingin má síggjast í samnangi við gildisøkið hjá lógini eftir § 2. Talan er sostatt um innflutning, tá ið farið verður um markið fyri gildisøkið hjá lógini. Tað er eisini at rokna sum innflutningur, tá ið fólk við vilja bera so í bandi, at lívverur sleppa um markið.

*Nr. 5* allýsir ílegutilfar. Hugtakið ílegutilfar er valt heldur enn ílegutilfeingi, sum er hugtakið, sum brúkt verður í sáttmálanum um lívfrøðiligt margfeldi. Talan er sostatt um eina allýsing, sum ikki er treytað av, hvat virði ella hvat tilfeingi tilfarið móguliga er fyri fólk. Orðið *sum* í allýsingini

vísir aftur til *ílegur og annað arvatilfar*. Náttúrumargfeldislógin fevnir ekki um atgongd at og brúk av ílegutilfari frá menniskjum. Hetta verður tilskilað í allýsingini í nr. 5.

*Nr. 6* fevnir um allýsingina av lívfrøðiligum margfeldi. Hon byggir á allýsingina í grein 2 í sáttmálanum um lívfrøðiligt margfeldi.

*Nr. 7* allýsir lívveru sum eina og hvørja eind, sum er før fyri at nærast ella at flyta ílegutilfar. Tað er ein fyrirtreyt, at lívveran sjálv er før fyri hesum. Tað merkir, at virus eftir lógini ikki eru at rokna sum lívverur, av tí at teimum tørvar eina vertslívveru fyri at nærast. Allýsingin fevnir um lívverur í øllum bólkum av sløgum, eisini einkyknaðar lívverur.

*Nr. 8* allýsir náttúrumargfeldi. Hugtakið er eitt savnandi hugtak, sum fevnir um lívfrøðiligt margfeldi, landslagsmargfeldi og jarðfrøðiligt margfeldi, sbr. eisini endamálið við lógini í § 1. Allýsingin er avmarkað móttivegis margfeldi, sum í høvuðsheitum er úrslit av ávirkan frá menniskjum. Heilt tamt og vant lívfrøðiligt margfeldi, t.d. húsdýrasløg ella røktarplantusløg, fellur uttan fyri allýsingina.

*Nr. 9* gevur eina breiða allýsing av náttúruslagi. Í hesi lógini verður náttúruslag allýst sum einsháttað slag av náttúru, sum fevnir um allar livandi lívverur og náttúrutættirnar, sum har virka. Við hugtakinum verður roynt at lofta teimum týðningarmestu brigdunum í náttúruni á vistskipanarstigi (sí nr. 20). Tað er eftir lógini ikki neyðugt at allýsa náttúrusløgini eftir bara einum setti av treytum sum t.d. plantulívnum. Eisini dýralívið, jarðfrøðin ella landslagið kann eyðkenna eitt náttúruslag. Hugtakið kann fevna um størri vistskipanir sum t.d. ósar ella lyngheiðar, men eisini smá lívøkir sum hyljar og tjarnir. Sipað verður tó ikki til høvuðsnáttúrusløg sum t.d. fjøll ella røktarlandssløg. Hugtakið náttúruslag fevnir eisini um ymisk sløg av røktarlandslagi sum t.d. teigalendi.

*Nr. 10* gevur eina allýsing av plantum. Hóast soppar eru at rokna sum egið ríki, eru teir í hesi lógini fevndir av allýsingini av plantum. Skónir eru somuleiðis fevndar.

*Nr. 11* staðfestir, at ryggleys dýr eftir lógini eru dýr við ongum ryggi. Hugtakið fevnir m.a. um skordýr, krabbadýr og lindýr.

*Nr. 12* allýsir hugtakið slag (*species*). Hugtakið slag er ikki greitt allýst sum eind. Eitt slag er eyðkent við einum tvíliðaðum latínskum navni, har slektin skilst á fyrra liði og slagið á seinna liði. Ein treyt fyri, at okkurt kann vera at rokna sum eitt slag, er vanliga, um einstaklingarnir av mótsettum kyni kunnu fáa lívført og nøringarført avkom. Henda treytin hóskar tó ikki til øll sløg, m.a. ikki til sløg við ókynjaðari nøring. Alt oftari verða ílegutreytir brúktar til at skilja ímillum sløgini. Fyri ásetingar í lógini um sløg er tað ikki avgerandi at hava greiðan skilnað, so leingi myndugleikarnir hava greiðar lýsingar av sløgum í sínum avgerðum.

*Nr. 13* allýsir hugtakið stovnur. Í lógini verður hugtakið stovnur bara brúkt um ein bólk av einstaklingum av sama slagi, sum um somu tíð liva innan fyri eitt avmarkað øki.

*Nr. 14* allýsir tøku sum felagsnevnama fyri allar gerðir, sum snúgva seg um at taka lívverur úr náttúruni, annaðhvørt við avlíving ella burturtøku av heilum lívverum ella pørtum av lívverum, eisini flyting. Ásetingin geldur uttan mun til hátt ella endamál. At skaða lívverur er ikki at rokna sum tøka. Skaði á plantur og dýr má tí nevast umframt tøku, um hann skal verða fevndur av viðkomandi áseting í lógini.

*Nr. 15* allýsir útseting av lívverum. Tað, sum serliga eyðkennir útseting, er, at talan er um eina tilvitaða gerð, sum er atvold til, at ein lívvera sleppur út í umhvørvið. Hugtakið fevnir eisini um afturlatið brúk, har eingin vissa er fyri, at lívverur ikki sleppa út. Við at sleppa út verður eisini hugsað um, at lívveran kann sleppa út, tá ið onnur dýr heinta hana sum fong.

*Nr. 16* allýsir veiðu sum tað at fanga ella drepa vill dýr til gagnnýtslu.

*Nr. 17* allýsir, hvat ið er at rokna sum eitt vistfrøðiligt funktiónsøki hjá einum ella fleiri sløgum. Ein vistfrøðilig funktión fyri eitt slag ella ein stovn kann lýsast sum samløgan av lívfrøðiligum og ikki-lívfrøðiligum tilgongdum, sum krevjast til at uppihalda ein lívføran stovn og natúrliga menning av slagnum. Ásetingin nevnr tey mest viðkomandi dømini um vistfrøðilig funktiónsøkir, men er ikki tømmandi. Hugtakið er brúkt fyri at tryggja, at fyrisitingin av sløgum hefur nøktandi fyrilit fyri økjum, sum eitt slag brúkar bara í stutta tíð, men sum slagið ikki fær verið fyri uttan, um tí skal verða lív lagað, sum frá líður.

*Nr. 18* allýsir vistfrøðiligan stand. Hugtakið er knýtt at støðum, har eitt náttúruslag er. Hugtakið sigur nakað um dygdina í støðunum, ikki um talið á støðum og útbreiðsluna hjá náttúruslagnum. Tann vistfrøðiligi standurin er ein samanseting av støðuni eina ítøkiliga løtu og gongdini, sum hon hefur verið, og sum hon væntast at fara at vera í framtíðini, sbr. orðini *støða og gongd*. Tá ið metast skal um gongdina, mugu ávirkanartættirnar eisini takast við. Hugtakið *funktiónir* kann lýsast sum tey íkøst, sum verða veitt samspælinum í náttúruni, og fevnir m.a. um tænastrum sum vatngoymslu og føðsluveitara og endurspeglar tær vistfrøðiligu tilgongdirnar í náttúruslagnum, eisini vatnhúsarhald, føðsluuggerð, røktarávirkan og sambond millum sløg. Óbeinleiðis fevnir hugtakið *funktiónir* sostatt eisini um tær vistfrøðiligu tilgongdirnar. Eru tær vistfrøðiligu tilgongdirnar skaddar, kann náttúran ikki hava tær somu funktiónirnar sum ein sunn náttúra í vistfrøðiligari javnvág. Hugtakið *bygnaður* sipar til samansetingina av sløgum og stovnum umframt tað fysiska skapið á staðnum. Við *framleidni* meinast framleidd lívmegn fyri hvørja økiseind, t.e. úrtøkan í nøgd av tilgongdunum.

*Nr. 19* allýsir vistskipan. Mótsett einum *náttúruslagi*, sum sipar til fleiri støð við einum ávísnum slagi av náttúru, er ein vistskipan er eitt avmarkað landafrøðiligt stað. Avmarkingin kann vera meira ella minni greið, alt eftir hvørja vistskipan talan er um. Ein vistskipan kann vera eitt stað, har eitt ávíst náttúruslag er, men eisini eitt nógv størri øki, har fleiri náttúrusløg eru umboðað. Samstundis kann eitt stað, har eitt náttúruslag er, fevna um fleiri vistskipanir á mikrostigi. Hugtakið vistskipan fevnir um samspælið millum lívverurnar og teir ikki-lívfrøðiligu tættirnar sum veðurlag, ljós, vatnhúsarhald, føðslusølt o.a.

#### **Til § 4.**

Ásetingin áleggur ikki fyrisitingini ella privatum nakrar beinleiðis skyldur, men hefur týdning fyri lógartulking og meting eftir hesi og øðrum lógum, og tá ið nýggjar reglur verða gjørdar. Í náttúrumargfeldislógini verður § 4 serliga viðkomandi, tá ið metast skal, um verndarøkir skulu lýsast eftir lógarkapitli 5, hvussu stór verndarøkini eiga at vera fyri at varðveita funktiónina, bygnaðin og framleidnið hjá vistskipanunum, og hvørjar avmarkingar ið eru neyðugar fyri at røkka málinum. Greinin fær eisini týdning, tá ið metast skal, um eitt náttúruslag eigur at fáa støðu sum útvalt, sbr. § 49, sum beinleiðis vísir til miðið í § 4, og tá ið metast skal um inntriv í fyrikomingarnar av einum útvaldum náttúruslagi. Ásetingin kann eisini fáa týdning fyri, hvussu innihaldið í varsemiskylduni eftir § 6 verður tulkað. Eftir øðrum regluverki fær miðið serliga týdning í sambandi við ymisk økistiltøk umframt studningsveiting til røkt av røktarávirkaðum og røktartreytaðum náttúrusløgum.

Miðið í § 4, eisini miðið í § 5 niðanfyri, fær somu tyngd sum endamál eftir øðrum lógum. Atlitið at náttúrusløgum og vistskipanum fær tó størri tyngd enn í dag, við tað at tað ikki er lógarfest í galdandi rætti. Eisini verður atlitið at náttúruvirðum meira ítøkiliggjørt. Hetta fer at styðja upp undir fyrivarni, t.d. við tað at størri dentur verður lagdur á hótta og viðkvæma náttúru og minni á aðra náttúru.

Miðið í § 4 er knýtt at hugtøkunum *náttúruslag* og *vistskipan*. Hesi verða í uppskotinum allýst sum ávikavist *einsháttað slag av náttúru*, *sum fevnir um allar livandi lívverur og náttúrutættirnar*, *sum virka har*, *ella serstøk sløg av náttúrufrøðibrigðum umframt serstøk sløg av jarðfrøðifyrbrigðum*, sbr. § 3, nr. 9, og *ein meira ella minni greidliga avmarkað og einsháttað náttúruskipan*, *har plantusamfeløg, dýrasamfeløg og smáverusamfeløg virka í samspæli sínámillum og við tað ikki-livandi umhvørvið*, sbr. § 3, nr. 19. Hugtakið náttúruslag sipar sostatt til eitt ávíst *slag* av náttúru, ikki til tað einstaka, landafrøðiliga avmarkaða staðið, har eitt slíkt slag av náttúru finst. Ein vistskipan, hinvegin, er eitt landafrøðiliga avmarkað øki. Ein vistskipan kann tó allýsast á fleiri stigum. Talan kann t.d. vera um eitt lundaland, eina á ella eitt vatn, men talan kann eisini vera um minni økir sum t.d. ein hyl.

Ein fyrikoming av einum náttúruslagi kann í sjálvari sær vera ein vistskipan, men vistskipanin kann eisini skiljast í yvirskipaðum týðningi og sostatt fevna um fleiri náttúrusløg. Eisini kann ein fyrikoming av einum náttúruslagi fevna um fleiri vistskipanir á mikrostigi.

Orðingin *at varðveita margfeldið av náttúrusløgum* í fyrra punktumi fevnir bæði um ein kvantitativan og ein kvalitativan part. Talan er um tal á náttúrusløgum ella útbreiðsluna av fyrikomingum av teimum ymisku náttúrusløgum, men eisini um standin í hesum fyrikomingunum. Tað er ikki eitt endamál, at allar fyrikomingar av náttúrusløgum og teirra vídd skulu varðveitast, men talið av náttúrusløgum má haldast uppi og vera so stórt, og náttúrusløgini í slíkum standi, at náttúrusløgini samanlagt eru nóg sterk at standa ímóti eitt nú veðurlagsbroytingum. Bæði tann kvantitativi og tann kvalitativi parturin eru avgerandi fyri, at gongdin, bæði stuttskygt og í longdini, er góð.

Við *varðveita* verður bæði sipað til virkna fyrisiting og at náttúran sjálv heldur sær, mennist og endurnýggjar seg. Í hugtakinum liggur harafturat bæði eitt langskygt og eitt stuttskygt sjónarhorn. At stuttskygd varðveitsla ikki er nóg mikið, skilst eisini á § 1, har tað yvirskipaða endamálið er *røkt nú og í framtíðini*.

Tað natúrliga útbreiðsluøkið fevnir um alt tað landafrøðiliga økið – innan fyri gildisøkið hjá lógini – har náttúruslagið natúrliga kemur fyri. Mørkini á útbreiðsluøkinum eru ikki føst til eina og hvørja tíð. Náttúran er umskiftilig, og útbreiðslan av náttúrusløgum kann vera skiftandi, t.d. við veðurlagsbroytingum. Harafturat kunnu margfeldið av sløgum og tær vistfrøðiligu tilgongdirnar vera fyri eini natúrligari menning, sum aftur ávirkar innihaldið í náttúrusløgum.

Hugtakið náttúruslag fevnir um ymisk sløg av røktarlandslagi sum t.d. teigalendi, sbr. viðmerkingarnar til § 3, nr. 9. Tað kann vera ilt at meta um, hvat tað *natúrliga útbreiðsluøkið* hjá einum slíkum náttúruslagi er. Útbreiðsluøkið veldst jú um, um mannaávirkanin er farin fram ella ikki. Útgangsstøðið má so vera, at hugt verður at teimum náttúrugivnu viðurskiftunum, sum hava lagt lunnar undir samanspælið millum fólk og náttúruna, sum náttúruslagið, sum talan er um, er úrslit av. Hyggjast má eisini at, hvar slíkt samanspæl millum náttúru og røkt í veruleikanum er farið fram ella fer fram. Tí er útbreiðsluøkið á degnum vanligu eitt gott útgangsstøði, tá ið metast skal um slík náttúrusløg.



Ásetingin brúkar tvey týðandi eyðkennir við einum náttúruslagi – margfeldið av slögum og tær vistfrøðiligu tilgongdirnar, sum koma fyri í náttúruslagnum – fyri at skila til kjarnan í tí at varðveita margfeldið av náttúruslögum.

*Margfeldið av slögum* sipar til dýra- og plantuslögini, sum vanliga finnast í náttúruslagnum, sum talan er um, og samvirkanina, sum fer fram teirra millum. Finnast slögini, sum eyðkenna náttúruslagið, ikki, er annaðhvørt ikki talan um eina fyrícoming av náttúruslagnum, ella er tann vistfrøðiliga dygdin vánalig.

Við *vistfrøðiligum tilgongdum* meinast alt tað innanhýsis samanspælið millum tær livandi lívverurnar í einum náttúruslagi og samanspælið millum ta livandi og ta ikki-livandi náttúruna. Hetta samanspælið er eitt úrslit av eini røð av stakfunktiónum, sum t.d. dýra- og plantusløg ella teir ikki-livandi partarnir hava. Sum dømir um vistfrøðiligar tilgongdir kunnu nevnast vatnhúsarhald (t.d. eitt turt ella vát náttúruslag), binding av kolevni í mógvi og korallum, framvøkstur av einum korallrivi ella framleiðsla av jørð av serligum slagi (t.d. at náttúruslagið er súrt).

Hugtakið sipar fyrst og fremst til tann vistfrøðiliga standin, sum fyrícomingarnar eru í, men rúmar eisini einum kvantitativum parti. Gerast fyrícomingarnar av náttúruslagnum ov smáar, kann tað vera torført at tryggja tær vistfrøðiligu tilgongdirnar. T.d. kann tað vera trupult at varðveita tað neyðuga vatnhúsarhaldið í sera lítlum vátlendisøkjum.

*Seinna punktum* snýr seg um vistskipanir og lógarfestir útgangsstøðið fyri vistskipanarhugsanini. Ein vistskipan verður vanliga lýst gjøgnum sínar funktióir, bygnað og framleidni, sí eisini allýsingina í § 3, nr. 19. Bæði tær einstøku lívverurnar, ikki-livandi partar av vistskipanini og heilar vistskipanir kunnu hava vistfrøðiligar funktióir. Ein funkión kann lýsast sum íkastið, sum verður veitt samanspælinum í náttúruni. T.d. kann eitt øki hava eina funkión sum spjadingargeil hjá slögum, ein funkión hjá einum skógi er at framleiða súrevni, og eitt slag hevur funkión sum føði hjá einum ella fleiri øðrum slögum.

Bygnaðurin hjá eini vistskipan er samansetingin av vistskipanini. Hvørji sløg ið finnast har, hvussu ið tey bera seg at sínámillum, og samansetingin av bæði livandi og ikki-livandi pørtum.

Við framleidni meinast framleidd lívmegn fyri hvørja økiseind, t.e. úrtøkan í nøgd av tilgongdunum.

Funktióir, bygnaður og framleidni lýsa vistskipanina. Hetta eru dynamisk hugtøk, sum fevna um ta natúrligu gongdina í vistskipanini. Við at meta um tey nevndu parametrini ber til at siga um, hvussu góður ella ringur standurin er, sí eisini allýsingina av vistfrøðiligum standi í § 3, nr. 18. Ein vistskipan, sum virkar væl, kann veita fólki týðandi tænastr sum reint vatn, reina luft ella mat.

Seinna punktum vísir, at tað er lutfall millum mið og evnir, sbr. *í so stóran mun sum tað verður mett at vera rímiligt*. Við hvørt kunnu tey náttúrugivnu viðurskiftini í sjálvum sær vera av slíkum slagi, at tað ikki ber til at røkka miðinum. Aðrar tíðir kann íkastið til at røkka miðinum vera ógvuliga lítið í mun til kostnaðin av virkseminum. Tað er heldur ikki neyðugt at varðveita allar vistskipanir fyri at kunna røkka miðinum í fyrra punktumi.

Heildarmiðið í § 4 er eitt fyrisitingarmið, sum kann røkkast á ymsan hátt. Talan kann verða um at laga tiltakið eftir miðinum, at onkur tiltøk verða vald fram um onnur, at gagnlig tiltøk verða framd, ella at ógagnlig tiltøk ikki verða framd. Tað er úrslitið av tí samlaða brúkinum ella ikki-brúkinum, bæði privatum og hjá almennum myndugleikum, sum hevur týðning í mun til miðið í § 4.

Tiltök eftir bæði náttúrumargfeldislógini og øðrum lógum skulu vigast upp ímóti øðrum týðandi samfelagsáhugamálum, sbr. § 14. Talan kann vera um fíggarlig, sosial og mentanarlig áhugamál og tørvin á skynsamari tilfeingisfyrising. Ein slík viging skal ikki hava við sær, at vikið verður frá miðinum í § 4, men at tiltakið kann hava við sær, at miðið í § 4 verður rokkið á annan hátt ella seinni, enn um náttúrumargfeldið var tað einasta atlitíð at taka.

#### Til § 5.

Ásetingin áleggur hvørki fyrisingini ella privatum nakrar beinleiðis skyldur, men hevur týðning fyri lógartulking og meting eftir hesi og øðrum lógum, og tá ið nýggjar reglur verða gjørdar. Í náttúrumargfeldislógini verður miðið serliga viðkomandi fyri m.a. § 21 um raðfest sløg, sum beinleiðis vísir til gongdina hjá einum slagi sambært miðinum í § 5. Greinin fær eisini týðning sum ein táttur, tá ið metast skal um innihaldið í varsemiskylduni eftir § 6, sbr. eisini niðanfyri í viðmerkingunum til § 6. Aftur at tí fær ásetingin m.a. týðning, tá ið metast skal um tørvin á at lýsa verndarøkir eftir kapitli 5 í lógini, sbr. § 30, stk. 2 og 3.

Miðið í § 5 geldur fyri øll sløg á landi, í áum og vøtnum og í sjónum, eisini á havbotninum. Samsvarandi sáttmálanum um lívfrøðiligt margfeldi fevnir miðið eisini um tað lívfrøðiliga margfeldið hjá sløgnum, sbr. *stk. 1, 1. pkt.* Talan er um ílegumargfeldi bæði millum ymiskar stovnar og innan fyri ein stovn. At ílegumargfeldið er nóg stórt krevst í fyrri lagi, fyri at slagnum skal verða lív lagað í longdini. Tað ger slagið meira harðbalið mótvegis umhvørvisveggjum og forðar fyri óhepnum avleiðingum av innannøring. Í seinna lagi er tað at varðveita ílegumargfeldið eitt sjálvstøðugt endamál undir liðini á tí at varðveita vistskipanir og sløg. T.d. kann ein serstøk ílegutillaging í einum ávísnum stovni vera áhugaverd við atlitum at kynbótum, aling ella bioprospektering og seinni gagnnýtslu av ílegutílfari.

Nær knýtt at hesum er miðið, at sløgini skulu finnast í lívførum stovnum í sínum natúrligu útbreiðsluøkjum. Tað natúrliga útbreiðsluokið hjá einum slagi er alt tað landafrøðiliga økið, har tað er natúrligt, at slagið finst. Eitt slag kann hava fleiri búøkir innan fyri sítt útbreiðsluøki. Einstaklingarnir, sum búsetast í einum ávísnum búøki, eru ein stovnur. Tá ið talan er um røktartreytað sløg, má metast um tað natúrliga útbreiðsluokið eftir teimum náttúrugivnu viðurskiftunum, sum eru fyrirtreytin fyri, at slagið finst, og tí veruligu røktarávirkanini, sum er farin ella fer fram, sbr. eisini viðmerkingarnar til hugtakið natúrligt útbreiðsluøki hjá einum náttúruslagi í § 4.

Hvat ið krevst, fyri at ein stovnur kann sigast at vera lívføru, kann vera ilt at siga við støði í vitanini á degnum og verður skiftandi frá einum slagi til annað. T.d. kann tað fyri nøkur plantusløg merkja, at tað eiga at finnast fleiri smáar fyríkomingar spjaddar um alt landið heldur enn nakrar fáar stórar fyríkomingar. Fyri onkur dýrasløg, hinvegin, kunnu nógvir einstaklingar í hvørjari fyrícoming hava størri týðning enn nógvar fyríkomingar við fáum einstaklingum. Sambært meginregluni um fyrivarni eigur óvissa at hava við sær, at fleiri stovnar, sum eru knýttir at ymsum búøkjum, verða røktir fyri at hava nóg stóran trygdarbredda. Hóast miðið, at sløg skulu finnast í lívførum stovnum í sínum natúrliga útbreiðsluøki, kunnu onnur týðandi samfelagsáhugamál tala fyri at røkka miðinum á annan hátt, enn atlitíð at náttúrumargfeldinum einsamalt hevði talað fyri. Her verður sipað til, at tiltök eftir bæði náttúrumargfeldislógini og øðrum lógum skulu vigast upp ímóti øðrum týðandi samfelagsáhugamálum, sbr. § 14. Talan kann vera um fíggarlig, sosial og mentanarlig áhugamál og tørvin á skynsamari tilfeingisfyrising. Ein slík viging skal ikki hava við sær, at vikið verður frá miðinum í § 5, men at tiltakið kann hava við sær, at miðið í § 5 verður rokkið á annan hátt ella seinni, enn um náttúrmargfeldið var tað einasta atlitíð at taka.

Miðið fyri fyrisitingina av sløgum er langskygt. Tað ber m.a. í sær, at stuttskygd sveiggj í stovnstøddum ikki noyðast at hava týðning fyri, um miðið verður rokkið, sum frá líður.

Eftir stk. 1, 2. pkt., skulu tey vistfrøðiligu funktiónsøkini hjá sløgnum varðveitast, og hinar vistfrøðiligu fyritleytingar skulu vera til staðar, *í tann mun tað krevst til at rækka* miðinum í fyrra punktumi. Við vistfrøðiligum funktiónsøkjum meinast bæði økið, har eitt slag heldur til tey flestu skeiðini í lívinum (búøki), og økir, har eitt slag heldur til eitt stutt tíðarskeið orsakað av tí serstøku funktiónini, sum økini hava fyri lívsringrásina hjá slagnum, sbr. § 3, nr. 17. Aðrar vistfrøðiligar fyritleytingar kunnu vera reint vatn, at onnur sløg eru til staðar sum føði ella vertslívvera ella friður í verpingartíðini. Talan kann eisini vera um partar av landslagi, sum krevjast til samanhangir millum vistfrøðilig funktiónsøkir, t.d. spjaðingargeilar, sum, hóast tær petta búøkir sundur, gera tað móguligt hjá lívverum at skifta arvatilfar sínámillum.

Miðast skal eftir at *varðveita* sløgini og teirra ílegumargfeldi. Í tí liggur, at roynt verður at varðveita ella rækka einum góðum standi. Natúrlig gongd er eisini ein partur av hugtakinum, men tað kann vera ilt at staðfesta í royndum, hvat ið er natúrlig gongd. Við hvørt eru avleiðingarnar av eini natúrligari ávirkan vorðnar størri orsakað av mannaávirkan. Í øðrum førum er talan um í høvuðsheitum mannelvda gongd. Summum sløgum tørvar røkt, av tí at teirra fyrikoming er røktartreytað ella røktarávirkað. Miðið geldur eisini fyri slík sløg. Natúrlig gongd má í slíkum førum skiljast út frá tí samanspælinum millum fólk og náttúru, sum hevur skapt ella givið sítt íkast til lívsfyritleytingar hjá slagnum. Sí annars um hugtakið *varðveita* eisini viðmerkingarnar til § 4.

Um tað ikki er móguligt at sita fyri einum slagi, so at tað finst í lívførum stovnum í tí natúrliga útbreiðsluøkinum (*in situ*), skulu varðveitslutiltøk setast í verk uttan fyri búøkið (*ex situ*), um tað kann gera sítt til, at slagnum verður lív lagað í náttúruni, sbr. § 24, stk. 1. Tað kann t.d. vera viðkomandi, tá ið talan er um sløg, sum hava tørv á serliga víðfevndari røkt, um teimum skal verða lív lagað í náttúruni. Endamálið við *ex situ*-varðveitslutiltøkum má fyrst og fremst vera, at slagið sum frá líður kann færast aftur og endurreisast í náttúruni.

Eisini (føroysk) sløg, sum valda skaða, eru í útgangsstøðinum fevnd av fyrisitingarmiðinum, bæði sum serstøk sløg orsakað av teirra funktión í vistskipanini, men í tí sambandi hava ásetingarnar í lógarkapitli 3 týðandi fyrivarni við sær.

*Stk. 2* staðfestir, at fyrisitingarmiðið ikki geldur fyri fremmandar lívverur í tí føroysku náttúruni, men áleggur ikki myndugleikunum nakra skyldu at basa ávísam fremmandum lívverum. Orsøkin til undantakið er, at fremmandar lívverur kunnu hava óhepna ávirkan á føroyska náttúru. Tað er tó eingin treyt, at tann fremmanda lívveran í roynd og veru hevur slíka ávirkan.

*Stk. 3* ásetur eitt fyrisitingarmið fyri ílegumargfeldið innan fyri tamd og vand sløg.

## Til § 6.

Ásetingin ásetur eina almenna varsemissskyldu fyri *øll* mótvegis náttúrumargfeldinum. Skyldan geldur bæði fyri privat, bæði einstaklingar, felagsskapir og fyriritøkur, og fyri tað almenna.

Skyldan at fara fram við varsemi fevnir í fyrra lagi um eina skyldu at royna at kunna seg um, hvørji náttúruvirðir ið kunna fáa skaða. Hetta er ein fyritleyting fyri at gera varsemissskylduna munadygga. Tað ber ikki til tilvitað at hava fyrilit fyri náttúrumargfeldi, sum ein ikki veit um. Tað eru eyðsæð mørk fyri, hvat ið væntast kann, at einstaklingar av sínum eintingum kunnu útvega sær av vitan um lívfrøðiligt margfeldi. Í hesum sambandi liggur ein týðandi uppgáva á myndugleikunum at kunna almenningin. Tað má eisini kunna væntast meira av yrkisligum vinnufyriritøkum enn av einstaklingum í teirra dagliga virki. Men ásetingin setur krøv um størri tilvitan mótvegis náttúruni.

Serliga tá ið myndugleikarnir syrgja fyri, at vitan um t.d. hótt sløg ella hótt náttúrusløg er lættliga atkomandi, eigur tað at kunna væntast, at roynt verður at kunna seg við slíka vitan.

Fyri tað almenna verður í § 8 skotin upp ein serlig regla um vitanargrundarlagið fyri myndugleikaúttuning. Kravið til varsemi í § 6 skal eyðsæð ikki lesast soleiðis, at væntað verður, at øll skulu byggja á líka dygt vitanargrundarlag, sum kravt verður, at myndugleikarnir gera. Tí verður ikki víst til § 8 í hesi greinini.

Hin parturin av varsemisskylduni snýr seg um, at øll skulu gera tað, sum rímligt er, til at tað slepst undan, at náttúrumargfeldið verður fyri skaða. Hvat ið er rímligt, veldst serliga um, hvat slag av virksemi talan er um, hvussu væl grundað nyttuendamál virksemið hevur, hvussu stórt virksemið er í vavi, hvussu stóran skaða tað kann gera, um stórar útreiðslur eru knýttar at tí at hava fyrilit fyri náttúruvirðunum, og um skaðin er neyðugur, ella um viðkomandi lættliga hevði kunnað rokkið sínum endamáli á annan hátt. Tað hevur eisini týdning, um virksemið ávirkar hótta ella viðkvæma náttúru. Aftur at tí má dentur leggjast á, hvussu góða og atkomandi kunning myndugleikarnir hava veitt. Finst sera lítið av vegleiðing um, hvussu virksemið ávirkar náttúrumargfeldið, er tann einstaki í nógv minni mun at lasta, enn um slík vitan fanst, og almenningurin var gjørdur kunnigur við hana. Finst vegleiðing frá myndugleikunum, má tann, sum hevur virkað í samsvari við hesa vegleiðing, kunna líta á, at varsemisskyldan er lokin.

Sleppast skal ikki undan øllum skaða á náttúrumargfeldið. T.d. kann bara tað at ganga á einum lendi hava við sær, at traðkað verður á smáar plantur og skordýr. Varsemisskyldan er ikki ætlað at raka slíkt púra vanligt, lógligt virksemi. Tí hongur varsemisskyldan saman við miðunum í §§ 4 og 5. Tað týdningarmesta í varsemiskylduni er sostatt ábyrgdin hjá hvørjum einstøkum at geva sitt íkast – eftir førimumi – til heildarfyrisingina av náttúrumargfeldinum, so at miðini í §§ 4 og 5 kunnu røkkast.

Ásetingin áleggur ongum at útinna eitt ávíst slag av virksemi, hóast tað kundi verið neyðugt fyri at varðveita náttúrumargfeldið. Er tørvur á t.d. virknari røkt ella gomlum rakstrarháttum, mugu myndugleikarnir á annan hátt royna at fáa slíkt virksemi lag, t.d. við avtalum ella studningsskipanum.

Tær umhvørvisrættarligu meginreglur í §§ 9 til 12 galda ikki beinleiðis fyri privat. Kortini kann samsvar vera ímillum meginreglurnar og tað, sum verður mettt at vera varsom framferð. T.d. kann tað at velja alment góðtiknar varsamar rakstrarhættir vera fevnt av varsemisskylduni, um tað ikki tyngir byrðuna hjá tí, sum varðar av virkseminum, órímliga nógv.

Varsemisskyldan hevur størstan týdning fyri atburð og virksemi, sum ikki er fevnt av reglum. Eru reglur ásettar fyri, hvussu fyrilit skal havast fyri náttúruvirðunum, er varsemisskyldan vanligi lokin, tá ið farið verður fram í samsvari við hesar reglurnar. Hetta geldur í enn størri mun, tá ið talan er um virksemi, sum almennur myndugleiki hevur givið loyvi til. Tann, sum hevur ábyrgdina av virkseminum, eigur í slíkum førum at kunna hava sum útgangsstøði, at varsemisskyldan er lokin, um fyritleytingar fyri og innihaldið í loyvinum eru lokin.

Týdningurin, sum loyvið hevur fyri varsemisskylduna, skilst beinleiðis á 2. *pkt.* Ein fyritleyting fyri, at varsemisskyldan kann metast at vera lokin, er, at virksemið verður útint í samsvari við loyvið. Tað ber í fyrri lagi í sær, at fyritleytingar, sum loyvið varð givið eftir, t.d. um hvørji skaðaárin ið kundu standast av virkseminum, framvegis eru til staðar, og t.d. at nýggj vitan ikki er komin fram um skaðaárinini av virkseminum, sum mettt verður, at tann, sum varðar av virkseminum, átti at vitað um. Í seinna lagi ber tað í sær, at virksemið verður útint í samsvari við innihaldið í loyvinum. Fyri virksemi, sum er knýtt at tí loyvda virkseminum, men sum ikki beinleiðis er nevnt í loyvinum,

geldur varsemisskyldan eftir § 6 á vanligan hátt. Er t.d. byggiloyvi givið í einum øki, har byggitilfar má flytast ígjøgnum eitt reiðringarøki, geldur varsemisskyldan fyri hesa ferðsluna.

Broystast fyrirtreytirnar fyri loyvinum, t.d. tí at virkseimið vísir seg at elva til størri skaðaárin enn væntað, geldur varsemisskyldan sum annars. Eitt dømi um eina slíka stöðu er, at tað í sambandi við útbyggingararbeiði verður rakt við eitt hótt slag, uttan at tað var greitt, tá ið loyvið varð givið, at slagið fanst í økinum.

### Til § 7.

Greinin virkar sum innleiðandi áseting til greinina um vitanargrundarlagið í § 8 og tær umhvørvisrættarligu meginreglurnar, sum skotið verður upp at lógarfesta í §§ 9 til 12. Hóast reglan um vitanargrundarlagið ikki er ein umhvørvisrættarlig meginregla, er hon, sum meginreglurnar, vend ímóti myndugleikum. Tí stendur hon saman við hinum leiðreglunum fyri almennum avgerðum og beint framman undan meginregluni um fyrivarni, sum hon hongur tætt saman við.

§ 7 er vend móti almennum myndugleikum. Tað rættarlíga útgangsstøðið fyri umhvørvisrættarligum meginreglum nýtist kortini ikki at vera, at tær bara hava týðning fyri myndugleikarnar. Tær kunnu eftir aðrari lóggávu eisini hava týðning fyri privat. Men slíkur týðningur fyri privat geldur ikki eftir § 7 í náttúrumargfeldislógini. Tí áleggja meginreglurnar í §§ 9-12 ikki borgarunum nakrar sjálvstøðugar rættarskyldur. Tær fáa ikki bindandi virknað fyri borgararnar, fyrr enn tær verða havdar sum grundarlag og ítøkiliggjørðar, í sambandi við at fyrisitingin útinnir myndugleika eftir náttúrumargfeldislógini ella øðrum lógum, og í sambandi við at tað almenna situr fyri egnum fastognum.

Ein avleiðing av § 6 kann tó vera, at t.d. tað at velja ógvuliga skaðiligar rakstrarhættir, har aðrar loysnir eru í at velja, sum ikki hava stórvegis tvørleikar við sær fyri tann, sum varðar av virkseminum, verður mett at vera í ósamsvari við varsemisskylduna. Men hetta veldst í tí førinum um eina beinleiðis tulking av, hvat ið varsemisskyldan eftir § 6 ber í sær, ikki ásetingarnar í §§ 8-12.

Eftir § 7, 1. pkt., skulu §§ 8-12 havast sum grundarlag og brúkast sum leiðreglur, tá ið almennur myndugleiki verður útintur. Meginreglurnar hava týðning, bæði tá ið almennar reglur verða ásettar og í sambandi við stakavgerðir, eisini avgerðir um at veita studning. Orðið leiðregla ber m.a. í sær, at meginreglurnar ikki noyðast at vera avgerandi fyri úrslitið í einum og hvørjum máli. Onnur atlit kunnu vera viðkomandi, t.d. eftir leiðreglum fyri meting eftir eini aðrari lóg, sum viga meira í tí einstaka málinum. Í síni heild skal fyrisitingin av náttúrumargfeldinum tó vera í samsvari við leiðreglurnar. Tað veldst annars um vanligar meginreglur fyri lógartulking, hvønn ítøkiligan týðning meginreglurnar hava í hvørjum einstøkum máli.

Sostatt galda meginreglurnar í náttúrumargfeldislógini ikki beinleiðis. Tað eru tær operativu ásetingarnar – annaðhvørt í hesi lógini ella í øðrum lógum – sum gera av, hvør ábyrgd ið heilt ítøkiliga verður lögð á tann einstaka.

§ 7 ber eisini í sær, at tað skal síggjast á grundgevingini fyri almennum myndugleikaavgerðum, hvussu meginreglurnar eru brúktar í tí ítøkiliga málinum, og hvør dentur ið lagdur er á tær, sbr. 2. pkt. Hetta geldur, hóast grundgevingarskylda ikki geldur eftir vanligum fyrisitingarrættarligum reglum.

Almenn myndugleikaúttíning fevnir fyrst og fremst um kunngerðir og fyrisitingaravgerðir. Men hon fevnir eisini um aðra myndugleikaúttíning. Studningsveiting er fevnd av hugtakinum almenn myndugleikaúttíning, men tað verður kortini nevnt beinleiðis, tí studningsveiting kann hava stóran

týdning fyri røkt av náttúrumargfeldinum. Orðaljóðið fevnir eisini um myndugleikaúttíning, bæði eftir náttúrumargfeldislógini og eftir øðrum lógum, sum ber við náttúrumargfeldið. Tann nevnda grundgevingarskyldan er serstakliga týdningarmikil, tí hon ger sítt til, at fyrisitið verður í samsvari við meginreglurnar, og at meginreglurnar í mestan mun verða tulkaðar einsháttáð.

Í teimum førum, har fyrisitingini ikki er givið rúm fyri fríari meting ella ólíkum tulkingum í myndugleikaúttíningini, skal fyrilit fyri meginreglunum havast sum grundarlag, tá ið heimildin til myndugleikaúttíningina verður grundað, t.d. í sambandi við samráðingar um studningsskipanir.

Meginreglurnar í ásetingini verða ikki brúktar, tá ið tað almenna úttínnir eigararæði í privatum ella almennum vinnufeløgum. Hinvegin verða meginreglurnar brúktar, tá ið tað almenna situr fyri egnum fastognum.

### Til § 8.

Ásetingin um vitanargrundarlagið er ein leiðregla fyri almennum avgerðum, sbr. § 7. Ásetingin ásetur krøv til vitanargrundarlagið hjá myndugleikunum. Hon geldur í sambandi við avgerðir, sum almennir stovnar taka sum myndugleikar. Kravið geldur eisini, tá ið privatir partar útinna myndugleika vegna tað almenna. Almenn myndugleikaúttíning fevnir fyrst og fremst um kunngerðir og fyrisitingaravgerðir, men hon fevnir eisini um avgerðir, sum ikki eru at rokna sum avgerðir eftir fyrisitingarlógini. Ásetingin fevnir tó ikki um avgerðir um ikki at taka avgerðir. Ásetingin geldur haraftur, tá ið tað almenna situr fyri egnari fastogn, sbr. § 7.

Kravið geldur bæði fyri avgerðir, sum eru knýttar at náttúruinntivum, og avgerðir um at røkja náttúru.

*Stk. 1, 1. pkt.*, áleggur myndugleikunum at byggja á vísindaliga vitan, tá ið avgerðir verða tiknar, sum kunnu ávirka náttúrumargfeldið. Tað geldur í útgangsstøðinum fyri vitan, sum longu er atkomandi. Tað kann eisini fevna um vitan, sum møguliga má fáast til vega. Við *fáast til vega* meinast bæði at heinta inn vitan, sum finst, men sum tað er trupult at fáa hendur á, ella sum er ókend fyri fyrisitingarmyndugleikanum, og nýggja vitan. Kravið til vitanargrundarlagið skal vera rímligt, alt eftir málinum, og hvussu stórt tað er í vavi. Eitt ósvitaligt krav um vísindaligt vitanargrundarlag fyri øllum avgerðum, sum bera við náttúrumargfeldið, hevði verið alt ov víðtøkið. Í fyrra lagi eru náttúrumargfeldið og tilgongdirnar í náttúruni so torgreidd, at vit neyvan í næstu framtíð fara at hava nágreiniliga vísindaliga vitan um sløg, náttúrusløg, vistfrøðiligar tilgongdir o.a. Í seinna lagi er tað heldur ikki skilagott at seta víðfevnt og kostnaðarmikið granskingar- og frágreiðingararbeiði í gongd, tá ið talan er um avmarkað virksemi og lítlan væntaðan skaða. Tilfeingið eigur at verða brúkt við tí besta heildarvirknaðinum við atliti at røkt av náttúrumargfeldinum í hyggju. Samstundis er í stórum málum, sum kunnu vera atvold til stóran skaða, mark fyri, hvat ið væntast kann, at fingið verður til vega av vitan. Hevur tiltakið, sum skotið verður upp at seta í verk, handilsligar avleiðingar, skal metingin av, hvat ið er *rímligt* at krevja, eisini skiljast út frá, hvat ið viðkomandi altjóða avtalur (t.d. WTO) krevja. *Stk. 1, 2. pkt.*, ger hesa vigingina millum útreiðslurnar av at fáa til vega eitt vísindaligt avgerðargrundarlag øðrumegin og málið og møguliga umhvørvisávirkan hinumegin sjónliga. Hetta punktumið neyvlýsir sostatt, hvat ið tað er rímligt at krevja, sbr. 1. pkt. Við *málinum* verður m.a. sipað til, hvussu stórt virksemið er, hvussu professionelt tað er, um talan er um stór figgjarlig áhugamál, og um ávirkanin varir stutt ella er meira varandi. T.d. fer ikki sama vitanargrundarlag at krevjast fyri eini ógvuliga avmarkaðari tøku av ílegutílfari sum fyri víðfevndari vinnuligari heysting. Somuleiðis verður vitanargrundarlagið fyri eini avgerð um eitt mikroorkuverk heilt øðrvísi enn fyri eini avgerð um eina størri orkuútbygging. *Vandin fyri, at náttúrumargfeldið verður fyri skaða*, hongur tætt saman við *málinum*. Talan er bæði um, hvussu stórir vandin er fyri umhvørvisávirkan, og hvussu stórir skaðin væntast at gerast.

Ásetingin áleggur ekki myndugleikunum at útinna almenna kortlegging av náttúrumargfeldinum. Stk. 1, 1. pkt., sigur bæði nakað um slagið av vitan og um innihaldið í vitanini. Stk. 1 snýr seg um vitan av vísindaligum slag. Vísindalig vitan skal vera partleys, og hon skal kunna roynast. Vitanin kann vera grundað á ítökiligar fundir ella eygleiðingar, men talan kann eisini vera um meira vanligu vitan um m.a. lívfrøði, vistfrøði, evnafrøði ella alisfrøði.

Innihaldið í vitanini skal eftir stk. 1 snúgva seg um stovnsstøðuna hjá sløgum, útbreiðsluna og tann vistfrøðiliga standin hjá náttúrusløgum og virknaðin av árinum. Við tí vistfrøðiliga standinum hjá einum náttúruslagi meinast støða og gongd við atliti at funktiónum, bygnaði og framleidni í fyrikomingunum av náttúruslagnum, sæddar í mun til aktuellar ávirkanartættir, sbr. allýsingina í § 3, nr. 18. Við at sipa alment til stovnsstøðuna hjá sløgum og standin og útbreiðsluna hjá náttúrusløgum leggur ásetingin dent á, at metast skal ikki um eitt árin einsæris í mun til ta einstøku fyrikomingina, sum verður ávirkað. Metast má um árið í mun til, hvørjum standi eitt slag, ein stovnur ella eitt náttúruslag sum heild er í. Harafturat má metast um samanhagirnir í vistskipanini. Í tí liggur ikki, at tann, sum skal fáa vitan til vega, skal hava fullkomið yvirlit yvir sløg og náttúrusløg, og hvørjum standi tey eru í. Tað liggur á myndugleikunum at fáa slík yvirlit til vega. Vitanin, sum væntast kann, at tað viðkomandi virkseimið skal fáa til vega, má verða knýtt at árinum ella árinunum, sum virkseimið stendur fyri, sæð í mun til, hvørjum samlaðum standi, tey ávirkaðu slögini og náttúruslögini eru í. Vitan um virknaðin av árinum kann vera av náttúruvísindaligum slag, men talan kann eisini vera um t.d. vitan um søgulig árin og mentanarsíðvenju av týðningi fyri burðardygt brúkt og vernd.

Vitanin kann t.d. stava frá árin smetingum, sum gjørdar eru vegna umsøkjaran í einum ávísnum máli, frá tí almenna, í sambandi við at ætlanir verða gjørdar, ella frá meira almennum, fakligum frágreiðingum, t.d. reyðlistum fyri sløg og náttúrusløg.

Hvør ið skal fáa vitanina til vega, skilst eisini á vanligum fyrisitingarrættarlíggum meginreglum og møguliga eisini serligum reglum í tí einstøku lógini.

*Stk. 2* snýr seg um vitan, sum er grundað á royndir, og áleggur myndugleikunum eina skyldu at leggja dent á slíka vitan.

Vitan, sum er grundað á royndir kann vera dynamisk. Tað krevst, at vitanin er *grundað á* royndir hjá ættarliðum. Í tí liggur eisini, at vitanin kann hava ment seg, sum frá er liðið, hóast hon hevur rót í royndum hjá ættarliðum.

Ásetingin áleggur ikki myndugleikunum eina sjálvstøðuga skyldu at fáa vitan til vega, áðrenn avgerðir verða tiknar, sum fevnir víðari enn tað, sum skilst beinleiðis á stk. 1 ella vanligari fyrisitingarrættarlíggari skyldu at upplýsa mál á nøktandi hátt. Men ásetingin ber í sær eina serliga skyldu at leggja dent á slíka vitan, um hon er til taks.

Tað kann vera ein avbjóðing at fáa greiðu á, um slík vitan, sum er grundað á royndir, er til taks, og hvat hon í tí førinum ber í sær. At hoyra felagsskapir, sum væntast at kunna hava slíka vitan, er tí eitt týðandi ískoyti til skylduna í § 8, stk. 2. Slík hoyring krevst eftir vanligum fyrisitingarrættarlíggum reglum, men § 8, stk. 2, verður við til at siga, hvønn eitt mál skal leggjast fyri. Ein hoyringarpartur, sum kann geva sítt íkast við slíkari vitan, sum er grundað á royndir, sbr. § 8, stk. 2, hevur sjálvur ábyrgdina av at miðla hesa vitanina. Í summum førum aftra tey, sum hava síðbundna vitan, seg við at geva upplýsingar um vitan, sum kann hava verið vard í t.d. ættini ella nærsamfelagnum. Opinleiki og greiða um, hvat vitanin skal brúkast til, eru tí umráðandi. Tað

stendur tó tí, sum hefur vitanina, frítt at nokta at geva upplýsingar um vitanina, og í tí forinum kunnu myndugleikarnir ikki leggja dent á hana.

Vitanin, sum sóknast verður eftir í § 8, verður vanliga bara ein partur av avgerðargrundarlagnum. Alt eftir hvat slag av avgerð talan er um, verður avgerðin eisini grundað á aðra vitan, t.d. um figgjarligar avleiðingar ella um ávirkan á onnur áhugamál sum t.d. heilsu ella útlív. Hvørji áhugamál ið gerast viðkomandi, og hvat vitan ið krevst, veldst í slíkum forum um ein blanding av § 8 í náttúrumargfeldislógini, tí ítökiliga heimildargrundarlagnum fyri avgerðini og vanligum fyrisitingarrættarligum reglum.

### Til § 9.

Ásetingin lógarfestir ta í altjóða umhvørvisrætti týðandi meginregluna um fyrivarni. Meginreglan, sum hefur stóran týdning fyri avgerðir um náttúrumargfeldið, er nýggj í føroyskari náttúruverndarlóggávu. Tó verður í onkrari føroyskari lóg víst til meginregluna, t.d. í § 2, stk. 2, nr. 2, í lóg um fyrisiting av sjófeingi, sum ásetur, at tað í fyrisitingini av lógini skal leggjast dentur á *fyrivarnisregluna sambært millumtjóða avtalum og leiðreglum*.

Tann rættarligi týdningurin av meginregluni skilst á § 7, sbr. viðmerkingarnar til ta greinina.

Meginreglan um fyrivarni verður viðkomandi bæði í sambandi við avgerðir, sum hava týdning fyri náttúrumargfeldið, og har miðað verður eftir at sleppa undan møguligum munandi skaða á náttúrumargfeldið (1. pkt.), og í sambandi við avgerðir sum aftursvar til vanda fyri álvarsligum ella óbotaligum skaða á náttúrumargfeldið (2. pkt.). Útgangsstøðið fyri avgerðir, sum kunnu ávirka náttúrumargfeldið, er, at avgerðargrundarlagið skal vera so dygt sum gjørligt, sbr. § 8. Tó kann ivi í nøkrum forum vera um avleiðingarnar fyri umhvørvið. Meginreglan um fyrivarni er ein leiðregla fyri, hvussu myndugleikarnir skulu handfara slíkan iva. Meginreglan um fyrivarni verður sostatt brúkt í forum, har ið slík nøktandi vitan ikki er til taks. Hetta geldur bæði í sambandi við fyrisitingaravgerðir, og tá ið mett verður um tiltøk, sum fyrisitingarmyndugleikin setur í gongd. Vitanartrotið kann snúgvá seg um óvissu um, hvørji náttúruvirðir ið verða ávirkað, t.d. hvørji sløg ið finnast í einum øki, ella óvissu um, hvønn virknað eitt árin fer at hava.

Fyritreytin fyri at brúka 2. pkt. er, at veruligur vandi er fyri álvarsligum ella óbotaligum skaða á náttúrumargfeldið. Tað ber í sær, at tað eftir vísindaligum metingarstøði ella vitan av royndum eru verulig sannlíkindir fyri, at slíkur skaði kann koma í, men tað krevst ikki sannlíkindayvirvág fyri, at tað fer at henda. Tað skal kunna grundgevast eftir vanligum fyrisitingarrættarligum reglum fyri, at talan er um so mikið stóran vanda, at meginreglan um fyrivarni skal brúkast.

Sambært meginregluni um fyrivarni skulu myndugleikarnir ikki brúka vitanartrot sum grundgeving fyri at lata vera við at avmarka ella forða einum vanda fyri álvarsligum ella óbotaligum skaða. Skyldan sambært meginregluni kann bæði vera virkin, t.d. at seta eitt verndartiltak í verk, ella meira óvirkin, t.d. at nokta fyri virksemi, sum søkt er um loyvi til, ella leggja treytir við loyvi til slíkt virksemi. *Fyrisitingartiltøk* kunnu sostatt vera avgerðir um vernd ella avgerðir um burðardygt brúkt.

Hvat ið liggur í álvarsligum ella óbotaligum skaða, veldst um fleiri viðurskiftir. M.a. er tað týdningarmikið, um vandin fyri skaða snýr seg um náttúru, sum frammanundan er hótt ella viðkvom, um talan verður um varandi skaða ella ikki, og um skaðin fer at gera tað munandi verri at rækka miðunum í §§ 4 og 5. Tann møguligi umhvørviskaðin má eisini skiljast út frá, hvørji onnur áhugamál ið verða ávirkað av avgerðini.



Tað er ein fyritleyrt, at tiltøk hjá fyrisitingarmyndugleikanum fara fram innan fyri karmin á altjóða avtalam, sum Føroyar eru bundnar av.

#### Til § 10.

Ásetingin lógarfestir ta í altjóða umhvørvisrætti týðandi meginregluna um heildartrýstið á vistskipanina. Meginreglan er í sínum almenna líki nýggj í føroyskari náttúruverndarlóggávu. Tó verður í onkrari føroyskari lóg vist til meginregluna, t.d. í lógtingslóg um fyrisiting av sjófeingi og í lógtingslóg um verju av havumhvørvinum.

Ásetingin er sum hinar meginreglurnar í hesum lógarkapitlinum ein leiðregla, tá ið almennur myndugleiki verður útintur. Tað ber m.a. í sær, at tá ið ásetingin verður brúkt í verki, skal fyrilit havast fyri, hvat ið rímligt er at krevja av heildarmetingum í sambandi við virksemi og brúk.

Tann rættarlígi týðningurin av ásetingini er nærri lýstur í viðmerkingunum til § 7.

Árin á eina vistskipan kunnu vera av lívfrøðiligum, lívvirkisligum, evnafrøðiligum, men eisini fagurfrøðiligum slag. Tey kunnu vera knýtt at einum beinleiðis inntrivi í ta ávísu vistskipanina ella vera meira almenn sum t.d. veðurlagsbroytingar. Eitt árin kann eisini hava gagnligan virknað á náttúrumargfeldið og viga upp ímóti øðrum skaðiligum árinum. Tað er virknaðin á náttúrumargfeldið, sum mett verður um eftir meginregluni um heildartrýstið á vistskipanina, ikki tað einstaka virksemið í sjálvum sær.

Ásetingin skal tryggja, at nýggj árin koma undir eina heildarmeting av, hvat trýst ið verður á eina vistskipan. Tað ber í fyrri lagi í sær, at metast skal um árið einsæris, men við støði í umhvørvisrýstinum, sum longu er farið fram gjøgnum onnur árin. Hetta hevur serliga týðning, um umhvørvisrýstið er komið at einum avgerandi marki, har sjálv lítill vøkstur í rýstinum fær stóran virknað á vistskipanina. Tað fer eisini at gera sítt til at forða fyri, at náttúruvirðini so líðandi minka orsakað av eini gongd, har hvørt einstakt inntriv einsamalt verður mett at vera ov lítið til verða steðgað.

Sæð í samanhangi við meginregluna um fyrivarni ber meginreglan um heildartrýstið á vistskipanina eisini í sær, at tá ið metast skal um eina avgerð, skulu eisini móguleikin fyri fleiri árinum av sama slag seinni og móguleikin fyri øðrum árinum í framtíðini, sum saman við verandi ávirkan kunnu fáa óynsktan virknað á náttúrumargfeldið, havast í huga. Í tí sambandi kann tað vera avgerandi, um myndugleikarnir rættarlíga ella politiskt hava nakra serliga orsök at vilja tryggja, at aktuellir partar verða viðfarnir eins. Til dømis kann ein hugsa sær, at meginreglan verður brúkt í sambandi við viðgerðina av ein umsókn um loyvi at fáa sær smáorkuverk í einum øki við nógvum fastognareigarum. Sannlíkindini fyri, at fleiri eigarar fara at søkja um loyvi at fáa sær smáorkuverk, um tann fyrsti umsøkjarin fær loyvi, kunnu vera ein grundgeving fyri at nokta tí fyrsta umsøkjaranum loyvi. Metingarnar við atliti at, hvat ið kann henda í framtíðini, eiga í tí førinum at vera so ítøkiligar sum gjørligt. Atlitið at skynsamari tilfeingisfyrisiting kann eisini vera viðkomandi sum ein metingartáttur, sbr. §§ 4 og 5 og viðmerkingarnar til hesar. *Eín* stór útbygging kann í onkrum førum vera betri enn nógv smá inntriv.

#### Til § 11.

Ásetingin lógarfestir sum eina almenna meginreglu ta í altjóða umhvørvisrætti týðandi meginregluna um, at tann, sum varðar av virksemi, sum er umhvørvinum at skaða, ber kostnaðin. Ásetingin er í sínum almenna líki nýggj í føroyskari náttúruverndarlóggávu, men ásetingar, sum endurspeгла meginregluna, finnast t.d. í náttúrufrøðingarlógini, umhvørvisverndarlógini og havumhvørvisverndarlógini.

Tann rættarlígi týðningurinn af ásetinginni skilst á § 7, sbr. viðmerkingarnar til ta greinina. Ásetingin er ein leiðregla hjá myndugleikunum, tá ið teir taka avgerðir við stöði í øðrum regluverki, og kann ekki brúkast beinleiðis sum áleggjarheimild móttvegis privatum. Tann ítökiliga ábyrgdin hjá teimum, sum varða af virkseml, veldst tí um aðrar almennar reglur ella fyrisingaravgerðir.

Kostnaðurinn af at forða fyrri ella avmarka skaða fevnir um allar útreiðslur í sambandi við fyrirbyrgjandi ella endurreisandi tiltök. Talan kann eisini vera um útreiðslur af at fáa vitan til vega og af at hava eyguni við umhvörvisstandinum, har sum loyvt virkseml fer fram, sum kann ávirka umhvörvisstandin.

Við orðinginni *tann, sum varðar af virkseml* meinast bæði tann, sum í veruleikanum fremur ta skaðaelvandi gerðina, og tann, sum hefur ábyrgdina af virkseminum, t.d. ein virkiseigari. Hvør af hesum ið í einum ítökiligum föri skal bera kostnaðin, veldst um umstøðurnar í málinum.

Meginreglan hefur sum fyrirtreyt, at vandi er fyrri *skaða*, ella at hendur er *skaði*, á náttúrumargfeldið, og at tørvur tí er á at seta fyrirbyrgjandi ella endurreisandi tiltök í verk. Tað ber í sær, at ekki ein og hvør ávirkan er fevnd af ásetinginni.

Meginreglan er í útgangsstøðinum til hindurs fyrri, at tað almenna ber umhvörviskostnað, sum stendst af privatum virkseml, annaðhvørt beinleiðis ella gjögnum studning. Møguleiki eigur tó at vera fyrri tí í einstökum förum, tá ið vandi er fyrri, at neyðug ella ógvuliga ynskilig umhvörvistiltök ekki verða sett í verk uttan okkurt slag af figgjarligum stuðli. Harafturat kann tað vera órimiligt, at privat, sum fremja tiltök, sum gagna samfelagnum, bera allan kostnaðin af at leggja upp fyrri umhvörvisampa. Harafturat kann tað vera torført at síggja summar skaðar á náttúrumargfeldið fyrri sær frammanundan. Meginreglan er avmarkað móttvegis tí, sum er órimiligt alt eftir virkseminum og skaðanum.

Ásetingin er kortini ekki til hindurs fyrri, at tað almenna fyrri egna rokning setur tiltök í verk, tá ið tað verður mett at vera neyðugt fyrri at byrgja fyrri ella bøta um umhvörviskaðar, og seinni biður um fulnað fyrri útreiðslurnar hjá tí, sum varðar af virkseminum, sbr. § 65.

## Til § 12.

Ásetingin lógarfestir undir einum tvær meginreglur úr altjóða umhvörvisrætti, nevniliga meginregluna um bestu tøkum tøkni og arbeiðshættir og meginregluna um bestu staðseting.

Tann rættarlígi týðningurinn af ásetinginni skilst á § 7, sbr. viðmerkingarnar til ta lógargreinina. Reglur í aðrari lóggávu um val af rakstrarháttum, tøkni ella staðseting eiga at vera orðaðar í samsvari við § 12. Í teimum förum, har slíkar reglur eru gjørdar, hefur ein einstaklingur ella eitt virki, sum fylgir hesum reglunum, vanligu lokið varsemisskylduna í § 6, sbr. eisini viðmerkingarnar til § 6.

Ásetingin snýr seg um at velja rakstrarhátt, tøkni og staðseting, so at tað slepst undan skaða á náttúrumargfeldið, ella so at slíkur skaði verður avmarkaður. Rakstrarhættir, sum gagna náttúrumargfeldinum, eru eisini fevndir af hesum, og slíkir hættir viga nógv, tá ið metast skal um, hvat ið gevur tey bestu samfelagsligu úrslitini.

Sum dømi um ta bestu møguligu *tøknina* kunnu t.d. nevast reinsihættir, sum tryggja, at ongar livandi fremmandar verur sleppa út í náttúruna, sbr. § 25, stk. 2 og 3.

*Rakstrarhættir* kunnu t.d. snúgvá seg um ymsar arbeiðshættir í landbúnaði, t.d. brúk af maskinum, brúk af reiðskapi í fiskiskapi, trygdartiltök í sambandi alivirkseml o.s.fr.

Eitt dæmi um ta bestu möguligu staðsetingina kann vera, at valt verður at staðseta eitt ídnaðarvirki á einum stað, har tað hevur minstan møguligan skaða við sær fyri eitt verndarøki, og har tað eftir samfelagsligum viðurskiftum annars ber til at fáa eina líka góða ella næstan líka góða loysn.

Tá ið mett verður um, hvør tøkni, hvørjir rakstarhættir og hvør staðseting ið skal góðtakast í hvørjum føri, skulu myndugleikarnir geva fyrrverandi, verandi og komandi brúki av náttúrumargfeldinum gætur umframt figgjarligum viðurskiftum. Loysnin, sum eftir eini heildarmeting gevur tey bestu samfelagsligu úrslitini, skal veljast. Tað kann merkja, at figgjarlig viðurskiftir í einstøkum málum viga meira enn atlit at náttúrumargfeldinum, men vanligu eigur loysnin, sum er best fyri náttúruna, at verða vald. Tað nýtist heldur ikki vera nakar mótsetningur millum figgjarlig viðurskiftir og eina góða loysn fyri margfeldið í náttúruni.

*Fyrrverandi, verandi og komandi brúk* sipar til alt slag av brúki, um tað hevur figgjarligt virði ella ikki. Talan kann vera um brúk sum eitt tilfeingi, brúk sum uppliving ella brúk sum røkt av náttúrumargfeldinum, t.d. vernd av einum búøki hjá einum hóttum slagi.

Figgjarlig viðurskiftir kunnu bæði vera av privatbúskaparligum og samfelagsbúskaparligum slagi. Hvat ið gevur tey bestu samfelagsligu úrslitini má m.a. skiljast út frá endamálinum í § 1 í náttúrumargfeldislógini og teimum ítøkiligum miðunum í §§ 4 og 5 saman við endamálinum við øðrum reglum, sum brúktar verða. Hetta ber m.a. í sær, at framtíðin má havast í huga, tá ið vigað verður.

### **Til § 13.**

Ásetingin snýr seg um dygdarkrøv til náttúrumargfeldi. Á hesum skilst, at almenn umhvørvisdygdarkrøv, sum eisini fevna um dálking, ikki kunnu ásetast við heimild í náttúrumargfeldislógini.

Tá ið skilað verður til dygdina á náttúrumargfeldi, kann bæði verða sipað til nøgd, t.d. talið á sløgum ella ta landafrøðiliga víddina á einum náttúruslagi, og innihald við atlit at góðum vistfrøðiligum standi. Dygdarkravið eigur vanligu at áseta ein tíðarkarm fyri, nær ið kravið eigur at vera lokið.

*Stk. 1* gevur landsstýrismanninum heimild at áseta leiðbeinandi dygdarkrøv til náttúrumargfeldi. Slík dygdarkrøv kann landsstýrismaðurin áseta m.a. fyri at gera greið felags mið tvørtur um tey ólíku fyrisitingarøkini og fyri at geva leiðbeining í sambandi við meting.

Dygdarkrøv eiga at verða ásett, tá ið talan er um negativa støðu ella gongd fyri náttúrumargfeldið ímóti fyrisitingarmiðunum í §§ 4 og 5, og eitt slíkt dygdarkrav kann gera sítt til, at miðini verða rokkin.

Dygdarkrøv til náttúrumargfeldi kunnu eisini brúkast í sambandi við økisplanlegging.

Dygdarkrøv kunnu hava týðning fyri, hvat ið liggur í varsemis skylduni eftir § 6. Í tí sambandi er tað ein fyrirtreyt, at almenningurin er gjørdur kunnigur við tey.

*Stk. 2* ítøkiligger virknaðin av, at eitt dygdarkrav ikki verður lokið, ella at vandi er fyri, at tað ikki verður lokið. Í slíkum førum verður mælt til, at myndugleikarnir samstarva um eina ætlan fyri tiltøkum, sum kunna hava við sær, at dygdarkrøvinu verða lokin, sbr. stk 2, 1. pkt. Talan kann vera um ymisk tiltøk, t.d. at seta endurreisingartiltøk í verk, avmarka negativ árin ella veita gagnligum tiltøkum studning. Slík tiltøk kunnu í nøkrum førum vera treytað av heimild í náttúrumargfeldislógini ella øðrum lógum, og hetta skilst á 2. pkt. Seinna punktum gevur onga

sjálfstöðuga, nýggja kunngerðarheimild, men vísir, at brúk av verandi heimildum kann vera eitt viðkomandi amboð til at røkka dygdarkrøvum fyri náttúrumargfeldi.

#### Til § 14.

Eftir ásetingini skulu tiltøk eftir náttúrumargfeldislógini vigast upp ímóti øðrum týðandi samfelagsáhugamálum. Við *øðrum týðandi samfelagsáhugamálum* meinast fíggarligir, sosialir og mentanarligir tørvir og tørvurin á skynsamari tilfeingisfyrising. Í skylduni at viga tiltakið eftir náttúrumargfeldislógini upp ímóti øðrum samfelagsáhugamálum liggur eisini skyldan hjá avgerðarmyndugleikanum at gera greiðu fyri, hvørji onnur samfelagsáhugamál ið gera seg galdandi. Tað kann bera í sær, at myndugleikin sjálvur má gera greiðu fyri avleiðingunum, ella at hann frá øðrum myndugleika má fáa til vega eina frágreiðing, sum ger greiðu fyri avleiðingunum, sbr. eisini skylduna hjá myndugleikum eftir fyrisingarrættinum at tryggja, at tær neyðugu upplýsingarnar eru til staðar í einum máli, áðrenn avgerð verður tikin.

#### Til § 15.

Ásetingin er nýggj og heimilar eina almenna fyrisingarmeginreglu fyri dýr og plantur. Samstundis verður staðfest, at veiða, heysting og onnur gagnnýtsla, sum er fevnd av lótingslóg um fyrising av sjófeingi, ikki er fevnd av ásetingunum í kapitli 3 um veiðu og aðra tøku.

Eftir *stk. 1, 1. pkt.*, kann veiða og onnur tøka av natúrliga villum dýrum bara fara fram sambært lóg ella avgerð við heimild í lóg. Lóg kann í hesum sambandi bæði vera náttúrumargfeldislógin, sbr. §§ 17 og 18, og onnur lóg, sbr. t.d. § 16, stk. 1.

Orðingin *sambært lóg* merkir ikki, at avgerð má takast ella reglur ásetast í kunngerð um veiðu ella tøku. Atgongdin at veiða ella taka kann eisini vera heimilað beinleiðis í lógini.

Hugtakið *vill* fevnir um øll vill dýr, sama um tey liva vill ella eru verða havd í fangilsí.

Hugtøkini *veiða* og *tøka* eru allýst í § 3, nr. 16 og 14. Við *veiðu* meinast at fanga ella drepa vill dýr til gagnnýtslu. *Tøka* fevnir um alla avlíving og burturtøku av einstaklingum av sløgum, sama hvat endamálið er. Ásetingin ber m.a. í sær, at tað at fanga, veiða og drepa vill dýr skal hava heimild í lóg. Eisini er avlíving og innsavning til vísindaligt endamál og flyting av livandi livverum í eitt nýtt búoki fevnd av ásetingini. Viðvíkjandi tí síðstnevnda kann eisini ásetingin um fremmandar livverur vera viðkomandi, sbr. § 27. Fyrsta punktum ber eisini í sær, at tøka av eggum og og rognum má hava heimild í lóg.

Eftir § 15, stk. 1, 2. *pkt.*, skal sleppast undan óneyðugum skaða á vill dýr og teirra reiður ella búgv. Hugtøkini reiður og búgv fevna eisini um yngliøkir. Um hugtøkini eisini fevna um hvíldarstöð, má avgerast ítøkilig. Eitt lítið, avmarkað øki verður lættari fevnt enn eitt stórt øki við ógreiðari avmarking.

Endamálið við orðinum *óneyðugum* er at vísa, at ásetingin ikki fevnir um allan skaða. Virksemi, sum er lógligt sambært lóg ella avgerð við heimild í lóg, er vanligi ikki at rokna sum óneyðugur skaði. Tá ið fleiri lógligir framferðarhættir eru í at velja, eigur tó tann varligasti at verða valdur, um hann ikki er meira tyngjandi enn ein framferðarháttur, sum er skaðiligur fyri dýralívið.

Hugtakið *líðing* skal tryggja, at vill dýr ikki líða óneyðuga í sambandi við veiðu. Ásetingin er mest viðkomandi, tá ið talan er um ryggdýr. Yvirskipað er tað djóravælfærlógin, sum ásetur yvirskipaðar meginreglur fyri viðferð av dýrum, bæði dýrum, sum verða havd í fangilsí, og villum dýrum, men støður, sum hava samband við veiðu og fiskiskap, eru fevndar av reglum í viðkomandi veiðulóggávu og sjófeingislógini við kunngerðum.

Eftir § 15, stk. 1, 3. *pkt.*, skal eisini sleppast undan, at vill dýr verða jagstrað óneyðuga. Við *jagstrað* meinast, at eitt vilt dýr verður ávirkað, so at tað má broyta kós ella ferð, í mun til tá ið tað kann flyta seg frítt. Hugtakið hevur sum fyrirtreyt, at ávirkanin er størri enn eitt vist og varir longur enn eitt vist. Tað krevst ikki, at endamálið er at drepa dýrið.

Tað er *óneyðug* jagstran, sum er fevnd av ásetingini. Metingin, um virkseimið ber í sær óneyðuga jagstran, má gerast við støði í m.a. dýraverndaratlitum, hvussu neyðugt tað er at útinna virkseimið, og um ein varligari framferðarháttur kann verða brúktur.

Forboðið fyri óneyðugari jagstran verður avmarkað av náttúrumargfeldislógini § 15, stk. 3, sum staðfestir, at ásetingarnar í m.a. § 15, stk. 1, ikki eru til hindurs fyri lógligari ferðslu, landbúnaðarvirkseimi ella øðrum virkseimi, sum er í samsvari við varsemisskylduna í § 6.

At jagstra vill dýr óneyðuga kann eftir umstøðunum eisini vera brot á varsemisskylduna í § 6 ella reglurnar um raðfest sløg í § 21.

*Stk. 2* snýr seg um heysting og aðra tøku av villum plantum. Hugtakið *planta* fevnir eftir lógini eisini um soppar, sbr. § 3, nr. 10. Ásetingin í stk. 2 fevnir eisini um sløg av einkyknaðum plantum. Eftir stk. 2 er heysting og onnur tøka av plantum loyvd. Tað er tó ein fyrirtreyt, at heystingin ella tøkán ikki er so stór í vavi ella fer fram á slíkan hátt, at hon hóttir stovnin á staðnum. Avmarkingin er í útgangsstøðinum vend móti øllum sløgum av virkseimi ella tiltøkum, men tað er ein treyt, at virkseimið ella tiltakið hóttir lívførið hjá stovninum á staðnum. Hvørt virkseimið ber slíka hóttan í sær, má m.a. metast eftir tí almennu stovnsstøðuni hjá slagnum, t.d. við støði í møguligum galdandi reyðlistum, og hvussu stórt virkseimið er. Hvat ið er *stovnurin á staðnum*, má metast ítøkiliga. Orsøkin til, at allir einstaklingar innan fyri stovnin á staðnum ikki eiga at verða oyddir, hóast stovnsstøðan hjá slagnum er góð um landið, er endamálið um at tryggja nøktandi ílegumargfeldi innan fyri slagið, sbr. § 5, stk. 1. Stovnurin av slagnum á staðnum kann hava ávís ílegusereyðkennir, sum høvdu horvið, um hann oyddist.

Heysting og onnur tøka av plantum kann eisini avmarkast við avgerð við heimild í lóg. Við lóg meinast bæði náttúrumargfeldislógin, m.a. §§ 19, 21 og 22 og lógarkapittul 5 um økisvernd, og aðrar lógir.

Ásetingarnar í stk. 1 og 2 eru ikki til hindurs fyri lógligari ferðslu, landbúnaðarvirkseimi ella øðrum virkseimi, sum er í samsvari við varsemisskylduna í § 6, sbr. *stk. 3*. Um onkur kann sigast at fara fram í samsvari við varsemisskylduna, veldst m.a. um, hvørja vitan ið viðkomandi kann væntast at hava ella fáa til vega, og um viðkomandi í nøktandi mun hevur mett um avleiðingarnar av ferðsluni ella virkseiminum. T.d. mugu størri krøv setast professionellum, sum skipa fyri túrum í náttúruni, enn einstaklingum. Tað er eisini ein fyrirtreyt, at ferðslan ella virkseimið er lógligt eftir annars galdandi reglum.

Krevst alment loyvi til ferðsluna ella virkseimið, og fer ferðslan ella virkseimið fram í samsvari við slíkt loyvi, verður farið fram í samsvari við varsemisskylduna, sbr. § 6, 2. *pkt.*, t.d. í sambandi við byggiloyvi eftir byggilóggávuni.

Eftir *stk. 4* verða reglurnar í §§ 16, 18 og 19 ikki brúktar, tá ið talan er um veiðu og tøku, sum er fevnd av løgtingslóg um fyrisiting av sjófeingi. Hinvegin verða reglurnar í § 1 (endamálið við lógini) og kapitli 2 (almennar ásetingar um burðardygt brúk) brúktar saman við løgtingslóg um fyrisiting av sjónfeingi, tá ið myndugleikin eftir løgtingslóg um fyrisiting av sjófeingi ger metingar og tekur avgerðir viðvíkjandi atgongdini at veiðu og aðrari gagnnýtslu av sjófeingi.

**Til § 16.**

Ásetingin ásetur almennar treytir fyrir veiðu av ryggdýrum.

Í *stk. 1* verður staðfest, at allar avgerðir um at loyva veiðu av villum súgdýrum og fugli skulu takast við heimild í viðkomandi veiðilóggávu. Slíkar avgerðir skulu byggja á miðini og treytirnar, sum ásett eru í náttúrumargfeldislógini, sbr. serliga §§ 5, stk. 1 og 2, og 16, stk. 2 og 3.

*Stk. 2* ásetur tvær treytir, sum báðar skulu vera loknar, fyri at veiða kann loyvast. Tann fyrri treytin um *ta bestu tøku skjalfestingina* snýr seg bæði um líkið á og innihaldið í skjalfestingini, sum skal havast sum grundarlag, tá ið avgerð verður tikin um veiðu. Treytin ber í sær, at myndugleikarnir mugu fáa til vega yvirlit yvir tær dátur, sum finnast, og bera saman og brúka hesar dátur á fakliga skynsaman hátt. Skjalfestingin eigur at fevna um dátur um støddina á og gongdina hjá stovninum, og um hvussu stór veiðan er. Skjalfestingin, sum brúkt verður, eigur í mestan mun at vera fingin til vega við vísindaligum háttaløgum. Eisini upplýsingar, sum koma fram gjøgnum fráboðanir og vitan av royndum hjá øllum virkandi skulu kunnu brúkast sum skjalfesting, annaðhvørt einsamallar ella saman við vitan, sum er grundað á gransking (sbr. § 8).

Í teimum førum, har tað tøka dátutilfarið er so avmarkað, at tað er ógvuliga óvist, um veiðan er fakliga ráðilig, eiga myndugleikarnir annaðhvørt at nokta fyri ella avmarka veiðu. Í teimum førum, har eisini avmarkað veiða verður mett at vera ivasom, kann myndugleikin kortini loyva slíkari veiðu, um hann samstundis setur í verk innheinting av nýggjum dátum, og mett verður um hesar støðugt.

Treytin um *ta bestu tøku skjalfestingina* í § 16, stk. 2, er eitt skjalfestingarkrav við atliti at, um tað viðkomandi slagið framleiðir eitt *avlop, sum kann veiðast*. Talan er um eina serreglu í mun til § 8. § 8 kann tó verða viðkomandi, t.d. í sambandi við metingar eftir stk. 3.

Treytin í stk. 2 um *ta bestu tøku skrásetingina* má eisini síggjast í samanhangi við ta vanligu fyrisitingarrættarlígu skylduna at upplýsa mál á nøktandi hátt. Treytin vísir í fyrri lagi, *hvat slag* av sannroyndargrundarlagi avgerðir, sum viðvíkja veiðu og aðrari tøku av ryggdýrum, eiga at vera grundaðar á, meðan sannroyndargrundarlagið eftir fyrisitingarrættinum skal vera nóg væl lýst, til at avgerð kann takast. Í seinna lagi sigur treytin í náttúrumargfeldislógini § 16, stk. 2, nær ið mál um veiðu av veiðudýrum eru nóg væl lýst.

Tann seinna treytin í stk. 2, um at slagið *framleiðir eitt avlop, sum kann veiðast burðardygt*, fevnir um lívfrøðilig viðurskiftir og sipar til, at veiðan skal vera burðardygg. Tað merkir m.a., at slagið kann mennast innan fyri tryggar lívfrøðiligar karmar. Í tí sambandi verða m.a. viðkvæmið hjá tí einstaka slagnum fyri umhvørvisbroytingum og veiðutrýst partur av metingargrundarlagnum saman við lívfrøðiligum tátum sum noringarevnum, kapping, predatió, føðslu o.s.fr.

Treytin um, at slagið *framleiðir eitt avlop, sum kann veiðast*, ber eisini í sær, at tað eru vistfrøðiligar treytir, sum mynda karmin fyri, hvør veiða og tøka ið kann tolast. Innan fyri ein slíkan karm kann dentur tó eisini leggjast á sosial, mentanarlig og fíggjarlig viðurskiftir, sbr. stk. 3.

Tað at *framleiða eitt avlop, sum kann veiðast*, ber í sær, at alt avlopið kann takast. Hóast einki avlop er at veiða, kann tað vera lívfrøðiliga ráðiligt at loyva veiðu. Í teimum førum, har ein vil veiða meira enn avlopið, ella veiða, hóast einki avlop er, mugu prógv veitast fyri væntaðum vøkstri, so at slagið í longdini framleiðir eitt avlop, sum kann veiðast. Í hesum førunum eigur tøka at avmarkast so nógv sum gjørligt, so at framleiðsluevnini hjá slagnum ikki minka varandi. Tað

merkir m.a., at myndugleikin, tá ið hann tekur avgerð um tøku, má brúka ein trygdarbredda, so at tað slepst undan ótilætlaðum árinum orsakað av avmarkaðari vitan um árinini, sum avgerðin hevur á slagið.

*Stk. 3* ásetur, hvørji eykaatlit ið dentur skal leggjast á í sambandi við avgerðir um at loyva veiðu. *Stk. 3, 1. pkt.*, ásetur, at tá ið avgerðir verða tiknar um at loyva veiðu og um framferðarháttin í sambandi við veiðu, skal dentur leggjast á funktiónina hjá slagnum vistskipanini og ávirkanina, sum veiðan kann hava á tað lívfrøðiliga margfeldið annars. Ásetingin endurspeglar vistskipanarhugsanina og kann t.d. hava við sær, at fyrilit verður havt fyri, at eitt slag hevur týdning sum føði hjá einum hóttum slagi. Hvat slag av vitan ið havast skal sum grundarlag, má síggjast í samanhangi við vitanarkravið í § 8, sum í hesum sambandinum verður brúkt saman við § 16, stk. 3.

Tá ið dentur verður lagdur á atlit eftir *stk. 3, 2. pkt.*, skal tað gerast innan fyri karmin, sum høvuðstreytirnar í *stk. 2* áseta. Eftir *2. pkt.* skal veiðan hava týdning fyri vinnu og frítíðarlív. Eftir *2. pkt.* skal dentur eisini leggjast á veiðusiðvenjuna í økinum. Eftir *2. pkt.* skal dentur harafturat leggjast á skaðan, sum slagið ger.

Treytirnar í § 16, stk. 2 og 3, galda ikki fyri avgerðir um veiðu av fremmandum lívverum, sbr. *stk. 4*. Tað ber í sær, at myndugleikarnir kunnu brúka veiðu sum amboð til at basa fremmandum lívverum. Um tað er hóskandi, mugu myndugleikarnir meta um, m.a. eftir eginleikum hjá slagnum, væntaðum virknaði av veiðu, og um onnur amboð eru betur hóskandi til at basa slagnum.

Fyri raðfest sløg kunnu ásetast strangari reglur fyri veiðu enn tað, sum geldur eftir § 16, sbr. § 22, stk. 1, nr. 1.

### **Til § 17.**

Ásetingin er eitt undantak frá veiðutreytunum í § 16, stk. 2 og 3., og gevur móguleika fyri at loyva aðrari tøku av villum súgdýrum og fugli umframt fiski í áum, vøtnum, ósum og løkum við kunngerð ella fyrisitingaravgerð.

Kunngerð eftir § 17, *stk. 1*, kann bara loyva tøku til tey nevndu endamálini. Fyri endamálini í nr. 1 til 6 skulu harafturat tvær høvuðstreytir verða loknar, sbr. *stk. 2*. Tann fyrra treytin er, at tøkkan ikki hóttir lívførið hjá stovninum. Í teimum førum, har útbreiðslan hjá stovninum røkkur út um føroyskt øki, skal ikki metast um lívførið einsæris, men í mun til ta samlaðu útbreiðsluna hjá stovninum. Hin treytin er, at tað ikki ber til at røkka endamálinum við tøkuni á annan nøktandi hátt, t.d. við fyribýrgjandi tiltøkum.

Treytin í *stk. 2, 1. pkt.*, um lívførið hjá stovninum er ein minstatreyt. Treytin er ikki til hindurs fyri, at fyrisitingarmyndugleikarnir taka støði í lívførinum hjá einum stovni á einum stað, um slagið hevur fleiri atskildar stovnar í Føroyum. Ásetingin má eisini skiljast út frá fyrisitingarmiðinum í § 5, stk. 1, sum leggur dent á at varðveita nøktandi ílegumargfeldi.

Ásetingin er ikki avmarkað til kunngerðir og avgerðir um avlíving, men fevnir eisini um aðra tøku. Ein kunngerð eftir § 17 kann skilja ímillum førir, har tøka verður loyvd beinleiðis í kunngerðini, og førir, har søkjast má um tøkuloyvi. Í kunngerðini kunnu eisini ásetast nærri reglur fyri málsviðgerðini.

Kunngerðin kann snúgvá seg um tøku alt árið ella ávís tíðarskeið og um alt landið ella í ávísnum økjum. Eitt tøkuloyvi kann eisini avmarkast til eitt ávíst tal av einstaklingum.

Eftir *stk. 1, nr. 1*, kann tóka loyvast við kunngerð ella fýrisitingaravgerð fyri at verja plantur, dýr og vistskipanir, sum finnast natúrliga í náttúruni, t.d. tóka av fremmandum lívverum. Tað er ikki eitt krav eftir ásetingini, at vandi er fyri skaða á dýr, plantur ella vistskipanir. Kunngerðin ella avgerðin kann eisini snúgva seg um vernd fyri órógv og øðrum viðurskiftum, sum ikki kunnu kallast skaði.

*Stk. 1, nr. 2*, gevur heimild til at áseta reglur í kunngerð ella taka fýrisitingaravgerð fyri at verja fyri skaða á grøði, húsdýr, fisk, vatn ella aðra ogn.

Hugtakið *skaði* verður brúkt uttan nærri nágreiningar. Tó kann vera orsök at gera mun á skaða í kunngerðini, alt eftir hvussu stórir hann er í vavi, sæð í mun til hvørji sløg talan er um.

Orðingin *at verja fyri* ber í sær, at tókan kann fara fram sum fyribýrgjandi tiltak. Tóka eigur tó bara í serligum førum at loyvast, áðrenn nakar skaði er hendur. Og er skaði hendur, má talan vera um veruligan vanda fyri, at hann varir við ella fer at endurtaka seg.

Flytisløg kunnu gera skaða, annaðhvørt tá ið slagið er á ferð og brúkar eitt stað sum hvíldarpláss, ella tá ið staðið verður brúkt sum vetrartilhaldslívøki. Í báðum førum hevur skjóting til at verja fyri skaða vanliga ikki tann ætlaða virknaðin, uttan so at víðfevnd og áhaldandi skjóting verður loyvd. Ein slík loysn liggur greitt uttan fyri heimildargrundarlagið í § 17. Fyri tey flestu av slíkum slögum eiga fyrst og fremst fyribýrgjandi tiltøk at verða brúkt, t.d. flyting av dýrum.

Hóast móguleikin í *stk. 1, nr. 2*, helst er mest viðkomandi fyri ryggdýr á landi, kann hann eisini hugsast at verða brúktur til ryggdýr í áum og vøtnum, t.d. tá ið fiskur veldur øðrum fiski ella lívverum skaða.

*Stk. 1, nr. 3*, gevur heimild at áseta reglur í kunngerð ella taka fýrisitingaravgerð fyri at verja almenn heilsu- og trygdaratlit ella onnur týðandi almenn áhugamál. Talan kann t.d. vera um smittuvanda, í samband við at fuglur setur seg við vatnveitingar, flogvøllir o.a.

Eftir *stk. 1, nr. 4*, kann avgerð takast við tí endamáli at endurreisa stovnar. Tað ber í sær, at loyvi t.d. kann gevast til at taka fisk at brúka til lívfisk ella til at seta út, t.d. við tí endamáli at endurreisa útdeyðar stovnar í áum og vøtnum.

*Stk. 1, nr. 5*, gevur heimild til at loyva tóku til granskingar- og undirvísingarendamál og til flokkanarvirksemi. Eitt granskingarendamál kann t.d. vera tóka og avlíving av einstaklingum av einum slagi fyri at kanna árin av dálking. Eitt undirvísingarendamál kann t.d. vera skera eintøk av slögum upp í sambandi við náttúrufak. Hugtakið *granskingar- og undirvísingarendamál* kann umframt beinleiðis náttúruvísindalig endamál fevna um hagfrøðilig ella dýralæknafrøðilig endamál. Ásetingin kann eisini fevna um royndir við dýrum við tí endamáli at fáa til vega vitan av lívfrøðiligum, sálarfrøðiligum, tjóðlívfrøðiligum, alisligum ella evnafrøðiligum slag.

*Stk. 1, nr. 6*, gevur heimild til at loyva tóku av fremmandum lívverum. Ásetingin gevur landsstýrismanninum heimild til at loyva avlíving, tá ið talan er um fremmandar lívverur, men tað, at talan er um fremmanda lívveru, eigur ikki av sær sjálvum at hava við sær, at loyvi verður givið at avlíva. Í kunngerð ella í meting hjá myndugleikanum kann dentur leggjast á eginleikar við slagnum, vandan fyri, at lívveran fótar sær og setur búgv í Føroyum, um útbreiðslan av lívveruni er úrslit av eini natúrligari gongd, og hvønn skaða lívveran kann valda tí lívfrøðiliga margfeldinum ella øðrum áhugamálum, t.d. grøði. Tað er tó ikki eitt krav eftir ásetingini, at talan er um ítøkiligan vanda fyri skaða. Í summum førum verður ikki nóg góð vitan tøk um, hvørjar avleiðingar lívveran kann verða atvold til, og ásetingin gevur í slíkum førum móguleika til at loyva tóku eftir



fyrirbyrgjandi atlitum. Treytirnar í stk. 2 galda ikki fyri tøku eftir nr. 7. Orsøkin er, at endamálið nettupp kann vera at oyða stovnin í Føroyum og ikki at varðveita ein lívføran stovn.

*Stk. 3, 1. pkt.*, gevur landsstýrismanninum møguleika at seta tøku í verk av sínum eintingum. Heimildin fevnir ikki um tøku eftir stk. 1, nr. 5 og 6. Tøka, sum nevnd er í nr. 5 og 6, verður framd av privatum ella almennum stovnum ella virkjum, ikki av fyrisitingarmyndugleikanum.

Tøka eftir stk. 1 verður framd av jarðareigaranum ella øðrum rættindahavara ella onkrum, sum hevur hevur fingið fulltrú frá øðrum teirra. Slík tiltøk kunnu bara fara fram á egnari ogn. Tøka, sum myndugleikin setur í verk eftir stk. 3, kann eftir *2. pkt.* fara fram uttan mun til einkarætt hjá jarðareigaranum ella øðrum til veiðu.

Tøka hjá myndugleikunum av ryggdýrum á ognini hjá øðrum fer í útgangsstøðinum fram uttan nakað slag av endurgjaldi frá myndugleikunum. Valda myndugleikarnir við síni skaðabasing jarðareigaranum fíggarligan miss, sum ikki er knýttur at sjálvum skaðadýrinum, verður eitt møguligt endurgjaldskrav avgjørt eftir vanligum endurgjaldsrættarligum meginreglum.

### **Til § 18.**

Ásetingin fyllir § 15, stk. 1 út, tá ið talan er um ryggleys dýr. Einkyknaðar lívverur eru eisini fevndar av ásetingini, sbr. allýsingina í § 3.

*Stk. 1* ásetur, í hvørjum førum tøka av ryggleysum dýrum er loyvd. Avmarkingar liggja í orðingini *um ikki annað er ásett*, sum vísir aftur til § 15, stk. 1. Um ikki annað er ásett í lóg ella avgerð við heimild í lóg, er tað eftir *nr. 1* loyvt at avliva ryggleys dýr, sum eru til ónáðir ella skaða. T.d. kunnu skordýr, sum eru til ónáðir í bústaðarøkjum, basast. Eisini skaðadýr (sníkar), sum eru til skaða ella ónáðir hjá øðrum dýrum (villum dýrum og húsdýrum), kunnu avlívast við heimild í hesi ásetingini. Ásetingin kann eisini fevna um førir, har skaði ella ónáðir eru fyri hond. Ásetingin fevnir eisini um fremmandar lívverur, sum eru náttúrumargfeldinum at skaða.

Harafurat er eftir *nr. 2* loyvt at avliva fremmand ryggleys dýr. Ásetingin hevur sjálvstøðugan týðning undir liðini á nr. 1 í teimum førum, har fremmandar lívverur ikki hava gjørt skaða. Fremmandar lívverur kunnu takast, sama um skaði er hendur ella ikki.

Eftir *nr. 3* er loyvt at taka ryggleys dýr, um tað ikki hóttir stovnin í økinum. Sum dømir um tøku, sum vanliga ikki hóttir stovnin í økinum, kunnu nevast tøka til søvn ella flokkanarendamál ella tøka av klukkum til børn at kanna. Hvat í orðingin *í økinum* fevnir um, veldst um eina ítøkiliga meting úr einum staðbundnum sjónarhorni. Talan kann vera um eina kommunu, eina viðarlund ella eina mýri.

Í summum førum kann tað vera neyðugt, at myndugleikin sjálvur setur tiltøk í verk fyri at berja niður skaðadýr ella fremmandar lívverur, sbr. stk. 1, nr. 1 ella 2. Eftir *stk. 2* kann myndugleikin um neyðugt fremja slík tiltøk á fastogn hjá øðrum.

Tá ið myndugleikarnir berja niður skaðadýr á ognini hjá øðrum, er útgangsstøðið, at tað fer fram uttan nakað slag av endurgjaldi frá myndugleikunum. Valda myndugleikarnir við síni skaðabasing eigaranum av ognini fíggarligan miss, sum ikki er knýttur at sjálvum skaðadýrinum, verður eitt møguligt endurgjaldskrav avgjørt eftir vanligum endurgjaldsrættarligum meginreglum.

Er tørvur á at skipa tøku av ryggleysum dýrum á landi nærri, t.d. tí at so nógv verður tikið, at tað hóttir stovnin, kann tað gerast við reglum í kunngerð ella við fyrisitingaravgerð, sbr. *stk. 3*.

Eftir *stk. 4* er veiða og onnur gagnnýtsla av villum ryggleysum dýrum í sjónum og í áum, vøtnum, ósum og løkum ikki fevnd av § 18. Slík veiða og gagnnýtsla er fevnd av lögtingslóg um fyrisiting av sjófeingi, sbr. eisini § 15, stk. 4.

**Til § 19.**

Ásetingin lógarfestir undantøk frá § 15, stk. 2.

Undantakið í *stk. 1* geldur fyri tiltøk til at verja fyri skaða á heilsuna hjá fólki og dýrum, grøði ella aðra ogn. Undantakið fevnir eisini um at taka burtur fremmandar lívverur og tiltøk til at tryggja týðandi samfelagsáhugamál.

Í summum førum kann tað vera neyðugt, at myndugleikin sjálvur setur tiltøk í verk til at basa skaðaelvandi plantum. *Stk. 2* gevur heimild til at fremja slík tiltøk, um neyðugt á fastogn hjá øðrum. Spurningurin um møguligt endurgjald verður svaraður á sama hátt, sum tá ið talan er um tøku av ryggleysum dýrum, sbr. viðmerkingina til § 18, stk. 2.

*Stk. 3* gevur heimild til at skipa heysting ella aðra tøku av plantum nærri við reglum í kunngerð ella við fyrisitingaravgerð. Ásetingin geldur fyri heysting bæði í og uttan fyri vinnu. Ásetingin er serliga hugsað at verða brúkt, tá ið myndugleikin verður varur við eina gongd í heystingini av plantum, sum hóttir ávísar stovnar, ella sum kann hava við sær, at sløg ella stovnar verða fyri eini óhepnari gongd.

Eftir *stk. 4* er heysting og onnur gagnnýtsla av villum plantum í sjónum og í áum, vøtnum, ósum og løkum ikki fevnd av § 18. Slík heysting og gagnnýtsla er fevnd av lögtingslóg um fyrisiting av sjófeingi, sbr. eisini § 15, stk. 4.

**Til § 20.**

Ásetingin er ein kunngerðarheimild til at gera reglur fyri ferðslu uttangaðs fyri at forða fyri, at plantur ella dýr verða fyri skaða ella ampa. Reglurnar kunnu fevna um tað at skipa fyri størri tiltøkum uttangaðs, náttúrukanningar og myndatøku o.a. og ferðslu, sum í serligan mun kann valda plantum ella dýrum skaða. Við náttúrukanningum meinast m.a. gransking og undirvísing.

Tørvurin á nærri skipaðari ferðslu kann hugsast at vera størstur í økjum, har viðkvom ella hótt sløg halda til. Talan kann eisini verða um at skipa ferðslu í verpingartíðini. Ásetingin kemur aftur at heimildini at gera reglur fyri ferðsluni í § 22, stk. 1, nr. 1 og 2 (raðfest sløg), og §§ 32 til 35 (tjóðgarðar, landslagsverndarøkir, náttúrufriðøkir, og lívøkisverndarøkir).

Við *uttangaðs* meinast lendi, ið er at skilja sum hagi.

**Til § 21.**

*Stk. 1* gevur landsstýrismanninum heimild til í kunngerð at útnevna nærri tilskilað sløg (*species*) á landi, í áum, vøtnum, ósum og løkum og í sjónum sum raðfest.

Eitt uppskot til kunngerð um raðfest sløg skal sendast til hoyringar hjá áhugafelagsskapum, m.a. umhvørvisfelagsskapum, vinnugreinafeløgum, yrkisfeløgum og vísindastovnum, landsmyndugleikum, sum hava áhugamál, sum verða ávirkað, ella sum í síni fyrisiting kunnu hava ávirkan á slagið, talan er um, umframt hjá kommunum innan fyri tað landafrøðiliga útbreiðsluikið hjá slagnum. Samsvarandi leistur verður brúktur, tá ið vistfrøðilig funktiónsøkir hjá raðfestum sløgum verða vard eftir § 22, stk. 1, nr. 2.

Verða virkisætlanir gjørdar fyri vistfrøðilig funktiónsøkir hjá sløgum, sbr. § 22, stk. 3, skal hetta í høvuðsheitum gerast samstundis við kunngerðararbeiðið, so at uppkast til virkisætlan er gjørt, í seinasta lagi samstundis við kunngerðina um raðfesting. Soleiðis fæst framman undan raðfestingini greiða á tiltøkum, sum krevjast til framhaldandi at sita fyri búøkjunum hjá tí raðfesta slagnum.

Aftan á avgerðir um vistfrøðilig funktiónsøkir hjá raðfestum sløgum og áseting av virkisætlan skal tætt samstarv fáast í lag millum myndugleikan, sum situr fyri virkisætlanini, og myndugleikar, felagsskapir (eisini jarðareigarafeløg) ella jarðareigarar o.o., sum skulu hava ein leiklut, tá ið endamálini og tiltøkini í ætlanini skulu fremjast. Tá ið talan er um vistfrøðilig funktiónsøkir, har røkt krevst, eigur peningur at verða avsettur í virkisætlanini.

Sum liður í hoyringartilgongdini eigur eisini at verða mett, um skipanin við vistfrøðiligum funktiónsøkjum fyri raðfest sløg er tann skipanin, sum hóskar best, ella um onnur amboð heldur eiga at verða brúkt, t.d. tiltøk eftir aðrari lóggávu, økisvernd, sjálvbodnar loysnir ella ein samanseting av hesum, sbr. § 22, stk. 4.

Settar verða fram triggjar ymiskar treytir, sum stórir dentur skal leggjast á, tá ið avgerð verður tikin um at geva einum slagi støðu sum raðfest.

Tann fyrsta treytin í *nr. 1* hongur saman við fyrisitingarmiðinum í § 5, stk. 1. Samsvarar tann vistfrøðiliga stovnsstøðan ella stovnsongongdin hjá einum slagi ikki við hetta miðið, eiga vanligu tiltøk at verða sett í verk umframt tað, sum §§ 15 til 20 áseta. Eftir orðaljóðinum í ásetingini merkir tað, at tað er nóg mikið til at raðfesta, at talan er um frávik frá miðinum. Frávikðið eigur at síggjast í samanhangi við bæði stovnsstøðuna og stovnsongongdina. *Tiltøkini*, sum setast kunnu í verk, fevna bæði um tiltøk, sum avmarka virkseini, sum kann skaða ella gera støðuna verri hjá slagnum og fyrisitingar- og røktartiltøk.

Hóast eitt slag ikki er í einum vistfrøðiligum standi, sum ikki samsvarar við fyrisitingarmiðið, skal metast, um tað eigur at fáa støðu sum raðfest, um slagið hevur munandi part av síni natúrligu útbreiðslu ella ílegusereyðkennir í Føroyum, sbr. *nr. 2*. Undir hesa treytina koma bæði sløg, sum bara finnast í Føroyum (*endemisk* sløg), og sløg, sum fyri tað mesta finnast í Føroyum. Hugtakið *natúrligt útbreiðsluøki* fevnir um økir, har slagið heldur til alla ella partar av síni árligu ringrás. Við *ílegusereyðkennum* verður t.d. hugsað um sløg, sum hava stovnar við ílegusereyðkennum, sum eru serstøk fyri Føroyar, og sum hava týðning fyri ílegumargfeldið.

Tann triðja treytin snýr seg um, um altjóða skyldur eru knýttar at slagnum, sbr. *nr. 3*. Ásetingin geldur bara fyri sløg, sum eru fevnd av altjóðarættarlíga bindandi reglum (altjóða listum). Tað er tó ikki altíð soleiðis, at sløg á altjóða listum verða mett at vera hótt (IUCN-flokkar) í Føroyum. Tað er tí ikki í øllum førum av sær sjálvum soleiðis, at slík sløg skulu raðfestast.

Tær triggjar treytirnar eru ikki tømandi, sbr. at *stórir dentur* skal leggjast á tær, tá ið støða verður tikin til móguliga raðfesting. Tað kann hugsast, at tørvur er á at raðfesta eitt slag, hóast tað ikki kemur undir tær nevndu treytirnar, t.d. at eitt slag er sjáldsamt í Føroyum uttan at vera mett at vera hótt og uttan at lúka hinar báðar treytirnar. Raðfesting kann eisini vera viðkomandi, tá ið eitt slag er fevnt av einum heimsfevndum ella evropeiskum reyðlista, ella tá ið ikki rættarlíga bindandi avgerð er tikin um, at tað er neyðugt at verja eitt ella fleiri sløg undir sáttmálum, sum Føroyar hava tikið undir við.

Hóast ein ella fleiri av treytunum í *nr. 1* til *3* eru loknar, ber tað ikki neyðturviliga í sær, at slagið eigur at fáa støðu sum raðfest. Avgerðin má hava støði í eini ítøkiligari meting, m.a. við atliti at tí ítøkiligum útbreiðsluni hjá slagnum, støðuni hjá slagnum, hóttanini, og hvar ið slagið vanligu heldur

til. Í hesum sambandi hava vitanargrundarlagið og yvirlit hjá viðkomandi vitanarstovnum stóran leiklut. Avgerð um ikki at raðfesta kann harafturat takast, tá ið mett verður, at ein raðfesting ikki fær tann ætlaða virknaðin, t.d. tí at eitt slag orsakað av veðurlagsbroytingum er á veg burtur úr føroyskari náttúru, ella tí at onnur amboð verða mett at vera munadyggari til at verja slagið. Tá ið støðan ella gongdin hjá einum slagi ikki longur lýkur treytirnar í § 21, stk. 1, nr. 1, eigur at verða mett, um raðfestingin eigur at falla burtur, sbr. § 21, stk. 4.

Viðvíkjandi *stk. 2* verður víst til ta serligu umrøðuna niðanfyri av sløgum í sjónum.

Har ið *stk. 1* ásetur, í hvørjum førum myndugleikarnir kunnu meta, um eitt slag eigur at fáa støðu sum raðfest, áleggur *stk. 3* myndugleikunum eina skyldu at meta, um eitt slag eigur at verða raðfest. Skyldan kemur í, tá ið tað er skjalfest, at støðan ella gongdin hjá einum slagi eftir vísindaligum metingarstøði ikki samsvarar við *fyrisingarmiðið í § 5, stk. 1*. Tað er ikki eitt krav, at slagið á vísindaligum grundarlagi hevur fingið støðu sum hótt (IUCN-flokkar), men treytirnar, sum metingin, at støðan ella gongdin hjá slagnum er óheppin í mun til § 5, er grundað á, mugu vera av vísindaligum slag.

Landsstýrismaðurin hevur ikki eftir ásetingini eina skyldu at raðfesta, men til at meta, um slík avgerð eigur at verða tikin. Myndugleikarnir kunnu gera eina slíka meting av sínum eintingum, ella tá ið ein felagsskapur ella onnur við rættarligum áhuga krevja tað. Kravið um *rættarligan áhuga* er knýtt at endamálinum við at varðveita slagið. Talan má sostatt vera um felagsskapir ella onnur, sum hava serligan áhuga í, at slagið verður varðveitt, t.d. ein felagsskapur, sum hevur umhvørvisvernd sum eitt av sínum endamálum, ella ein, sum umboðar eina vinnugrein, sum metir, at tann skeiva gongdin hóttir vinnugrundarlagið. Talan kann eisini vera um ein felagsskap, sum umboðar fólk á staðnum, og sum metir ta skeivu gongdina hóttu móguleikan hjá siðvenju at halda fram.

Í teimum førum, har felagsskapir ella onnur við rættarligum áhuga krevja, at mett verður, um avgerð eigur at verða tikin eftir hesi ásetingini, skal landsstýrismaðurin leggja kravið fyri viðkomandi geiramyndugleika, áðrenn avgerð verður tikin.

Í sambandi við metingina eftir hesi ásetingini galda eisini ásetingarnar í lógarkapitli 2.

Brot á metingarskylduna eftir *stk. 2* er ikki knýtt at revsing og kann neyvan havast sum grundarlag fyri einum móguligum endurgjaldskravi.

Tá ið støðan ella gongdin hjá einum slagi, sum er raðfest eftir *stk.1, nr. 1*, ikki longur lýkur treytirnar í § 21, stk. 1, nr. 1, eigur at farast undir eina tilgongd við tí í hyggju, at slagið ikki longur skal vera raðfest, sbr. *stk. 4*. Tí er tað umráðandi, at tey, sum sita fyri hesum sløgnum, fylgja gongdini neyvt, soleiðis at hetta verður eitt dynamiskt amboð.

Í teimum førum, har eitt slag kemur undir treytirnar fyri raðfesting, men har slagið bara finst á nøkrum heilt fáum støðum, og mógulig raðfesting tí bara ávirkar ein ella heilt fáar jarðareigarar, kann metast, um tað í staðin fyri raðfesting við kunngerð er betur hóskaði, at slagið verður røkt við serstakari avtalum millum landið og jarðareigarar. Eins og tá ið virkisætlanir verður gjørdar fyri raðfest sløg (umrøtt niðanfyri), skal í slíkum førum ein ætlan gerast fyri, hvussu slagið og tess vistfrøðiligu funktiónsøkir skulu tryggast, hvørji tiltøk, móguliga røkt, ið krevjast, og hvør peningur ið fylgir við at fremja tiltøk fyri, móguliga peningur til røkt, tá ið tað krevst til at tryggja, at slagnum verður lív lagað í longdini. Í teimum síðstnevndu førunum skal metast um peningin í samanhangi við aðrar viðkomandi studningsskipanir.

Tá ið sitast skal fyri teimum raðfestu sløgum og teirra funktiónsøkjum framhaldandi, kann tørvur vera á at gera virkisætlanir, sum greiða nærri frá slagnum og tess funktiónsøkjum, hóttanum, tiltøkum, ið krevjast til at verja slagið (og møguliga tess funktiónsøkir), uppskotum til raðfesting av tiltøkum, kostnaðarmetingum, pørtum, ið eiga at verða tiknir við í arbeiðið við og fremjingina av virkisætlanini, umframt hvør ið hevur ta yvirskipaðu fyrisitingarábyrgdina. Umhugsast kann, um fáast skal í lag ein egin studningsskipan fyri slíkar virkisætlanir. Aftur at tí kann tað vera viðkomandi at tillaga brúkið av amboðum og studningsskipanum hjá geiranum sjálvum, eisini landbúnaðarfyrisitingina, við tí í hyggju at tryggja, at sløg verða røkt sum best.

Í teimum førum, har tað raðfesta slagið ella tess funktiónsøki ikki fær verið framhaldandi røkt ella serlig røktartiltøk fyruttan, um tað skal varðveitast í longdini, eigur ein avtala millum landið og jarðareigarafelagsskapir/jarðareigarar um framhaldandi røkt at vera ein týðandi partur av virkisætlanini, sbr. § 22, *stk. 3*. Verður ein egin studningsskipan sett í verk fyri slíkar virkisætlanir til røkt og onnur tiltøk, eigur peningurin í høvðusheitum fara til virkin tiltøk.

### **Serligt um sløg í sjónum**

Tilfeingi, sum livir vilt í sjónum, verður eftir náttúrumargfeldislógini §§ 15, *stk. 4*, 18, *stk. 4*, og 19, *stk. 4*, skipað í samsvari við sjófeingislógina. Sjófeingislógin hevur eftir § 2 í lógini til endamáls at tryggja røkt og lívfrøðiliga og búskaparliga burðardyggja gagnnýtslu av livandi sjófeingi. Hetta verður nærri útgreinað í sjófeingislógini § 2, *stk. 2*, sum ásetur atlit, sum dentur skal leggjast á, tá ið sitið verður fyri sjófeinginum, eitt nú fyrivarnisregluna og vistskipanarregluna, sum leggja upp fyri náttúrumargfeldinum og búøkjum.

Tær vanligu ásetingarnar um burðardyggt brúk í kapitli 2 í náttúrumargfeldislógini verða brúktar útfyllandi, tá ið avgerðir verða tiknar eftir ásetingunum í sjófeingislógini. Í serligum førum kann tað gerast viðkomandi at brúka ásetingarnar í náttúrumargfeldislógini § 21 um raðfest sløg í sjónum móttvegis tilfeingi, sum livir vilt í sjónum. Við serligum førum meinast støður, har eitt slag er sjáldsamt ella er í vanda fyri at hvørva. Eisini í teimum førum, har tað er tørvur á at verja eitt slag tvørtur um gearar, verður § 21 viðkomandi. Tá ið mett verður, um eitt slag skal raðfestast, er tað umráðandi, at metingarnar byggja á tað tóka vitanargrundarlagið, sbr. náttúrumargfeldislógina § 8. Harumframt skal metast, um tað ber til at røkka nøktandi vernd av slagnum við teimum amboðum, sum geiramyndugleikin sjálvur hevur at ráða yvir. Í slíkum førum er tætt samstarv millum fiskivinnufyrisitingina og náttúrufyrisitingina umráðandi. Í teimum førum, har einum hóttum ella viðkvømtum slagi tørvar vernd, og/ella tørvur er á at seta í verk vernd tvørtur um geiramørk eftir § 21, skulu náttúrumyndugleikin og fiskivinnumyndugleikin samstarva tætt.

Fiskiskapur og veiða í samsvari við vanligar broytingar í fiskastovnum verða skipað við tí vanligu tilfeingisfyrisitingini eftir sjófeingislógini. Tað ber í sær, at í teimum førum, har stovnsstøðan krevur strong reglutiltøk ella forboð fyri fiskiskapi, verða hesar metingarnar gjørdar innan fyri karmin á sjófeingislógini og í samsvari við atlitini eftir sjófeingislógini § 2, *stk. 2*.

Okkurt einstakt slag í sjónum, sum kann veiðast, hevur munandi part av síni natúrligu høvuðsútbreiðslu í Føroyum og kann finnast í stórum nøgdum. Slík sløg falla vanliga uttan fyri endamálið við ásetingini í § 21, sbr. orðingina í *serligum førum* í § 21, *stk. 2*.

Tá ið standurin ella gongdin hjá einum slagi er so góð, at tørvur ikki er á raðfestingini longur, eigur eftir § 21 at farast undir eina tilgongd við tí í hyggju at avraðfesta slagið. Tá ið talan er um sløg í sjónum, ber tað í sær, at náttúrufyrisitingin og fiskiveiðufyrisitingin eiga at fylgja gongdini hjá einum raðfestum slagi neyvt, so at talan verður um eitt dynamiskt amboð.

### **Til § 22.**

*Stk. 1* í ásetingini gevur heimild til og leiðreglur fyri innihaldinum í eini kunngerð um raðfesting av einum slagi (*species*), t.e. hvønn rættarvirksnað ein raðfesting kann hava. Ein raðfesting kann í fyrri lagi bera í sær forboð fyri allari tøku, skaða á ella oyðilegging av slagnum, talan er um, ella ávísingum stovnum av slagnum, sbr. *nr. 1*. Tøka er í § 3, nr. 14, allýst sum *øll avlíving ella burturtøka úr náttúruni av heilum lívverum ella pørtum av lívverum, sama hvat endamálið er*. Hugtakið fevnir eisini um flyting og geldur uttan mun til háttin ella endamálið. *Oyðilegging* fevnir um gerðir, sum kunnu skaða, broyta, hylja, órógva ella á annan hátt gera støðuna verri hjá einum raðfestum slagi. Hetta fevnir t.d. um felling av trøum, har eitt raðfest fuglaslag reiðrast, at turrlegging av eini tjørn, sum er tilhaldsstað hjá einum raðfestum slagi, ella dálking ella veitagreivstur/avveiting/uppafturfylling í tí partinum av einum landslagi, har eitt raðfest slag heldur til. Vil ein fevna um tiltøk, sum meira óbeinleiðis eru sløgum at skaða, eiga reglurnar í nr. 2 at verða brúktar.

Við tøku av ílegutilfari fer at bera til at taka lívfrøðiligt tilfar úr náttúruni til ílegugreining og aðra lívevnafrøðiliga greining uttan at avlíva lívveruna ella taka hana burtur. Um slík bioprospekting er í ósamsvari við reglurnar fyri einum raðfestum slagi, veldst um eina ítøkiliga meting. M.a. má metast, um eitt slíkt inntriv kann verða slagnum at skaða.

Møguleikin *ávísir stovnar* ber í sær, at tað í kunngerðini kunnu ásetast ymiskar reglur fyri tøku í mun til ymisk landafrøðilig økir, sbr. allýsingina av stovni í § 3, nr. 13. Talan kann vera um eitt landafrøðiligt øki, sum er knýtt at *einum* ávísingum stovni, ella eitt landafrøðiligt øki, sum hýsir fleiri stovnum.

Tað kann ásetast í kunngerðini, at reglurnar í §§ 15 til 20 ikki galda, ella at tær bara galda í avmarkaðan mun. Strangar reglur um ella forboð fyri tøku kunnu vera neyðug fyri at tryggja slagnum nøktandi verju, serliga tá ið slagið verður mett at vera hótt. Linkandi undantøk frá teimum almennu reglunum fyri teir ymisku flokkarnar av sløgum í §§ 15 til 20 eru ikki innan fyri karmarnar á § 22, stk. 1, nr. 1.

Røkka reglur, sum ásettar verða eftir nr. 1, ikki til at varðveita slagið og tess ílegumargfeldi, kunnu eftir *nr. 2* reglur ásetast um vernd av ávísingum sløgum av *vistfrøðiligum funktiónsøkjum*, sum eru minni í vavi. Í kunngerðini kunnu ásetast reglur um øll vistfrøðilig funktiónsøkir av einum ávísingum slagi, ella at nøkur ítøkilig vistfrøðilig funktiónsøkir verða mett at vera meira týðandi enn onnur. Í tí seinna fòrinum kann tað tó vera viðkomandi heldur at brúka lívøkisvernd. Sum *vistfrøðilig funktiónsøkir* eftir § 22, stk. 1, nr. 2, verða serliga roknað hamskiftisøkir, náttarhvíldarøkir, spæli-, gýtingar- ella makingarøkir og yngli- ella vakstrarøkir. Er tørvur á at fáa í lag størri vistfrøðilig funktiónsøkir, t.d. flytingarleiðir, er ikki heimild til hetta eftir stk. 1, nr. 2, sbr. hugtakið *minni í vavi*. Til slík endamál kann økisvernd vera eitt viðkomandi amboð.

Reglur um vernd av vistfrøðiligum funktiónsøkjum eru bindandi fyri privat og kunnu hava við sær, at teirra ræði yvir slíkum økjum verður avmarkað. Hetta kann eftir umstøðunum hava við sær, at virksesemi ella ferðsla má hava fyrilit fyri endamálinum við tí vistfrøðiliga funktiónsøkinum. T.d. kunnu almennar reglur ásetast fyri burðardyggum brúki, sum varðveitir tey vistfrøðiligu funktiónsøkini hjá slagnum, ella ítøkiligar reglur fyri virksesemi, sum er í gongd, um hetta krevst til frama fyri tað raðfesta slagið. Tað er tó ein fyritleyt, at reglurnar ikki hava munandi ampa við sær fyri virksesemi, sum er í gongd í økinum. Eitt dømi um, hvat reglurnar um vistfrøðilig funktiónsøkir kunnu bera í sær, er, at tað verður ásett, at sleppast skal undan ferðslu ávísing tíðarskeið, t.d. í verpingar- ella ynglitíðini.

Hóast það ekki er nevnt beinleiðis í ásetingini, er hugsanin, at landsstýrismaðurinn kunnar jarðareigarar og rættindahavarar um, at kend búðkir hjá raðfestum slögum eru á ogninni hjá teimum. Hetta fyri at tryggja, at jarðareigarar og rættindahavarar fáa nøktandi kunnleika til skipanina.

Hvat ið er at rokna sum *munandi ampi* eftir nr. 2, 2. pkt., veldst um eina ítøkiliga meting. Verður miðað eftir einum avmarkingargestigi, sum hevði kunnað verið ásett eftir viðkomandi geiralógum, sbr. stk. 4, er hetta vanliga ikki at rokna sum munandi ampi.

Verður tað á metingarstiginum undan avgerðini ikki mett, at avgerðin fer at hava munandi ampa við sær, men tað, tá ið nakað er fráliðið, vísir seg, at fyrilitini tilsamans eru atvold til so stórar avmarkingar, at tey kortini hava munandi ampa og munandi miss við sær, kann jarðareigarin krevja, at økið verður vart eftir lógarkapitli 5, ella at undantak verður gjørt frá raðfestingini fyri økið eftir stk. 5, sbr. *stk. 1, nr. 2, 3. pkt.* Tað kann t.d. vera støðan, um tey vistfrøðiligu funktiónsøkini hjá fleiri slögum, sum bera við stórar partar av somu ogn, og fyrilitini, sum havast skulu, tilsamans hava munandi ampa við sær fyri virksemini, sum var byrjað, tá ið avgerðin um raðfesting varð tikin.

Nýggj tiltøk kunnu forbjóðast ella avmarkast, t.d. útbygging, veitagreivstur, avveiting, ífylling og ávís sløg av ferðslu. Harafturat kunnu í kunngerðini ásetast leiðreglur fyri meting eftir øðrum lógarverki í sambandi við inntriv, sum bera við økini, sum talan er um.

Tað er ein fyriritreyt, at tað javnan verður mett um tað raðfesta slagið og støðuna í tess búðkjum, sbr. § 21, stk. 4, sum sigur, at landsstýrismaðurin við kunngerð kann gera av, at ein raðfesting eftir stk. 1, nr. 1, fellur burtur, tá ið stovnsmiðið í § 5, stk. 1, er rokkið.

Ásetingin í nr. 2 er orðað við funktiónsøkjum á landi í huga og er ikki gjørd galdandi í sjónum.

Tað er greitt ásett í *nr. 3*, at ein kunngerð kann bera í sær krøv um at gera greiðu fyri, hvørjar avleiðingar ætlað inntriv í funktiónsøkini hjá einum slagi hava fyri slagið. Hetta kann bera í sær, at greiða skal gerast fyri øðrum møguligum funktiónsøkjum, sum kunnu gera sítt til, at slagið verður varðveitt í samsvari við fyrisingarmiðið í § 5. Við *funktiónsøkjum* meinast *vistfrøðilig funktiónsøkir*, sbr. allýsingina í § 3, nr. 17. Hvørjar greiningar o.a. um avleiðingarnar av ætlaðum inntrivum ið krevjast kunnu í slíkum økjum, veldst um ásetingarnar, sum heimila, at funktiónsøkið verður skipað.

Vanliga kann ikki við heimild í ella sambært aðrari lóggávu víkjast frá reglunum, sum ásettar eru í kunngerðini. Tó kann søkjast um undantak frá kunngerðini, um týðandi samfelagsatlit gera tað neyðugt, sbr. § 22, *stk. 5*. Í hesum liggja eisini trygdaratlit. Í teimum fòrum, har møguligt lógarósamsvar kann taka seg upp, eigur greiða at fáast á hesum í kunngerðararbeiðinum ella í sjálvari kunngerðini, t.d. í fòrum, har onkur í sambandi við lógliga fiskiveiðu eftir lógtingslóg um fyrising av sjófeingi eisini fær fisk, sum er eitt raðfest slag eftir náttúrumargfeldislógini. Tað má eisini ásetast í kunngerðini, hvør ið skal vera ábyrgur myndugleiki eftir kunngerðini.

Í *stk. 2, 1. pkt.*, er ásett, at kunngerðin kann áseta reglur um røktartiltøk í samsvari við § 44, tá ið tað krevst til at verja slagið. Ásetingin gevur myndugleikanum heimild til útinna røkt. Ásetingin gevur ikki heimild til at áleggja jarðareigaranum, rættindahavaranum ella øðrum at fremja ávísa røkt ella brúk av økinum. Hetta má vera eftir avtalu.

Í *2. pkt.* er beinleiðis ásett, at almennar studningsskipanir skulu styðja upp undir, at raðfest sløg verða vard. Almennar studningsskipanir fevna bæði um skipanir, sum positivt kunna gera sítt til at verja slagið, t.d. við røkt ella landslagsrøkt, og skipanir, sum í útgangsstøðinum tarna

møguleikan fyri, at slagnum verður lív lagað. Á orðingini *alt tað er gjørligt* skilst, at ásetingin er ein leiðregla og ikki ein skylduregla hjá myndugleikunum.

Í *stk. 3, 1. pkt.*, er ásett, at har sum virkin røkt ella onnur sløg av tiltøkum eru ein fyritreyt fyri at varðveita funktiónsøkið, skal landsstýrismaðurin leggja fram virkisætlan til at tryggja slík økir. Hugsanin er, at landsstýrismaðurin vanliga skal leggja fram uppkast til virkisætlan í seinasta lagi samstundis við raðfestingina. Undantikin hesum eru førir, har støðan krevur, at avgerð um raðfesting og skipan av vistfrøðiligum funktiónsøkjum verður tikin so skjótt sum gjørligt, uttan mun til um ein virkisætlanin er liðug.

*Onnur sløg av tiltøkum* sipar m.a. til fyrireiking, merking og endurreising. Peningurin skal í høvuðsheitum fara til virkin tiltøk.

Í teimum førum har virkisætlanir verða gjørdar, eiga tær at verða endurskoðaðar/efirmettar fimm til tiggju ár eftir avgerðina um raðfesting.

Í samsvari við § 44 kunnu røktartiltøk fara fram á privatari jørð. Orðingin *alt tað er gjørligt* sipar til førir, har støðan krevur, at avgerð um raðfesting og skipan av vistfrøðiligum funktiónsøkjum verður tikin so skjótt sum gjørligt, uttan mun til um ein virkisætlan er liðug.

Er tað neyðugt at seta serstøk tiltøk ella røkt í verk í vistfrøðiligum funktiónsøkjum hjá einum slagi, skulu ávirkað eigara- ella vinnuáhugamál ella aðrir áhugaðir felagsskapir, tá ið tað er hósandi, takast við, tá ið tiltøkini í virkisætlanini verða framd. Tá ið tilætlað røkt verður framd í verki, eigur myndugleikin fyrst og fremst at miða eftir at gera avtalu við jarðareigarann um at útinna røktartiltøk, sbr. *stk. 3, 2. pkt.* Avtala kann eisini gerast við áhugaðar felagsskapir ella onnur um at útinna røkt ella onnur neyðug tiltøk.

Samstundis við kunngerð eftir § 21 skal landsstýrismaðurin meta, um tað fyri at varðveita slagið og tess ílegumargfeldi er neyðugt at taka fleiri avgerðir um vistfrøðilig funktiónsøkir eftir náttúrumargfeldislógini ella øðrum lógum, sbr. § 22, *stk. 4*. Slík økir kunnu skipast sum verndarøkir eftir lógarkapitli 5, sum útvald náttúrusløg eftir lógarkapitli 6 ella við vernd eftir øðrum lógarverki. Skipanin av slíkum økjum skal fylgja málsviðgerðarreglunum fyri hesi verndarslógini. Eisini rættarvirkaðurin skilst á tí viðkomandi regluverkinum.

Tað kann vera viðkomandi at skipa nýggj verndarøkir, serliga lívøkisverndarøkir, fyri at røkja atlitið at raðfestum sløgum, sbr. § 30, *stk. 1, nr. 3*. Vigingin millum almennar kunngerðir eftir § 22, *stk. 1, nr. 2*, og ítøkiliga avmarkað verndarøkir eftir lógarkapitli 5 eigur m.a. at hava støði í, um eitt vistfrøðiligt funktiónsøki er lætt at avmarka, hvussu stórt funktiónsøkið er, hvørji tiltøk ið kunnu hava negativa ávirkan á funktiónsøkini og avmarkingarstigið fyri hesi.

Eftir *stk. 5* kann undantak gerast frá § 21, um tað ikki ger standin ella gongdina hjá stovninum verri, ella um týðandi samfelagsatlit gera tað neyðugt.

### Til § 23.

Ásetingin gevur fyrst og fremst kunngerðarheimild til at áseta reglur um innflutning og útflutning av deyðum ella livandi eintøkum av sløgum, sum natúrliga liva vill, ella pørtum av slíkum, á landi, í áum, vøtnum, ósum og løkum og í sjónum. Slíkar kunngerðir kunnu ásetast fyri at varðveita dýra- og plantusløg, sum natúrliga liva vill, ella fyri at halda altjóða skyldur.

Føroyar eru fevndar av tí danska limskapinum í Heimshandilsfelagsskapinum WTO, og tað ber í sær, at altjóða avtalur, sum gjørdar eru í WTO, eisini fevna um Føroyar. Handilsregluverkið undir



WTO kann seta avmarkingar fyri, hvørji tiltøk ið setast kunnu í verk við atlit at handli við hóttum dýra- og plantusløgum.

Orðini *flutningur* og *varðveitsla ella ognarhald* bera í sær, at tað við heimild í hesi ásetingini eisini kunnu ásetast reglur um innlendskan handil og um landing av fiski og øðrum sløgum úr havinum. Ásetingin gevur ikki heimild til at gera reglur fyri eitt slag við tí grundgeving, at tað kann troka eitt slag í Føroyum av. Hetta er fevnt av lógarkapitli 5 um fremmandar livverur.

#### **Til § 24.**

Ásetingin hevur støði í grein 9 í sáttmálanum um lívfrøðiligt margfeldi.

*Stk. 1* áleggur myndugleikunum eina skyldu eftir náttúrumargfeldislógini at meta, um varðveitslutiltøk skulu setast í verk uttan um búokið (sokallað *ex situ*-varðveitslutiltøk), um eitt slag á landi er í vanda fyri at verða avoytt. Treytin er, at tiltakið kann betra um móguleikarnar fyri, at slagnum verður lív lagað í náttúruni. Havandi endamálið við lógini í § 1 og fyrisitingarmiðið fyri vill sløg í § 5, stk. 1, í huga má miðast eftir, at slagnum verður lív lagað í náttúruni í longdini. Orðingin *skal landsstýrismaðurin meta* má skiljast soleiðis, at gerast má ein viging av sannlíkindunum fyri, at tiltakið ger sitt til, at slagnum verður lív lagað í Føroyum, hvørja ábyrgd Føroyar hava av at tryggja, at slagnum verður lív lagað í Føroyum og á heimsstigi, týðninginum, sum slagið hevur í vistskipanini, í hvønn mun slagið kann hugsast at hava vinnuligan ella annan nyttuligan týðning umframt kostnaðinum av at seta tiltakið í verk.

Tiltøkini eftir hesi ásetingini koma aftur at avgerðum um raðfesting eftir § 21. Ásetingin ber t.d. í sær eina skyldu at røkja slagið í sjálvum sær. Ásetingin ber ikki í sær eina skyldu til at røkja stovnar ella ættir av einum slag, t.d. ein ílegubanka fyri laks fyri at røkja tær ymisku stammurnar ella stovnarar av einum slag. Aftur at ásetingini kemur eisini lógarkapittul 5 um økisvernd, sum heimilar móguleikan fyri at verja økir til frama fyri ávísar stovnar. Eisini kunnu ymisk støð, har ávís sløg finnast, verjast fyri at varða um ílegubrigdir.

*Stk. 2* gevur heimild til at seta í verk serlig varðveitslutiltøk fyri tamd og vand sløg. Ásetingin er partur av lógargreinini um varðveitslutiltøk uttan um búokið, av tí at tamd og vand sløg vanligu eru at finna uttan fyri sítt veruliga, t.e. upprunaliga, búoki. Tað merkir ikki, at varðveitslutiltøkini bara kunnu snúgvá seg um varðveitslu í ílegubanka sum fræ ella í royndarglasi (*in vitro*). Eisini onnur søvn kunnu vera viðkomandi, t.d. viðarlundir ella á garðinum. Ein mógulig kunngerð kundi snúð seg um ítøkiligar skyldur ella forboð ella vegleitt um studningsveiting. Við tilvísingini til § 5, stk. 3, verður heimildin avmarkað til tiltøk, sum kunnu gera sítt til at tryggja tilfeingisgrundarlagið fyri framtíðina.

Tiltøk eftir stk. 2 skulu vera í samsvari við reglur í ella við heimild í løgtingslóg um djóravælfærd. Eisini kunnu kunngerðir við heimild í løgtingslóg um djóravælfærd áseta reglur fyri dýravælfærd í sambandi við tiltøk eftir § 24, stk. 2.

#### **Til § 25**

Ásetingin ásetur, hvørji krøv til varsemis skyldu skulu galda, tá ið livverur verða settar út í umhvørvið, og fyri virkseimi, sum hevur við sær, at livverur spjaðast ella sleppa út í økir, har tær ikki finnast natúrliga. Skyldan geldur fyri privat, bæði einstaklingar og virkir, og fyri tað almenna, eisini almennar fyritøkur. Verður varsemis skyldan ikki hildin, kann tað m.a. hava endurgjald við sær.

*Stk. 1* geldur fyri tilætlaða útseting av lívverum í umhvørvið. Ásetingin fevnir bæði um útseting av lívverum, sum ikki finnast í Føroyum frammanundan, og lívverum, sum fluttar verða úr øðrum øki í Føroyum.

Stk. 1, *1. pkt.*, ásetur, at tann, sum hevur ábyrgdina av útsetingini, skal fara fram við varsemi og, alt tað er gjørligt, royna at forða fyri, at útsetingin fær óhepnar avleiðingar fyri tað lívfrøðiliga margfeldið, t.d. at tann fremmanda lívveran trokar staðföst sløg av ella etur tey.

Orðingin *tann, sum hevur ábyrgdina* fevnir bæði um tann, sum í roynd og veru setur út, og t.d. tann, sum eigur virkið, sum fæst við útseting. Eftir umstøðunum kunnu eisini onnur, sum skipa soleiðis fyri, at útseting kann fara fram, ábyrgjast. Tað avgerandi er, hvør ið hevur tað næsta tilknýtið til at hava ábyrgdina av, at lívverurnar verða útsettar, og til at seta tiltøk í verk. Eitt, sum er týðningarmikið í hesum sambandi, er tí, hvør ið hevur bestan móguleika at stýra lívverunum og forða fyri skaða.

Við *at seta út* meinast eisini tilætlað at lata lívverur sleppa út, eisini at sleppa barlastarvatni úr skipum og at tveita lívverur sum burturkast í umhvørvið ella í eina girðing ella aðra afturlatna skipan, har eingin vissa er fyri, at tær ikki sleppa út, sbr. § 3, nr. 15. Tað kann vera ilt at taka dagar ímillum í hvørjum einstøkum føri, hvat ið er at rokna sum ein afturlatin skipan. Tey nærru mörkini mugu setast eftir eini ítøkiligari meting. Urtagarðshyljar eru eitt dømi um eina skipan, har eingin vissa er fyri, at lívverur ikki sleppa út.

Skyldan at fara fram við varsemi fevnir í fyrri lagi um eina skyldu at gera seg kunnigan við umhvørvisváðan, sum altíð er til staðar, tá ið fremmandar lívverur verða útsettar, og meira ítøkiliga váðan, sum stendst av, at júst tann lívveran, sum talan er um, verður útsett, í tann mun slíkur kunnleiki er alment atkomandi. Kunnleikin um umhvørvisváðan er ein fyrirtreyt fyri munadyggum varsemi, tí tað er ómøguligt at hava tilvitað fyrilit fyri umhvørvisváða, sum ein ongan kunnleika hevur um. Tað kunnu ikki setast tí einstaka ov strong krøv um, hvat ið hann skal kunna ognar sær av kunnleika um umhvørvisváða í sambandi við útseting av fremmandum lívverum. Í hesum sambandi hava myndugleikarnir eina týðandi uppgávu at kunna almenningin. Tá ið myndugleikarnir bera so í bandi, at kunning um skaðiligar fremmandar lívverur verður lættliga atkomandi, eigur tað at kunna væntast av teimum, sum fáast við útseting, at tey kunna seg um slíka kunning. Tað ber í sær, at tá ið lítil vegleiðing finst um, hvussu útsetingin kann ávirka náttúrumargfeldið, skal meira til, fyri at tann einstaki kann lastast, enn um slík kunning hevði verið tøk og atkomandi. Finst vegleiðing frá myndugleikunum, og verður farið fram í samsvari við hesa, má varsemiskyldan vanligast sigast at vera hildin. Gevur tann tøka og atkomandi kunningin orsök at halda, at útsetingin fer at hava óhepnar avleiðingar fyri lívfrøðiligt margfeldi, og velur onkur at seta út kortini, liggur tað nær at meta, at viðkomandi ikki er farin fram við varsemi.

Hin liðurin í varsemiskravinum er, at tann, sum hevur ábyrgdina av útsetingini, alt tað er gjørligt, skal royna at forða fyri óhepnum avleiðingum fyri tað lívfrøðiliga margfeldið. Í hesum liggur sum fyrirtreyt, at tiltøk eru sett í verk, tá ið vandi er fyri óhepnum avleiðingum fyri lívfrøðiligt margfeldi. Hvussu umfangandi slík tiltøk skulu vera, má í høvuðsheitum metast í mun til, hvussu stórir móguleikin fyri skaða er í sambandi við útseting, og í nakað minni mun, hvønn móguleika tann, sum hevur ábyrgdina, í veruleikanum hevur at fremja slík tiltøk. Harumframt má dentur leggjast á, hvussu kunnandi og atkomandi kunning, myndugleikarnir hava givið um aktuella tiltøk.

*Stk. 1, 2. pkt.*, snýr seg um týðningin, sum loyvið hevur fyri varsemiskylduna. Varsemisskyldan hevur størstan týðning í sambandi við útseting, sum ikki krevur loyvi. Í slíkum førum geldur varsemiskyldan á vanligan hátt. Men í teimum førum, har myndugleikin hevur givið loyvi at seta út, má tann, sum hevur ábyrgdina, kunna vænta, at varsemiskyldan er lokin, um hann hevur hildið

fyrirteytirnar fyri og innihaldið í loyvinum. Í hesum liggur bæði tað, at fyrirteytirnar, sum loyvi byggir á, t.d. um, hvørji skaðaárin útsetingin varð mett at kunna verða atvold til, framvegis eru til staðar, og at útsetingin fer fram samsvarandi innihaldinum í loyvinum. Broystast fyrirteytirnar fyri loyvinum, t.d. við at útsetingin vísir seg at elva til størri skaðaárin enn mett, geldur varsemisskyldan sum annars. Ein slík støða kann t.d. taka seg upp, tá ið lívverur, sum loyvi varð givið at seta út grundað á ta meting, at tær ikki fóru at fáa fótin fyri seg og spjaðast í umhvørvinum, kortini vísa seg at gera júst hetta. Í slíkum førum áleggur varsemisskyldan tí, sum hevur ábyrgdina, at royndar at avmarka skaðaárin so væl sum gjørligt.

*Stk. 2* snýr seg virksemini, har tað, at lívverur spjaðast ella sleppa út, kann vera eitt møguligt hjáárin av virkseminum, sokallað ótilætlað spjaðing ella útslepping. Ásetingin áleggur tí, sum setur í verk virksemini ella tiltak, sum kann hava við sær, at lívverur spjaðast ella sleppa út, hagar tær ikki finnast natúrliga, í rímiligan mun at taka stig til at forða fyri hesum. Sum dømir um virksemini, sum er fevnt av ásetingini, kunnu nevnast flyting av moldrúgvum og urtagarðs- og gróðurstøðarvirksemini. Eisini brúgva- og brimgarðabygging o.a., sum gevur ávísam sløgum atgongd til støð, har ið tey ikki finnast natúrliga, t.d. aðrar oyggjar, er fevnt av ásetingini.

Atlitið at tí, sum rímiligt er, ber í sær, at krøvini til trygdartiltøk skulu vera í røttum lutfalli við hóttanina. Hvat ið er rímiligt, veldst serliga um, hvat slag av virksemini talan er um, hvussu væl grundað nyttuendamál virkseminið hevur, hvussu umfangandi virkseminið er, hvussu stórir skaðaváði ið er knýttur at virkseminum, og hvussu kostnaðarmikið tað er at forða fyri ella minka um vandan fyri, at lívverur sløðast inn. Harafturat má dentur leggjast á, hvussu góða og atkomandi kunning myndugleikarnir hava givið. Finst kunngerð, leiðreglur ella vegleiðing frá myndugleikunum um, hvussu minkast kann um vandan fyri, at fremmandar lívverur frá virksemini ella einum tiltaki sleppa út ella spjaðast, og fer onkur fram samsvarandi hesum, má viðkomandi kunna líta á, at varsemisskyldan er hildin.

Í døminum við brúgva- ella brimgarðabygging kann eitt viðkomandi tiltak vera girðingar ella aðrar forðingar, sum avmarka atgongdina hjá fremmandum lívverum. Fyri vakstrarhús og gróðurstøðir kunnu viðkomandi tiltøk m.a. vera javnt eftirlit við gróðri í økinum kring støðina fyri so tíðliga sum gjørligt at varnast og taka burtur møguligar innsloddar lívverur, sum eru í ferð við at fóta sær. Geldur krav um loyvi til tiltakið, sum talan er um, eigur atlitið at forða fyri, at fremmandar lívverur spjaðast ella sleppa út, vanligu at vera ein partur av metingini hjá myndugleikanum, sum viðgerð loyvisumsóknina. Verður loyvi givið, kunnu treytir leggjast við fyri at forða fyri spjaðing ella minka um spjaðingarvandan. Ábyrgdin hjá tí einstaka eftir stk. 2 fær í slíkum føri minni sjálvstøðugt innihald, men fellur ikki heilt burtur.

Fyrítøkur, sum selja ella fáa í lag sølu av fremmandum lívverum, t.d. dýrahandlar, vakstrarhús og gróðurstøðir, er fevndar av stk. 2. Umframt at galda viðvíkjandi spjaðing ella útslepping beinleiðis frá fyrítøkuni ber kravið í sær eina skyldu fyri slíkar fyrítøkur til at gera sítt til, at fyrítøkan ikki óbeinleiðis fremur slíka spjaðing ella útslepping, við tað at kundar seta lívverurnar út í umhvørvið í ósamsvari við galdandi regluverk. T.d. eiga dýrahandlar at gera sínum kundum greitt, at tað er forboðið at seta fremmand kelidýr og akvariumfiskar og -plantur út í náttúruna.

Orðingin skal í rímiligan mun taka stig til at forða fyri, at tað hendir í náttúrumargfeldislógini § 25, stk. 2, ber, alt eftir spjaðingarvandanum og hvussu stóran skaða lívverurnar kunnu gera, í sær eina skyldu fyri fyrítøkur til virkið at gera kunning um galdandi regluverk fyri útseting av lívverum atkomandi, t.d. við vørumerking, uppsløgum ella prentaðum tilfari í handlum. Tá ið talan er um plantur, fevnir orðingin eisini um eina skyldu til at kunna kundar um møguligan vanda fyri, at planturnar kunnu væntast at breiða seg út um økið, sbr. § 28, stk. 1, nr. 3.

*Stk. 3* ásetur eina skyldu fyri tann, sum hevur ábyrgdina, til beinanvegin at boða landsstýrismanninum frá, um *skaði á lívfrøðiligt margfeldi ella vandi fyri álvarsligum skaða á lívfrøðiligt margfeldi kemur fyri* orsakað av útseting, ella tí at fremmandar lívverur ótilætlað sleppa út. Sum dómir um støður, sum hava fráboðanarskyldu við sær, kunnu nevnast, at ein urtagarðseigari varnast, at ein planta hevur breitt seg út um urtagarðin og gjørt stovnar í økjum, sum liggja uppá, at lívverur sleppa út úr aliringum, búrum ella girðingum og útlát í sambandi við óhapp av vatni ella mold, sum kann væntast at hava í sær lívverur, sum kunnu valda skaða. Fráboðanarskyldan geldur, uttan mun til um talan er um ólógliga ella lógliga útseting. Tað, sum er avgerandi, er, um útsetingin hevur umhvørviskaða ella vanda fyri álvarsligum umhvørviskaða við sær. At enda vísir stk. 3 til viðkomandi ásetingar í lógarkapitli 9 (handhevan og tvingsiltøk). Tilvísingin veksur ikki um skyldurnar hjá tí, sum varðar av virkseminum. Geldur fráboðanarskylda eftir øðrum lógarverki, geldur fráboðanarskylda í stk. 3 ikki.

*Stk. 4* gevur landsstýrismanninum kunngerðarheimild at áseta reglur um krøv til nærri tilskilað sløg av virksemini ella tiltøkum, sum kunnu hava við sær vanda fyri, at lívverur spjast, ella at lívverur, sum ikki finnast natúrliga á staðnum, ótilætlað sleppa út, eisini um kunningar skyldu við atlit til spjaðingarvanda og skaða, sum ávís sløg av fremmandum lívverum kunnu gera. Reglur kunnu eisini ásetast um fráboðanarskylduna eftir stk. 3. Hóast ásetingin er at finna í lógargreinini um varsemiskrøv, er kunngerðarheimildin ikki avmarkað til tað, sum er at rokna sum varsom framferð. Saman við stk. 2 er henda heimildin eitt týðandi amboð til at fyrbygja, at fremmandar lívverur ótilætlað sleppa út.

## **Til § 26.**

*Stk. 1, 1. pkt.*, staðfestir útgangsstøðið, at loyvi krevst til at flyta lívverur inn í landið. Ásetingin skilur ikki ímillum sløg, sum finnast natúrliga í Føroyum, og sløg, sum ikki gera tað. Ásetingin fevnir ikki um deyð ella ikki-lívfør eintøk, sbr. allýsingina av lívveru í § 3, nr. 7, og orðaljóðið í § 26, stk. 1.

*Stk. 2, 2. pkt.*, staðfestir sum undantak til 1. pkt., at einki loyvi krevst eftir náttúrumargfeldislógini at flyta inn fremmand dýr, sum eru fevnd av ásetingum í ella reglum ásettum við heimild í løgtingslóg um innflutning og hald av vandamiklum dýrum o.ø. Innflutningur av sonevndum *eksotiskum dýrum* er sambært reglum ásettum við heimild í løgtingslóg um innflutning og hald av fremmandum dýrum í útgangsstøðinum forboðin. Eksotisk dýr fevna sambært hesum reglunum um súgdýr (*Mammalia*), fugl (*Aves*), skriðdýr (*Reptilia*), paddur (*Amphibia*), fisk (*Chondrichthyes* og *Osteichthyes*) og ryggleys dýr (*Invertebrata*), sum ikki natúrliga hoyra heima í føroysku náttúruni. Heilsufrøðiliga starvsstovan, sum umsitur lóggávuna, kann bara geva undantaksloyvi, tá ið talan er um eksotisk dýr, sum ikki kunnu verða m.a. føroyskum gróðri og føroyskum dýralívi at skaða, um tey verða slept leys í náttúruni. Av tí at tað eftir galdandi skipan er venja fyri strangari fyrising við atlit til innflutningi av fremmandum slögum, verður mett, at atlitini at tí lívfrøðiliga margfeldinum eru so væl vard, at tað ikki er neyðugt at krevja loyvi eftir náttúrumargfeldislógini eisini.

*Stk. 2, 1. pkt.*, snýr seg um tey førini, har loyvi krevst til innflutning eftir stk. 1, og har endamálið við innflutninginum er at seta út í umhvørvið. Í slíkum førum er tað krav, at umsóknin um loyvi ger greiðu fyri, hvørji árin útsetingin kann hava á tað lívfrøðiliga margfeldið. Í tí sambandi verður ikki skilt ímillum útsetingar, sum loyvi krevst til eftir § 27, og útsetingar, sum kunnu fremjast uttan loyvi, sbr. § 28, men hetta kann fáa týðning fyri, hvussu stór skyldan at gera greiðu fyri árinum verður. Hvat ið krevst av slíkum metingum við atlit til árinum, veldst um tann væntaða vandan fyri spjaðing. Atlit til møguligum heilsuavleiðingum av útsetingini eru fevnd av aðrari lóggávu. Hugtakið *útseting* verður allýst í § 3, nr. 15, og umrøtt í viðmerkingunum til § 25 omanfyri.

Eftir 2. *pkt.* kann landsstýrismaðurinn leggja treytir við loyvinum. Treytirnar skulu fremja endamálið við loyviskipanini ella kunna forða fyrri skaðiligum avleiðingum, sum loyvi kann hugsast at fáa. Sakligur samanhangur skal vera millum loyvið og treytirnar, og treytirnar skulu ikki vera órímiliga tyngjandi.

*Stk. 3* í ásetingini setur mörk fyrri metingini hjá fyrisingini í sambandi við avgerðir um at geva loyvi eftir *stk. 1* ella ikki. Loyvi kann ikki gevast, um orsök er at halda, at innflutningurin fer at hava *munandi óhepnar avleiðingar* við sær fyrri tað lívfrøðiliga margfeldið. Metingartemað verður ymiskt, alt eftir um endamálið við innflutninginum eisini er útseting, sbr. *stk. 2*, ella um talan er um innflutning til afturlatið brúk. Hevur tann, sum flytur inn, ongar ætlanir um at seta út í náttúruna, eru tað fyrst og fremst spurningar um sannlíkindini fyrri broyttum brúki ella vandan fyrri, at líverurnar sleppa út, og hvørjar avleiðingar hetta fær, sum eru viðkomandi. Er endamálið við innflutninginum at seta út í náttúruna, má spurningurin vera, um *orsøk er at halda*, at tann komandi útsetingin fer at hava *munandi óhepnar avleiðingar* við sær fyrri tað lívfrøðiliga margfeldið, sbr. viðmerkingarnar til § 27, *stk. 3*. Eftir meginregluni um fyrivarni skulu ikki ov strong skjalfestingarkrøv setast, tá ið hugtakið *orsøk at halda* verður tulkað. Sí annars viðmerkingarnar til § 27, *stk. 3*.

*Stk. 4, 1. pkt.*, gevur landsstýrismanninum heimild at áseta reglur um innflutning eftir *stk. 1*, eisini um krøv til umsókn og treytir fyrri loyvinum. Eftir 2. *pkt.* kann landsstýrismaðurinn eisini áseta, at ávísar lívverur ella bólkar av lívverum skulu kunnu flytast inn uttan loyvi eftir náttúrumargfeldislógini, og í tí sambandi kann fráboðan krevjast. Eftir 3. *pkt.* kann landsstýrismaðurinn harafturat áseta forboð fyrri at flyta ávísar lívverur inn, um tað verður mett at vera neyðugt fyrri at sleppa undan munandi negativum avleiðingum fyrri tað lívfrøðiliga margfeldið. Heimildin í 2. *pkt.* at loyva innflutningi uttan loyvi kann t.d. vera viðkomandi, tá ið tað av royndum er greitt, at eitt slag onga negativa ávirkan hevur á tað lívfrøðiliga margfeldið. Talan kann t.d. vera um at áseta ein hvítalista við plantum, sum kunnu flytast inn uttan loyvi. Heimildin kann eisini vera viðkomandi í sambandi við innflutning av ávísam sløgum til gransking á starvsstovum ella í øðrum afturlatnum skipanum. Heimildin kann eisini brúkast til undantøk at føra sløg í land í sambandi við fiskiskap, sbr. § 3, nr. 4. Ásetingin má skiljast soleiðis, at reglurnar eisini kunnu vísa til endamálið við innflutninginum, so leingi talan er um ávís sløg.

Heimildin í 3. *pkt.* at áseta forboð fyrri at flyta ávísar lívverur inn kann vera viðkomandi, tá ið talan er um lívverur, har nøktandi vitan er tøk til at kunna staðfesta, at innflutningur kann bera í sær váða fyrri munandi óhepnum avleiðingum fyrri tað lívfrøðiliga margfeldið, sum ikki kunnu góðtakast. Talan kann t.d. vera um at áseta ein svartalista við plantum, sum loyvi ikki kann gevast til at flyta inn.

Í sambandi við meting eftir *stk. 1* og 4, eigur dentur at leggjast á at sleppa undan óneyðugum handilsforðingum. M.a. má fyrilit havast við krøvum sambært tí altjóða handilsregluverkinum undir WTO, sbr. eisini viðmerkingarnar til § 23. Atlitid at handilsforðingum hevur serliga týðning, tá ið kunngerðarheimildirnar eftir *stk. 4* verða brúktar. Tá ið mett verður, hvussu heimildirnar skulu brúkast, má hótanin, sum tann fremmanda lívveran ber í sær, vigast upp ímóti atlitunum, sum tala fyrri altjóða handli við sløgum, umframt hvørji tiltøk ið setast kunnu í verk fyrri at sleppa undan óhepnum avleiðingum fyrri tað lívfrøðiliga margfeldið. Í hesum sambandi má útgangsstøðið vera teir altjóða standardarnir, sum gjørdir eru fyrri slögini, talan er um.

## Til § 27.

*Stk. 1* ásetur, í hvørjum førum loyvi krevst til at seta út í ta føroysku náttúruna. Víst verður til, at loyvi krevst ikki, um eitt av undantøkunum í § 28 geldur. Hugtakið *seta út* má skiljast á sama hátt sum *útseting*, sbr. § 3, nr. 15, og viðmerkingarnar til § 25, *stk. 1*. Eitt loyvi til útseting geldur fyrri

lívveruna, sum søkt er um loyvi til at seta út, á staðnum, har ið søkt er um loyvi til at seta hana út. Aling av lívveruni á staðnum, har søkt er um at seta hana út, krevur tí ikki nýtt loyvi.

Kravið um loyvi til útseting fevnir ikki um útlát hjá skipum av barlastarvatni. Hetta tí at útseting, sum hendir sum ein ótilætlað avleiðing av virkseminum, ikki er fevnd av § 27. Slíkt virksemin er fevnt av varsemis skylduni eftir § 25 og móguliga reglum ásettum við heimild í § 25, stk. 4, og/ella øðrum lógarverki.

Eftir *stk. 1, nr. 1*, krevst loyvi til at seta út í náttúruna lívverur av sløgum og undirsløgum, sum ikki finnast natúrliga í Føroyum. Útseting av lívverum av sløgum, sum finnast natúrliga í Føroyum, krevur ikki loyvi eftir hesum móguleikanum. Hvørt sløg, sum í síni tíð eru innflutt til Føroya, kunnu rokna sum *natúrlig*, veldst m.a. um, hvussu langt síðan tað er, at innflutningurin fór fram, og í hvønn mun slagið ella stovnurin kann væntast at hava óhepnar avleiðingar fyri annað lívfrøðiligt margfeldi.

*Stk. 1, nr. 2*, ásetur krav um loyvi til at seta út vill súgdýr og fugl av sløgum, undirsløgum ella stovnum, sum ikki frammanundan finnast natúrliga í einum øki. Við orðingini *sum ikki frammanundan finnast natúrliga í einum øki* meinast bæði sløg, undirsløg og stovnar, sum ikki frammanundan finnast í økinum, og sløg, undirsløg og stovnar, sum bara finnast í økinum, tí tey einaferð eru sett út har. Hugtakið *øki* fevnir eisini um minni økir, sum eru natúrliga avmarkað frá umhvørvinum uttanum, t.d. oyggjar.

Eftir *stk. 1, nr. 3*, krevst loyvi til at seta lívverur út á sjógv, í áir, á vøtn, í ósar, í løkir og í manngjördar hyljar. Skilt verður ikki ímillum villar og tamdar lívverur. Kravið um loyvi eftir náttúrumargfeldislógini geldur ikki fyri lívverur av staðfastari stammu. Í tí liggur, at lívveran, sum útsett verður, skal hava sín uppruna í tí staðbundna stovninum í útsetingarøkinum. Tað landafrøðiliga økið, sum sigast kann at hýsa somu stammu, kann vera ymiskt til støddar, alt eftir hvørja lívveru talan er um. Undantakið ber eisini í sær, at loyvi ikki krevst eftir náttúrumargfeldislógini til kynbótarvirkseminum, tá ið talan er um lívverur av staðfastari stammu. Á síðsta parti av nr. 3 skilst, at loyvi ikki krevst eftir náttúrumargfeldislógini til at seta út, um loyvi er givið eftir løgtingslóg um aling av fiski v.m.

Eftir *stk. 2, 1. pkt.* fær landsstýrismaðurin heimild til at áseta reglur um krøv um loyvi til at seta út lívverur, sum ikki frammanundan finnast natúrliga á staðnum. Ásetingin viðvíkur lívverum, sum ikki eru fevndar av krøvunum um loyvi í nr. 1 til 3. Við orðingini *á staðnum* verður sipað til staðið, har útsetingin fer fram. Talan er um eitt munandi smalri hugtak enn *øki* í nr. 2. Hvussu stórt ummál, ið takast skal við, má metast ítøkiliga og veldst m.a. um, í hvørjum øki lívverurnar væntast at spjast.

Eftir *2. pkt.* fær landsstýrismaðurin í fyrri lagi heimild til at áseta forboð fyri at seta lívverur út. Í seinna lagi fær landsstýrismaðurin heimild til at áseta forboð fyri at selja lívverur, sum forboð er sett fyri at seta út. Landsstýrismaðurin ger í hvørjum føri av, um lívverurnar, sum forboð verður sett fyri at seta út, heldur ikki skulu kunna seljast.

Tað er ein treyt, at forboð fyri bæði útseting og sølu verður mett at vera neyðugt, fyri at sleppast kann undan munandi óhepnum avleiðingum fyri tað lívfrøðiliga margfeldið. Forboð skulu byggja á dygt vísindaligt vitanargrundarlag. Tað er ikki neyðugt, at vandi er fyri munandi óhepnum avleiðingum fyri tað lívfrøðiliga margfeldið um alt landið.

Eftir *stk. 3, 1. pkt.*, verður krav sett um, at umsókn um loyvi at seta út eftir *stk. 1* og eftir kunngerð við heimild í *stk. 2, 1. pkt.*, skal gera greiðu fyri árinunum, sum útsetingin kann hava á tað lívfrøðiliga margfeldið. Vitatin, sum krevjast kann, eigur í høvuðsheitum at byggja á vísindaliga vitan. Samstundis kann vitan, sum kemur fram við frágreiðingum, og vitan av royndum brúkast. Vitatin, sum brúkt verður, skal vera atkomandi og í mestan mun dagførd, men kann eisini fevna um nýggja vitan, sum møguliga má fáast til vega. Hetta verður tó avmarkað av, hvat ið tað er rímligt at biðja um, í mun til hvussu stórt tiltakið er, hvønn skaða tað kann gera og kendar avleiðingar av tí. Tað ber í sær, at tá ið dygg vitan er tøk um árin, sum slagið, sum søkt verður um loyvi til at seta út, hevur á tað lívfrøðiliga margfeldið, verða serlig krøv ikki sett til skjalfesting. Øðrvísi er, tá ið søkt verður um at seta eitt nýtt slag út, og vitan tí ikki er tøk um avleiðingarnar fyri tað lívfrøðiliga margfeldið. Men eisini í slíkum førum skal skjalfestingin, sum kravd verður, siggjast í mun til útreiðslurnar, málið, og hvussu stóran skaða talan kann gerast um. Hvat ið krevst, veldst um, hvussu lívveran væntast at fara at spjaldast.

Eftir *2. pkt.* kann landsstýrismaðurin leggja treytir við einum loyvi til at seta út eftir *stk. 1* og eftir kunngerð við heimild í *stk. 2, 1. pkt.*, t.d. um brúk av geldum ella staðføstum lívverum ella um serlig trygdartiltøk til at forða fyri, at lívverur sleppa út úr eini girðing.

*3. pkt.* setur eitt absolutt mark fyri meting hjá fyrisitingini. Er talan um munandi óhepnar avleiðingar fyri tað lívfrøðiliga margfeldið, geldur markið, hóast talan ikki er um sannlíkindayvirvág fyri, at avleiðingarnar gerast veruleiki, sbr. *orsøk er at halda*. Í sambandi við meting má fyrisitingin við at brúka meginregluna um fyrivarni skynsamt hava fyrilit fyri møguligum vitanartroti viðvíkjandi avleiðingunum fyri tað lívfrøðiliga margfeldið.

Eftir *4. pkt.* kann loyvi ikki gevast til útseting í ósamsvari við forboð ásett við heimild í løgtingslóg um innflutning og hald av vandamiklum dýrum § 1, *stk. 1*. Sambært kunngerð nr. 14 frá 7 apríl 2014 um innflutning av eksotiskum dýrum § 3, *stk. 2*, er tað forboðið at sleppa *eksotiskum dýrum* leysum í tí føroysku náttúruni. Eksotisk dýr fevna sambært somu kunngerð um *súgdýr (Mammalia)*, *fuglar (Aves)*, *skriðdýr (Reptilia)*, *paddur (Amphibia)*, *fiskar (Chondrichthyes og Osteichthyes)* og *ryggleys dýr (Invertebrata)*, sum ikki *natúrliga hoyra heima í føroysku náttúruni*. Kunngerðin heimilar ikki undantøk frá forboðnum í § 3, *stk. 2*.

Eftir *5. pkt.* kann landsstýrismaðurin í kunngerð áseta krøv til umsókn um loyvi til at seta út sambært *stk. 1* og sambært kunngerð við heimild í *stk. 2, 1. pkt.*

## Til § 28.

Ásetingin skal siggjast í samanhangi við hinar ásetingarnar um fremmandar lívverur.

*Stk. 1* ásetur undantøk frá kravinum um loyvi til ávísar útsetingar, um varsemissskyldan eftir § 25 verður hildin.

Eftir *nr. 1* eru lívverur, sum innfluttar eru við loyvi eftir § 26, *stk. 1*, sbr. *stk. 2*, við útseting í hyggju undantiknar kravinum um loyvi til útseting. Í sambandi við innflutningin er mett um avleiðingarnar av at seta slíkar lívverur út, og tí krevst ikki nýggj viðgerð.

Eftir *nr. 2* eru plantur, sum settar verða út í privatar urtagarðar, undantiknar kravinum um loyvi til útseting. Ásetingin ber í sær, at einstaklingum, sum seta plantur út í privatan urtagarð, ikki nýtist at meta um, um plantan fer at spjaldast. Hugtakið *privatur urtagarður* fevnir um urtagarðar í avmarkaðari stødd, sum gjørdir eru í sambandi við privatan bústað, frítíðarhús o.a.t. Hugtakið *privatur urtagarður* skal bara fevna um økir, har ið tað eru einstaklingar, sum seta út, og ikki professionell, t.d. landslagsarkitektar, garðyrkisfólk og onnur, sum orsakað av sínum yrki hava

serligan førleika á økinum. Standa professionell fyrri útsetingini, skal urtagarðurin við atliti at tí ítøkiligu útsetingini roknast sum grasagarður og vera fevndur av undantakinum í § 28, nr. 3, og ikki nr. 2. Er ivi, um eitt øki er at rokna sum privatur urtagarður ella grasagarður, skal økið roknast sum grasagarður eftir ásetingini í § 28, stk. 1, nr. 3.

Ásetingin broytir einki í mun til varsemis skylduna í § 25, sum eisini geldur fyrri privatar urtagarðseigarar. Hinvegin gongur eitt forboð í kunngerð eftir § 27, stk. 2, fyrri at seta ávisar lívverur út fram um undantakið eftir stk. 1, nr. 2, sbr. § 28, stk. 3.

Undantakið í stk. 1, nr. 2, geldur bara fyrri útseting av landplantum í privatar urtagarðar. Tað geldur ikki fyrri útseting av vatnplantum á sjógv ella í áir, vøtn, ósar og lækir, heldur ikki manngjørdar hyljar, sbr. § 27, stk. 1, nr. 2.

Eftir *nr. 3* eru plantur, sum settar verða út í almennar grasagarðar (*parkanlegg*) og onnur velt økir, undantiknar kravinum um loyvi til útseting, um tær í lítlan mun kunnu væntast at breiða seg út um økið, og spjaðingin ikki kann væntast at hava óhepnar avleiðingar við sær fyrri tað lívfrøðiliga margfeldið. Við treytini *um planturnar í lítlan mun kunnu væntast at breiða seg út um økið* meinast, at tað ikki er eitt ósvitaligt krav, at planturnar ikki kunnu væntast at breiða seg. Ein sera avmarkað spjaðing, bæði við atliti at tali á plantum og fjarstöðu frá útsetingarøkinum, lýkur treytina. *Treytin og spjaðingin ikki kann væntast at hava óhepnar avleiðingar við sær fyrri tað lívfrøðiliga margfeldið* skal tulkast strangliga, og spjaðingin skal ikki kunna væntast at hava óhepnar avleiðingar við sær fyrri tað lívfrøðiliga margfeldið. Fyrri at loyvi ikki skal krevjast krevst, bæði at treytin um avmarkaða spjaðing er lokin, og at væntaður váði ikki er fyrri óhepnum avleiðingum fyrri tað lívfrøðiliga margfeldið.

Eftir *stk. 2, 1. pkt.*, kann landsstýrismaðurin í kunngerð áseta, at nærri tilskilaðar lívverur ella bólkar av lívverum kunnu setast út uttan serligt loyvi, um útsetingini ikki kann væntast at hava óhepnar avleiðingar við sær fyrri tað lívfrøðiliga margfeldið. Við heimildini kunnu møguligir hvítulistar ásetast í kunngerð, t.e. listar við nærri tilskilaðum lívverum ella bólkum av lívverum, sum myndugleikarnir frammanundan hava góðkent til útseting. Hóast tað ikki skilst beinleiðis á kunngerðarheimildini, er tað ein fyrirtreyt fyrri einum hvítalista, at myndugleikarnir hava dygган kunnleika um, hvørjar møguligir avleiðingar ið standast kunnu av, at lívverurnar ella bólkar av lívverum, sum talan um, verða útsett. Útgangsstøðið er, at bara lívverur ella bólkar av lívverum, sum við stórarí vissu kunnu sigast ikki hava óhepnar avleiðingar við sær fyrri tað lívfrøðiliga margfeldið, kunnu setast á ein slíkan lista. Sí eisini viðmerkingarnar til § 26, stk. 4, 2. pkt.

*Stk. 3* staðfestir, at útseting ikki kann fara fram í ósamsvari við kunngerð eftir § 27, stk. 2.

### **Til § 29.**

*Stk. 1, 1. pkt.*, staðfestir, at eitt krav um loyvi eftir náttúrumargfeldislógini ikki sleppir nøkrum undan møguligum loyvum til innflutning ella útseting, sum krevjast eftir aðrari lóggávu. Orsøkin til ásetingina er, at aðrar lógir kunnu leggja dent á onnur atlit, sum ikki eru vard eftir náttúrumargfeldislógini. Krevst loyvi eftir fleiri lógum, eiga myndugleikarnir eftir *stk. 2* fáa samskipaða málsviðgerð í lag. Slík samskipan kann fara fram við avtalu millum viðkomandi myndugleikar – annaðhvørt frá máli til mál ella við støði í meira algildum leiðreglum. Eftir *3. pkt.* fær landsstýrismaðurin heimild at skipa slíka samskipaða málsviðgerð við kunngerð.

*Stk. 2* staðfestir, at metingar eftir lógarkapitli 4 ikki skulu fevna um atlit at lívi og heilsu hjá plantum, dýrum og fólki, sum eru fevnd av aðrari lóggávu.

### **Til § 30.**



*Stk. 1* ásetur bæði mið fyrir økisvernd yvirhøvur og mið, sum eru viðkomandi fyrir tað einstaka verndarøkið. Ásetingin er ikki tømandi, men nevnr tey mest týðandi miðini. Tað er ein fyrirtreyt fyrir at skipa eitt verndarøki, at verndin í minsta lagi fremur eitt av teimum nevndu miðunum, sbr. orðingina *skulu gera sitt til*. Miðini galda, uttan mun til hvønn verndarflokk talan er um, men onkur mið kunnu vera serliga viðkomandi fyrir ávísar verndarflokkar, sbr. niðanfyri. Vanliga eru fleiri mið viðkomandi. Høvuðsgrundgevingin fyrir verndini skal liggja innan fyri miðini, sum nevnd eru í ásetingini, hóast onnur atlit kunnu koma afturat. Onnur atlit kunnu tó ikki vera eitt sjálvstøðugt endamál ella høvuðsgrundgevingin fyrir verndini.

Orðingin *skulu gera sitt til* ber í sær, at verndarmyndugleikin, tá ið eitt verndarøki verður skipað, hevur skyldu til at meta um, hvørjum miðum roynt verður at rækka. Ásetingin ber tó ikki í sær eina skyldu at skipa verndarøkir, men sambært innganginum í stk. 1 kann tað sigast at vera ein fyrirtreyt, at økisvernd er eitt týðandi amboð til at rækka teimum nevndu miðunum.

Tað er beinleiðis nevnt í stk. 1, at verndarøkir kunnu skipast bæði á landi og í vatni, eisini sjónum. Verndarmiðini kunnu vera tey somu, uttan mun til hvar verndin verður sett í verk, men onkur mið kunnu vera meira viðkomandi á landi enn í sjónum. M.a. er atlit ið at røktarlandslagi vanliga lítið viðkomandi í sambandi við undirsjóvarverndarøkir.

Orðið *varðveita* ber í sær, at náttúran skal varðveitast við sínum dynamikki og natúrligu tilgongdum. Við verndini kann miðast eftir at lata náttúruna ganga sína gongd, men miðast kann eisini eftir at tryggja eitt ávíst framfylgingarstig. Verndin kann eisini ber í sær, at at øki fyrst verður umvælt, og at ein natúrlig gongd síðan verður varðveitt. Er talan um at lata náttúruna ganga sína gongd, er røkt fyrst og fremst neyðug til at verja fyri mannaávirkan, t.d. við tiltøkum til at taka burtur fremmand sløg. Er endamálið at tryggja eitt ávíst framfylgingarstig, má røktin eisini fevna um tiltøk til at tálma summum av tí, sum annars kann kallast natúrlig gongd, t.d. tiltøk til at fáa at grógva aftur. Endamálið kann í slíkum føri vera at tryggja eitt serstakt samfelag av sløgum ella eitt sjáldsamt náttúruslag. Eisini upplivingarvirðið, sum er knýtt at ávísnum náttúrusløgum, t.d. í røktarlandslagnum, kann hava stóran týðning.

Í tí einstøku verndarkunngerðini skal útgangsstøði havast í miðunum, sum tey eru lýst í § 30, men endamálið við verndini skal lýsast neyvari enn í teimum algildu orðingunum í § 30. T.d. kann eitt endamál um *at varðveita eitt stórt náttúruøki nøkulunda frítt fyri teknisk inntriv fyri at tryggja lívfrøðiligt margfeldi við vistskipanum, sløgum og stovnum*, sum eisini fevnir um *at varðveita eitt størri samanhangi lyngøki, fjølbroytta áarnáttúru og fjøllini við sínum serstøku eyðkennum umframt jarðfrøðilig fyrbrigdir og mentanarminnir*, vera ein neyvari lýsing av miðunum í nr. 1, 2, 4 og 5.

Miðið í *stk. 1, nr. 1*, er eitt týðandi mið fyrir økisvernd og endurspeglar m.a. meginregluna um fyrivarni. Tá ið fjølbroytnisbreiddin av náttúru og landsløgum verður varðveitt, verða náttúruvirðini í økjunum tryggjað, hóast øll sløg og samhangir í vistskipanini ikki eru kend frammanundan. Miðið kann tí gera sitt til at gera meginregluna um fyrivarni virkna.

Við *landslagi* meinast eitt øki, soleiðis sum fólka skilja tað, við sereyðkennum, sum eru eitt úrslit av ávirkanini av og samanspælinum millum natúrligar og/ella menniskjaligar tættir, sbr. tann evropeiska landslagssáttmálan, kapittul 1, art. 1. Heilt manngjørt landslag er kortini ikki fevnt av hesi lógini.

Náttúrusløg og landslagssløg fevna ikki bara um livandi náttúru, men eisini t.d. jarðfrøðilig jarðløg og fyrbrigdir, sum hava lívfrøðiligan uppruna, t.d. deytt tilfar, sum stavar frá livandi lívfrøðiligum tilfari, t.d. deyð (ella partar av) korallriv. Hugtakið *náttúruslag* er allýst í § 3, nr. 9.

Miðið í nr. 1 er serliga viðkomandi fyri verndarflokkarnar tjóðgarðar, landslagsverndarøkir og náttúrufriðøkir.

Miðið í stk. 1, nr. 2, endurspeglar, at økisvernd er eitt týðandi amboð til at varðveita sløg og ílegumargfeldi. Verndin kann vera serstakt vend ímóti einum slag og miða eftir at tryggja týðandi funktiónsøkir hjá slagnum. Verndin kann eisini vera vend ímóti náttúrusløgum, har ein av royndum veit, at ávís sløg finnast, uttan at teir einstøku einstaklingarnir ítøkiliga eru funnir á tí einstaka staðnum. Náttúrusløg kunnu eisini verjast fyri at tryggja higartil ókend sløg. Í slíkum førum renna miðini í nr. 1 og 2 fyri ein part saman.

Endamálið við verndini nýtist ikki at vera at verja einstøk sløg, men kann eisini vera at verja ávís samfeløg av sløgum, t.d. korallriv. Eisini hesum viðvíkjandi rennur tað fyri ein part saman millum miðini í nr. 1 og 2.

Fyri at tryggja ílegumargfeldi kann tað vera viðkomandi at verja økir við tí fyri eyga at verja ávísar stovnar. Aftur at tí kann tað vera týðningarmikið at verja ymisk støð, har ávís sløg finnast, fyri at varðveita ílegubrigdir.

Miðið í nr. 2 er serliga viðkomandi fyri verndarflokkarnar tjóðgarðar, náttúrufriðøkir og lívøkisverndarøkir.

Meðan stk. 1, nr. 1, byggir á eina fyrivarnishugsan, hevur miðið í stk. 1, nr. 3, til endamáls at varðveita tað, sum longu er hótt. Við hóttari náttúru meinast náttúrusløg ella gróðrarsløg, sum eru um at hvørva, ella sum eru fyri stórar afturgongd. Hótt náttúra fevnir eisini um hótt sløg. Slík sløg kunnu longu vera raðfest, og í tí førri kann økisvernd vera eitt týðandi ískoyti til raðfestingina. Á § 22 um raðfest sløg skilst, at tað – umframt beinleiðis vernd av sløgum – vanliga skulu ásetast reglur um varðveitslu av týðandi vistfrøðiligum funktiónsøkjum hjá sløgnum, sum raðfest verða. Umframt ella í staðin fyri slíkar reglur kann tørvur vera á meira serstakari vernd av einum ella fleiri ávísam økjum. Hetta skilst á miðinum í nr. 3. Miðið í nr. 3 er serliga viðkomandi fyri verndarflokkin náttúrufriðøkir.

Miðið í stk. 1, nr. 4, er serliga viðkomandi fyri tjóðgarðar. Verndarøkið má vera størri enn eitt vist í vavi fyri at vera fevnt av endamálinum nr. 4, sbr. orðið *stórar*.

Orðið *heilar*, t.e. *intaktar*, ber ikki neyðuga í sær, at økini skulu vera púra órørd av fólki. Í Føroyum, her fólk í nógvar øldir hava lagt slóð eftir seg við ferðslu, veiðu og biti, finnast eyðvitað fá slík støð. Men tað er ein fyritleykt, at tilgongdirnar og funktiónirnar í vistskipanini eru heilar ella kunnu gerast tað við virknum endurreisingartiltøkum ella natúrligari gongd, og við tí eisini, at økið er lutfalsliga lítið ávirkað av tekniskum inntrivum.

Upplivingarvirðið á slíkum stórum, lutfalsliga óskalaðum økjum er týðningarmikið. Eftir nr. 4 kann tað tí eisini vera ein partur av endamálinum at virka fyri, at náttúran kann upplivast, sbr. orðingina *eisini so at tær kunnu vera atkomandi til einfalt útlív*. Tað er ein fyritleykt, at hetta hendir á ein hátt, sum ikki oyðileggur náttúruvirðini, sum eru grundarlagið undir upplivingini, ella upplivingarvirðið fyri onnur, sbr. orðingina *einfalt útlív*. Einfalt útlív fevnir um náttúrupplivingar á landi, í vatni og í sjónum. Er eitt øki so viðkvæmt, at forboð eisini má setast fyri einföldum útlívi, er vanliga talan um at røkja onnur endamál enn eftir miðinum í nr. 4.

Eitt annað endamál við økisvernd eftir § 30 er at varðveita náttúrusøgulig virðir, sbr. nr. 5. Náttúrusøgulig virðir fevna m.a. um fyrirbrigdir og tilgongdir, sum vísa innflytingarsøguna hjá

slögunum eftir ístíðirnar og menningarsöguna hjá náttúruni. Í tann mun það, at fólk hefur verið á staðnum, er ein týðandi táttur í hesi söguni, kunnu eisini mentanarsögulig virðir vera ein partur av endamálinum við verndini, hóast hetta ikki er nevnt beinleiðis. Náttúra, sum bara hefur mentanarsöguligan týðning, eigur at verða varðveitt eftir aðrari lóggávu. Miðið í nr. 5 er viðkomandi fyri verndarflokkarnar náttúrufríðøkir, landslagsverndarøkir og tjóðgarðar.

Miðið í stk. 1, nr. 6, snýr seg um náttúruvirðir, sum eru úrslit av røktarávirkan. Sum dømir um náttúru, sum er merkt av mannabruki gjøgnum tíðirnar, kunnu nevast teigalendir, slóttubøur, torvheiðar og byrgir. Orðini *gjøgnum tíðirnar* bera í sær, at talan er um brúk í fleiri ættarlið. Miðið um at varðveita slík náttúruvirðir byggir bæði á atlit at upplivingarvirði, brúksvirði og margfeldinum í náttúruni. Skulu náttúruvirðini kunna varðveitast, krevst vanliga, at brúkið, sum hefur skapt virðini, heldur fram. Endamálið er tí eisini at skipa slíkt brúk, t.d. við avtalum við jarðareigarar. Studningur kann eisini brúkast til at skipa varðveitingarvert brúk. Tað er ein fyritleyrt, at brúkið ger sítt til at varðveita ella endurreisa náttúruvirðini.

Eftir stk. 1, nr. 5, kunnu mentanarsögulig virðir vera ein partur av endamálinum við verndini. Slík virðir mugu tí vera eitt ískoyti til vernd av náttúruvirðum.

Stk. 1, nr. 7, ber í sær, at eitt endamál við verndini kann vera at knýta netverk. Netverkshugsanin ber í fyrra lagi í sær, at verndarleisturin eigur at vera skipaður og miðvísur. Aftur at tí ber það í sær, at vistfrøðilig sambond verða skapt millum verndarøkir. Slík sambond kunnu eisini vera verndarøkir. Eitt verndarøki kann t.d. skipast fyri tryggja einum slagi ferðingarleið úr einum verndarøki í annað. Serliga lívøkisverndarøkir kunnu hava slíkt endamál. Vernd av einum størri landslagi kann hava til endamáls at knýta saman týðandi fyríkomningar av lívfrøðiligum margfeldi.

Orðið *samanhangir* í nr. 7 sipar ikki bara til teir fysisku samanhangirnar millum verndarøkini, men eisini til, at tað í sambandi við økisvernd má havast í huga, hvussu úrvalið av verndarøkjum styðjar upp undir heildarfevnda vistfrøðiliga og landslagsliga vernd. Netverksknýting ber sostatt í sær, at økini, sum vard verða, tilsamans skulu styðja upp undir heildarfevnda og nøktandi varðveitslu av lívfrøðiligum, landslagsligum og jarðfrøðiligum margfeldi, bæði úr innlendskum og altjóða sjónarhorni. Í hesum førinum fevna netverkini ofta um økir við endamálum sum teimum, sum skiljast á nr. 1, 2 og 3. Er eitt slíkt verndarøki partur av einum innlendskum ella altjóða netverki, er hetta eitt endamál, sum kemur aftur at endamálinum eftir nr. 1, 2 og 3, og sum t.d. kann hava týðning fyri, hvørja fyríkomning av einum náttúruslagi valt verður at verja. Er talan um altjóða skyldur, kann tað vera týðningarmikið, at tað er nevnt í verndarkunngerðini, at økið er ætlað at vera partur av einum netverki. Miðið í nr. 7 er viðkomandi fyri allar verndarflokkar.

Stk. 1, nr. 8, nevnr skipan av tilvísingarøkjum sum eitt økisverndarmið. Fyri at kunna meta um gongdina í náttúruni og virknaðin av ymsum ávirkanartáttum kunnu hyggjuráðini vera at samanbera við gongdina í einum øki, har mannaávirkan verður avmarkað til eitt minstamark. Miðið kann vera viðkomandi fyri fleiri verndarøkir, serliga náttúrufríðøkir, ofta sum eitt av fleiri endamálum.

Aðrar lógir kunnu hava ásetingar um vernd av økjum fyri óhepnari ávirkan frá virkseminum, sum lógirnar skipa. Eftir *stk. 2, 1. pkt.*, eiga myndugleikarnir at leggja dent á miðini í § 30, tá ið teir brúka slíkar ásetingar í geiralóggávu. Ásetingin kemur sostatt aftur at reglum um verndartiltøk í øðrum lógum og skal tryggja, at slík tiltøk draga í sama borð sum ásetingin í náttúrumargfeldislógini um økisverndarmið, og ítøkiligger samstundis, hvussu geirarnir kunnu gera sítt til, at umhvørvismiðini hjá landinum verða rokkin. Sum dømi um slíkar heimildir í aðrari lóg kann nevast sjófeingislógin § 36, stk. 1, nr. 1 og 5, og stk. 5. Ásetingin geldur ikki í sambandi

við avgerðir um útbygging ella brúk eftir øðrum regluverki. Ásetingin kemur ikki fram um reglurnar í geiralógunum um verndartiltøk.

Hetta at stevna móti felags miðum tvørtur um geirar er serliga umráðandi, tá ið verndarøkir og økir við aðrari vernd saman skulu vera partar av einum netverki, sbr. viðmerkingina til stk. 1, nr. 7, omanfyri. Talan kann eisini verða um at leggja eina ætlan fyri eitt størri, samanhangandi øki, sum ber í sær, at tað kann vera viðkomandi at brúka amboð eftir ymsum lógarverki fyri ymsar partar av økinum. Við orðinum *ætlan* verður ikki hugsað um ætlanir eftir planlóggevuni, men meira óformligar ætlanir, sum myndugleikarnir gera, móguliga í samstarvi við privatir partar. Dømir um hetta kunnu taka seg upp í sambandi við arbeiði við ætlanum fyri vernd á sjónum og arbeiði við at varðveita virðismikið røktarlandslag. Í arbeiðinum við ætlanum fyri vernd á sjónum er tað t.d. viðkomandi at brúka m.a. økisverndarásetingarnar í náttúrumargfeldislógini og økisfriðing eftir sjófeingislógini fyri at geva ymsum økjum ymiskt og sundurgreinað verndarstig. Í slíkum førum kann tað vera viðkomandi at samskipa m.a. tey ítøkiligu verndarendamálini, umsitingarætlanir, eftirlit og málsviðgerð eftir teimum ymsu lógunum. Eftir *stk. 2, 2. pkt.*, kann landstýrismaðurin áseta reglur fyri slíkari samskipan.

### Til § 31

*Stk. 1* ásetur, at tað er landsstýrismaðurin, sum við kunngerð skipar tað einstaka verndarøkið.

*Stk. 2* ásetur, hvat ið kunngerðin skal áseta reglur um. Endamálið við at skipa verndarøkið skal nevast í verndarkunngerðini, sbr. *stk. 2, 1. pkt.* Tað skal ásetast so ítøkiliga sum gjørligt, m.a. skal greiða gerast fyri, hvørji náttúru- og mentanarvirðir ið ætlanin er at verja. Tað er ikki neyðugt, at øll verndarvirðini í tí viðkomandi økinum eru kend, sbr. viðmerkingarnar til § 30, stk. 1, men verndaravgerðin eigur í tí føri at gera greiðu fyri, hvat ið avgerðin um at velja økið út er grundað á. Endamálið við verndini skal í minsta lagi rúmast innan fyri eitt ella fleiri av miðunum í § 30, men tað má ásetast meira ítøkiliga út frá eginleikum og eyðkennum við tí einstaka økinum.

Tað skal nevast, hvørjum standi ætlanin er at røkka, t.d. at økið í mestan mun skal varðveitast órørt, ella at økið skal endurreisast, so at tað í mestan mun aftur sær natúrligt út.

Endamálið fær týdning fyri, hvussu sjálv kunngerðin verður orðað, og fyri, hvussu beinleiðis skyldur eftir lógini verður tulkaðar, t.d. skyldan eftir § 33, stk. 2, til ikki at broyta sereyðkennir ella útsjóndina á landslagnum munandi. Tað fær harafturat týdning fyri metingina hjá fyrisitingini í málum um loyvir ella undantøk til virksemi í verndarøkinum (sbr. § 45, stk. 1).

Mørkini um verndarøkið og ávirkaðar ognir skulu verða nevnd í verndaravgerðini. Við ávirkaðum ognum meinast ognir, sum heilt ella fyri ein part eru innan fyri mørkini um verndarøkið.

Tá ið verndarøkir verða skipað í sjónum, kunnu verndarvirðini vera knýtt at havbotninum, vatnsúluni, vatnsorpuni ella eini samanseting av hesum. Hvørt sjálv verndin eigur at avmarkast til eitt ella fleiri av hesum trimum, veldst um eina meting við støði í tí, sum neyðugt er fyri at varða um verndarvirðini. Eftir *stk. 2, 2. pkt.*, skal verndarkunngerðin tilskila, um endamálið við verndini fevnir um havbotnin, vatnsúluna, vatnsorpuna ella eina samseting av hesum.

Á *stk. 3, 1. pkt.*, skilst, at verndarøkið skal vera landafrøðiliga avmarkað, so at tað samsvarar við verndarendamálið. Hvat ið liggur í hesum, er nærri útgreinað í *2. pkt.* Verndarvirðini, sum verndin er grundað á, leggja útgangsstøðið fyri, hvussu verndarøkið eigur at verða avmarkað. Vistfrøðiligar fyrirtreytir fyri at varðveita verndarvirðini, t.d. væta og føði til sløg í økinum, mugu vera partur av metingini, tá ið økið verður avmarkað. Slík náttúrugivin viðurskiftir eru fevnd av orðingini *vistfrøðiligar funktiónir av týdningi fyri verndarendamálið*.

Eitt annað, sum drigið verður fram sum ein tóttur, ið dentur eigur at verða lagdur á, er, hvussu væl vistskipanin tolar árin uttanífrá. Sum dømir um slík árin uttanífrá kunnu nevnast veðurlagsbroytingar og dálking. Í hesum sambandi kann støddin á verndarøkinum hava týdning fyri, hvønn virknað árinini hava á náttúruvirðini. Stór økir kunnu vera harðførari móttvegis avleiðingunum av veðurlagsbroytingum enn smá økir. Tað kann vera torført við vitanini á degnum at siga nakað við vissu um, hvussu økir eftir slíkum metingum eiga at verða avmarkað, men á altjóða stigi verður dentur serliga lagdur á hetta við atliti at avbjóðingunum, sum standast av veðurlagsbroytingum. § 31, stk. 3, gevur smidleika til at fáa til vega nýggja vitan í hesum sambandi.

Eisini onnur viðurskiftir enn tey, sum beinleiðis eru nevnd í stk. 3, hava týdning fyri avmarkingina, m.a. ognarmørk, ognarfyrivarni og vinnuáhugamál.

Ognarfyrivarni eru ikki viðkomandi, tá ið verndarøkir á sjónum uttan fyri grundlinjurnar verða avmarkað, men vinnuáhugamál kunnu hava týdning. Altjóðarættarligar skyldur hava fyrst og fremst týdning fyri spurningin, hvørjar avmarkingar ið setast kunnu fyri, hvussu økið verður brúkt, men kunnu eisini hugsast at fáa týdning fyri, hvussu økir verða avmarkað.

Hvørjar ásetingar ið ásetast kunnu fyri, hvussu økið verður brúkt, verður nágreinað í stk. 4 og 5.

*Stk. 4, 1. pkt.*, er tann almenna heimildin til at áseta reglur fyri ræðinum í verndarøkjum. Umframt at geva heimild til almennar forboðsásetingar letur 1. pkt. upp fyri møguleikanum eisini at áseta loyvis- og undantaksskipanir í kunngerðini, sbr. orðingina *áseta reglur*.

Ásetingin hongur saman við verndarendamálinum, við tað at landsstýrismaðurin kann forbjóða ella áseta reglur fyri øllum virkseimi, sum *kann virka ímóti verndarendamálinum*. Tað er sostatt verndarendamálið við tí einstøku verndarkunngerðini, sum ítøkiligger karmin fyri, hvørjar reglur ið ásetast kunnu um ræði. Hvat ið heilt ítøkiliga kann metast at vera av slíkum slag, at tað kann virka ímóti verndarendamálinum, stendur tað til landsstýrismannin at meta um. Í sambandi við hesa metingina skal meginreglan um fyrivarni havast sum grundarlag, sbr. § 9, so at nøktandi trygd fæst fyri, at verndarvirðini verða vard og verndarendamálið rokkið. Tað merkir, at valdar óvissa um, hvørjar avleiðingar eitt slag av virkseimi kann fáa fyri verndarvirðini, eigur virkseimið at forbjóðast ella koma undir meting í hvørjum føri við kravi um loyvi, og at greiða verður gjørd fyri avleiðingunum av virkseminum. Tess størri møguleikin er fyri, at virkseimið verður verndarvirðunum at skaða, tess størri er grundin í sambandi við slíka óvissu at seta avmarkingar, tá ið verndarkunngerðin verður orðað.

Meðan verndarendamálið ítøkiligger markið fyri, hvørjar reglur ið ásetast kunnu fyri ræði í sambandi við allar verndarflokkarnar, eru tað ásetingarnar fyri hvønn verndarflokkin, sum áseta tann ytra karmin um rættarvirknaðin av eini verndarkunngerð. Kunngerðarheimildin eftir stk. 4 er avmarkað til *karmin, sum geldur fyri hvønn verndarflokkin* (1. pkt.). Við *karmi* meinast í hesum sambandi mørkini, sum ásett eru í ásetingunum fyri teir ymisku verndarflokkarnar.

Ásetingarnar fyri teir einstøku verndarflokkarnar, serliga tjóðgarðar og landslagsverndarøkir, áseta bæði minstukrøv og hámarkskrøv fyri verndarásetingar. Sostatt er eitt minstastig knýtt at vernd í hvørjum máli, samstundis sum lógin tilskilar, hvat ið kann halda fram, uttan at verndin tarnar tað. Tað ber í sær, at verndarkunngerðir um tjóðgarðar í minsta lagi skulu tryggja vernd fyri *varandi ávirkan á náttúruumhvørvið ella mentanarminnir* (§ 32, stk. 2, 1. pkt.), og sum hámark er ásett, at ferðsla til gongu við fyriliti ikki kann forbjóðast (§ 32, stk. 2, 3. pkt.). Tá ið talan er um landslagsverndarøkir, skal verndin í minsta lagi forða fyri virkseimi, sum kann *broyta sereyðkennir*

ella útsjóndina á landslagnum munandi (§ 33, stk. 2, 1. pkt.), samstundis sum virksemi, sum er í gongd, kann halda fram (§ 33, stk. 2, 2. pkt.). Í náttúrufríðökjum má í minsta lagi eingin gera nakað, sum *minkar um tey í verndarendamálinum nevndu verndarvirðini* (§ 34, stk. 3, 1. pkt.), og fríðokið kann *alfriðast fyri øllum virksemi, tiltøkum og ferðslu* (§ 34, stk. 3, 2. pkt.). Lívøkisverndarøkir kunnu verjast fyri *virksemi og ferðslu, sum kann ávirka ella órógva slagið ella tess lívskor.* (§ 35).

Ásetingin verður m.a. ikki til hindurs fyri atgongd – heldur ikki motorferðslu - í sambandi við viðlíkahald av vegum, orkuverkum og vatnbyrgingum, sum skulu tryggja orkuveitingina. Ásetingin er heldur ikki til hindurs fyri neyðugari útbygging av slíkum verkløgum. Hetta geldur eisini fyri verandi orkuleiðingar. Mælt verður til at skila til hesi rættindini í verndarkunngerðini. Verndarásetingarnar áseta bara reglur fyri virksemi innan fyri mørkini um hvørt verndarøki, ikki uttanfyri, hóast slíkt virksemi ávirkar verndarvirðini.

Reglan í § 31, stk. 4, er orðað sum ein fulltrúaráseting, sbr. orðingina *kann landsstýrismaðurin ... forbjóða*. Ásetingarnar í § 32, stk. 2, 1. pkt., § 33, stk. 2, 1. pkt., og § 34, stk. 3, 1. pkt., eru hinvegin orðaðar sum beinleiðis forboð og eru tí beinleiðis bindandi móttvegis borgarunum.

Tá ið talan er um vernd í sjónum, skilst á stk. 2, at verndarkunngerðin skal tilskila, um verndarvirðini eru knýtt at havbotninum, vatnsúluni, vatnskorpuni ella eini samanseting av hesum. Rættarvirknaðurin kann kortini vera knýttur at virksemi í einum av hinum verndarflokkunum, um virksemi har kann vera verndarvirðunum at skaða. T.d. kunnu avmarkingar setast alivirksemi í vatnsúluni, um dálking frá alistøðini kann ávirka verndarvirðini á havbotninum. Verndin fevnir í tí føri bæði um havbotnin, vatnsúluna og vatnskorpuna, meðan verndarvirðini bara eru knýtt at havbotninum. Viðvíkjandi verndarøkjum í sjónum verður serliga víst til § 36.

Hugtakið *virksemi* í 1. pkt. skal skiljast breitt. Tað kann t.d. bæði fevna um vinnuvirksemi og frítíðarvirksemi, privat og almenn tiltøk, varandi virksemi og staktiltøk. At avmarkingar kunnu leggjast á ferðslu, skilst beinleiðis á ásetingini. Við *ferðslu* meinast eisini upphald, t.d. tjalding og ítróttatiltøk. Avmarkingarnar kunnu snúgvá seg um fysiskt (faktiskt) ræði á økinum, ikki lögfrøðiligt ræði (t.d. atgongd at avhenda ogn í verndarøkinum).

Við heimild í § 31, stk. 4, kunnu ásetingar ásetast fyri lokkan og jagstran av villum dýrum í og út úr verndarøkjum. Slíkar ásetingar kunnu serliga vera viðkomandi í náttúrufríðökjum og lívøkisverndarøkjum. Verður tað ítøkiliggjørt, at lokkan og jagstran av villum dýrum er forboðin, gerst tað lættari hjá eftirliti og jarðareigarum at steðga slíkum virksemi í økjum, har tað er ein trupulleiki.

Sum dømir um inntriv, sum vanliga eru forboðin í øllum sløgum av verndarøkjum, kunnu nevast gerð av bygningum, støðum og øðrum varandi og fyríbils innrættingum, vegagerð, úrtøka, ífylling ella at leggja mold- og grótrúgvur frá sær og at leggja luftkaðlar.

Eftir *stk. 4, 2. pkt.*, kann landsstýrismaðurin áseta, at sumt virksemi ikki kann fara fram, uttan at umsókn frammanundan er send fyrisitingarmyndugleikanum, og hesin síðan hevur givið loyvi.

Eftir *stk. 4, 3. pkt.*, kann landsstýrismaðurin áseta serligar reglur fyri ymsar partar av økinum, tá ið tað er í samsvari við funktiónina, sum økisparturin hevur í mun til verndarendamálið. Ásetingin vísir, at tørvur kann vera á ymsum avmarkingarstigi innan fyri eitt verndarøki, ella, at tað í einum parti av økinum kann vera tørvur á serligum reglum fyri at tryggja neyðuga vernd av verndarvirðunum. Slíkar ásetingar kunnu t.d. snúgvá seg um ferðsluavmarking í pørtum av einum

verndarøki, sum eru serliga viðkvæmir, ella at beina ferðslu í økispartar, sum tola meira ferðslu, uttan at tað er lendinum at skaða.

*Stk. 5* nágreinar, at verndarkunngerðin ikki skal vera til hindurs fyri burðardyggum brúki, sum styðjar upp undir verndarendamálið í einum øki. Ásetingin leggur dent á tann gagnliga týðningin av brúki, sum ber í sær virkna varðveitslu av verndarvirðum. Hetta er eitt týðandi evni í sáttmálanum um lívfrøðiligt margfeldi (sbr. m.a. art. 8 (j)) og eigur tí at síggjast aftur í lógini. Hvat brúk ið myndugleikarnir meta at hava henda virknaðin, eigur at síggjast í kunngerðini. Tað skilst longu á stk. 4, at brúk, sum hvørki gagnar ella virkar ímóti verndarendamálinum, kann loyvast. Tað er sjálvt brúkið, sum styðjar upp undir verndarvirðini, sum avmarkingar ikki skulu leggjast á. Í kunngerðini kunnu kortini reglur ásetast fyri øðrum viðurskiftum, sum eru knýtt at brúkinum, t.d. tekniskum inntrivum o.s.fr., so at sleppast kann undan, at verndarvirðini verða fyri skaða.

### Til § 32.

Tann fyrra treytin fyri at skipa ein tjóðgarð er eftir *stk. 1*, at økið, sum vart verður, er eitt størri øki. Hugtakið *størri* er brúkt fyri at tilskila, at endamálið eigur at vera at verja størri, samanhangi vistskipanir.

Tann seinna treytin er, at økið er at skilja sum náttúruøki. Talan kann bæði vera um økir á landi og eina samanseting av landi og sjógv. Verndarøkir á sjónum burturav kunnu bara skipast eftir § 36. Tað er ikki eitt krav fyri at lúka treytina um at vera *náttúruøki*, at økið hevur verið fullkomiliga órørt av fólki. Slík økir finnast nóg illa í Føroyum, her fólk í størri ella minn mun hava hava lagt slóð eftir seg í stórum pørtum av náttúruni. Kravið útihsir tí ikki allari mannaávirkan, men setur mark mótvegis virknari virking av náttúruni, t.d. landbúnaðarlandslagi. At økið hevur verið brúkt til víðtøkið uttargarðsbrúk sum beiti, veiðu og fiskiskap, er ikki til hindurs fyri, at økið í høvuðsheitum er at rokna sum náttúruøki. Kravið um, at talan skal vera um náttúruøki, útihsir heldur ikki, at mentanarminnir kunnu vera í økinum, sbr. stk. 2, 1. pkt.

Ikki eitt og hvørt náttúruøki kann verjast sum tjóðgarður. Økið skal í fyrra lagi bera í sær serstakar ella umboðandi vistskipanir. Við *serstøkum* meinast, at økið hevur eyðkennir, sum skilja tað frá øðrum økjum. T.d. kann økið bera í sær fyríkomingar av sjáldsomum ella hóttum sløgum, sum ikki finnast aðrastaðni, ella serstakt ella serliga vakurt landslag. Tó kunnu økir eisini verjast, hóast tey ikki eru serstök, men hinvegin umboðandi fyri eitt ávíst slag av náttúru. Kravið um, at økið ber í sær serstakar ella umboðandi vistskipanir ella landsløg, ber eisini í sær, at økið eigur at bera í sær verndarvirðir, sum hava tjóðartýðning ella altjóða týðning, sbr. heitið *tjóðgarður*, hóast hetta ikki er ein neyðug treyt eftir lógini.

Ein tjóðgarður kann bera í sær eina ella fleiri vistskipanir ella landsløg. Tá ið mörkini verða sett, eigur tað, sum er ein nárligur partur av vistskipanini ella gevur sítt íkast við týðandi vistfrøðiligum funktiónum (sbr. § 31, stk. 3, 1. pkt.), at havast í huga.

Aftur at tí skal økið ikki hava verið fyri tyngri náttúruinnavtrivum. Hvat ið er at rokna sum tyngri náttúruinnavtriv, veldst um eina meting. T.d. er heimild til at skipa tjóðgarð, hóast ein traðarvegur liggur í økinum. Tað avgerandi er, um økið í síni heild er at skilja sum í høvuðsheitum órørt av tyngri tekniskum inntrivum.

Tjóðgarðar kunnu eftir § 32, stk. 1, skipast bæði á privatari og almennari jørð.

Ásetingin nevnir ikki serlig mið fyri tjóðgarðsvernd. Verndartreytirnar bera tó í sær, at verndarmið fyri tjóðgarðar vanligu eru fevnd av nr. 1, 2 og 4 í § 30, stk. 1. Verndarøkir, sum eru serstök ella umboðandi, gera sítt til at varðveita *fjølbroytisbreiddina av náttúrusløgum og landsløgum* (nr. 1).

Og treytingin um *størri náttúruøkir, sum bera í sær ... vistskipanir ella landsløg, sum ikki hava verið fyri tyngri náttúruinntrivum*, ger, at økini kunnu gera sítt til at varðveita *sløg og ilegumargfeldi* (nr. 2) ella *størri heilar, t.e. intaktar, vistskipanir* (nr. 4). Atlitid at upplivingarvirðinum, sbr. *vera atkomandi til einfalt útlív* (nr. 4), skilst á rættarvirknadnum í stk. 2.

Eisini hini endamálini í § 30, stk. 1, kunnu vera viðkomandi. Orsakað av stoddini kunnu tjóðgarðar t.d. gera sítt til at varðveita vistfrøðiligar og landslagsligar samanhangir (nr. 7). Teir kunnu eisini gera sítt til at varðveita sjáldsom og hótt sløg og hótta náttúru (nr. 3) og náttúrusøgulig virðir (nr. 5) umframt at virka sum tilvísingarøkir (nr. 8).

*Stk. 2* setur tann ytra karmin um rættarvirknadn av at skipa tjóðgarðar. Verndarásetingarnar, sum ásettar verða í verndarkunngerðini, sbr. § 31, skulu rúmast innan fyri karmin á stk. 2. Rættarvirknadurin av lógarásetingini er eisini beinleiðis bindandi fyri borgararnar.

Útgangsstøðið eftir *1. pkt.* er, at eingin varandi ávirkan skal fara fram. Ávirkan, sum ikki er varandi, nýtist hinvegin ikki at vera forboðin. Ásetingin skal heldur ikki skiljast sum heilt óvilkiligt. Fólk hava ferðast í føroyskari náttúru í øldir og lagt slóð eftir seg, sbr. eisini, at mentanarminnir kunnu vera partur av verndarvirðunum í einum tjóðgarði. Í verki ber hetta í sær, at varandi virksemin er forboðið í tjóðgørðum, tá ið ávís sløg av heysting, varsom tilbúgving til ferðavinnu og í summum førum slóttur og seyðahald eru undantikin. Við varsamari tilbúgving til ferðavinnu meinast smærri tiltøk sum t.d. at gera farleiðir sjónligar og møguliga at broyta brúk av verandi bygningum. Tað skal framvegis vera forboðið at reisa nýggjar bygningar og brúka motorferðslu sum t.d. túrakoyring til hetta endamálið. Ferðavinnustøðir skulu ikki vera inni í tjóðgørðum.

Í stk. 2, *2. pkt.*, er ásett, at *kunngerðin skal verja ... fyri*. Tað ber í sær, at kunngerðin skal útgreina verndina nærri í mun til ymisk sløg av virksemin. Verndin fyri útbygging, verkløgum og dálking hevur við sær forboð fyri m.a. at gera bygningar, støðir og aðrar varandi ella fyríbils innrættingar, vegagerð, at leggja luft- og jarðkaðlar, grevstri, ífylling, at sleppa sær av við mold- og grótrúgvur, at velta upp úr nýggjum, at slætta heygjut lendi, námsvinnu, inntrivum í áir og vøtn og øðrum ídnaðarvirksemin, eisini tøku av steinevnatilfeingi og leitan eftir og útvinning av olju.

Við *øðrum virksemin* eftir stk. 2 meinast t.d. veiða og fiskiskapur. Hvørt tøka av lívfrøðiligum tilfari skal vera forboðin, ella loyvi skal gevast til veiðu og fiskiskap, má støða takast til í verndarásetingunum fyri tann einstaka tjóðgarðin við støði í verndarendamálinum.

Ein tjóðgarður, sum eisini fevnir um sjógv, kann fevna um havbotnin, vatnsúluna, vatnskorpuna ella eina samanseting av hesum. Verndarøkir, sum burturav fevna um sjógv, mugu skipast við heimild í § 36. Fevnir verndin um vatnsúluna, má støða takast til í verndarkunngerðini, um ávís sløg av fiskiskapi ella útgerðarbrúki eiga at forbjóðast, av tí at tey kunnu ávirka verndarvirðini og verndarendamálið. Eru verndarvirðini bara knýtt at havbotninum, kann fiskiskapur í vatnsúluni vanliga loyvast, um slíkur fiskiskapur ikki ávirkar lívstreytirnar á botni. Vernd, sum bara ásetur reglur fyri fiskiskapi á sjónum, er fevnd av sjófeingislógini.

Eftir stk. 2, *2. pkt.*, skal verndarkunngerðin *tryggja møguleikan at uppliva náttúruna í frið og náðum*. Hetta hongur saman við, at upplivingarvirðið ofta er eitt týðandi verndarvirði í tjóðgørðum. Upplivingarvirðið fevnir ikki bara um sjónárin, men eisini um at uppliva kvirru, anga og ljóð í náttúruni. Ásetingin ber m.a. í sær, at forboð kann setast fyri virksemin, sum hevur larm við sær, t.d. motorferðslu, í tann mun tað kann minka um upplivingarvirðið. Motorferðslan skal skipast strangliga í tjóðgørðum.



Eftir stk. 2, 3. *pkt.*, er verndin eftir § 32 ikki til hindurs fyri ferðslu til gongu við fyriliti. Tað ber í sær, at slík ferðsla eftir hesi lógini kann fara fram í verndarøkjum uttangaðs, um hon fer fram við fyriliti og hóskaði varsemi. At ferðsla til gongu í útgangsstøðinum er loyvd í tjóðgørðum, hongur saman við, at upplivingarvirðið er ein týðandi grund til at skipa tjóðgarðar.

Eftir stk. 2, 4. *pkt.*, er heimild til at avmarka ella seta forboð fyri ferðslu til gongu, men bara, um tað krevst fyri at varðveita verndarvirðini í økinum. Slíkar reglur kunnu t.d. vera viðkomandi, har ið stórir bólkar í ferðavinnu- ella øðrum samanhangi valda ella væntast at valda óhepnan slitskaða ella órógv. Ásetast kann tí í verndarkunngerðini, at skipað ferðsla krevur loyvi. Soleiðis fæst trygd fyri, at fyrisitingarmyndugleikin fær samrøðu í lag við tey, sum fáast við skipað virksemin. Hetta kann tryggja, at ferðslan ikki verður verndarvirðunum at skaða. Tað avgerandi, tá ið slík mál verða viðgjørð, er virknaðurin, sum ferðslan hevur á verndarvirðini, og ikki, um hon er vinnulig. Ein annar viðkomandi møguleiki, tá ið ferðsla til gongu skal avmarkast ella forbjóðast, kann vera við øðrum tiltøkum at beina ferðsluna í ávísar partar av vernarøkinum. Ásetingin heimilar hetta.

Orsakað av vandanum fyri lendissliti og órógv av dýralívinum er tørvur á at kunna áseta reglur fyri øðrum sløgum av ferðslu enn ferðslu til gongu. Reglur kunnu ásetast fyri øllum virksemin, sum ikki er at rokna sum ferðsla til gongu, sbr. *øðrum virksemin*, um tað krevst til at røkka verndarendamálinum. Sum dømir kunnu nevast ferðsla á súkklu ella rossabaki. Reglur kunnu eisini ásetast fyri ferðslu, sum fer fram við ikki-motorbúnari, tekniskari útgerð, t.d. flogskíggja, um slík ferðsla kann vera í ósamsvari við verndarendamálið. Tað eru avleiðingar, sum virksemin hevur fyri verndarvirðini, sum metast skal ítøkiligum um í hesum samanhangi, og ikki, um virksemin er í samsvari við siðbundið útlív.

Eftir *stk. 3, 1. pkt.*, skal uppkast til umsitingarætlan leggjast fram samstundis við verndaravgerðina. Hetta skal gera sítt til, at umsiting og neyðug tiltøk verða sett í verk í nóg góðari tíð og á skipaðan hátt, umframt at jarðareigarar og rættindahavarar í góðari tíð fáa eina fatan av, hvat ið er í væntu. Kravið um, at uppkast til umsitingarætlan skal leggjast fram samstundis við verndaravgerðina, skal ikki skiljast sum óvikiligt. Er tað hvørki neyðugt ella hóskaði at gera slíka ætlan, skal hon ikki gerast. Tað er heldur ikki eitt óvikiligt krav, at uppkast til umsitingarætlan verður lagt fram samstundis við verndaravgerðina, um støðan krevur, at verndaravgerðin verður tikin skundisliga. Eftir 2. *pkt.* skal ein røktarætlan, um ein slík verður gjørð fyri økið, vera partur av umsitingarætlanini.

Mælt verður til at endurskoða umsitingarætlanina uml. 5. til 10. hvørt ár.

Jarðareigarar, rættindahavarar og kommunur, sum verða ávirkað, skulu fáa høvi at taka lut í arbeiðinum við umsitingarætlanum, sbr. § 38, stk. 1, 1. *pkt.*

### Til § 33.

Treytin fyri at skipa eitt landslagsverndarøki er í fyrra lagi, at talan er um náttúru- ella røktarlandslag, sbr. *stk. 1, 1. pkt.* Við *landslagi* meinast í hesum sambandi heildin av landslagsskøpum, gróðrarsløgum í sínámillum samanspæli, vatnfyríkingum, garðløgum, veitum, gøtum o.ø.

Landslagsverndarøkir kunnu eisini fevna um sjógv, men heimild er ikki í § 33 fyri at skipa landslagsverndarøkir á sjónum burturav.

Mótsett tjóðgarðsvernd er landslagsvernd ikki avmarkað til náttúruleisløg. Sum nevnt í viðmerkingunum til § 32 finnast fá økir í Føroyum, sum eru heilt órørd av fólki, og tað eru glíðandi yvirgongdir millum náttúruleisløg og røktarlandslag. Við røktarlandslagi meinast í hesum

sambandi gjarna gamalt landbúnaðarlandslag, t.d. slóttubour og byrgir, men ásetingin er ekki avmarkað til hetta. Bygningar og aðrar fysiskar stöðir sum t.d. torvhús eru partur av røktarlandslagnum. Eitt mark má setast mótvegis økjum við tættari búseting og økjum, sum annars í stóran mun eru merkt av stórum tekniskum inntrivum sum t.d. vegum og øðrum undirstøðukervi ella størri verkløgum. Tað er tó ikki eitt krav eftir § 33, at økið í høvuðsheitum er frítt fyri teknisk inntriv, eins og tá ið talan er um tjóðgarðar.

Heimildin eftir náttúrumargfeldislógini at verja økir sum landslagsverndarøki er sostatt avmarkað til eitt smálri úrval av *landsløgum* enn eftir tí evropeiska landslagssáttmálanum, sum í art. 2 greitt ásetur, at eisini býarøkir eru fevnd av ásetingunum í sáttmálanum.

Í seinna lagi skal økið lúka hjátreytir um, at landslagið hevur vistfrøðiligt, mentanarligt ella upplivingarligt virði ella er samleikaskapandi. Við vistfrøðiligum virði meinast t.d., at landslagið lýkur týðandi vistfrøðiligar funktiónir fyri ávís sløg ella ber í sær umboðandi náttúrusløg.

Mentanarligt virði fevnir bæði um mentanarsøgulig virðir og nútíðarbrúk sum grundarlag fyri mentanarmeningini. Mentanarsøgulig virðir kunnu t.d. vera knýtt at siðbundnum brúkháttum í økinum, sum vísa seg í fysiskum fyrikomingum sum gamlari bygging, grótgørðum o.s.fr. Í slíkum førum kann økið samstundis sigast at hava mentanarligt virði. Í hugtakinum *mentanarligt* liggur eisini nútíðarbrúk, sum er virðisskapandi í mun til mentanarmeningina í nærsamfelagnum. Slíkt brúkt kann samstundis gera sítt til, at náttúruvirðir verða varðveitt. Eisini siðsøgulig virðir, sum eru knýtt at serstökum stöðum í landslagnum, eru fevnd av hugtakinum *mentanarligt virði*.

Yvirgongdin millum *mentanarligt virði*, tá ið ræður um nútíðarbrúk, og tað, sum er samleikaskapandi, er ikki eyðsýnd. M.a. tann evropeiski landslagssáttmálin leggur stóran dent á tað siðstnevnda landslagsvirðið. Sambært landslagssáttmálanum art. 5 (a) skulu sáttmálapartanir viðurkenna landsløg sum ein týðandi tátt í umhvørvinum hjá fólki, sum umboðar margfeldið í tess felags náttúru- og mentanararvi og eitt grundarlag undir tess samleika.

Landsløg kunnu geva sítt íkast til staðbundnan samleika ella tjóðarsamleika, og talan kann vera um landsløg, har fólk búgva og hava sítt lívsgrundarlag, ella landsløg við øðrum sløgum av samleika og tilknýti.

Tað upplivingarliga virðið hongur fyrst og fremst saman við útlívi. Eisini í hesum sambandi eru tó glíðandi yvirgongdir mótvegis tí, sum er samleikaskapandi ella vekur kensluna av at hoyra til. Í stk. 1, 2. *pkt.*, verður staðfest, at mentanarminnir, sum gera sítt til at geva landslagnum tess sermerkir, verða tald upp í landslagið.

Serstøk mið eru ikki lógarfest fyri landslagsverndarøkir, tíansheldur hinar verndarflokkarnar. Tí skulu miðini verða fevnd av § 30. Serliga viðkomandi fyri landslagsverndarøkir eru miðini í § 30, stk. 1, nr. 1, 6 og 7.

*Stk. 2* setur tann ytra karmin um rættarvirknaðin av at skipa landslagsverndarøkir. Verndarásetingarnar, sum ásettar verða í verndarkunngerðini, sbr. § 31, skulu rúmast innan fyri karmin á stk. 2. Rættarvirknaðurin av lógarásetingini er eisini beinleiðis bindandi mótvegis borgarunum.

Útgangsstøðið eftir *1. pkt.* er, at munandi ávirkan er forboðin, meðan verndin vanligi ikki er til hindurs fyri smávegis inntrivum. Hvat ið mett verður at vera *munandi*, kann vera skiftandi og má siggjast í samanhangi við tað ítøkiliga verndarendamálið. Kravið um munandi ávirkan má eisini siggjast í mun til, hvussu umfangandi virkseimið er, hvat slag av virkseimi talan er um, og hvar tað

fer fram, mettt upp ímóti sermerkjum og dáminum í landslagnum. Talan kann vera um virksemi, sum annaðhvørt einsamalt ella saman við øðrum virksemi kann broyta verndarvirðini munandi.

Kravið um munandi ávirkan ber vanliga í sær forboð fyri at reisa bygningar, støðir og aðrar varandi ella fyríbils innrættingar, at gera vegir, at leggja luft- og jarðkaðlar, grevstri, ífylling, at leggja mold- og grótrúgvur frá sær, nevningarverdari nývelting, nýgróðurseting, at slætta heggjut lendi, námsvinnu og broytingum av týðningi í vatnrenslis ella vatnstøðu.

Í teimum førum har tað innan fyri eitt landslagsverndarøki longu eru bygningar, vegir, brýr, garðar, orkuleiðingar, landbúnaðarøkir o.a., er verndin ikki til hindurs fyri rakstri og viðlíkahaldi, men verndarásetingarnar kunnu seta krøv til háttin og annað virksemi í tí sambandi (t.d. um flutning).

Orðið *sermerkja* sipar í hesum sambandi serliga til sjónárin, meðan orðið *dámur* í hesum sambandi serliga sipar til náttúru- og mentanarvirðir, og um landslagið ber dám av at vera t.d. strandarlandslag, havbotnur o.s.fr.

Eftir stk. 2, 2. pkt., kann virksemi, sum er í gongd, t.d. landbúnaður og fiskiskapur, halda fram og mennast innan fyri karmin á 1. pkt. Í tí liggur, at virksemið ikki skal virka ímóti verndarendamálinum.

Nýtt virksemi kann eftir 3. pkt. loyvast, um tað verður lagað eftir landslagnum og á tann hátt ikki er í ósamsvari við verndarendamálið og ikki broytir verndarvirðini munandi.

4. pkt. lógarfestir eina skyldu fyri myndugleikan at leggja dent á heildarávirkanina frá virksemi í økinum. Hetta geldur eisini eftir § 10, men er serliga viðkomandi fyri landslagsverndarøkir, har ið vanliga nakað av mannavirksemi er, og har ið tað er eitt aðalmál varðveita sermerkir og dámin í landslagnum.

Kunngerðin kann nágreina, hvat ið mettt verður at *broyta sermerkir ella dámin í landslagnum munandi*. Hóast ásetingin er ein *kann-regla*, skal hon síggjast sum eitt greitt signal um at gera greiðu fyri í tí einstøku kunngerðini, hvørji sløg av virksemi eru forboðin, hvat ið loyvi kann fáast til eftir umsókn, og hvat ið kann úttast, uttan at verndin er til hindurs fyri tí. Talan kann vera um virksemi, sum annaðhvørt einsamalt ella saman við øðrum virksemi kann broyta verndarvirðini munandi. Ferðsla til gongu við fyriliti kann tó ikki eftir náttúrumargfeldislógini avmarkast í einum landslagsverndarøki.

Verða landslagsverndarøkir skipað, har ið mannabruk er ein týðandi fyrirtreyt fyri at tryggja verndarendamálið, skal í seinasta lagi samstundis við verndaravgerðina leggjast fram uppkast til ætlan fyri røkt av økinum, sbr. stk. 3, 1. pkt. Leggjast skal fram ein ætlan fyri, hvussu fyrisitingarmyndugleikin hugsar at fremja røktina, sum krevst til at røkka verndarendamálinum í teimum nevndu førunum. Tann endaliga ætlanin verður fastsett av fyrisitingarmyndugleikanum, eftir at verndarkunngerðin er lýst. At ætlanin er endaliga fastsett, er tó eingin fyrirtreyt fyri at kunna fremja røkt í samsvari við § 44.

At tryggja, at ávís sløg av brúki halda fram, er ofta treytað av, at jarðareigarin ella rættindahavarin gevur loyvi, møguliga ognartøku, sbr. allýsingina av *røkt* í § 44 og avmarkingina í § 44, stk. 2, 2. pkt., fyri, hvat ið fremjast kann eftir lógargreinin. Í § 33, stk. 3, er tað tí nágreinað, at røktarætlanin kann fevna um privatrættarlaga avtalu um bruk av økjum, stakfyrirbrigdir og rakstrarhættir fyri at tryggja verndarendamálið. Eisini í teimum førum, har loyvi ikki krevst frá jarðareigarinum til at fremja røkt, skal miðast eftir at fáa avtalu í lag við jarðareigarin, sbr. § 44, stk. 1, 2. pkt.

Eftir stk. 3, 3. *pkt.*, kunnu í avtaluni ásetast ásetingar um fíggarliga samsýning til privat, sum geva sítt íkast til røkt av økinum. Ásetingin er í roynd og veru óneyðug, men er tikin við fyri at draga fram, at hetta kann vera ein viðkomandi loysn. Slík samsýning eigur at síggjast í samanhangi við samsýning eftir § 47, stk. 2.

Í teimum økjum, har ið tað er viðkomandi, skal eisini heildarfevnd umsitingarætlan gerast, sbr. *stk. 4*. Í hesum forunum verður røktarætlanin ein partur av umsitingarætlanini. Tað verður fyrst og fremst viðkomandi at gera umsitingarætlanir fyri stór landslagsverndarøkir, har ið tað eru fleiri brúkarááhugamál. Umsitingarætlanin eigur at gerast samstundis við røktarætlanina. Mælt verður til at endurskoða umsitingarætlanir uml. 5. til 10. hvørt ár.

Uppkast til umsitingarætlan skal leggjast fram samstundis við verndaravgerðina. Slík framløga ger sítt til, at umsiting og neyðug tiltøk verða sett í verk í nóg góðari tíð og á skipaðan hátt, umframt at jarðareigarar og rættindahavarar í góðari tíð fáa eina fatan av, hvat ið er í væntu.

Kravið um, at uppkast til umsitingarætlan *skal* leggjast fram samstundis við verndaravgerðina, skal ikki skiljast sum óvikiligt. Er tað hvørki neyðugt ella hóskandi at gera slíka ætlan, skal hon ikki gerast. Tað er heldur ikki eitt krav, at uppkast til umsitingarætlan verður lagt fram samstundis við verndaravgerðina, um støðan krevur, at verndaravgerðin verður tikin skundisliga.

Eftir 2. *pkt.* skal røktarætlanin vera partur av umsitingarætlanini.

Jarðareigarar, rættindahavarar og kommunur, sum verða ávirkað, skulu fáa høvi at taka lut í arbeiðinum við umsitingarætlanum, sbr. § 38, stk. 1, 1. *pkt.*

#### **Til § 34.**

Náttúrufriðøkir kunnu eins og tjóðgarðar skipast bæði á landi og í eini samanseting av landi og sjógvi. Eitt náttúrufriðøki, sum eisini fevnir um sjógv, kann fevna um havbotnin, vatnsúluna ella vatnskorpu ella eina samanseting av hesum. Verndarøkir í ella á sjónum burturav verða skipað eftir § 36.

*Stk. 1* nevnr nakrar móguleikar sum treytir fyri at skipa eitt náttúrufriðøki. Tað er nóg mikið, at ein av móguleikunum er lokin, men økið kann bera í sær dygdir, sum lúka fleiri av treytunum samstundis.

Hótt, sjáldsom ella viðkvom náttúra kann vera sløg (*species*) ella stovnar, sum eru hótt, sjáldsom ella viðkvom, ella náttúrusløg, gróðrarsløg ella landslagssløg, sum eru í slíkum standi. Tá ið talan er um sløg (*species*), fevna *hótt, sjáldsom ella viðkvom* um IUCN-flokkarnar CR (Critically Endangered), EN (Endangered) og VU (Vulnerable). IUCN-flokkarnir NT (Near Threatened), DD (Data Deficient) og LC (Least Concern) eru vanliga ikki at rokna sum *hóttir, sjáldsamir ella viðkvæmir*, men kunnu koma undir onkrar av hinum treytunum í stk. 1, t.d. *nr. 3*. Tær náttúrafakligu treytirnar fyri, hvat ið er at rokna sum hótt, sjáldsamt ella viðkvæmt, mennast við tíðini, og tulingin av hesum hugtøkunum í § 34 má tí lagast eftir tí fakligu gongdini á økinum. Hóast IUCN-flokkarnir eru hent metingarstöði, er formlig IUCN-flokkning ikki ein fyritleyt fyri at kunna meta sløg at vera hótt, sjáldsom ella viðkvom.

Eitt náttúruslag ella eitt gróðrarslag kann sigast at vera sjáldsamt eftir nr. 1, tá ið fyrikomingin er avmarkað, annaðhvørt frá náttúrunnar hond, ella av tí at hon hevur verið fyri afturstigi av mannaávu, uttan at talan nýtist at vera um beinleiðis vanda fyri, at hon hvørur.

Stk. 1, nr. 2, staðfestir, at eitt øki kann verjast, tá ið tað umboðar eitt ávíst slag av náttúru. Við *ávísingum* meinast í hesum sambandi, at tað hevur ávís eyðkennir, t.d. at tað er ein fyríkomíng av baraldi ella ein jarðfrøðilig fyríkomíng úr kvarterøld. Treytín er í samsvari við miðíð í § 30, nr. 1. Økir, sum á annan hátt hava serligan týdning fyrí lívfrøðilig margfeldi (stk. 1, nr.3), kunnu t.d. vera økir við sløgum, sum krevja fyrílit, týdningarmíkíl búøkir fyrí vanligu fyríkomandi sløg, økir við yvirhøvu ríkum plantu- ella dýralívi, økir, sum í langa tíð hava havt støðug vístfrøðilig víðurskiftir, ella økir við týdningarmíklum landslagsvístfrøðiligum funktíónum.

Eisíní jarðfrøðiligar fyríkomíngar kunnu eftir nr. 4 verjast sum náttúrufríðøkir. Nr. 2 fevnir um allar umboðandi náttúrufríkomíngar, eisíní tær jarðfrøðiligu, meðan nr. 4 er ætlað at lofta fyríkomíngum, sum eru serstakar, t.e. fyríkomíngum, sum við sínum serdrøgum líkjast burturúr. Jarðfrøðiligar fyríkomíngar eru eisíní fevndar av nr. 1 og 5.

Tann síðsta treytín fyrí fríðøkisvernd, sum er í at velja, er, at økið hevur serstakt náttúruvísindalígt vírði (nr. 5). Treytín kann fyrí ein part falla saman við hinum treytunum í ásetíngíní. Munurín er, at tað vísindalíga vírðið ella granskingarvírðið verður serlíga drígíð fram í nr. 5. Eitt víðkomandi dømi er vernd av tilvísíngarøkjum, sbr. eisíní verndarmiðíð í § 30, stk. 1, nr. 8.

Treytírnar í stk. 1 eru av náttúrufríklíngum slag. Tað ber í sær, at eitt øki íkkí kann verjast sum náttúrufríðøki, um verndarvírðíní bara eru knýtt at týdningí, sum økið hevur við atlíti at røkt, samleíkaskapan ella upplívíng.

Treytírnar í stk. 1, nr. 1 til 5, eru fyrst og fremst knýttar at funktíóíní, sum økið hevur fyrí tað lívfrøðilíga margfeldíð. Hetta ber í sær, at eisíní økir, sum fyrí hava veríð fyrí íntrívum, kunnu verjast sum fríðøkir, um tann víðkomandi funktíóíní framvegís er til staðar ella kann endurreísast, sbr. stk. 2. Endurreísíngíní kann fara fram, við at náttúran sleppur at mennast frítt eftir verndína og megnar at “bøta aftur” íntrív, sum gjørd eru, sbr. orðíngína við *fríari menníng*. Talan kann t.d. vera um økir, har íð gróður er slítín eftir nógvu ferðslu, men tekur seg upp aftur, tá íð ferðslan hæsar av ella heldur uppat. Ofta kann tó vera tørvur á vírknum endurreísíngartíltøkum (sbr. stk. 3, 1. pkt.), t.d. upprúddíng í vatnfyríkomíngum ella burturtøku av vegum og øðrum teknískum íntrívum. Talan kann eisíní verða um at skapa heilt nýggj lívøkir, t.d. eína nýggja tjørn.

Orðíngarnar í stk. 1, nr. 1 til 5, bera í sær, at eisíní røktartreytað lívfrøðilígt margfeldí kann geva grundarlág fyrí fríðøkisvernd.

Stk. 3, 1. pkt., setur tann ytra karmin um rættarvírknaðín av at skipa náttúrufríðøkir. Verndarásetíngarnar, sum ásettar verða í verndarkunngerðíní, sbr. § 31, skulu kunna rúmast ínnan fyrí karmin á stk. 3. Ásetíngíní er eisíní beínleíðís bindandi í mun til borgaran.

Eftir 2. pkt. kann eitt náttúrufríðøki alfíriðast, soleíðís at verndíní fevnir um allar partar av náttúruumhvørvínú í fríðøkinum og geldur fyrí alt vírksemi. Av hesum skílst eisíní, at náttúrufríðøkir eru eitt strangt verndarslag. Alfíriðíng fevnir eftir orðaljóðínú um alt vírksemi, m.a. at byggja bygningar, verkløg og aðrar varandi ella fyríbílís ínrrættingar, vegagerð, ferðslu, veíðu og heystíng, at leggja luft- og jarðkaðlar, grevstur, at fylla í og leggja frá sær mold- og grótrúgvur, at velta upp úr nýggjum, at gróðurseta av nýggjum, at slætta heyggiut lendí, námsvínú, alívírksemi, íntrív í áír og vøtn og annað vírksemi, eisíní tøku av míneraltilfeíngí og oljuleítíng og -útvínníng. Tað at økið, sum vart verður, hevur veríð fyrí íntrívum, sum í útgangsstøðínú eru óýnskt í einum náttúrufríðøki, merkír íkkí, at íntrív av sama slag kunnu gerast, eftir at økið er skipað sum náttúrufríðøki. Tørvur kann vera á strangarí vernd í økjum, har íð íntrív fyrí eru gjørd.

Tað er ekki alltið törvur á so viðfevndari friðing. Sumt virkseml kann vanligal halda fram í náttúrufríðökjum, t.d. berjahenting, veiða og fisking í fríðökjum, har ið plantulívið er hövuðsverndarendamálið, og viðlíkahald av bygningum og verklögum. Atgongdin at gera undantök frá eini alfriðing er avmarkað. Sí nærri um hetta í viðmerkingunum til § 45.

Ásetingin sigur ekki, at talan aloftast skal vera alfriðing. Náttúrufríðökir verða ofta skipað fyrri at verja serstök virðir og funktiúnir, og avmarkingarstigið skal lagast eftir tí ítökiliga verndarendamálinum, sbr. eisini § 31, stk. 4. T.d. er vanligal einki til hindurs fyrri at loyva haruveiðu í einum fríðöki, har ið endamálið er at verja plantulívið. Aftur at tí er latið upp fyrri, at røktartreytað margfeldi kann verjast sum fríðöki, og hetta er treytað av røktartiltökum. Í endurreisingarfríðökjum (sbr. § 34, stk. 4) kann törvur eisini vera á virknum, stundum viðfevndum, tiltökum.

Stk. 3, 3. pkt., ger greitt, at verndarásetingarnar fyrri náttúrufríðökir eisini kunnu fevna um ásetingar um vernd av mentanarminnum í fríðökinum. Ásetingin er neyðug fyrri at gera greitt, at mentanarminnir kunnu verjast javnt við onnur virðir, sum verjast kunnu eftir fríðökisásetingini, av tí at atlit at mentanarminnum ekki eru nevnd millum treytirnar fyrri fríðökisvernd í stk. 1.

Verður eitt náttúrufríðöki skipað, sum krevur virkin endurreisingartiltök, ella har ið brúk er ein fyrirtreyt fyrri at røkja verndarendamálið, skal samstundis við verndarkunngerðina uppkast til røktarætlan vera tøkt, sbr. stk. 4, 1. pkt. Sostatt krevst ekki, at uppkast til fullfíggaða umsitingarætlan er tøkt, men til eina ætlan fyrri, hvussu fyrisitingarmyndugleikin í verki ætlar at fremja røktina, sum krevst til at røkka verndarendamálinum. Endaliga ætlan fyrri røkt kann fyrisitingarmyndugleikin gera, eftir at verndin við kunngerð er sett í verk. At ætlanin er endaliga ásett, er tó eingin treyt fyrri at kunna útinna røkt í samsvari við § 44.

Á § 44 skilst, at summi røktartiltök ekki kunnu fremjast eftir tí greinini, sbr. § 44, stk. 2, 2. pkt. Talan er um tiltök, sum ofta kunnu vera viðkomandi í endurreisingarfríðökjum. Er törvur á slíkum tiltökum, má myndugleikin fáa til vega eitt heimildargrundarlag annaðhvørt við privatrættarligari avtalu ella við ognartøku til røktarendamál.

Viðvíkjandi stk. 4, 2. og 3. pkt., verður víst til viðmerkingarnar til samsvarandi áseting í § 33, stk. 3, 2. og 3. pkt.

Eins og tá ið talan er um hinar verndarflokkarnar, verða ekki skotin upp serlig lógarfest mið fyrri náttúrufríðökir. Treytirnar fyrri vernd eru av náttúrufríðökum slag, og millum miðini í § 30, stk. 1, eru tað serliga miðini í nr. 1, 2, 3, 5, 7 og 8, sum eru viðkomandi. Miðði í § 30, stk. 1, nr. 6, kann vera viðkomandi, tá ið ræður um at varðveita røktartreytað margfeldi. Fyrirtreytin er, at ein ella fleiri av treytunum í § 34, stk. 1, eru loknar.

Innan fyrri eitt netverk, sbr. § 30, stk. 1, nr. 7, kunnu náttúrufríðökini ofta vera ein ryggur av lutfalsliga smáum økjum, sum hava serligan týdning fyrri tað lívfrøðiliga margfeldið. Fríðökini kunnu tó eisini skipast fyrri at tryggja hent sambindingarlið millum verndarøkir, t.d. geilir ella vistfrøðiligar lopfjalir (økir, sum kunnu vera støðir til spjaðing av einum slag), og á tann hátt geva sítt íkast til netverkið.

### Til § 35.

Treytin fyrri lívøkisvernd er, at eitt øki hevur ella kann fáa serstakan týdning sum vistfrøðiligt funktiónsøki hjá nærri ásettum slögum (*species*), sbr. 1. pkt. Økir við eini vistfrøðiligari funktiún eru t.d. økir, har ið fuglur søkir sær føði, híðøkir, hamskiftisøkir, náttarhvíldarøkir, spæli- ella makingarøkir, flytingarleiðir, yngliøkir og búøkir, sbr. eisini § 3, nr. 17. Eitt øki kann hava eina ella fleiri vistfrøðiligar funktiúnir fyrri tað sama slagið. At økið skal hava ella kunna fáa *serstakan*

*týdning* sum vistfrøðiligt funktiónsøki, ber ikki í sær, at eitt og hvørt vistfrøðiligt funktiónsøki skal kunna geva grundarlag fyri lívøkisvernd. Økið skal hava ella kunna fáa eginleikar, sum gera, at tað er týdningarmikið fyri gongdina hjá slagnum í mun til miðið í § 5.

Tann vistfrøðiliga funktiónin má snúgva seg um eitt ella fleiri nærri tilskilað sløg. Tað merkir, at tað skal vera kent, hvat slag ella hvørji sløg ið økið skal gera sítt til at varðveita. Snýr verndin seg um ókend sløg ella plantu- ella dýrasamfeløg, má heimildin til náttúrufríðøki í § 34 brúkast.

Eisini økir, sum í stóran mun eru merkt av inntrivum, kunnu verjast sum lívøkisverndarøkir. Er tann vistfrøðiliga funktiónin varðveitt hóast inntrivini, kann verndin verja fyri framhaldandi ávirkan. Økir kunnu eisini endurreisast ella mennast til at gerast týðandi funktiónsøkir hjá ávísnum sløgum. At lívøkisverndarheimildin kann brúkast í slíkum førum, skilst á orðunum *kunnu fáa* í 1. pkt. Eftir 2. *pkt.* geldur § 34, stk. 4, samsvarandi. Tað merkir, at uppkast til røktarætlan skal vera gjørt, tá ið eitt lívøkisverndarøki, sum krevur virkin endurreisingartiltøk, verður skipað. Víst verður til viðmerkingarnar til § 34, stk. 4.

Lívøkisverndarásetingin er ein heimild til økisvernd, t.e. hon kann ikki brúkast til at áseta almennar reglur um funktiónsøkir. Økið skal eftir 1. pkt. avmarkast við støði í, hvat ið krevst til at varðveita ella menna ta vistfrøðiliga funktiónina, sum talan er um, sí eisini § 31, stk. 3. Í endamálsásetingini í verndarkunngerðini eigur at verða ítøkiliggjørt, hvørja ella hvørjar funktiónir og sløg ið talan er um.

Tá ið ræður um endamálið við lívøkisvernd, eru tað § 30, stk. 1, nr. 2, 3 ella 7, sum eru viðkomandi. Forboð kann ásetast fyri virksemi ella ferðslu, *sum kann ávirka ella órógva slagið ella tess lívskor*. Ræðisreglurnar mugu ásetast innan fyri karmin á § 31, stk. 4, um, at forboð ella reglur, skulu snúgva seg um brúk, sum kann *virka ímóti verndarendamálinun*. Fyri lívøkisvernd ber tað í sær, at kunngerðin ikki kann áseta ásetingar, sum fara longur enn mett verður neyðugt til at tryggja ta vistfrøðiliga funktiónina fyri slagið ella slögini, sum talan er um. Innan fyri hetta kunnu ásetast ásetingar bæði um tøku ella aðra ávirkan av eintøkum av slagnum, sbr. orðingina *sum kann ávirka ella órógva slagið*, og um brúk, sum kann ávirka ella órógva *lívskor* hjá slagnum, sum talan er um. Við slagnum meinast tað ella tey slögini, sum nevnd eru sum endamál við verndini. Við *lívskorum* meinast t.d. vatnhúsarhald, dálking ella sløg, sum hava stóran týdning fyri ta vistfrøðiliga funktiónina fyri hetta slagið.

Ræðisreglurnar verða ymiskar, alt eftir funktiónini, sum verndin skal verja. Er t.d. talan um eitt reiðurstað, kunnu ferðsluavmarkingar eitt stutt tíðarskeið um árið vera nóg mikið.

### **Til § 36.**

*Stk. 1* ásetur, at *verndarøkir kunnu skipast í ella á sjónum til at verja verndarvirðir í ella á sjónum*. Ásetingin gevur heimild til at skipa verndarøkir í ella á sjónum burturav. Umframt at verja verndarvirðir í ella á sjónum kann verndin skipast fyri at tryggja náttúruvirðir í ella sjónum, *sum eru vistfrøðiligar fyritreytir fyri sløgum, sum liva á landi*. Treytir og rættarvirknaður av vernd í ella á sjónum skiljast á hinum ásetingunum í § 36.

*Stk. 2* ásetur, at verndarøkir í ella á sjónum kunnu skipast við einum breiðum úrvali av miðum, sbr. § 30, stk. 1, nr. 1 til 8. Verndarøkir í ella á sjónum eru ein alfevndur verndarflokkur, og høvi er ikki til, sum á landi, at skipa økir sum tjóðgarð, landslagsverndarøki, náttúrufríðøki ella lívøkisverndarøki.

*Stk. 3* ásetur treytir fyri vernd av økjum í ella á sjónum. Treytirnar samsvara í stóran mun við treytirnar fyri skipan av tjóðgørðum, náttúrufríðøkjum og lívøkisverndarøkjum. Víst verður til umrøðuna av hesum treytunum omanfyri í §§ 32, 34 og 35.

Á *stk. 4* skilst, at verndin skal skila til, um verndarvirðini og avmarkingarnar fevna um botnin, vatnsúluna vatnsorpuna ella eina samanseting av hesum. Rættarvirknaðurin kann vera knýttur at virksemini, sum ikki beinleiðis ber við verndarvirðini, um virksemið óbeinleiðis kann vera verndarvirðunum at skaða og sostatt vera í ósamsvari við verndarendamálið. T.d. kunnu avmarkingar setast fyri alivirksemini í vatnsúluni, um dálking frá alistøðini kann ávirka verndarvirðini á botni. Avmarkingarnar fevna í tí fòrinum bæði um havbotnin, vatnsúluna og vatnsorpuna, hóast verndarvirðini bara er knýtt at havbotninum.

*Stk. 5* setur tann ytra karmin um rættarvirknaðin av at skipa verndarøkir í ella á sjónum. Verndarásetingarnar, sum ásettar verða í verndarkunngerðini, sbr. § 31, skulu rúmast innan fyri karmin á *stk. 4*. Á *2. pkt.* skilst, at verndarøkir í ella á sjónum kunnu seta forboð fyri øllum virksemini. So víðfevndar avmarkingar eru ofta óneyðugar. Tað er nágreinað, at slíkar avmarkingar ella forboð ikki kunnu fara longur, enn altjóðarættur loyvir. Tað ber í sær, at ásetingin m.a. ikki heimilar inntriv í rættin hjá fremmandum fòrum til meinaleysa ferðslu í fòroyskum sjógvi, tá ið slíkur rættur er tryggjaður eftir havrættarsáttmálanum. Avmarkingarnar skulu ikki vera strangari, enn hvat ið verndarendamálið krevur. Sumt virksemini kann tí vanliga halda fram. T.d. verður vanliga einki til hindurs fyri at loyva fiskiskapi longri uppi í sjónum í einum verndarøki, sum hevur til endamáls at varðveita havbotnin. Á sama hátt hevur ferðsla sjóvegis vanliga ikki týdning djúpt niður í vatnsúluna.

Gagnnýtsla av villum sjófeingi kann fara fram í einum verndarøki í ella á sjónum, tá ið tað ikki er verndarvirðunum at skaða ella versnan og tí ikki er í ósamsvari við verndarendamálið.

*Sjóøkir, har verndin bara snýr seg um nærri ásettar reglur fyri útinnan av fiskiveiði, verða skipað sambært løgtingslóg um fyrisiting av sjófeingi, sbr. stk. 6.* Ásetingin staðfestir, at tá ið fiskiskapur er einasta virksemini, sum reglur mugu ásetast fyri fyri at røkka verndarendamálinum, skal hetta fara fram eftir løgtingslóg um fyrisiting av sjófeingi. Í tí fòri er talan um økisfríðing heldur enn eitt verndarøki eftir kapitli 5 í náttúrumargfeldislógini.

### **Til § 37.**

Ásetingin gevur heimild til at geva einum verndarøki serstaka støðu eftir einum altjóða sáttmála. Orðið *verndarøki* ber í sær, at talan má vera um eitt ítøkilig øki, sum annaðhvørt longu er vart ella verður vart, samstundis við at tann serstaka støðan verður givin. Slík støða skal eftir *1. pkt.* gevast við kunngerð. Slík kunngerð kann ásetast annaðhvørt samstundis við verndarkunngerðina og vera ein partur av hesi ella seinni sum sjálvstøðug kunngerð.

Støðan, sum sipað verður til í *1. pkt.*, er ein støða sambært tí viðkomandi sáttmálanum, og sum er nærri lýst í honum, t.d. eitt øki eftir art. 2 í Ramsar-sáttmálanum.

Tann serstaka støðan fær í sjálvari sær týdning fyri metingarúttinningina hjá fyrisitingini, t.d. í sambandi við spurningar um at geva loyvir ella undantaksloyvi til virksemini í einum verndarøki. Á *2. pkt.* skilst eisini, at virknaðurin, sum viðkomandi sáttmáli knýtir at slíkari støðu, geldur sum fòroyskur rættur. Hetta merkir m.a. fyri Ramsar-økini, at verndin bara kann avtakast ella avmarkast *orsakað av átrokandi neyðugum tjóðaráhugamálum* hjá sáttmálapartinum, og at myndugleikarnir eiga at skapa nýggj fríðøkir, um verndin av einum Ramsar-øki verður sett úr gildi (art. 4 (2)).



Ein serligur spurningur tekur seg upp við atlitu at samtyktum hjá stovnum undir sáttmálanum, sum t.d. geva tilmælir ella leiðreglur fyri, hvussu ið sitast skal fyri verndarøkjnum. Slíkar samtyktir galda eftir § 37 ikki beinleiðis sum føroyskur rættur. Hesar samtyktirnar mugu tí setast í verk í verndarkunngerðini fyri at kunna fáa rættarvirkað mótvegis privatum pørtum. Gevur verndarkunngerðin fyrisingarmyndugleikanum høvi til at sita fyri økinum í samsvari við samtyktina, og tørvur tí ikki er á at seta samtyktina í verk í kunngerðini, eigur hetta at vera leiðbeinandi hjá fyrisingarmyndugleikanum, við atlitu at hvussu ið sitið verður fyri verndarøkinum við serstakari støðu eftir § 37.

### Til § 38.

Reglurnar í § 38 galda í sambandi við økisvernd eftir lógarkapitli 5. § 38 geldur tó ikki fyri bráðfeingisvernd eftir § 42, stk. 1 ella 2, sbr. § 42, stk. 3, 1. pkt.

Broytingar av kunngerðum um økisvernd kunnu vera ymiskar, og tí eigur málsviðgerðin at lagast eftir tí einstøku broytingini. Fyrisingarlógin geldur í øllum førum. Snýr verndin seg um at víðka verndarøkið munandi, skal málið viðgerast eftir somu reglum, sum galda fyri skipan av einum heilt nýggjum øki, sbr. § 38. Tað sama eigur at galda, um broytingin snýr seg um at broyta verndarflokk, t.d. frá landslagsverndarøki til tjóðgarð ella náttúrufriðøki. Ein broyting, sum kann sigast at vera ein markrætting, ella sum snýr seg um tær einstøku verndarásetingarnar (antin tær verða herdar ella linkaðar), eigur at kunna fara fram við støði í eini málsviðgerð í samsvari við reglurnar í fyrisingarlóginu.

Verndarkunngerðir skulu tryggja vernd í longdini og koma í lag eftir víðfevnda málsviðgerð, har ið tey ymisku áhugamálini verða neyvt vígað upp ímóti hvørjum øðrum. Tekur spurningurin seg upp um heilt ella fyri ein part at avtaka eina kunngerð um økisvernd, er tað ein fyritleyt, at neyv greiða verður gjørd fyri avleiðingunum fyri endamálini, sum verndarkunngerðin skal varðveita, og at greiða verður gjørd fyri, at verndarkunngerðin upprunaliga bygd á skeivar upplýsingar um verndarvirðini. Er orsøkin til eitt uppskot um avtøku, at verndarvirðið er burturdottið, kann grundarlagið tó vera eyðsæð.

Er talan um heilt ella fyri ein part at avtaka, skal málið viðgerast eftir somu reglum, sum galda fyri skipan av einum heilt nýggjum verndarøki, sbr. §§ 38 til 40. Er grundgevingin fyri avtøkuni, at verndarvirðini heilt ella fyri ein part eru burturdottin, eigur avtøkan at kunna fara fram við støði í eini málsviðgerð í samsvari við fyrisingarlógina.

Í *stk. 1, 1. pkt.*, verða eigarar, rættindahavarar, ávirkað vinnuáhugamál og fólk á staðnum, kommunan og aðrir viðkomandi myndugleikar drigin fram. So gott samstarv sum gjørligt ber í sær, at myndugleikarnir skulu miða eftir at fáa í lag eina málsviðgerð, har ið øll, sum ávirkað verða, fáa høvi at taka lut á bestan hátt fyri at gera greiðu fyri bæði ósamsvarandi og samsvarandi áhugamálum og hvussu ið málsviðgerðin skal fara fram.

Verndararbeiði byrjar vanligi við náttúrafakligum skrásetingum av verndarvirðum. Longu á hesum stiginum eigur at miðast eftir at fáa samstarv í lag við jarðareigarar, rættindahavarar og fólk á staðnum. Samstarvið kann vera av heilt praktiskum slag og kann t.d. snúgvá seg um atgongd at ognunum ella staðbundnan kunnleika.

Jarðareigarar og rættindahavarar eru tey, sum hava ítøkilig rættindir í økinum, sum ætlanir eru um at verja. Fólk ið á staðnum er ein stórri bólkur av teimum, sum búgva í økinum. Stk. 1 ásetur minstuskyldur við atlitu at, hvørjir áhugapartar ið tiknir eiga at verða við í tilgongdina. Vil myndugleikin taka onnur við í málsviðgerðina, t.d. serliga ávirkaðar brúkarar, sum ikki koma undir

hugtakið *umboð fyrir fólkið á staðnum*, er eisini høvi til tað. Í hvønn mun brúkararnir eiga at verða tiknir við í hetta arbeiðið, veldst um tilknýtið, sum teir hava til økið, sum talan er um.

Stk. 1, 2. *pkt.*, nágreinar, at ásetingin í stk. 1, 1. *pkt.*, eisini geldur fyri málsviðgerðina í tilgongdum, sum settar eru í gongd við støði í sjálvbodnari vernd. Hóast sjálvboðin vernd byggir á, at jarðareigarin sjálvur tekur stig til vernd, skal málsviðgerðarmannagongdin fylgjast, so at trygd fæst fyri, at allir ávirkaðir partar eisini í slíkum førum verða tiknir við í málsviðgerðina.

Stk. 1, 3. *pkt.*, nágreinar, at *málsviðgerðin skal skapa sum mest av greidleika um endamál og verndarvirðir, brúk á staðnum og kunnleika um verndarvirðir, økismørk og avleiðingar av verndini*. At málsviðgerðin skal *skapa sum mest av greidleika* um tey nevndu viðurskiftini, nýtist ikki at bera í sær, at tað er myndugleikin sjálvur, sum skal fáa allar upplýsingarnar til vega. Uppgávan hjá myndugleikanum er at bera so í bandi, at málsviðgerðin er soleiðis skipað, at tær neyðugu upplýsingarnar kunnu koma á borðið, eisini tá ið tær mugu fáast frá rættindahavarum og fólki á staðnum. Serlig vitan um, hvat ið er staðbundið brúk av økinum, og hvat ið fólk á staðnum veit frá verndarvirðum í økinum at siga, má fáast til vega við hoyringum á staðnum og fundum við fólkið á staðnum.

Hvat ið *sum mest* av greidleika er, kann vera ymiskt á ymsum stigum í verndartilgongdini. T.d. er greiða neyvan gjørd fyri øllum verndarvirðum og brúkaraáhugamálum, tá ið farið verður undir verndararbeiðið. Eisini kann avmarkingin av verndarøkinum tillagast so hvørt í tilgongdini og soleiðis eisini avleiðingarnar av verndini. Við *avleiðingum av verndini* meinast fyrst og fremst, hvørjar ræðisreglur ið kunnu vera viðkomandi, bæði fyri tann einstaka jarðareigarann ella rættindahavaran og fyri fólkið á staðnum ella almenningin yvirhøvur.

Á 4. *pkt.* skilst, at sum liður í málsviðgerðini *skal eisini vitan um onnur møgulig virðir í økinum savnast inn*. Í tí liggur, at myndugleikin sum liður í málsviðgerðini skal savna inn vitan um onnur møgulig virðir enn verndarvirðir í økinum, sum longu er atkomandi. Tað kann eisini fevna um vitan, sum møguliga má fáast til vega. Við *fáa til vega* meinast bæði at savna inn vitan, sum finst, men sum er illa atkomandi, ella sum fyrisitingarmyndugleikin ikki veit um, og at fáa til vega nýggja vitan. Geirin, sum ávirkaður verður av tí ætlaðu verndini, skal geva sítt virkna íkast. Kravið til vitanargrundarlagið skal vera rímligt, alt eftir hvat slag av máli talan er um og hvussu stórt málið er.

Á stk. 2, 1. *pkt.*, skilst, at høvuðsendamálið við at taka upp samband við kommunur tíðliga í tilgongdini er at greiða sambandið við økisplanlegging eftir planlóggevuni. Ásetingin ásetur, at *sambandið um kommunalt planarbeiði, sum farið verður undir samstundis eftir planlóggevuni, skal greiðast í samráð við kommununa*. Í tí liggur, at metast skal, um planleggingin eftir planlóggevuni og málsfyrireikingin eftir náttúrumargfeldislógini eiga at samskipast í tí ítøkiliga økinum.

Eftir stk. 2, 2. *pkt.*, kann landsstýrismaðurin í kunngerð áseta reglur fyri samskipaðari viðgerð eftir planlóggevuni og náttúrumargfeldislógini.

### Til § 39.

Eftir stk. 1, 1. *pkt.*, er tað verndarmyndugleikin, sum skal kunngerast verndaruppskotið. Uppskotið skal kunngerast á ein hátt, sum er hóskandi til at kunna almenningin og ávirkað áhugamál um uppskotið. Tað kann vera ymiskt, alt eftir verndini og umstøðunum, hvat ið er hóskandi. Á 1. *pkt.* skilst eisini, at tær týðningarmestu avleiðingarnar av verndaruppskotinum skulu lýsast.

Á 3. *pkt.* skilst, at jarðareigarar og rættindahavarar skulu fáa høvi at vera við, tá ið verndaruppskotið verður gjørt. Tí eiga hesir at kunnast skrivliga og fáa rímliga freist at koma við viðmerkingum. Orðingin *alt tað er gjørligt* ber í sær, at talan ikki er um málsviðgerðarfeil, um kunningin ikki kemur fram til øll ella eitt bræv kemur ov seint fram.

So tíðliga sum gjørligt, og í góðari tíð fyri kunngerina, skulu stig takast til samstarv við almennar myndugleikar, felagsskapir og onnur við serligum áhuga í verndarmálinum, sbr. *stk. 2, 1. pkt.*

Stk. 2, 2. *pkt.*, nágreinar, at verndarkunngerðin skal orðast í samstarvi við viðkomandi týðandi myndugleikar.

#### **Til § 40.**

Í *stk. 1, 1. pkt.*, er ásett, hvørjir partar ið í minsta lagi skulu hoyrast um uppskotið til verndarkunngerð. Eftir 2. *pkt.* skulu jarðareigarar og rættindahavarar hava serstaka fráboðan. Á hesum skilst, at tá ið talan er um teir í 1. *pkt.* nevndu partarnar, er felagshoyring at rokna sum nøktandi málsviðgerð á hesum stiginum. Eftir 3. *pkt.* skal uppskotið harumframt leggjast fram til alment eftirlit á í minsta lagi einum lætt atkomandi stað, umframt at tað skal kunngerast á ein hátt, sum er hóskandi til at kunna almenningin og møgulig ávirkað áhugamál. Talan kann, alt eftir umstøðunum, vera um at kunngerast í dagbløðum, netmiðlum, útvarpi o.ø.

Í *stk. 2, 1. pkt.*, er ásett, hvørjar upplýsingar ið í minsta lagi skulu vera í hoyringaruppskotinum. Økið, sum uppskotið fevnir um, skal lýsast, *m.a. verndarendamálið, verndarvirðini, hvussu økið er avmarkað, onnur virðir enn náttúruvirðir og avleiðingarnar, sum uppskotið væntast at fáa.*

Orðingin um, at *onnur virðir enn náttúruvirðir* skulu lýsast, ber í fyrri lagi í sær, at myndugleikin í sambandi við málsviðgerðina skal savna inn atkomandi vitan um onnur møgulig virðir enn náttúruvirðir í økinum. Í seinna lagi kann talan gerast um at fáa vitan til vega. Við *fáa til vega* meinast bæði at heinta inn vitan, sum finst, men er illa atkomandi ella ókend fyri myndugleikanum, og nýggj vitan. Geirin, sum ávirkaður verður av uppskotinum til verndarkunngerð, skal geva sítt virkna íkast í hesum sambandi. Kravið til vitanargrundarlagið skal vera rímligt alt eftir málinum, *m.a. hvussu stórt tað er.*

Hoyringarfreistin er eftir *stk. 2, 1. pkt.*, sett at vera í minsta lagi tveir mánaðir. Er talan um smáar broytingar í galdandi kunngerðum, kann tó víkjast frá hesi freistini, sbr. *stk 2, 2. pkt.*

Eftir *stk. 3* skal tann serstaka fráboðanin til jarðareigararnar og rættindahavararnar, sbr. *stk. 1, 2. pkt.*, umframt tær í *stk. 2* nevndu upplýsingarnar fevna um allar upplýsingar, sum mett verður, at jarðareigarunum og rættindahavarunum tørvar fyri at kunna røkja síni áhugamál á fullgóðan hátt.

#### **Til § 41.**

*Stk. 1* geldur fyri virksemlu, sum er treytað av loyvi eftir reglum í hesi lógini ella øðrum lógum, t.d. planlóggevuni ella byggilóggevuni. Tá ið viðkomandi myndugleikar *uttan nærri grundgeving* kunnu havna eini umsókn um loyvi, liggur í tí, at tað sum grundgeving fyri avgerðini kann vísast til verndararbeiðið, sum er í gongd. 1. *pkt.* er ikki til hindurs fyri, at málið verður viðgjørt til fulnar, men 2. *pkt.* er til hindurs fyri, at loyvi verður givið, sum hindrar verndararbeiðinum. Eftir *stk. 1, 2. pkt.*, kann loyvi bara gevast, um virksemlu ongan nevningarverdan týðning hevur fyri verndaruppskotið. Tað kann í einstøkum førum vera ilt hjá geiramyndugleikanum at taka dagar ímillum, um eitt virksemlu kann ávirka verndarvirðini. Í slíkum førum eigur málið at verða lagt fyri landsstýrismannin. Hetta er í samsvari við ta almennu skylduna hjá fyrisingini at greiða mál. Eftir

3. *pkt.* kann landsstýrismaðurin, tá ið týðandi samfelagsáhugamál gera tað neyðugt, kortini geva loyvi til virkseimið.

Eftir *stk. 2, 1. pkt.*, hevur landsstýrismaðurin heimild at áseta fráboðanarskyldu fyri virkseimi, sum loyvi ikki krevst til eftir aðrari lóg. Fráboðanarskyldan kann gerast alment galdandi ella bara í sambandi við ávíst virkseimi ella ávís økir. Fráboðanarskyldan hevur ikki í sær sjálvari við sær, at loyvi krevst til virkseimið. Skal tað galda, má avgerð takast um bráðfeingisvernd eftir § 42. Hetta kann hugsast at gerast viðkomandi eftir fráboðanina. Við kunngerðarheimildini eftir 1. *pkt.* kann eisini ásetast, at farast kann ikki undir virkseimið, fyrr enn ávísa tíð eftir at fráboðanin er givin.

Eftir *stk. 3* kann ein almennur myndugleiki ikki veita virkseimi í einum øki studning, um ætlanir eru um at skipa økið sum verndarøki. Landsstýrismaðurin kann gera undantak frá hesum, um virkseimið ongan nevningarverdan týðning hevur fyri ella gagnar verndaruppskotinum. Er studningur veittur í ósamsvari við ásetingina, má hann kunna krevjast aftur.

*Stk. 4, 1. pkt.*, ásetur, at ásetingin bara geldur í fyra ár, frá tí at uppskotið er kunngjørt. Landsstýrismaðurin kann leingja gildistíðina í mesta lagi tvey ár, sbr. 2. *pkt.* Longd gildistið kann vera viðkomandi, tá ið talan er um stór og torgreidd mál.

#### Til § 42

Ásetingin snýr seg um tvey sløg av bráðfeingisvernd. Eftir *stk. 1* kunnu ítøkilig økir verjast bráðfeingis, og eftir *stk. 2* kann kunngerð ásetast um bráðfeingisvernd av einum ávísimum náttúruslagi. Í tí seinna fòrinum geldur verndin fyri øll støð, har náttúruslagið finst, móguliga innan fyri eitt nærri tilskilað øki.

*Stk 1, 1. pkt.*, heimilar kunngerðir um bráðfeingisvernd av ítøkiliga tilskilaðum økjum á landi og í ella á sjónum. Avgerðin kann takast fyri at forða fyri skaða á verndarvirðir. Tað ber í sær, at í minsta lagi ein ávís vitan má vera tøk um verndarvirðini, áðrenn avgerð um bráðfeingisvernd kann takast. Tað er tó ikki eitt krav, at fullkomin greiða skal vera gjørd fyri verndarvirðunum. Tað er heldur ikki eitt krav, at málsviðgerð er byrjað við varandi vernd eftir § 38 í hyggju.

Treytin um, at avgerð um bráðfeingisvernd bara kann takast fyri at forða fyri skaða á verndarvirðir, ber ikki í sær, at eitt ítøkiligt inntriv skal vera gjørt í økið. Myndugleikarnir skulu tó hava ábendingar um, at veruligur vandi er fyri slíkum inntrivum, t.d. orsakað av útsøgnum hjá jarðareigararum, ella tí at útbúnaður til inntriv verður fluttur í eitt økið við verndarvirðum. Eisini loyvi eftir øðrum lógarverki at fara undir inntriv kann vera ein slík ábending.

Summi náttúrusløg kunnu verða so hótt ella vera so sjáldsom, at tað er neyðugt at taka bráðavgerðir um at verja allar fyríkomingar, til støða er tikin til, um onkur ella allar fyríkomíngarnar eiga at verða vardar við økisvernd ella móguliga fáa støðu sum útvalt náttúruslag. *Stk. 2* letur upp fyri, at eitt ávíst náttúruslag kann verjast við bráðfeingisvernd. Tað er eitt krav eftir ásetingini, at vandi er fyri, at náttúruslagið, talan er um, hvørvur. Av tí at bráðfeingisverndin er grundað á, at náttúruslagið er sera hótt, talar hetta vanligu fyri at leggja stóran dent á verndaráhugamálini, tá ið mett verður, um tann einstaka fyríkomíngin eigur at verða vard við varandi vernd. Ímóti at fáa varandi vernd í lag kann tala t.d. tað, at fyríkomíngin longu er munandi ávirkað av mannavirkseimi, og at hon er torføur at umvæla. Neyðugt kann eisini vera at lata eina fyríkomíng forfarast, tá ið serliga týðandi samfelagsatlit tala fyri tí.

Í kunngerðini um bráðfeingisvernd av einum ávísimum slag av náttúru kunnu vera avmarkingar og forboð fyri øllum sløgum av virkseimi og ferðslu, sum kann *hóttu náttúruslagið uppafstur meira*.

Hvat slag av virksemi talan kann verða um at avmarka, veldst um eginleikar og dám í tí ítökiliga náttúruslagnum.

Málsviðgerðarreglurnar í §§ 38 til 40 galda ikki fyri kunngerðir um bráðfeingisvernd, sbr. *stk. 3, 1. pkt.* Hetta kemst av, at avgerðin ber dám av bráðavgerð, og at verndarvirðir skjótt kunnu fara fyri skeytið, um bíðast skal, til viðgerð eftir §§ 38 til 40 er avgreidd. Eigargar og rættindahavarar skulu tó, alt tað er gjørligt, hava fráboðan og sleppa til orðanna, áðrenn avgerð verður tikin, og kunngerðin skal, alt tað er gjørligt, sendast til hoyringar. Er vandi fyri, at tiltakið annars ikki kann fremjast, kann í serligum førum víkjast frá kravinum um fráboðan og hoyring frammanundan.

*Stk. 3, 2. pkt.*, áleggur landsstýrismanninum at halda fram við málsviðgerðini uttan ógrundaðan steðg. Málsviðgerðin kann annaðhvørt enda við varandi økisvernd, aðrari vernd ella umsiting eftir hesi ella øðrum lógum, avtøku av bráðfeingisverndini, ella at virknaðurin heldur uppat (sí *stk. 3, 4. pkt.*).

Reglan í *stk. 3, 3. pkt.*, hevur sum fyritleyt, at bráðfeingisverndin má takast av, fyri at hon skal halda uppat. Verður bráðfeingisverndin avloyst av eisini kunngerð um varandi vernd, fer hon úr gildi av sær sjálvari. Í teimum førum, har bráðfeingisverndin hvørki verður avtíkin ella avloyst av eini varandi verndarkunngerð, fer hon úr gildi av sær sjálvari fyra ár eftir kunngerðingina. Landsstýrismaðurin kann leingja gildistíðina tvey ár, sbr. *4. pkt.* Slík leinging kann t.d. vera viðkomandi, tá ið bráðfeingisverndin er liður í einum stórum og torgreiddum máli.

#### Til § 43.

*Stk. 1* skal síggjast í samanhangi við § 31, *stk. 2. Føroysk mið* kunnu vera mið eftir, men eisini politisk mál, sum eru fest á blað í t.d. figgjarlógaruppskotum ella øðrum almennum skjølum. Við *altjóða skyldum* meinast lögfrøðiliga bindandi skyldur við atliti at økisvernd. Verndarkunngerðir kunnu eisini hava støði í altjóða leiðreglum, og í tí føri eigur greiða at gerast fyri hesum. Tað serliga grundgevingarkrivið í *stk. 1* geldur ikki fyri bráðfeingisvernd eftir § 42.

Eftir *stk. 2, 1. pkt.*, skulu kunngerðir eftir §§ 31 og 42 lýsast í Kunngerðablaðnum og harumframt kunngerast á ein hátt, sum er hóskandi til at kunna almenningin og ávirkað áhugamál. Talan kann, alt eftir umstøðunum, vera um at kunngerast í dagbløðum, netmiðlum, útvarpi o.ø.

Eftir *2. pkt.* skulu jarðareigarar, rættindahavarar og kommunur í verndarøkinum hava serstaka fráboðan. Slík fráboðan skal vanliga vera skrivlig.

Eftir *stk. 3* skal verndaravgerðin tinglýsast á ognir, sum heilt ella fyri ein part liggja innan fyri mörkini um verndarøkið. Snýr avgerðin seg um bráðfeingisvernd eftir § 42, skal hon tinglýsast á ognirnar, sum bráðfeingisverndin fevnir um.

*Stk. 4* skal síggjast í samanhangi við § 62 um eina móguliga umhvørvisavgerðaskrá. Uttan mun til § 62 er tað eitt krav eftir *stk. 4*, at verndaravgerðir eru alment atkomandi í talgildum líki við viðkomandi kortum. Ásetingin er hugsað at vera eitt amboð til við nútíðartøkni at gera verndaravgerðir lætt atkomandi og lættar at staðseta landfrøðiliga.

#### Til § 44

Eftir *stk. 1, 1. pkt.*, kann fyrisingarmyndugleikin skipa fyri røkt, eisini seta endurreisingar- og umbøtingartiltekning í verk, og uppmerking av verndarøkinum. Aftur at tí skal fyrisingarmyndugleikin, um tað er gjørligt, gera avtalu við jarðareigarar um nærri ásettar verndaruppgávur, sbr. *2. pkt.* Í orðingini *um tað er gjørligt* liggur bæði, at jarðareigarin skal vera fúsur at átaka sær slíka uppgávu, at almennur peningur er avsettur til slíka røkt, og at jarðareigarin hevur førleikarnar, sum krevjast til at útvinna røktina á fakliga ráðiligan hátt. Ásetingin gevur ikki

fyrisingarmyndugleikanum heimild til at áleggja jarðareigaranum, rættindahavaranum ella øðrum at útinna ávísa røkt ella brúk í økinum. Eftir 3. *pkt.* í ásetingini kann avtala eisini gerast við áhugaðar felagsskapir ella onnur um nærri tilskilað røktartiltøk.

Stk. 1 hevur fyrst og fremst týdning fyri privata jørð og festijørð, sum verndarøkið fevnir um. Er talan um aðra jørð hjá landinum, kunnu røktartiltøk setast í verk uttan mun til boð ella samtykki frá landsmyndugleikanum, sum situr fyri eigararæðinum hjá landinum.

*Stk. 2, 1. pkt.*, setur, við teimum avmarkingum sum stk. 2, 2. *pkt.*, setur, karmin fyri, hvørji sløg av røktartiltøkum fyrisingarmyndugleikin kann seta í verk. Sum røktartiltøk verða roknað øll tiltøk, sum mett verða at vera neyðug fyri at varðveita ella røkka náttúru- ella røktarstandinum, sum er endamálið við verndini. Talan kann t.d. vera um at beina fyri fremmandum gróðri ella at taka upp eftir náttúruinntrev og taka burtur forfallin verkløg. Skulu nýggj lívøkir skapast ella verkløg gerast, krevst serligt rættargrundarlag við støði í avtalu ella ognartøku. Fevna verndarásetingarnar fyri eitt øki um ásetingar um vernd av mentanarminnum, heimilar stk. 2 røkt, sum krevst til at verja mentanarminnið.

Greinin heimilar eisini einfalda uppmerking ella gerð av gøtum, brúm o.ø. í verndarøkinum, har ið tað krevst fyri at beina ferðsluna fyri at verja verndarvirðini. At gera parkeringspláss í einum verndarøki krevur serligt rættargrundarlag.

Rætturin hjá fyrisingarmyndugleikanum at útinna røkt fevnir um ferðslu, um neyðugt motorferðslu, í verndarøkinum í sambandi við røktina, so at loyvi ikki krevst frá jarðareigaranum.

Stk. 2, 2. *pkt.*, nágreinir, at heimildin ikki fevnir um ávís røktartiltøk. Slík tiltøk kunnu tí bara fremjast við samtykki frá jarðareigaranum ella rættindahavaranum, móguliga við ognartøku av rættinum at útinna røkt. Hetta geldur, um røktartiltakið ber í sær veiðu ella heysting av natúrligum tilfeingi, ella at náttúrustandurin verður munandi broyttur, í mun til standin tá ið farið varð undir verndararbeiðið, sbr. § 39. Burturtøka av gróðri fer ikki fram í *útilívi og vinnu*, sbr. § 3, nr. 3, tá ið hon verður útint við røkt í hyggju, og kann tí fara fram sambært stk. 2, 1. *pkt.* Tað sama geldur fyri slóttur. Men úrtøkan skal samsvarandi § 44, stk. 4, latast jarðareigaranum ella rættindahavaranum at ráða yvir. Fyrisingarmyndugleikin kann ikki seta dýr á beiti uttan samtykki frá jarðareigaranum.

Metast skal um spurningin, hvat ið er at rokna sum *munandi broyting* av standinum, sum náttúran er í, í mun til mundið, *tá ið farið verður undir verndararbeiðið*, t.e. mundið, tá ið verndaruppskotið varð kunngjørt eftir § 39, ella mundið fyri kunngerðina um bráðfeingisvernd. Í teimum førum, har ið avgerð um bráðfeingisvernd varð tikin fyrst, skal hetta mundið havast sum grundarlag. Kemur kunngeringin um vernd fyrst, skal kunngeringsmundið havast sum grundarlag.

Burturtøka av fremmandum træsløgum og plantaðum runnum er fevnd av røktarheimildini, hóast trøini eru plantað ella sádd, áðrenn farið verður undir verndararbeiðið. Økir, sum fyrr hava verið sligin, kunnu sláast sambært stk. 2, 1. *pkt.*, hóast økið ikki verður sligið regluliga, tá ið farið verður undir verndararbeiðið.

Tá ið mett verður, um eitt tiltak er fevnt av røktarheimildini, hevur tað eisini týdning, hvussu víðtøkin røktin er. T.d. kann slóttur av stórum økjum eftir eini ítøkiligari meting krevja loyvi frá jarðareigaranum.

Tað er fyrisingarmyndugleikin, sum má meta, hvørjir framferðarhættir ið krevjast ella eru ráðiligastir, tá ið røkt verður útint. Tað er ikki eitt krav, at brúktir verða somu hættir, sum fyrr hava

verið brúktir í sambandi við brúk. T.d. kann tað vera viðkomandi at brúka sláimaskinu, hóast sláimaskina ikki hevur verið brúkt fyrr. Tá ið mett verður, hvørjar framferðarhættir ið rættast er at brúka, skulu eisini verndarendamálið og týðningurin fyri jarðareigarán havast í huga. Tað kann eisini vera viðkomandi at leggja ávísan dent á tilfeingisatlit.

Røktartiltøk kunnu ikki hava nýggjar ræðisavmarkingar við sær fyri jarðareigarán. Røktartiltøkini skulu virða virksemlu, sum er loyvt sambært verndarásetingunum og møguligum undantøkum. Krevur røktartørvurin, at virksemlu sambært einum undantaksloyvi má víkja, má undantaksloyvið broytast.

Ávirka tiltøkini privata ogn ella rættindir, er tað eitt krav eftir *stk. 3*, at eigarin ella rættindahavarin, alt tað er gjørligt, fær fráboðan frammanundan. Fyrivarnið *alt tað er gjørligt* er ásett við førum í huga, har ið viðkomandi eigari ella rættindahavari ikki hevur tinglýst sín rætt og heldur ikki á annan hátt er myndugleikanum kendur, ella hevur ókendan bústað. Aftur at tí kunnu hugsast førir, har ið tiltøk hava sovorðnan bráðskund, at stundir ikki eru at boða jarðareigaránnum ella rættindahavaránnum frá frammanundan. Í slíkum førum verður fráboðan givin undir røktartiltakinum ella eftir at tað er framt. Ruskrudding er ikki fevnd av røktarhugtakinum og kann tí setast í verk, uttan at eigari ella rættindahavari fáa fráboðan frammanundan.

Tað er eitt krav eftir *stk. 4*, at fíggarligir fyrimunir, ið standast av røktartiltøkum, ognast jarðareigaránnum ella rættindahavaránnum.

Eftir *stk. 5* er tað eitt krav, at uppkast til røktarætlan, alt tað er gjørligt, verður lögð fram samstundis við verndaravgerðina. Hetta ger sítt til at tryggja, at neyðug tiltøk verður sett í verk í nóg góðari tíð og á skipaðan hátt, og at jarðareigarar og rættindahavarar fáa eina fatan av, hvat ið er í væntu. Røktarætlanin kann vera partur av eini meira víðtøknari umsitingarætlan.

Kravið um, at uppkast til røktarætlan skal leggjast fram samstundis við verndaravgerðina, er ikki óvikiligt. Við fyrivarninum *um tað er gjørligt* verður hugsað um førir, har ið tað hvørki er neyðugt ella hóskandi at gera slíka ætlan, og har ið støðan krevur, at verndaravgerðin verður tikin skjótast gjørligt, sama um verndarætlan er liðug ella ikki. Snýr verndin seg um náttúruvirðir, har ið brúk er ein fyrirtreyt fyri varðveitslu, er tað tó eitt óvikiligt krav, at uppkast til røktarætlan við viðkomandi røktartiltøkum er gjørt, tá ið verndaravgerðin verður tikin, sbr. § 33, *stk. 3, 1. pkt.* (landslagsverndarøkir), § 34, *stk. 4, 1. pkt.* (náttúrufríðøkir), og § 35, *3. pkt.* (lívøkisverndarøkir).

#### **Til § 45.**

*Stk. 1* ásetur treytirnar, sum vanliga skulu vera loknar, fyri at undantak skal kunna gerast frá varandi og bráðfeingis verndarkunngerðum. Í teimum førum, har ið trygdaratlit ella atlit at týðandi samfelagsáhugamálum krevja tað, kann undantak gerast frá eini kunngerð um varandi ella bráðfeingis vernd uttan mun til hinar báðar treytirnar í *stk. 1*.

Í fyrra lagi krevst, at tiltakið *ikki er ímóti endamálinum við verndarkunngerðini*. Alt eftir verndarflokkinum og hvussu verndarendamálið er ásett í verndarkunngerðini, kann tað vera ymiskt, hvat ið mett verður at vera ímóti verndarendamálinum. T.d. kann venjan vera strangari í náttúrufríðøkjum enn í tjóðgørðum og, serliga, landslagsverndarøkjum, og venjan kann eisini valdast umhvørvisstandin í tí einstaka verndarøkinum. Metast má eisini um, hvussu víðtøkið tiltakið er, hvat slag av tiltaki talan er um, og staðsetingina upp ímóti verndarendamálinum. Tiltøk og brúk, sum eru treytað av størri tekniskum inntrivum, fer tað vanliga ikki at bera til at gera undantøk fyri í nøkrum verndarøki.

Í seinna lagi krevst, at tiltakið ekki *kann ávirka verndarvirðini nevningarvert*. Á orðinum *nevningarvert* skilst, at ráсарúmið fyrri undantökum er ætlað at vera heilt lítið, og at undantök bara kunn gerast í fòrum, har ið tiltakið fær avmarkaða ávirkan á verndarvirðini. Endamálið við hesi nágreiningini er tryggja, at tað ekki verður máað burtur av verndini við nógvum og víðfevndum undantökum. Ásetingin ger eisini greitt, at atlitíð at verndarvirðunum skal vera yvirskipað t.d. vinnuáhugamálum.

Bæði krøvini skulu vera lokin, fyrri at undantak skal kunna gerast. Men tað merkir ikki, at undantak *skal* gerast, bara tí at treytirnar eru loknar. Eingin hevur rætt til undantak, og eisini aðrir metingartættir kunnu vera viðkomandi. Tað stendur til fyrisitingarmyndugleikan at meta um málið innan fyrri karmin á vanligum fyrisitingarrættarligum reglum og leiðreglum og boðum frá yvirskipaðum myndugleika. Eitt nú hevur tað týdning, hvussu stórt tiltakið er, sum søkt verður um undantak til, og hvussu neyðugt tað er, og hvørja ávirkan tað hevur á umhvørvið. Atlitini, sum tala fyrri at loyva tiltakinum, hava eisini týdning, og metast má eisini, um tað verður í ósamsvari við verndarendamálið, um undantaksloyvir verða givin til tiltøk av sama slag í framtíðini.

Undantaksásetingin í § 45 kann ikki brúkast til at víðka karmin, sum ásettur er í verndaravgerðini. Ásetingin er ein trygdarventilur, sum skal lofta óvæntaðum fòrum ella serligum fòrum, sum tað ikki varð mett um, tá ið verndarkunngerðin varð orðað. Fyrisitingarmyndugleikin eigur serliga at meta um avleiðingarnar av einum undantaki, t.d. um væntast kann, at onnur fara at søkja um undantök á sama grundarlagi. Fyrisitingarmyndugleikin má sostatt taka við í metingina, um eitt undantaksloyvi fer at hava við sær, at trýstið veksur at geva undantök av sama slag í framtíðini. Ásetingin geldur fyrst og fremst fyrri smávegis inntriv ella fyribils órógván, sum hevur stóran týdning fyrri umsøkjaran sammett við verndaráhugamálini. Hvar ið markið verður sett, veldst fyrri part um, hvat slag av vernd talan er um. Valdar óvissa um, hvørja ávirkan eitt tiltak kann hava á náttúruumhvørvið, eigur stórus dentur at leggjast á meginregluna um fyrivarni. Rímiligur ivi um avleiðingarnar av einum ætlaðum tiltaki ella náttúruinntrivi eigur t.d. at kunna hava við sær, at ein umsókn verður havnað, ella at ein avgerð verður útsett, til betri greiða er fingin á spurninginum.

Á lógarkapitli 2 skilst, at eisini meginreglan um fyrivarni og meginreglan um heildartrýst, sbr. §§ 9 og 10, skulu havast sum grundarlag, tá ið umsóknir um undantök verða viðgjørðar. Somuleiðis ásetingin í § 8, stk. 1, um vísindaliga vitan sum grundarlag fyrri útinning av myndugleika.

Vísindaligar grundir kunnu brúkast sum grundgeving fyrri einum undantaki. Hóast vísindalig atlit ofta eru ein grund til økisvernd, eigur verndarkunngerðin ikki at lata fullkomiliga upp fyrri tiltökum við vísindaligum endamáli, tí slík tiltøk kunnu ovbyrja umhvørvið, sum verjast skal, og sum er ein fyrirtreyt fyrri tí vísindaligu granskingini. Tað vísindaliga endamálið við vernd kann tó brúkast sum grundgeving fyrri eini meira linari og vanligari undantaksvenju til vísindalig endamál, so leingi talan ikki er um at byggja fòst verkløg (nýtt undirstøðukervi) ella at gera lendisinntriv í verndarøkinum. Aftur at tí eigur dentur at leggjast á, um granskingarverkætlanin uttan stórvegis ampa kann fremjast uttan fyrri verndarøkið, og um hon kann fremjast, soleiðis at náttúruumhvørvið í verndarøkinum ikki verður ovbyrjað óneyðuga.

Vanliga kann undantak gerast fyrri tiltøk, sum gera sítt til at fremja verndarvirðini. Slíkt brúk kann siggjast sum ein liður í fyrisitingini, sum útint verður fyrri at varða um verndarvirðini. Ofta kann loyvi eisini uttan trupulleikar gevast til brúk, sum hvørki fremur verndarvirðini ella er teimum til bága.

Ásetingarnar í §§ 32 til 36 seta tann ytra karmin fyrri, hvat undantak kann gerast fyrri.



Har ið trygðaratlit gera tað neyðugt, eru §§ 32 til 36 ikki til hindurs fyri undantøkum, sbr. stk. 1. Í slíkum førum kunnu undantøk gerast við støði í trygðaratlitum, hóast tað er ímóti verndarendamálinum og ávirkar verndarvirðini. Í slíkum førum verða undantøk vanlig gjørd við tí treyt, at tiltakið verður fyrireikað og framt í tøttum samstarvi millum tann, sum fremur trygðartiltakið, og fyrisitingarmyndugleikan, so at atlitid at endamálinum við verndaravgerðini og verndarásetingunum annars verður røkt á bestan hátt, sbr. § 45, stk. 1.

Við *trygðaratlitum* verður m.a. sipað til trygd við atlit at lívi og heilsu, smittandi sjúkum frá dýrum og trygd fyri stórum og beinleiðis skaða á ognir. Tað veldst í tí einstaka førinum um eina ítøkiliga meting, um tørvur er á serligum tiltøkum at varða um trygdina hjá teimum, sum brúka eitt øki. Hugsanin er ikki, at ásetingin skal hava við sær, at varsemissskyldan hjá tí einstaka minkar. Í einstøkum økjum, sum verða vitjað serliga ofta, kann tó vera grundarlag fyri minni trygðartiltøkum sum ketum, trygðarlínum ella ávaringarskeltum. Ásetingin er ikki ætlað til at loyva bygningum til trygðarendamál. Tað hevði verið ímóti endamálinum við økisvernd, sum er at tryggja náttúruøkir ímóti nýggjum tekniskum inntrivum. Verndin skal ikki vera til hindurs fyri útinning av lögreglu-, umsjónar-, sjúkraflutnings- og bjargingartænastum. Hetta eigur at vera tilskilað í tí einstøku kunngerðini, so at tað ikki verður neyðugt at kanna tað í eini akuttari støðu. Hinvegin er vanlig ikki grundarlag fyri royndarvenjingum í verndarøkjum til slík endamál.

Eisini tá ið atlitid at týðandi samfelagsáhugamálum krevur tað, kann undantaksloyvi gevast, hóast tað er ímóti verndarendamálinum og ávirkar verndarvirðini, sbr. stk. 1. *Stk. 2* ásetur tó, hvørji atlit ið eru serliga viðkomandi, tá ið metast skal, um undantaksloyvi skal gevast við støði í atlitinum at *týðandi samfelagsáhugamálum*. Í fyrra lagi skal dentur leggjast á *týðningin, sum verndarøkið hevur fyri tað samlaða netverkið av verndarøkjum, og um eitt sambæriligt verndarøki kann skipast ella mennast aðrastaðni*. Í tí liggur, at náttúruvirðið innan fyri verndarøkið ikki skal skoðast einsæris, men út frá virðinum, sum tað hevur sammett við aðrar kendar fyríkomingar av hesum hesum slagnum av náttúruvirði. Í seinna lagi skal dentur leggjast á, *um eitt verndarøki av sama slag kann skipast ella mennast aðrastaðni*. Finst longu eitt slíkt øki av sama slag, ber tað í sær, at mett eigur at verða, um økið skal verjast. Finnast ikki økir av somu dygd sum økið, sum mett verður, um inntriv skal gerast í, men økir, sum kunnu mennast til somu dygd, skal miðast eftir at røkka hesum.

Orðingin *dentur serliga leggjast á* hevur við sær, at týðningurin, sum náttúruvirðini hava úr einum heildarsjónarhorni, og móguleikin fyri at fáa til vega eitt samsvarandi øki, eru ein týðandi grundgeving, tá ið støða skal takast til, um undantaksloyvi skal gevast ella ikki.

Verður undantaksloyvi givið við tí fyrirtreyt, at onnur fyrícoming av náttúruvirðinum verður fingin til vega, skulu tey týðningarmestu umvælingartiltøkini og onnur varðveitingartiltøk vera framd ella sett í gongd, áðrenn inntriv verður gjørt í verndarøkið. Við *sett í gongd* meinast, at aðrar fyríkomingar eru gjørdar klárar til umvæling, t.d. við keypi ella avtalu við jarðareigaran, so at ein ikki rennur seg í formligar forðingar í sambandi við tiltøk á fyrícomingini. Somuleiðis skal peningur vera avsettur til umvæling. Tað er tó ikki eitt krav, at sjálvst umvælingartiltakið er byrjað. Eftir stk. 2, *2. pkt.*, kann tann, sum varðar av virkseminum, fáa álagt at bera rímiligan kostnað av at røkja, skipa ella menna slíkt øki av sama slag, afturfyri at undantaksloyvi verður givið til inntriv í økið. Hetta er í samsvari við meginregluna í § 11. Tó skal metast, um slíkur kostnaður er rímiligur, sbr. orðingina *rímiligan kostnað*. Hvat ið er rímiligt, veldst um eina meting, alt eftir hvussu stórt virksemið er, hvussu stór byrða ið lögð verður á tann, sum varðar av virkseminum, slagnum av virkseminum, t.d. tí ítøkiliga samfelagsgagninum av virkseminum, og avleiðingunum fyri náttúruvirðini. Ein slík meting skilst eisini á sjálvari meginregluni í § 11, sbr. viðmerkingarnar til ta ásetingina.

*Stk. 3* ásetur, hvussu mannagongdir fyri virkseimi innan fyri eitt skipað verndarøki kunnu skipast, tá ið tað bæði krevst undantaksloyvi eftir náttúrumargfeldislógini og loyvi eftir geiralóg. *1. pkt.* ásetur, at tann, sum varðar av virkseminum, kann *velja at søkja um loyvini samstundis*. Tað ber í sær, at málsviðgerðin kann fara fram um somu leið. Á *2. pkt.* skilst, at avgerðir í slíkum førum fyrst skulu takast eftir verndarkunngerðini, t.e. kunngerð eftir náttúrumargfeldislógini. Við hesi raðfylgjuni slepst undan víðfevndari málsviðgerð eftir geiralóg, í teimum førum har undantaksloyvi ikki verður givið frá verndarkunngerðini. Í teimum førum har undantaksloyvi verður givið, sparir tað tíð, at umsóknin eftir geiralóg verður viðgjörd um somu leið. Tann, sum varðar av virkseminum, má sostatt sjálvur meta, hvat ið er hóskandi framferðarháttur í tí ítøkilig málinum. Í teimum førum har málsviðgerðin fer fram um eina leið, skal fyrisitingarmyndugleikin fyri verndarøkið vera í tøttum sambandi við viðkomandi geiramyndugleikar um gongd, møguligar tekniskar loysnir o.s.fr. Undantak kann gerast frá avgerðaraðfylgjuni eftir ásetingini, um tað er ásett í verndarkunngerðini ella fyrisitingarmyndugleikin samtykkir.

*Stk. 4* skal tryggja, at umhvørvisatlit verða skjalfest, og at mett verður um tey í málum um undantaksloyvir, og forða fyri, at ein venja við standardiseraðum undantøkum tekur seg upp. Skjalfestingarskyldan liggur fyrst og fremst á tí, sum søkir um undantak. Fyrisitingarmyndugleikin hevur skyldu til á sjálvstøðugum grundarlagi at meta um tað framlagda tilfarið og leggja aftur at tí, tá ið vitan finst og er atkomandi. Ásetingin ber í sær eitt iskoyti til tey vanligu grundgevingarkrøvini eftir fyrisitingarlógini.

#### **Til § 46.**

*1. pkt.* geldur fyri virkseimi, *sum loyvi krevst til eftir aðrari lóg*. Í tí liggur, at ásetingin geldur í sambandi við umsókn um loyvi eftir geiralóg ella plan- og byggilóggávuni. *1. pkt.* í ásetingini geldur ikki fyri virkseimi, sum loyvi ikki krevst til.

Eftir *1. pkt.* skal í sambandi við meting eftir aðrari lóg *dentur leggjast á* virknaðin, sum avgerðin kann hava á verndarvirðini í einum øki, sum er vart eftir lógarkapitli 5 í náttúrumargfeldislógini. Í hesum liggur, at atlitid at náttúruvirðunum sambært verndarkunngerðini skal takast við í metingina, sum gjörd verður. Tað ber tó ikki í sær, at verndarvirðini skulu vera avgerandi, tá ið avgerðin skal takast. Geiramyndugleikin skal í síni myndugleikaúttunning halda seg innan fyri metingarkarmin í tí einstøku geiralógini ella plan- og byggilóggávuni.

Ásetingin geldur bara fyri virkseimi, sum fer fram uttan fyri verndarøkið, men sum kann hava negativa ávirkan á verndarvirðini innan fyri økið, t.d. orsakað av dálking, broyttari vatnstøðu, turrlegging, ella at áir verða beindar aðrar leiðir.

Ásetingin er ikki viðkomandi fyri møguligan negativan virknað, sum virkseimið hevur á náttúruvirðir uttan fyri verndarøkið. Men ber virkseimið í sær, at vísast kann á negativar avleiðingar fyri tey í verndarkunngerðini ásettu verndarvirðini inni í verndarøkinum, skal dentur leggjast á atlitid at verndarvirðunum innan fyri verndarøkið, tá ið avgerð verður tikin um at loyva virkseimi, ella um treytir skulu leggjast við loyvi.

Eisini uttan eina slíka serreglu kann dentur leggjast á verndarvirðini innan fyri metingarkarmin eftir tí einstøku lógini. Við at lógarfesta hesa leiðregluna serstakt verður miðað eftir at sleppa undan ivamállum um, um tað er lógligt at leggja dent á virknaðin, sum tiltøk uttan fyri eitt verndarøki kunnu hava á verndarvirðini í verndarøkinum, so leingi metingin heldur seg innan fyri metingarkarmin eftir tí einstøku lógini. Aftur at tí gevur ásetingin heimild til at áseta serligar treytir, sum kunnu avmarka skaðavirknaðin á verndarøkið.

Tilvísingin í 2. *pkt.* til § 6 (almenn varsemissskylda) er í roynd og veru óneyðug, við tað at virknaðurin, sum virksemi uttan fyri eitt verndarøki hevur á verndarvirðini innan fyri eitt verndarøki, kortini skal takast við, tá ið mett verður, um varsemissskyldan er lokin. Við ásetingini verður dentur lagdur á, at varsemissskyldan hevur stóran týdning í sambandi við virksemi uttan fyri verndarøkir, sum loyvi ikki krevst til, men sum kunnu hava ávirkan á verndarvirðini í økjum.

#### Til § 47.

Ásetingin er ikki til hindurs fyri, at aðrar serreglur fyri endurgjaldi kunnu verða brúktar, tá ið serligt grundarlag er fyri tí.

Ásetingin er ein felags regla fyri allar verndarflokkarnar eftir lógarkapitli 5, eisini verndarøkir í sjónum. Ásetingin um endurgjald í sambandi við økisvernd eftir kapitli 5 í náttúrumargfeldislógini er ein seráseting um endurgjald í sambandi við ræðisinntriv. Tað ber í sær, at ásetingin ikki geldur fyri onnur ræðisinntriv, sum metast má um við støði í § 73 í grundlógini. Tað ber m.a. í sær, at endurgjaldsásetingarnar í náttúrumargfeldislógini ikki galda fyri avgerðir um bráðfeingisvernd ella aðrar ræðisavmarkingar, sum ásettar verða við heimild í lógini, ella økisvernd/lendisskipan eftir aðrari lóggávu.

Hjá summum jarðareigarum fer økisvernd, sama hvønn flokk talan er um, at darva vinnuvirksemi so mikið, at tað er rímiligt at veita endurgjald fyri fíggarligan miss. Tí skjýtur stjórnarráðið upp felags endurgjaldsreglur, sum hava støði í brúki, sum er í gongd, og skilur ikki ímillum verndarflokkar. Ein serstøk endurgjaldsskipan á hesum rættarøkinum skal eisini styðja upp undir samstarvið við ávirkaðar jarðareigarar og rættindahavarar í tilgongdini fram ímóti verndaravgerðum, og tá ið sitið verður fyri lýstum verndarøkjum.

Sum rættindahavarar roknast m.a. festarar, servitutthavarar (beitisrættur o.t.) og rættindahavarar til útvinningsloyvir eftir løgtingslóg um kolvetnisvirksemi. Fiskimenn kunnu vanligi ikki roknast sum rættindahavarar til fisk ella fiskiøkir í sjónum í hesum sambandi. Fiskiveiða eftir eftir saltvatnsfiski er vanligi at rokna sum ein hvørsmansrættur. Ein serrættur kann vinnast, um t.d. ein minni bólkur av fiskimonnum hevur eitt fast, grundlagt brúk av ein ítøkiligum sjóki. Høvuðsreglan verður sostatt, at tað krevst serliga tætt og eksklusivt tilknýti til eitt øki, fyri at fiskiveiða skal kunna metast á sama hátt sum ein *lutbundin* rættur. Verndaravgerðir, sum avmarka fiskiskap í sjónum, fara tí ikki at hava endurgjaldsskyldu við sær fyri landið. Feløg, sum hava fingið útvinningsloyvi til kolvetnisvirksemi eru at rokna sum *rættindahavarar* í mun til ásetingina. Í mun til løgtingslóg um kolvetnisvirksemi skal hugtakið *ogn* í § 47, stk. 1, skiljast sum rættindir sambært útvinningsloyvi eftir løgtingslóg um kolvetnisvirksemi, sum eru knýtt at landafrøðiliga avmarkaðum økjum.

Ásetingin í § 47 geldur ikki fyri onnur ræðisinntriv, sum eru ásett eftir náttúrumargfeldislógini, ella fyri økisvernd ella lendisskipan eftir aðrari lóggávu, sbr. um hetta omanfyri. Í slíkum førum má endurgjaldsspurningurin greiðast eftir vanligum óskrivaðum reglum um endurgjald fyri ræðisinntriv, sbr. § 73 í grundlógini, ella móguliga øðrum serreglum um endurgjald.

Ásetingin ger einki undantak fyri jørð hjá landinum, og ein endurgjaldsskylda ber í slíkum føri í sær eina fíggarætlanarlaga flyting millum myndugleikar og stovnar hjá landinum. Er hinvegin talan um sjálvstøðug rættarsubjekt, geldur endurgjaldsskyldan á vanligan hátt.

Brúkið, sum darvað verður, skal vera í gongd, sbr. *stk. 1.* Landsstýrismaðurin kann í kunngerð áseta, hvat ið er at rokna sum brúk, sum er í gongd, fyri ávíst virksemi, eitt nú virksemi sambært útvinningsloyvi eftir løgtingslóg um kolvetnisvirksemi, sbr. *stk. 3.* Sum brúk, sum er í gongd, er at rokna brúk, sum í roynd og veru fer fram, tá ið verndaravgerðin verður tikin, mótsett brúki, sum

er steðgað ella ikki er byrjað. Missur, sum stendst av, at broytt brúk ella umlegging verður forðað, gevur ikki rætt til endurgjald eftir ásetingini. Hinvegin er tað ikki til hindurs fyri endurgjaldi, at brúk fyribils er steðgað í eitt avmarkað tíðarskeið, t.d. orsakað av eigaraskifti ella sjúku. Tað sama geldur fyri støðutreytað ikki-brúk, tá ið roknast kann við, at brúkið verður tikið upp aftur. Tá ið metast skal, um ikki-brúkið er fyribils ella varir stutta tíð, hevur tað týðning, hvussu leingi tað hevur staðið við, hví tað er íkomið, og hvønn týðning tann vanliga samfelagsmenningin hevur fyri slíkt brúk.

Tað er ein treyt fyri endurgjaldi, at verndaravgerðin hevur avmarkingar við sær fyri brúk, sum er í gongd, og at hesar avmarkingar hava fíggarligan týðning fyri raksturin. Tað er ilt at seta nakað neyvt mark fyri, hvat ið kann sigast at darva brúk, sum er gongd. Spurningurin má svarast ítøkiliga í hvørjum einstøkum føri. Tá ið treytirnar fyri endurgjaldi eru loknar, skal endurgjald veitast fyri allan missin.

Orsakasamband skal vera millum avgerðina og ampan fyri brúkið. Liggur orsökina aðrastaðni, t.d. í eini avgerð eftir aðrari lóggávu, er hetta kravið ikki lokið. Má tað haldast, at brúk, sum er í gongd, uttan mun til verndaravgerðina hevði steðgað innan fyri heilt stutta tíð, verður heldur eingin missur at veita endurgjald fyri. Øðrvísi er, um brúk, sum er í gongd, hevði kunnað hildið fram við nøkrum tillagingum fyri at tryggja lønsemi.

Hvat ið er at rokna sum sjálvstøðugt brúk, sum er í gongd, móttsett brúki, sum bara er ein liður í øðrum brúki, má avgerast ítøkiliga. Í metingini má hyggjast eftir sjálvum brúksháttinum og ikki teimum einstøku liðunum í brúkinum. T.d. kann ferðsla, sum er knýtt at virksemini, ikki sigast at vera sjálvstøðugt brúk, og tí kunnu avmarkingar fyri slíka ferðslu bara geva rætt til endurgjald, um sjálv virksemini verður darvað.

Í stk. 1, 2. pkt., verður útgreinað, at fyri broytingar í brúki, sum krevja almenn loyvi, geldur rætturin til endurgjald bara í teimum førum, har slíkt loyvi er givið, áðrenn tað ætlaða verndaruppskotið verður kunngjørt eftir § 39. Kravið um loyvi skal her skiljast í breiðari merking og fevnir um øll førir, har brúkið bara kann fara fram við støði í eini avgerð eftir eini lóg ella kunngerð, hvørt talan so er um byggiloyvi, undantaksloyvi frá økisætlan, serloyvi (*konsessióin*), góðkenning, samtykki ella annað. Tað er ikki nóg mikið, at byggisamtykt er góðkend fyri t.d. eitt summarhúsøki, um endaligt byggiloyvi ikki er givið, áðrenn tað ætlaða verndaruppskotið verður kunngjørt eftir § 39. Er byggiloyvi givið fyri hetta mundið (og er byggiloyvið ikki fallið burtur, sbr. § 10, stk. 5, í byggilógini), geldur rætturin til endurgjald, hóast bygningurin ikki er gjørdur (men byggikostnaðurin verður í tí fòrinum drigin frá). Fyri orkuútbygging kann talan bara gerast um endurgjald, um loyvi (*konsessióin*) er givið, móg. endaligt loyvi eftir byggilógini (til t.d. smærri orkuverk), áðrenn tað ætlaða verndaruppskotið er kunngjørt eftir § 39. Fyri kolvetnisvirksemi er tað avgerandi mundið í mun til stk. 1, 2. pkt., mundið, tá ið útvinningsloyvi var givið eftir lógtingslóg um kolvetnisvirksemi. Útvinningsloyvið gevur ein úrvalsrátt til at leita eftir og útvinna kolvetni. Hvussu rætturin skal útinast, er í ávísan mun ávirkað av seinni loyvum og góðkenningum, men rætturin er ikki treytaður av hesum. Útvinningsloyvir til kolvetnisvirksemi, sum eru givin áðrenn tað ætlaða verndaruppskotið er kunngjørt eftir § 39, eru sostatt fevnd av rættinum til endurgjald sambært stk. 1, uttan mun til um útinningin av rættindunum sambært útvinningsloyvinum krevur serstakt loyvi sambært geiralóggávu, sum ikki er givið, tá ið tað ætlaða verndaruppskotið verður kunngjørt.

Broytingar í brúki, sum ikki krevja loyvi, men sum eru farnar fram, eftir at uppskotið varð sent til hoyringar eftir § 40, geva ikki grundarlag fyri endurgjaldi.

Tað er kortini ekki nóg mikið til at fáa endurgjald, at loyvi er givið til broyting í brúki, áðrenn tað ætlaða verndaruppskotið er kunngjørt eftir § 39. Umframt hetta mugu eisini hinar treytirnar fyri endurgjaldi vera loknar, eitt nú, at broytingin í brúki yvirhøvur hevði kunnað verið framd í verki, og at hon hevði givið fíggjarligan vinning.

Tá ið treytirnar fyri endurgjaldi eftir stk. 1 eru loknar, verður endurgjaldið ásett, sbr. *stk. 2*. Metast skal um verndina endurgjaldsrættarlíga, sum vórðu negativir servituttar við sama innihaldi álagdir við ognartøku. Av tí at slíkir negativir servituttar ikki hava brúksvirði ella umsetningsvirði, má endurgjaldið ásetast við støði í minkingini í umsetningsvirðinum á allari ognini, sum verndarinntrivið hevur verið atvold til, ella minkingini í brúksvirðinum á ognini, sum ampin fyri brúk, sum er í gongd, hevur verið atvold til. At endurgjaldið verður ásett, sum tá ið talan er um ognartøku, ber eisini í sær, at tað bara eru áhugamál, sum eru vard ognartøkurrættarlíga, sum eru viðkomandi fyri endurgjaldið. Tá ið mett verður um endurgjaldið, skulu møguligar broytingar í brúkinum ikki vera partur av metingini. Støði skal takast í brúki, sum er í gongd, sbr. § 47, stk. 1. Metast má um missin við støði í verndaravgerðarmundinum, sbr. *stk. 2, 2. pkt.* Av tí at endurgjaldið verður útgoldið eftir verndaravgerðina, má endurgjald eisini latast fyri rakstrarmiss í tíðarskeiðinum, frá tí at verndaravgerðin fær gildi, og til endurgjald verður útgoldið.

Eftir *stk. 3* kann landsstýrismaðurin í kunngerð nágreina, hvat ið er at rokna sum brúk, sum er í gongd, eftir *stk. 1, 1. pkt.*, og *stk. 2* fyri ávíst slag av virkseimi. Tá ið mett verður um, hvat ið er at rokna sum brúk, sum er í gongd, má hyggjast eftir hvørjum slagi av virkseimi sær.

#### Til § 48.

Ásetingin í *stk. 1* tryggjar, at landið tekur støðu til endurgjaldskrøv hjá eigarum og rættindahavarum, sum biðja um tað. Ásetingin ber í sær, at landið ikki hevur skyldu til at geva tilboð um endurgjald, uttan so at tey, sum verða ávirkað, seta fram endurgjaldskrav. Kravið um, at eigari ella rættindahavari skal biðja um tilboð, skal skunda undir, at rættindaspurningar, ognarmørk o.t. verður avgreitt tíðliga. Kravið, sum settur verður fram, nýtist ikki at vera útgreinað, hóast tað er ein fyrimunur, at tað verður útgreinað, hvat tað er fyri brúk, sum verður darvað, og hvønn fíggjarligan týdning tað hevur.

Av tí at tað er umráðandi at fáa gongd á endurgjaldstilgongdina, so skjótt sum til ber, er ásett, at eigarar og rættindahavarar skulu seta fram síni endurgjaldskrøv innan fyra mánaðir, frá tí at verndaravgerðin er tikin. Alt eftir árstíðini og veðurlagnum kann tað í nógvum førum vera tíðarkrevjandi at taka støðu til, hvussu stórir tann fíggjarligi missurin er. Tí er tað nóg mikið, at eigarin ella rættindahavarin innan fyra mánaðir boðar frá, at hann krevur endurgjald, og seinni kemur aftur til sjálva endurgjaldsupphæddina.

Landsstýrismaðurin ger av, hvørjum stovni umbønin um tilboð skal sendast, og hvør stovnur ið skal geva tilboðið. Einkin er til hindurs fyri, at landið innan fyri freistina eisini kann geva øðrum enn teimum, sum hava biðið um tað, t.d. um ein jarðareigari longu framman undan verndaravgerðini greitt hevur skrivað, at hann fer at krevja endurgjald fyri tað komandi verndaravgerðina.

Eitt tilboð gerst bindandi, tá ið tann, sum fær tilboðið, tekur av. Tilboðið er ikki at rokna sum ein fyrisitingaravgerð og kann tí ikki kærast. Tað ber hinvegin til at halda á at samráðast og biðja um nýtt og betri tilboð. Fyri at fremja skjóta endurgjaldsuppgerð til frama fyri allar partar hevur landið eftir ásetingini eina ávísa *samráðingarfulltrú* í greiðum málum við greiðum og lutfalsliga smáum endurgjaldsupphæddum.

Í 2. *pkt.* er ásett, at áðrenn landið geveur tilboð um endurgjald eftir stk. 1, skal landið tilnefna tvey óheft, serkøn metingarfólk at meta um tann figgjarliga missin, sum stendst av, at verndin darvar brúk, sum er í gongd. Metingin skal havast sum grundarlag, tá ið landsstýrismaðurin geveur tilboð um endurgjald.

Í 3. *pkt.* er ásett, at landsstýrismaðurin í serligum førum kann leingja ella endurnýggja freistina at seta fram krav um endurgjald. Dentur skal leggjast á, um eigarin ella rættindahavarin hevði rímiliga grund til at fara út um freistina og ikki kann lastast fyri ikki at hava søkt um longda freist, ella tað eftir umstøðunum hevði verið órímiligt at noktað eiganum ella rættindahavaranum at sett fram krav um endurgjald, orsakað av at hann fór út um freistina.

Í *stk. 2* er ásett, at eigari ella rættindahavari, sum ikki tekur av einum endurgjaldstilboði frá landinum, kann krevja, at landsstýrismaðurin fær landið at biðja rættin um rættarlaga meting til at áseta endurgjald eftir § 47. Slíkt krav skal setast fram, í seinasta lagi seks mánaðir eftir at tilboðið varð givið. At tað er landið, sum skal biðja um rættarlaga meting, og ikki tann einstaki eigarin ella rættindahavarin, er m.a. ein fyrimunur við atliti at at tryggja felags viðgerð fyri allar ognir, har krav er sett fram um endurgjald. Skipanin skal eisini tryggja, at gáttin at fáa tilboð roynd fyri rættinum ikki gerst ov høg.

Í 2. *pkt.* er ásett, at landsstýrismaðurin í serligum førum kann leingja ella endurnýggja freistina fyri at krevja rættarlaga meting. Dentur skal leggjast á, um eigarin ella rættindahavarin hevði rímiliga grund til at fara út um freistina og ikki kann lastast fyri ikki at hava søkt um longda freist, ella tað eftir umstøðunum hevði verið órímiligt at noktað eiganum ella rættindahavaranum at sett fram krav eftir stk. 2, orsakað av at hann fór út um freistina.

Í *stk. 3* er ásett, hvør ið ber sakarmálskostnaðin, tá ið landið eftir umbøn frá eigara ella rættindahavara biður rættin um rættarlaga meting til at áseta endurgjald eftir § 47, og tá ið annaðhvørt landið ella eigari ella rættindahavari biður um yvirmeting.

Tá ið mett verður um, hvat ið er at rokna sum *neyðugar útreiðslur* í sambandi við metingarsakina fyri rættinum, skal støði vanliga takast í, at partar við felags áhugamálum í mestan mun eiga at leita sær felags tekniska og lögfrøðiliga hjálp. Hinvegin skal dentur eisini leggjast á, at partar við ósamsvarandi áhugamálum í metingarsakini ikki eiga at leita sær felags hjálp, og at hjálpin er rímiliga býtt, í mun til hvussu nógvir áhugapartar eru, og hvørji áhugamál verndaravgerðin ávirkar. Jarðareigari, sum biður um yvirmeting og fær verri úrslit enn eftir tí fyrru metingini, kann fáa álagt at taka útreiðslurnar hjá landinum upp á seg, men kann heilt ella fyri ein part sleppa undan endurgjaldsskyldu, um týðningarmiklar grundir gera tað rímiligt. Tá ið støða verður tikin til, um eigari ella rættindahavari skal sleppa undan endurgjaldi, skal dentur leggjast á, um eigarin ella rættindahavarin hevði góðar grundir at royna ta fyrru metingina, av tí at málið var ivasamt ella prógvini í málinum ikki vóru greið, fyrr enn eftir at málið kom fyri rættin, um landið kundi lastast fyri, at málið varð lagt fyri rættin, ella hevði havnað einum rímiligum semingstilboði, ella málið hevur vælferðartýðning, og viðurskiftini hjá eiganum ella rættindahavaranum tala fyri at sleppa honum undan endurgjaldsskyldu.

#### **Til § 49.**

Ásetingin geveur heimild til at geva ávísingum náttúrusløgum støðu sum útvald og ásetur treytir fyri slíkari útveljing.

*Stk. 1* lógarfestir meginregluna um útvald náttúrusløg. Náttúrusløg kunnu veljast út til ta serligu fyrisingarskipanina í lógarkapitli 6 til at fremja endamálið í § 4. At geva einum náttúrusløgum støðu sum *útvalt* skal tí hava til endamáls at varðveita margfeldið av náttúrusløgum í teimum natúrligu

*útbreiðsluökjunum og við tí margfeldið av slögum og tær vistfrøðiligu tilgongdirnar, sum eyðkenna hvørt náttúruslagið. Samstundis skulu tiltøk eftir lógini vigast upp ímóti øðrum týðandi samfelagsáhugamálum (sí § 14 og viðmerkingarnar til ta ásetingina).*

Hugtakið *náttúruslag* er allýst í § 3, nr. 9. Hugtakið fevnir bæði um náttúrusløg í sjónum og á landi, eisini í áum, vøtnum, ósum og løkum. Náttúrusløgini kunnu vera ógvuliga ymisk, og tað kann vera ymiskt, hvussu nógvar fyríkomingar ið finnast av teimum.

Landsstýrismaðurin kann velja náttúrusløg út við kunngerð. Kunngerðin fær gildi tvørtur um fyrisitingargeirarnar. Ta almennarættarlígu fyrisitingina útinnir tann einstaki geiramyndugleikin í mun til lógarverkið, sum er viðkomandi í tí einstaka færinum, sbr. § 50.

Kunngerðin skal galda fyri *ávís* náttúrusløg. Tað merkir, at skilast skal til navnið á náttúruslagnum. Kunngerðin ásetur ikki lögfrøðiliga bindandi, kortløgð økir fyri náttúruslagið ella náttúrusløgini, sum útvald verða. Er ætlanin at verja ávíst landafrøðiligt øki við øllum náttúruslögum, ið har finnast, má tað gerast við økisvernd eftir lógarkapitli 5 ella øðrum amboðum, t.d. økisætlanum eftir planlóggevuni. Skipanin kann tó fáa týðning fyri eitt nærri tilskilað øki ella ogn, um kommunan ella annar geiramyndugleiki brúkar sín myndugleika eftir §§ 50 og 51.

Kunngerðin kann galda fyri alt landið ella partar av landinum. Tað síðstnevnda kann vera viðkomandi, tá ið fyríkomíngarnar í einum serligum øki í landinum líkjast frá fyríkomíngum í øðrum økjum í landinum. Í kunngerðini kunnu eftir stk. 1, 2. pkt., ásetast treytir fyri, hvørjar fyríkomíngar av náttúruslagnum skulu vera fevndar av kunngerðini. T.d. kann ásetast, at kunngerðin bara fevnir um fyríkomíngar, sum eru størri ella minni enn eitt vist, ella at ávíst dygdarkrøv skulu vera lokin, t.d. krøv um fyríkomíng av ávísum slögum, um heilar (íntaktar) vistfrøðiligar tilgongdir sum t.d. vatnhúsarhald, um at størri inntriv ikki eru gjørd o.a.tíl. Tað kann ofta vera viðkomandi at seta slík dygdarkrøv fyri at sleppa undan, at kunngerðin verður ov víðfevnd.

Kunngerðin skal ikki áseta reglur fyri, hvussu ið sitast skal fyri tí einstøku fyríkomíngini. Slíkar reglur eru ásettar beinleiðis í lógini, sbr. §§ 50 til 52, og í tí viðkomandi geiralógini.

Í virkisætlanini eigur greiða m.a. at gerast fyri, hvussu nógvar fyríkomíngar av slagnum talan er um, hvar ið tær eru at finna, hvussu stórar tær eru (tilsamans og hvør í sínum lagi), hvørji árin ið skaða ella gagna náttúruslagnum, og hvørji fyrisitingartiltøk ella avmarkingargestig ið verða viðmæld. Er tørvur á at seta serlig fyrisitingartiltøk í verk í einum útvaldum náttúruslagi, skulu ávirkað eigara- ella vinnuáhugamál takast við. Tiltøkini eiga í mestan mun at verða fyrireikað í samstarvi við ávirkaðar eigara- og vinnufelagsskapir og at vera partur av virkisætlanini.

Landsstýrismaðurin kann áseta kunngerð um útvald náttúrusløg. Uppskotið til kunngerð um útvald náttúrusløg skal sendast í breiða almenna hoyring hjá áhugafelagsskapum, eisini umhvørvis- og vinnufelagsskapum, fak- og vitanarstovnum, landsmyndugleikum, sum sita fyri náttúruslagnum, talan er um, og kommunum innan fyri tað landafrøðiliga útbreiðsluøkið hjá náttúruslagnum, talan er um.

Verða virkisætlanir gjørdar, eiga tær í høvuðsheitum at verða gjørdar samstundis við kunngerðarbeiðið. Á henda hátt fæst longu framman undan útveljngini ein fatan av, hvat ið er í væntu, og hvørji tiltøk ið eru neyðug.

Eftir at avgerð er tikin um útveljng, og virkisætlan gjørd, skal tætt samstarv vera millum myndugleikan, sum umsitur virkisætlanina, og myndugleikar, felagsskapir (eisini

jarðareigarafelagsskapir) ella jarðareigarar o.o., sum skulu hava ein leiklut í at fremja miðini og tiltøkini sambært virkisætlanini. Fyrisitingarmyndugleikin kann gera avtalu við jarðareigarann um at útinna nærri ásett røktartiltøk ella sløg av brúki, sbr. § 50, stk. 5. Fáast kann í lag eina studningsskipan til virkisætlanir fyri røkt og øðrum tiltøkum í útvaldum náttúrusløgum. Fæst slík skipan í lag, eigur studningur í høvuðsheitum at verða veittur virknum tiltøkum og at koma aftur at øðrum móguligum studningsskipanum, t.d. í landbúnaðinum.

Sum ein liður í hoyringartilgongdini eigur eisini at verða mett, um skipanin við útvaldum náttúrusløgum er tann skipanin, sum hóskar best, ella um onnur verndaramboð eiga at verða brúkt í staðin, t.d. økisvernd eftir lógarkapitli 5, tiltøk eftir aðrari lóggávu, sjálvbodnar loysnir ella ein samanseting av hesum.

Útveljing ber ikki í sær, at fyrikomingarnar, talan er um, verða friðaðar. Skipanin er meira at rokna sum ein leiðregla fyri burðardyggum brúki av útvaldum náttúrusløgum. Tað liggur í skipanini eftir lógarkapitli 6, at tað er loyvt at lata eina fyrikoming fara fyri skeytið, tá ið mett er um dygdina í fyrikomingini og týðningin, hon hevur fyri, at miðið í § 4 kann verða rokkið, og onnur týðandi samfelagsáhugamál (§ 14). Geldur útveljingin bara fyri fyrikomingar av ávísari dygd, kann hetta kortini vera ein ábending um, at meira krevst til at lata eina fyrikoming fara fyri skeytið, enn um útveljingin hevði fevnt um allar fyrikomingar av náttúruslagnum. Tað merkir, at tess smalari kunngerðin er, tess størri týðning hava tær fevndu fyrikomingarnar í mun til miðið í § 4.

Sum skilst á tí, sum er nevnt omanfyri, kunnu einstakar fyrikomingar av einum náttúruslagi vera so virðismiklar, at valt verður í staðin at brúka økisvernd sum amboð til at varða um náttúruslagið. Økisvernd kann eisini vera ein neyðug loysn, um avmarkingarstigið eigur at vera so strangt, at vinnuvirksemi má halda uppat. Verður ein fyrikoming av einum útvaldum náttúruslagi vard eftir lógarkapitli 5, ella liggur hon innan fyri eitt verandi verndarøki, galda reglurnar um økisvernd í lógarkapitli 5 og verndarkunngerðirnar framman fyri reglurnar um útvald náttúrusløg. Tað merkir, at reglurnar í §§ 49 til 52 ikki galda fyri slíkar fyrikomingar. Tað er tó ein fyrirtreyt, at eisini slíkar fyrikomingar verða kortlagdar, so at tær verða partur av tí samlaða yvirlitinum yvir náttúruslagið. Í summum førum kann tað renna saman millum fyrikomingar av einum útvaldum náttúruslagi og funktiónsøkir hjá einum raðfestum slagi eftir § 22, stk. 1, nr. 2. Er náttúruslagið útvalt, áðrenn slagið verður raðfest, eigur, tá ið kunngerð eftir § 22, stk. 1, nr. 2, verður orðað, at verða mett, um skipanin eftir lógarkapitli 6 verjir tað raðfesta slagið á nøktandi hátt. Ger hon ikki tað, eiga strangari reglur at verða ásettar eftir § 22, stk. 1, nr. 2. Tað kann t.d. vera viðkomandi at alfríða fyrikomingar av einum náttúruslagi, sum hýsa einum raðfestum slagi, hóast náttúruslagið er útvalt frammanundan. Er kunngerð eftir § 22, stk. 1, nr. 2, ásett, áðrenn náttúruslagið verður útvalt, geldur hon framman fyri lógarkapittul 6, um ósamsvar er millum reglurnar fyri fyrikomingum, sum eru fevndar av báðum regluverkunum. Annars galda regluverkini javnsíðis.

*Stk. 2* ásetur atlit, sum dentur skal leggjast á, tá ið eitt náttúruslag verður útvalt. Uppreksanin er ikki tømandi, men nevnr teir týðningarmestu tættirnar, sbr. orðið *serliga*. Atlitini í nr. 1 og 2 eru beinleiðis grundað á atlitid at náttúrumargfeldinum, meðan nr. 3 og 4 vísa til altjóða samanhagir, annaðhvørt lívfrøðiligar (nr. 3) ella rættarligar (nr. 4). Av tí at eisini altjóða skyldur mangan byggja á atlit at lívfrøðiligum margfeldi ella øðrum náttúruvirðum, rennur tað mangan saman millum fleiri atlit.

Tað fyrsta viðkomandi atlitid í *stk. 2, nr. 1*, snýr seg um náttúrusløg, sum eru í vanda fyri at fara fyri einki. Vit hava í dag ongan reyðlista fyri náttúrusløg, men mælt verður til at gera ein slíkan. Orðingin *fyrí eini gongd ella í einum standi* sipar bæði til ta kvantitativu útbreiðsluna, t.e. talið á fyrikomingum, og hvussu stórar tær eru í vavi, og dygdina í fyrikomingunum. Eitt dømi um



negativa gongd við atliti at dygd kann vera, at ávís dýra- ella plantusløg hvørva úr náttúruslagnum, t.d. orsakað av minkandi føðslu, kapping frá fremmandum sløgum ella dálking.

Hvat ið mett verður at vera orsøkin til afturgongdina, t.d. um náttúruslagið hevur verið fyri stórum trýsti orsakað av inntrivum, um broytingin stendst av verðurlagsbroytingum ella t.d. ikki-brúki, kann hava týdning fyri, um útveljing verður mett at vera hóskandi amboð ella ikki.

Í nr. 1 er talan um gongd ella stand, *sum ikki samsvarar við miðið í § 4.*

Tað merkir, at natúrligar broytingar vanligar ikki eru fevndar. Hinvegin kann ein natúrlig gongd hava við sær, at eitt náttúruslag verður sjáldsamt í Føroyum, samstundis sum tann natúrliga gongdin ikki gevur grundarlag fyri at meta, at slagið fer at hvørva heilt. At talan skal vera um eina gongd, *sum ikki samsvarar við miðið*, ber eisini í sær, at ikki ein og hvør broyting er nóg stór til at vera grundarlag fyri útveljing. Broytingin skal vera størri enn eitt vist, áðrenn gongdin ella standurin kann sigast ikki at samsvara við miðið í § 4. Talan kann vera um, at útbreiðslan av náttúruslagnum minkar munandi í vavi ella við ferð, ella at trýstið frá inntrivum økist munandi. Er náttúruslagið sjáldsamt frammanundan, kunnu kortini eisini smærri broytingar sigast at vera í ósamsvari við miðið í § 4.

*Nr. 2* vísir til náttúrusløg, *sum hava stóran týdning fyri eitt ella fleiri raðfest sløg.* Summi náttúrusløg kunnu hava serligan týdning sum vistfrøðilig funktiónsøkir hjá raðfestum sløgum (*species*). At velja slík náttúrusløg út kann gera sítt til at tryggja, at nóg nógv slík funktiónsøkir verða varðveitt. Um skipanin eftir lógarkapitli 6 røkkur til, ella onnur amboð til at tryggja funktiónsøkir mugu takast í brúk, má metast, tá ið slagið verður raðfest eftir §§ 21 og 22.

Summi náttúrusløg kunnu hava munandi virði fyri tað lívfrøðiliga margfeldið, hóast tey ikki eru fevnd av nøkrum av atlitunum í nr. 1 til 4. Talan kann t.d. vera um eitt náttúruslag, sum er í útryðjuni á sínum sínum útbreiðsluøki og tí kann hýsa sløgum við serligum ílegueyðkennum ella eini samanseting av sløgum, sum bregður frá fyrkomingunum í meira miðstøddum økjum. Talan kann eisini vera um náttúrusløg, sum eru sjáldsom úr einum náttúrusjónarhorni. Av tí at uppreksanin í nr. 2 ikki er tømandi, kunnu eisini slík náttúrusløg veljast út. Men av tí at hesi førini ikki verða nevnd í ásetingini, krevst eitt sindur meira, fyri at tey einsamøll skulu kunna vera grundgeving fyri útveljing.

Atlitið í *nr. 3* hevur útgangsstøði í náttúrusløgum, sum hava *munandi part av síni útbreiðslu í Føroyum*, og hevur samdømi í einum samsvarandi atliti fyri sløg (*species*) í § 21. Atlitið fevnir í øllum førum um náttúrusløg, sum *bara* finnast í Føroyum (íland, t.e. *endemisk*, náttúrusløg), men eisini náttúrusløg, sum í høvuðsheitum finnast í Føroyum. Orðaskiftið í altjóða arbeiðið ber tann vegin, at at lond hava serliga ábyrgd ikki bara av at varða um síni ílendu (endemisku) dýra- og plantusløg, men eisini síni ílendu náttúrusløg. Hvat ið er at rokna sum eitt ílent náttúruslag, veldst um, hvussu náttúrusløg verða allýst og avmarkað. Eftir náttúrumargfeldislógini § 49 er ikki talan um treytir við nógvum lívfrøðiligum brigdum. Náttúruslagið skal vera heilt ólíkt náttúrusløgum í øðrum londum fyri at kunna sigast at vera ílent ella vera fevnt av orðingini *hevur munandi part av síni útbreiðslu í Føroyum*.

Hóast atlitið í nr. 3 er lokið, eigur náttúruslagið ikki í øllum førum at fáa støðu sum útvalt. Eins og tá ið talan er um hini atlitini í stk. 2, skal útveljingin vera grundað á eina meting við støði á tí ítøkiligum útbreiðsluni av náttúruslagnum, tí vistfrøðiliga standinum, sum fyrkomingarnar eru í, og hótanarmyndini.

Atlitid í nr. 4 er ofta óneyðugt aftur at hinum atlitunum, sbr. *altjóða skyldu eru knýttar at náttúruslagnum*. Tá ið ávís náttúrusløg eru sett á altjóða listar við náttúrusløgum, sum krevja serligt eftiransni, er tað vanligu grundað atlit sum hóttan, viðkvæmi ella sjáldsemi. Tó kunnu dómir vera um, at eitt slag á einum altjóða lista ikki er í serliga stórum vanda í Føroyum. Í slíkum førum kann skyldan hava við sær, at skipanin í lógarkapitli 6 verður brúkt, samstundis sum tað í sambandi við meting í ítøkiligum førum kann havast fyrilit fyri standinum hjá náttúruslagnum í Føroyum.

Nr. 4 vísir til altjóða skyldur. Atlitid fevnir um altjóðarættarlíga bindandi reglur, ikki vegleiðandi leiðreglur. Eru náttúrusløgini fevnd av nøkrum av hinum atlitunum í stk. 2, kunnu tó eisini leiðreglur vera ein týðandi ískoytisgrundgeving fyri útveljingini.

Avgerðargrundarlagið fyri útveljingini skal vera í samsvari við § 8. Tað merkir, at ein kunngerð um útvald náttúrusløg, *so langt sum tað er rímiligt*, skal byggja á *vísindalíga vitan um stovnsstöðuna hjá sløgum, útbreiðsluna og tann vistfrøðilíga standin hjá náttúrusløgum og virknaðin av árinum*, sbr. § 8, stk. 1. Dentur kann eisini leggjast á vitan av royndum, sbr. § 8, stk. 2. Hvat ið er eitt rímiligt vitanargrundarlag, veldst um eina meting. Metast má um, hvussu víðfevnt ella avgerandi eitt møguligt vitanartrot er, og um skjalfestar ábendingar eru um, at náttúruslagið er fyri afturgongd. Eftir § 9 skulu, tá ið verulígur vandi er fyri, at náttúrumargfeldi verður fyri álvarslígam ella óbótalígam skaða, tiltøk ikki útsetast, hóast vitanin trýtur.

§ 49 hevur sum fyritleyt, at skipanin kann mennast, sum frá líður, so hvørt sum vitanargrundarlagið veksur. Tey fyrstu náttúrusløgini, sum útvald verða, verða tí væntandi sløg, har ið nóg dygg vitan longu er tøk, til at ein grundgivin avgerð kann takast í mun til atlitini í stk. 2.

Eftir § 49, stk. 1, stendur tað til landsstýrismannin at meta, um útveljing er eitt hóskandi amboð. Hóast fleiri treytir eru loknar, merkir tað ikki av sær sjálvum, at náttúruslagið verður útvalt. Spurningurin má síggjast í samanhangi við, um onnur amboð enn útvald náttúrusløg eru meira viðkomandi, sbr. umrøðuna omanfyri.

*Stk. 3* ásetur tó eina skyldu fyri myndugleikarnar at meta um tørvin, tá ið tað er *skjalfest, at standurin ella gongdin hjá einum náttúruslagi eftir vísindalígam metingarstöði í stóran mun ikki samsvarar við miðið í § 4*. Henda treytin er knýtt at atlitunum í stk. 2, nr. 1. Í hesum liggur, at tað eiga at krevjast góðir grundir fyri ikki at velja út í hesum førunum.

Bæði myndugleikarnir sjálvir og áhugapartar við rættarlígam áhuga kunnu gera skylduna virkna. Orðini við *rættarlígam áhuga* vísa aftur til bæði *ein felagsskapur* og *onnur*. Kravið um *rættarlígan áhuga* er knýtt at endamálinum, sum er at varðveita náttúruslagið. Tað merkir, at talan má vera um felagsskapir ella onnur, sum hava serlígan áhuga í, at náttúruslagið verður varðveitt, t.d. tí at umhvørvisvernd er millum endamálini við felagsskapinum, ella tí at felagsskapurin umboðar eina vinnu, sum metir gongdina at vera eina hóttan móti tilfeingisgrundarlagnum.

Skjalfesting og vísindalígr krøv skulu havast sum grundarlag, fyri at skyldan eftir stk. 3 at meta um útveljing skal gerast virkin. Tað ber ikki í sær, at náttúruslagið á vísindalígam grundarlagi hevur fingið stöðu sum hótt ella viðkvæmt. Men atlitini, sum metingin, at gongdin verður mett at vera negativ í mun til § 4, byggir á, skulu vera av vísindalígam slag.

Avgerðir eftir § 49 kunnu byggja á almennan kunnleika, t.d. brúkarakunnleika ella kunnleika, sum fyrisingin hevur av royndum.

Í sambandi við metingina eftir hesi ásetingini galda eisini ásetingarnar í lógarkapitli 2.

Brot á metingaskylduna eftir stk. 3 verða ekki revsað og kunnu neyvan verða grundarlag fyri eini mögulgari endurgjaldsábyrgd.

Fyri náttúruslög, har virkin røkt er ein fyrirtreyt fyri, at støðini kunnu verða varðveitt, skal landið leggja fram virkisætlan til at tryggja slík økir, sbr. *stk. 4*. Hugsanin er, at landið vanliga skal leggja fram uppkast til virkisætlan í seinasta lagi samstundis við útveljingina. Undantikin hesum eru førir, har støðan krevur, at avgerð um útveljing verður tikin skjótast gjørligt, uttan mun til um virkisætlan er liðug ella ikki.

Við *øðrum tiltøkum* meinast m.a. fyrireiking, uppmerking og endurreising. Møguligur studningur eigur í høvuðsheitum at fara til virkin tiltøk.

Verða virkisætlanir gjørdar, eiga tær at verða endurskoðaðar/eftirmettar fimm til tíggju ár eftir avgerðina um útveljing.

Tætt samstarv við ávirkaðar jarðareigarafelagsskapir og vinnuáhugamál hevur stóran týðning, tá ið virkisætlan verður gjørd. Ætlanin skal, sum omanfyri nevnt, vanliga gerast samstundis við útveljingarkunngerðina, soleiðis at uppkast til virkisætlan verður lagt fram samstundis við avgerðina. Á henda hátt fæst í góðari tíð og á skipaðan hátt gongd á fyrisiting og neyðug tiltøk, umframt at jarðareigarar og rættindahavarar í góðari tíð fáa eina fatan av, hvat ið er í væntu. Fæst ein studningsskipan til virkisætlanir fyri røkt og øðrum slögum av tiltøkum í útvaldum náttúruslögum í lag, eigur peningurin í høvuðsheitum at fara til virkin tiltøk. Slíkur møguligur studningur skal síggjast í samanhangi við fíggjarlig amboð hjá ávirkaðum geirum, m.a. landbúnaðarfyrisingini.

#### **Til § 50.**

Ásetingin snýr seg um rættarvirknadn av útveljing.

*Stk. 1* ber í sær eina ítøkiligging av tí vanligu varsemis skylduni í § 6, tá ið talan er um útvald náttúruslög. Skyldan hevur sum fyrirtreyt, at ein og hvør eftir besta førimuni kunnar seg um, hvørji náttúruslög ið eru útvald, og um virksemd hjá viðkomandi ber við útvald náttúruslög. Ein fyrirtreyt fyri hesum er, at myndugleikarnir veita nóg góða kunning um útvald náttúruslög, og hvat ið kann hava óhepna ávirkan á tey. Metast má um varsemis skylduna út frá teimum krøvum, sum tað er rímligt at seta tí einstaka virksemsútinnaranum. Ásetingin geldur, sama um tað eru privat ella tað almenna, sum útinnir virksemd. Fyri útinning av almennum myndugleika, eisini fyrisiting av fastognum, galda eisini reglurnar í *stk. 2*.

Skyldan eftir *stk. 1* er knýtt at avleiðingunum av virkseminum, ikki hvar ið tað fer fram. Tess longri burturi frá náttúruslagnum virksemd fer fram, tess minni krøv kunnu setast útinnaranum, við atliti at hvat ið hann kann væntast at síggja frammanundan av avleiðingum. Varsemis skyldan minnar, tess longri burtur frá náttúruslagnum tað ávirkandi virksemd fer fram.

Á § 6, *stk. 2*, skilst, at varsemis skyldan er at rokna sum lokin, um virksemd verður útint sambært loyvi frá almennum myndugleika, og fyrirtreytirnar fyri loyvinum framvegis eru til staðar.

Hvat ið liggur í orðingini *verða gjørd verri*, má metast út frá miðinum í § 4. Hugtakið er knýtt at náttúruslagnum í sjálvum sær, ikki tí einstøku fyrikominingini. Hugtakið fevnir ikki um eitt og hvørt minni afturstig í útbreiðslu ella dygd. Og orðingin *verða gjørd verri* ber í sær, at natúrligar broytingar eru ikki fevndar.

Hvørt talan er um *at gera verri*, kann vera ilt at meta um hjá tí einstaka. Av tí at loyvir frá almennum myndugleikum koma í staðin fyri varsemisskylduna, er virkisøkið hjá varsemisskylduni serliga knýtt at virksemini, sum verður útint, uttan at myndugleikarnir eru uppií. Er vegleiðingartilfar gjørt um burðardygt brúk av fyrikomingum av útvaldum náttúrusløgum, kann tann einstaki hava hetta sum grundarlag fyri, hvussu hann fer um eina fyrikoming av einum útvaldum náttúruslagi. Er talan um, at ein fyrikoming verður heilt oyðiløgd, kann tó skjótt vera talan um *at gera verri*, um ikki nógvar fyrikomingar eru eftir av náttúruslagnum. Hjá tí einstaka er tað tó ilt at meta um virðið á tí einstøku fyrikomingini í mun til náttúruslagið í síni heild. Varsemiskyldan ber í slíkum førum í sær, at tann einstaki setur seg í samband við myndugleikarnar og biður um nærri vegleiðing.

Orsakað av tí almenna innihaldinum í varsemisskylduni og tørvinum hjá privatum á vegleiðing um, hvussu hon verður brúkt í verki, verða brot á ásetingina ikki revsað.

Skipanin við útvaldum náttúrusløgum hevur sum fyritley, at hon verður útint gjøgnum kommunuplanlegging og myndugleikaúttuning innan fyri teir viðkomandi geirarnar. Hetta skilst serliga á § 50, *stk. 2, 1. pkt.* Ásetingin er ein bindandi leiðregla fyri meting eftir øðrum lógarverki og fyri fyrisiting av fastognum hjá tí almenna. Ásetingin ber onga sjálvstøðuga avgerðarheimild í sær, men byggir á, at skipanarheimildir eru í øðrum lógum, móguliga sjálvari náttúrumargfeldislógini (t.d. §§ 20, 26 ella 27). Serliga viðkomandi eru plan- og byggilóggávan, men eisini loyviskipanir í øðrum lógum.

Ásetingin byggir á, at tað í sambandi við tulking og meting eftir hesum regluverkunum er rásarúm fyri at leggja dent á náttúruvirðir. Er í onkrum føri ósamsvar millum rásarúmið fyri meting eftir aðrari lóg og náttúrumargfeldislógini, veldst tað um vanligar tulkingarmeginreglur, brúktar til ítøkilig førir, hvat ið loysnin er. Miðast má tó eftir at greiða slíkt ósamsvar, tá ið lóggáva verður orðað. Ósamsvar kann eisini vera millum kunngerðir við heimild í aðrari lóg og náttúrumargfeldislógina. Serliga tá ið talan er um reglur um studningsveiting, kunnu myndugleikarnir hava skyldu til at veita studning, um nærri ásettar treytir eru loknar. Tað liggur á myndugleikunum at finna loysnir við at endurskoða slíkar reglur, so at regluverkið fæst í samljóð. Ásetingin geldur, *tá ið almennur myndugleiki verður útintur*. Hetta fevnir um at gera kunngerðir og taka avgerðir, m.a. at veita ella at nokta studning. Ásetingin fevnir bæði um studning til tiltøk, sum gagna náttúrumargfeldinum, t.d. røkt, og studning til inntriv í útvald náttúruslag.

Ásetingin geldur eisini, tá ið tað almenna situr fyri egnum fastognum, sí eisini viðmerkingarnar til § 7.

At *serligt fyrilit* skal havast, ber í sær, at stórus dentur skal leggjast á atlitid at tí útvalda náttúruslagnum, t.d. í sambandi við meting, ella tá ið regluverk verður gjørt. Tað ber tó ikki í sær, at atlitid at náttúruslagnum skal hava avgerandi týðning í øllum førum. Ósamsvar viðvíkjandi endamállum og áhugamálum kann hava við sær, at stakfyrkomingar av einum útvaldum náttúruslagi mugu dvína.

*Fyrilitid*, sum havast skal, er, at avgerðin, sum viðkomandi myndugleiki tekur, ikki skal hava við sær, at útbreiðslan og tann vistfrøðiligi standurin hjá fyrikomingunum verða gjørd verri. Við vistfrøðiligum standi hjá einum náttúruslagi meinast støða og gongd við atlitid at funktiónum, bygnaði og framleidni, har ið náttúruslagið finst, í mun til ítøkiligar ávirkanartættir, sbr. allýsingina í § 3, nr. 18. Eftir *stk. 3* skal í sambandi við meting m.a. dentur leggjast á týðningin, sum fyrikomingin hevur í mun til allar fyrikomingarnar av náttúruslagnum í Føroyum, sbr. niðanfyri.

Á § 49, stk. 1, skilst, at endamálið við skipanini við útvaldum náttúruslögum er at fremja miðið í § 4. Ásetingin í § 50 skal tí eisini lesast við § 14 í huga, so at vigað verður upp ímóti øðrum týðandi samfelagsáhugamálum, tá ið avgerðir verða tiknar, sum bera við fyrikomingar av útvaldum náttúruslögum.

Tað at fyrilit verður havt, ber ikki altíð í sær, at sýntast má fyri tiltøkum. Tað kann ofta vera nóg mikið, at myndugleikarnir leggja nærri treytir við, tá ið tiltøk verða framd.

Orðingin *gera verri* er nærri umrødd undir stk. 1.

Ásetingin í stk. 2 ber í sær, at tað skal síggjast í avgerðini, hvussu ið atlit ið náttúruslagnum er vigað og røkt, ella hvørji onnur atlit ið størri dentur er lagdur á.

Tað skilst á stk. 2, 2. *pkt.*, at greiða skal gerast fyri avleiðingunum fyri tað útvalda náttúruslagið, um mett verður, um loyvi skal gevast til inntriv í eina fyrikoming av náttúruslagnum. Talan er ikki um eina vanliga árinmeting, men eina einfaldari meting av avleiðingunum fyri útbreiðsluna og standin hjá náttúruslagnum, so at ein fakliga grundað meting kann gerast eftir 1. *pkt.* Í samsvari við meginregluna í § 11 er tað tann, sum varðar av virkseminum, sum hevur ábyrgd av, at greiningin verður gjørd, meðan tað liggur á viðkomandi myndugleika at bera so í bandi, at greiningin er tøk, tá ið avgerð verður tikin, og at hon ber í sær nøktandi upplýsingar, so at metingin, sum krevst, kann gerast. Ein slík avleiðingagreining kann eftir umstøðunum hava við sær, at treytir kunnu leggjast við loyvinum.

Tað er avleiðingunum fyri náttúruslagið, greiða skal gerast fyri. Kemur greiningin eftir, at virksemi ikki hevur nevningarverdar avleiðingar fyri fyrikomingina, talan er um, er ikki neyðugt at halda fram og kanna avleiðingarnar fyri náttúruslagið í síni heild. Kemur tann fyrsta greiningin hinvegin eftir, at fyrikomingin oyðilegst ella versnar, verður tað næsta stigið í greiningini at kanna, hvønn týðning tað hevur fyri náttúruslagið í síni heild, at fyrikomingin fer fyri skeytið, sbr. eisini stk. 3.

Eftir stk. 2, 3. *pkt.*, kann landsstýrismaðurin í kunngerð áseta nærri reglur um avleiðingagreiningina. Kunngerðin kann bæði áseta reglur fyri *úttinningini* og *viðgerðini*. At reglur verða ásettar fyri *úttinningini*, kann bera í sær, at kunngerðin ítøkiligger, hvat virksemi og hvørji náttúrusløg ið krevja avleiðingagreining. Aftur at tí kunnu reglur ásetast um innihaldið í greiningini. Ein kunngerð um *viðgerðina* av umsóknini kann t.d. snúgva seg um hoyring, innlit og aðrar málsviðgerðarreglur. T.d. kann krevjast, at málið verður lagt fyri landsstýrismannin.

*Stk. 3, 1. pkt.*, vegleiðir nærri um meting í sambandi við virksemi, sum ber við ein fyrikoming av einum útvaldum náttúruslagi.

Í fyrra lagi verður gjørt greitt, at tann einstaka fyrikomingin ikki skal skoðast einsæris, men út frá virðinum á fyrikomingini í mun til aðrar fyrikomingar av náttúruslagnum. Verður ein slík meting gjørd á kommunalum stigi, kann t.d. verða valt politiskt at lata eina fyrikoming fara fyri skeytið, samstundis sum kommunan tekur undir við, at aðrar fyrikomingar verða varðveittar. Hevur kommunan bara eina fyrikoming av náttúruslagnum, má metast um virðið úr einum breiðari økis- ella landssjónarhorni.

Í seinna lagi kann tað vera avgerandi fyri metingina, um ein sambærilig fyrikoming kann gerast ella mennast aðrastaðni. Finst longu ein slík fyrikoming, verða fyrikomingarnar vigaðar upp ímóti hvørji aðrari eftir 1. setningsliði, sbr. omanfyri. Tað kunnu finnast fyrikomingar, sum ikki hava eins góða dygd og tann, sum fer fyri skeytið, men sum – annaðhvørt av natúrligum ávum ella við ávísu tiltøkum – kann mennast til eina javnverda fyrikoming. Oftari kann tað vera so, enn at ein

fyrircoming verður gjörd heilt av nýggjum. Tað kann vera torført og fakliga krevjandi at seta slíka nýgerð í verk.

Metingarnar eftir stk. 3 skulu síggjast í avgerðini.

Fyri at tað skal kunna metast um inntriv í eina fyrircoming í mun til náttúruslagið í síni heild í Føroyum, er tað avgerandi neyðugt, at upplýsingar um útvald náttúrusløg verða dagfórdar og gjórdar atkomandi.

Eftir stk. 3, 2. pkt., kann tann, sum varðar av virkseminum, fáa álagt at bera rímiligan kostnað av at røkja, gera, ella menna eina fyrircoming av einum útvaldum náttúruslagi, afturfyri at loyvi verður givið til munandi inntriv í eina aðra fyrircoming. Hetta er í samsvari við meginregluna í § 11. Ein slík álegging skal tó vera rímilig, sbr. orðingina *rímiligan kostnað*. Hvat ið er rímiligt, veldst um eina meting, alt eftir hvussu stórt virksemið er, hvørja byrðu ein slík álegging ber í sær fyri tann, sum varðar av virkseminum, hvat slag av virksemi talan er um, t.d. ta ítøkiliga samfelagsgagnið av virkseminum, og avleiðingarnar fyri náttúruslagið. Ein slík meting við atlitum at, hvussu rímilig ein álegging er, er eisini í samsvari við sjálva meginregluna í § 11, sbr. viðmerkingarnar til ta ásetingina.

*Stk. 4* ger greiðu fyri sambandinum millum reglurnar í stk. 1 til 3 og góðkendar býarskipanir og byggisamtyktir. Á § 50, stk. 2, 1. pkt., skilst, at eisini kommunur í síni myndugleikaúttíning skulu hava *serligt fyrilit* fyri *fyrircomingum av útvaldum náttúrusløgum*, so at tað slepst undan, at *útbreiðslan av náttúrusløgum og tann vistfrøðiligi standurin hjá fyrircomingunum verða gjórd verri*. Kommunan kann tó koma eftir, at onnur atlit í einum ítøkiligum máli viga meira enn atlitid at einum útvaldum náttúruslagi (sbr. § 14 um viging upp ímóti øðrum týðandi samfelagsatlitum), ella at atlitid at einum útvaldum náttúruslagi kann verða røkt innan fyri karmin á eini býarskipan ella byggisamtykt, sum kommunan hevur í hyggju at samtykkja. Støða verður í tí fòrinum tikin til atlitid at tí útvalda náttúruslagnum í plantilgongdini, har ið tað er ein fyriritreyt, at landsmyndugleikar eru uppií. Eisini § 50, stk. 2, 2. pkt., og § 50, stk. 3, galda í plantilgongdini.

Verður á henda hátt endalig støða tikin til økisbrúkið í eini fyrircoming av einum útvaldum náttúruslagi, myndar býarskipanin ella byggisamtyktin karmin um fyrisitingina heldur enn § 50, stk. 1 til 3. Tað nýtist tó ikki at bera í sær, at býarskipanin ella byggisamtyktin ger greiðu fyri allari fyrisitingini. Er t.d. tørvur á røkt til at varðveita eina fyrircoming av einum útvaldum náttúruslagi, geldur eingin skylda til hetta eftir planlóggevuni. Í tí fòrinum mugu onnur amboð koma aftur at býarskipanini ella byggisamtyktini. Tað skilst á orðingini í stk. 4, at býarskipanir og byggisamtyktir *koma fram um reglurnar í stk. 1 til 3*. Tað ber í sær, at stk. 1 til 3 ikki galda fyri viðurskiftir, sum býarskipan ella byggisamtykt hevur tikið støðu til. Fyri viðurskiftir, sum býarskipanir ella byggisamtyktir ikki taka støðu til, t.d. virkna fyrisiting, galda reglurnar á vanligan hátt. Stk. 1 til 3 kunnu eisini verða brúkt framíhjá, tá ið tiltøk skulu fremjast sambært býarskipan ella byggisamtykt.

Tað er eitt krav, at býarskipanin ella byggisamtyktin *greiðir økisbrúkið fyri eina fyrircoming av einum útvaldum náttúruslagi*. Er fyrircomingin fevnd av eini størri ætlan, sum er so yvirskapað, at greið støða ikki er tikin til fyrircomingina av tí útvalda náttúruslagnum, geldur § 50, stk. 4, ikki.

§ 50, stk. 4, ber ikki í sær, at kommunan noyðist at gera eina so ítøkiliga ætlan, men ger hon tað ikki, galda stk. 1 til 3 fult og heilt.

Taka fòrir seg upp í sambandi við landbúnaðarvirkseminum, sum ber við fyrircomingar av útvaldum náttúrusløgum, har eina økisætlan eftir planlóggevuni *greiðir økisbrúkið fyri eina fyrircoming av*

*einum útvaldum náttúruslagi*, sbr. § 50, stk. 4, geldur heldur eingin fráboðanarskylda eftir § 51, stk. 1. Er fyrircomingin fevnd av eini stórri ætlan, sum er so yvirskipað, at greið støða ikki er tikin til fyrircomingina av tí útvalda náttúruslagnum, geldur § 50, stk. 4, tó ikki.

Tá ið talan er um planir, sum vóru samtyktir, áðrenn eitt náttúruslag fekk støðu sum útvalt, geldur stk. 4 ikki. Tað merkir, at reglurnar í § 50, stk. 1 til 3, skulu fylgjast.

Í summum førum kunna eldri planir galda, sum ikki leggja upp fyri atlitinum at tí útvalda náttúruslagnum. Kemur í slíkum føri ein umsókn um t.d. byggiloyvi, sum er í samsvari við planin, má kommunan eftir regluni í § 50, stk. 2, meta, um fyrircomingin kann fara fyri skeytið, uttan at tað hevur við sær, *at útbreiðslan av náttúrusløgnum og tann vistfrøðiligi standurin hjá fyrircomingunum verða gjørd verri*. Tað kann eisini vera viðkomandi at seta nærri krøv við atlitum at tí ítökiligu staðsetingini av bygginginum. Aftur at tí kann tað vera viðkomandi at leggja treytir við um eina sambærilig fyrircoming aðrastaðni, sbr. § 50, stk. 3.

Tað er undir øllum umstøðum ein stórur fyrimunur, um kommunan í býarskipan ella byggisamtykt ger greiðu fyri økisbrúkinum fyri fyrircomingar av útvaldum náttúrusløgum, tá ið kunngerð um útvald náttúrusløg er ásett.

*Stk. 5* ásetur eina reglu fyri røkt, m.a. við atlitum at hóttum náttúrusløgum í landbúnaðarlandslagnum, sum krevja røkt fyri at verða varðveitt. Í slíkum málum er tað umráðandi at fáa samstarv í lag millum tað almenna og einstakar jarðareigarar. Har ið tað almenna sær tørvin á røktartiltøkum, og jarðareigarin er sinnaður at útinna røktina, eigur tað almenna at gera avtalu við jarðareigarann um røkt av tí viðkomandi fyrircomingini av náttúruslagnum. Røktin kann eisini úttinnast av landsstovnum ella kommunalimum stovnum, møguliga við samstarvi teirra millum, men bara eftir avtalu við jarðareigarann. Ásetingin áleggur hvørki jarðareigarannum ella tí almenna nakra rættarlaga skyldu at útinna røkt, men ger greitt, at røkt er ein uppgáva, sum hevur týðning, tá ið útvald náttúrusløg skulu varðveitast. Røkt, sum ber í sær inntriv í rættindir hjá jarðareigarum ella rættindahavarum, kann ikki úttinnast við heimild í hesi ásetingini, uttan so at jarðareigarin gevur sítt samtykki. Peningur, sum møguliga er avsettur í virkisætlanini, kann brúkast til hetta slagið av røkt.

### **Til § 51.**

Ásetingin snýr seg um rættarvirknaðin av útvaldum náttúrusløgum fyri landbúnaðarvirksemi, sum loyvi ikki krevst til.

*Stk. 1, 1. pkt.*, ásetur eina fráboðanarskyldu fyri landbúnaðarvirksemi, sum ávirkar fyrircomingar av útvaldum náttúrusløgum. Reglurnar í § 51 galda ikki fyri virksemi, sum loyvi krevst til eftir øðrum regluverki. Slík førir eru fevnd av viðkomandi loyvisskipanum, sum verða brúktar saman við reglunum í náttúrumargeldislógini § 50 og teimum almennu ásetingunum í náttúrumargfeldislógini um burðardygt brúk.

Við landbúnaðarvirksemi, sum ávirkar fyrircomingar av útvaldum náttúrusløgum, meinast í hesum samhanginum virksemi, sum verður útint sum liður í landbúnaðarvirksemi, og sum kann broyta eyðkennini við ella støddina á eini fyrircoming av einum útvaldum náttúruslagi. Talan kann t.d. vera um sáing, taðing o.a.

Ásetingin fevnir ikki um óvirkni. Tað merkir, at hóttir t.d. afturgróður eina fyrircoming av einum útvaldum náttúruslagi, mugu onnur amboð enn reglurnar í § 51 takast í brúk.

Hóast tað ikki beinleiðis skilst á ásetingini, er hugsanin, at kommunan ber so í bandi, at jarðareigarar og rættindahavarar verða kunnaðir um kendar fyrircomingar av útvaldum

náttúruslögum á teirra ognum. Hetta fyri at tryggja, at jarðareigarar og rættindahavarar fáa nøktandi kunnleika um skipanina.

Fráboðanarskyldan geldur, uttan mun til um tað eru privatir ella almennir eigarar, sum standa fyri virkseminum.

Kommunan skal hava fráboðanina. Náttúrumargfeldislógin ásetur onga freist fyri, nær kommunan skal hava svarað, men slík freist kann ásetast, tá ið kunngerð verður ásett um eitt útvalt náttúruslag. Vinnuatlit kunnu tala fyri at áseta slíka freist, t.d. upp á trýggjar vikur. Virkseimið kann ikki útinna, uttan at kommunan hevur svarað, t.e. kommunan kann ikki tigandi lata virkseimið ganga sína gongd, sbr. 2. pkt.

Kommunan skal meta um virkseimið eftir reglunum í § 50, stk. 2 og 3. Víst verður til umrøðuna av hesum ásetingunum omanfyri. Metingin hjá kommununi av fráboðanarskylduni er *útinnaing av myndugleika* eftir § 50, stk. 2, og tí galda metingaralitini eftir § 50, stk. 2 og 3, sbr. 3. pkt.

Eftir 4. pkt. kann kommunan nokta fyri virkseminum ella geva nærri boð um, hvussu virkseimið skal fara fram, tá ið virkseimið kann hava við sær, at útbreiðslan av náttúruslagnum og tann vistfrøðiligi standurin hjá fyríkomíngunum verða gjørd verri.

Hugtakið *gera verri* er knýtt náttúruslagnum í sjálvum sær. Tað merkir, at miðast skal eftir, at fyríkomíngarnar av náttúruslagnum tilsamans verða varðveittar við framtíðini í huga. Í førum, har eitt náttúruslag fevnir um fleiri støð, sum eru í góðum vistfrøðiligum standi, kann tað í størri mun loyvast, at standurin í eini einstakari fyríkomíng verður verri, enn um eitt náttúruslag hevur fáar fyríkomíngar eftir, sum eru í góðum vistfrøðiligum standi, ella fáar fyríkomíngar innan fyri eitt avmarkað øki. Í tí síðstnevnda førinum eigur í minni mun at latast upp fyri at loyva inntrivum ella brúki í eini stakfyríkomíng. Hugtakið *gera verri* ber í sær, at natúrligar broytingar ikki eru fevndar. Er talan um, at útbreiðslan av náttúruslagnum og tann vistfrøðiligi standurin hjá fyríkomíngunum verða gjørd verri, kann kommunan nokta fyri virkseminum. Tess størri inntriv í tað útvalda náttúruslagið virkseimið er atvold til, tess størri orsök hevur kommunan at nokta fyri tiltakinum ella at seta nærri treytir.

Tørvar einum útvaldum náttúruslagi vernd á einum verndarstigi, sum ber í sær, at vinnuvirksemi, sum er í gongd, má halda uppat ella verður munandi tvørligari at útinna, er økisvernd eftir lógarkapítli 5 amboðið, ið brúkast skal.

Fyri summi náttúrusløg í røktarlandslagnum í landbúnaðinum er virkin røkt ella framhaldandi hald av teimum ólíku støðunum ein týðandi fyrítreyt fyri varðveitslu av náttúrusløgnum. Í slíkum førum eigur landið syrgja fyri samskipaðum brúki av tiltøkum, sum gera sítt til at verja náttúrusløgini.

## **Til § 52.**

Ásetingin snýr seg um kunngering av avgerðum um inntriv í útvald náttúrusløg.

Tað er umráðandi, at avgerðir um inntriv í útvald náttúrusløg verða gjørdar kendar. Ásetingin lógarfestir tí eina skyldu at kunngera slíkar avgerðir. Skyldan liggur á myndugleikanum, sum hevur loyvt virkseimi í fyríkomíngum av útvaldum náttúrusløgum.

Verður ein umhvørvisavgerðaskrá gjørd eftir § 62, eiga avgerðir um at loyva inntrivum í fyríkomíngar av útvaldum náttúrusløgum at verða skrásettar í skránni.



Skal munagott eftirlit forast við standinum, sum tey útvaldu náttúrusløgini í Føroyum sum heild eru í, er tað umráðandi at hava heildaryvirlit yvir avgerðir, sum loyva inntrivum. Eitt slíkt yvirlit hevur eisini týdning, tá ið dagar skulu takast ímillum, um eitt inntriv í eitt útvalt náttúruslag verður atvold til, at útbreiðslan hjá náttúruslagnum og tann vistfrøðiligi standurin hjá fyrikomungunum verða gjørd verri. Svárið veldst um heildargongdina hjá náttúruslagnum. Men tað er ikki bara umráðandi at skráseta avgerðir, sum loyva inntrivum. Slík skráseting loftar ikki gongd í náttúrusløgnum, sum ikki stendst av negativum inntrivum. Tað er umráðandi at hava eyguni við og skráseta gongdina í fyrikomungunum í sjálvum sær, heldur enn bara hvat ið er loyvt ella ikki loyvt í teimum.

### Til § 53.

Ásetingin staðfestir, at tað er landið, sum hevur ábyrgdina av at sita fyri ílegutilfari. Aftur at tí ger ásetingin greitt, hvørji atlit, ið havast skulu í huga, tá ið sitið verður fyri ílegutilfari.

Ásetingin staðfestir, at ílegutilfar er ogn hjá Føroya fólki. Ásetingin sigur eisini, at tað er landið, sum hevur ábyrgd av at sita fyri ílegutilfarinum í Føroyum. Endamálið við at staðfesta hetta er at gera greitt, at landið hevur stjórnar- og handhevjanarrætt til ílegutilfar.

Sí nærri um hugtakið *ílegutilfar* í allýsingini í §3, nr. 5, og viðmerkingunum til ta greinina.

Ásetingin sigur, at ílegutilfarið er eitt felags tilfeingi, sum er ogn hjá Føroya fólki, sbr. 1. pkt. Hugtakið *Føroya fólk* skal skiljast í víðari merking og sipar til almenningin, ella felagsskapin í samfelagnum, úr staðbundnum, tjóðarligum og altjóða sjónarhorni og til felagsskap tvørtur um ættarlið. Eftir ásetingini skal munandi dentur tí leggjast á framtíðarbrúk av ílegutilfarinum. Hugtakið *felags* ber í sær, at eingin í útgangsstøðinum hevur nakran einkarætt til ílegutilfar orsakað av ognarrætti til tað lívfrøðiliga tilfarið. Fyrisitingin av ílegutilfarinum skal í mestan mun gera sítt til, at ílegutilfar eisini í framtíðini verður verandi eitt felags tilfeingi. Ásetingin er ikki til hindurs fyri, at søkjast kann um t.d. einkarætt ella annan immateriellan rætt til uppfinningar, sum hava ílegutilfar í sær.

Á 2. pkt. skilst, at gagnnýtslan av ílegutilfari skal vera *umhvørvi og fólki at so stórum gagni sum gjørligt*. Gagnnýtslan skal her skiljast í víðari merking og fevnir eisini um sjálva tøkuna av ílegutilfarinum og møguliga stovnan av immateriellum rættindum. Tað er í samsvari við endamálið, at tøka av ílegutilfari kann gera sítt til at vaksa um kunnleikan um tað lívfrøðiliga margfeldið og á tann hátt styðja upp undir vernd og burðardygt brúk, sbr. tey bæði fyrstu høvuðsendamálini í sáttmálanum um lívfrøðiligt margfeldi og § 1 í hesi lógini.

Orðingin *umhvørvi og fólki at so stórum gagni sum gjørligt* sipar m.a. til at lætta um sínámillum býti av ílegutilfari, sum hevur týdning fyri matvørutrygd og heilsuendamá, og tá ið slóðast skal fyri vinnumenning og virðisskapan. Tað er einki greitt mark millum at vera *umhvørvi at gagni* og *fólki at gagni*. Varðveitsla og burðardygt brúk av lívfrøðiligum margfeldi og ílegumargfeldi gagnar eisini fólki.

Dentur skal eisini leggjast á atlitid at hósakiligum býti av fyrimunum av brúki av ílegutilfari, tá ið sitið verður fyri ílegutilfarinum í Føroyum, sbr. 2. pkt. Meginreglan er í samsvari við tað triðja høvuðsendamálið í sáttmálanum um lívfrøðiligt margfeldi og FAO-sáttmálan um plantuilegutilfeingi.

Fyrisitingin av ílegutilfeingi skal vera *umhvørvi og fólki at so stórum gagni sum gjørligt, bæði úr føroyskum og altjóða sjónarhorni*. Úr føroyskum sjónarhorni er tað serliga eitt endamál, at lógin verður karmur um brúk av ílegutilfari og vinnumenning við støði í slíkum tilfari, og at hetta fer

fram á burðardyggan hátt. Úr altjóða sjónarhorni skal serliga miðast eftir at bera so í bandi, at lóggáva í øðrum londum um ílegutilfar verður hildin, at treytir um býti av fyrimunum millum føroyskar partar og onnur lond verða hildnar, umframt at lætt verður um býti av ílegutilfari millum lond.

#### Til § 54.

Høvuðsreglan skilst á *stk. 1, 1. pkt.*, sum sigur, at landsstýrismaðurin kann áseta, at tann, sum vil taka lívfrøðiligt tilfar úr náttúruni við tí hyggju at gagnnýta ílegutilfarið, skal hava loyvi frá landsstýrismanninum. Ein slík loyvisskipan verður almenn og geldur fyri øll. Loyvi krevst eisini eftir eini slíkari loyvisskipan, um onkur vil gagnnýta slíkt tilfar, sum longu er tikið úr náttúruni. Eitt slíkt føri kann vera, at tað lívfrøðiliga tilfarið er tikið úr náttúruni við øðrum endamáli enn at gagnnýta ílegutilfarið, t.d. til prýði. Skyldan at søkja um loyvi kann sostatt koma í, eftir at tað lívfrøðiliga tilfarið er tikið úr náttúruni, um tilfarið ikki varð tikið úr náttúruni við tí í hyggju at gagnnýta ílegutilfarið. Í slíkum førum kemur ein mógulig skylda at søkja um loyvi í, um onkur seinni vil gagnnýta tilfar, sum longu er tikið úr náttúruni. Loyvi til tøku ella framhaldandi gagnnýtslu av ílegutilfari gevur ikki umsøkjaranum serstakan einkarætt. Ein slíkur serstakur einkarættur er ikki í samsvari við endamálið í § 53. Tøka til flokkanarendamál er ikki fevnd av eini loyvisskipan, tí flokkanarvirksemi er ikki at rokna sum *gagnnýtsla* av ílegutilfarinum.

Stk 1, 2. *pkt.*, ásetur, at treytirnar fyri einum móguligum loyvi framvegis galda fyri tann, sum fær tilfarið ella úrslitini frá tøkuni. Hetta geldur, hóast long tíð er gingin frá tøku til gagnnýtslu, og hóast tilfarið ella úrslitini verða flutt fleiri ferðir. At tað at fáa úrslitini frá tøkuni eisini er fevnt, ber í sær, at t.d. treytirnar fyri loyvinum framvegis galda, tá ið granskingarúrslit, sum eru grundað á ílegutilfarið, verða flutt. *At fáa* skal tulkast breitt, soleiðis at flyting uttan viðurgjald av tilfari ella úrslitum av gagnnýtsluni av hesum eisini er fevnd.

*Úr náttúruni* skal skiljast soleiðis, at ein mógulig loyvisskipan bara geldur fyri natúrliga vill sløg. Í hesum liggur ein avmarking móti lívverum, sum eru ávirkaðar av fólki gjøgnum røkt og aling. Loyvi krevst ikki til tøku av hesum, hóast tey kunnu sigast at halda til í náttúruni, t.d. tá ið tey er vilst av veltum bø. Hetta er nágreinað í 3. *pkt.*, sum nevnr, at undantakið frá loyvisskipanini eisini fevnir um tøku til almenn søvn. Endamálið er at tryggja innsavningararbeiðið til ein móguligan ílegubanka, arbeiði við matvørutrygd og siðbundið ali- og kynbótaarbeiði í landbúnaði og fiskaaling ikki verður hindrað.

*Stk. 2* í ásetingini ger greitt, at ein mógulig loyvisskipan eftir stk. 1 ikki avmarkar rættin rættin hjá einum eigara ella øðrum rættindahavara at nokta atgongd at tí lívfrøðiliga tilfarinum ella at jørðini, har ið tað lívfrøðiliga tilfarið er. Í tí liggur, at ognanin av tí lívfrøðiliga tilfarinum skal vera lóglig. Tað hevur m.a. við sær, at ein jarðareigari kann nokta atgongd at tilfarinum á síni ogn ella leggja treytir við slíkari atgongd. Sum dømi um *annan rættindahavara* kann nevntast onkur við immateriellum rættindum.

Stk. 2 er í roynd og veru óneyðugt, við tað at mógulig onnur loyvir og privatrættarligar reglur galda lið um lið við loyvisásetingina í stk. 1. Kortini er valt at gera greiðu fyri spurninginum í mun til jarðareigarar og aðrar rættindahavarar.

*Stk. 3* gevur landsstýrismanninum heimild til at gera undantak frá ásetingunum í lógarkapitli 3 um fyrisiting av sløgum í sambandi við umsókn um tøku av lívfrøðiligum tilfari við tí í hyggju at gagnnýta ílegutilfarið. Tað ber í sær, at landsstýrismaðurin við tøkuni til hetta endamálið kann geva loyvi til at taka sløg, sum t.d. ikki kunnu veiðast, ella sum verða tikin uttan fyri veiðitíð. Hetta kemst av, at atlitini aftan fyri ásetingarnar í lógarkapitli 3 ikki altíð eru líka tungt til staðar, tá ið tøkun bara fevnir um eitt ella nøkur fá eintøk.

Eftir *stk. 4* fær landsstýrismaðurin heimild til at áseta í kunngerð, hvørjar upplýsingar ið skulu vera við í umsóknini. Tað kunnu vera upplýsingar um, í hvørji kommunu tókan eftir ætlan skal fara fram, náttúruslagið á staðnum, og hvat slag av tilfari, ið takast skal (plantupartur ella jarðprøvi). Afturat tí kunnu krevjast upplýsingar um, um áhugamál á staðnum verða ávirkað, ella um tøka av ílegutilfari byggir á brúk av siðbundnari vitan hjá fólki á staðnum.

Í *2. pkt.* verður heimild givin til at leggja treytir við loyvinum eftir *stk. 1*. Ein treyt kann vera, at fyrimunir av gagnnýtluni skulu ognast landinum. Aðrar treytir, sum hugsast kunnu, kunnu snúgvá seg um tíðaravmarking, tal á einstaklingum, sum takast kunnu, tøkuhættir, endurreisingartiltøk, og um økið, sum tikið verður úr, fær skaða. Møguligir fyrimunir, bæði peningaligir (t.d. nýtsluviðurgjöld (*royalties*) ella sokallað *milestone*-gjöld) og ikki-peningaligir (t.d. granskingarsamstarv og atgongd at granskingarúrslitum), sum stava frá gagnnýtluni av ílegutilfari, verða ikki nevndir í einum tømandi lista í iskoyti II til *Bonn Guidelines* undir sáttmálanum um lívfrøðiligt margfeldi. Sum dømir kunnu nevnast granskingarsamstarv og lutan av granskingarúrslitum og nýggjari vitan, luttøka í vørumenning, atgongd at dátugrunnum, førleikamenning, fígjarligar mótveitingar o.s.fr.

Eftir *3. pkt.* kann kunngerðin eisini áseta, hvussu áhugamálini hjá jarðareigarunum og fólkinum á staðnum verða vard á rímligan hátt. Í tann mun áhugamálini hjá hesum verða ávirkað, skal tað endurspeglast í kunngerðini.

Í kunngerðini kunnu eisini treytir setast fyri framhaldandi gagnnýtlu av tilfari, sbr. *4. pkt.* Víst verður til § 53, 2. pkt., sum sigur, at gagnnýtlan skal vera *umhvørvi og fólki at so stórum gagni sum gjørligt, bæði úr føroyskum og altjóða sjónarhorni*. Heimildin hevur útgangsstøði í tí altjóða rættargongdini á økinum.

Partafundurin undir sáttmálanum um lívfrøðiligt margfeldi (CBD) samtykti í 2002 altjóða leiðreglur, *Bonn Guidelines on Access to Genetic Resources and Fair and Equitable Sharing of Benefits Arising Out of their Utilization*, sum eru sjálvbodnar leiðreglur fyri fremjing av ásetingunum í sáttmálanum, sum snúgvá seg um atgongd at og býti av fyrimunum av gagnnýtluni av ílegutilfeingi. Treytir við atliti at framhaldandi brúki av ílegutilfari eru tiknar við fleiri staðni í leiðreglunum umframt í iskoyti I, *Suggested Elements for Material Transfer Agreements*. Við leiðreglunum verður m.a. miðað eftir at vegleiða londini viðvíkjandi gerð av tjóðarlóggávu og politikki á økinum.

Heimstoppfundurin í Johannesburg í 2002 um umhvørvi og gongd samtykti síðan, at gerast skuldi eitt altjóða skipan undir CBD, rættarlaga bindandi ella ikki, um rættvíst býti av fyrimunum, sum stava frá brúkinum av ílegutilfeingi, m.a. við støði í *Bonn Guidelines*. Tann 7. partafundurin fyri CBD setti orsakað av hesum ein arbeidsbólki at menna og samráðast um eina altjóða skipan fyri atgongd at ílegutilfeingi og rættvísu býti við støði í art. 15 og 8j í CBD. Heimildin fyri arbeidsbólkinum varð fest á blað í avgerð VII/17 frá tí 7. partafundinum fyri CBD. Á partafundi fyri CBD í Nagoya í Japan tann 29. októbur 2010 varð tað sonevnda *Nagoya*-iskoytið til sáttmálan um lívfrøðiligt margfeldi samtykt. Ískoytið snýr seg um atgongdina at lívfrøðiligum tilfari og býtið av fyrimunum, sum standast av gagnnýtluni av slíkum tilfari.

Møguligar treytir fyri framhaldandi gagnnýtlu av ílegutilfari skulu ítøkiliggerast við kunngerð, tá ið greiða er gjørd fyri tørvinum í mun til tær altjóða tilgongdirnar. Heimildin skal bara brúkast í samsvari við hesa kunngerðina.

Eftir *stk. 5* fær landsstýrismaðurin heimild at áseta nærri reglur fyrri ílegutilfari í almennum søvnum. Við einum almennum savni meinast eitt savn av ílegutilfari, sum verður fyrisitið av landinum ella fyrri landið, og sum er atkomandi hjá einum og hvørjum eftir nærri ásettum treytum. M.a. kunnu reglur ásetast fyrri tøku úr slíkum søvnum og um treytir viðvíkjandi stovnan av immateriellum rættindum.

#### **Til § 55.**

*Stk. 1* staðfestir, at landsstýrismaðurin er ovasti myndugleiki eftir lógini. Landsstýrismaðurin kann eftir vanligum fyrisitingarrætti uttan beinleiðis lógarheimild leggja sínar heimildir eftir lógini til stovnar, sum eru undirskipaðir landsstýrismanninum. Í *stk. 2* er ásett, at landsstýrismaðurin harumframt kann heimila øðrum landsstovni at útinna heimildir, sum eftir lógini liggja hjá landsstýrismanninum. Tað verður ætlandi Umhvørvisstovan, sum í høvuðsheitum fer at útinna heimildirnar hjá landsstýrismanninum, men ásetingin letur upp fyrri, at landsstýrismaðurin kann heimila øðrum landsstovni at sita fyrri ávísingum í lógini.

Eftir *stk. 3, 1. pkt.*, kann landsstýrismaðurin heimila kommunum at vera myndugleiki eftir nærri ásettum ásetingum í ella við heimild í lógini. Ein slík heimild skal knýttast at nærri ásettum ásetingum í ella við heimild í lógini. Verður tað heimilað kommunum at sita fyrri ásetingum í lógarkapitli 5 um økisvernd, kann landsstýrismaðurin eftir *stk. 3, 2. pkt.*, leiðbeina kommunurnar um málsviðgerð, og hvussu lógin skal tulkast. Landsstýrismaðurin kann eisini leiðbeina alment um atlit, sum havast skulu í huga í sambandi við meting, umframt leiðbeina kommunurnar í ítøkiligum førum.

Eftir *stk. 3, 3. pkt.*, kann landsstýrismaðurin áseta, at ein serliga sett nevnd skal vera fyrisitingarmyndugleiki fyrri eitt verndarøki, sum er vart við heimild í lógarkapitli 5. Í eini slíkari nevnd kunnu t.d. sita umboð frá kommunum, sum verða ávirkaðar av, at økið verður skipað sum verndarøki, og aðrir partar, sum kunnu hugsast at verða ávirkaðir av hesum.

Eftir *stk. 4* kann landsstýrismaðurin áseta nærri reglur fyrri útinning av avhendum myndugleika ella uppgávum eftir lógini.

#### **Til § 56.**

Ásetingin gevur landsstýrismanninum heimild at áseta reglur um kæru og at áseta, at avgerðir eftir náttúrumargfeldislógini og reglum ásettum við heimild í náttúrumargfeldislógini bara skulu kunna kærast til ávísan kærustovn.

#### **Til § 57.**

*Stk. 1, 1. pkt.*, ásetur sum almenna reglu, at landsstýrismaðurin skal hava eftirlit við, hvørjum standi náttúran er í. Eftirlitið skal byrgja fyrri og møguliga avdúka brot á náttúrumargfeldislógina við kunngerðum.

Eftirlitið eigur at síggjast í samanhangi við aðrar ásetingar í lógaruppskotinum, sum geva myndugleikanum heimild at seta tiltøk í verk fyrri at halda við líka ella byrgja fyrri, at umhvørvisvirðir verða gjørd verri, sbr. t.d. lógarkapittul 5 um økisvernd og serliga § 44 um røkt av verndarøkjum, § 21 um raðfest sløg og § 49 um útvald náttúrusløg. Ásetingin fevnir eisini um meira alment eftirlit við umhvørvinum, uttan mun til um serlig umhvørvisvirðir eru til staðar.

Landsstýrismaðurin hevur høvuðsábyrgdina av umhvørviseftirlitinum. Hjá øðrum myndugleikum kann tað vera viðkomandi at hava eyguni við virknaðinum av vinnuligum virkseimi, sum myndugleikarnir hvør í sínum lagi hava fyrisitingarlíga ábyrgd av. At eftirlitsuppgávan liggur hjá tí almenna, er ikki til hindurs fyrri, at eftirlitsmyndugleikin heilt ella fyrri ein part byggir á upplýsingar, sum eru innheintaðar frá privatum vinnuvirkseimi.

Myndugleikin eigur í útgangsstöðinum at miða eftir at gera upplýsingar, sum hann hefur um umhvørvisstöðuna, atkomandi hjá øllum. Tó kunnu undantøk vera, t.d. tá ið tað kann seta hóttar stovnar í váða, at upplýsingarnar verða breiddar út.

Stk. 1, 2. *pkt.*, ásetur meginregluna fyri, hvussu í eftirlitið verður útint. Tað stendur til eftirlitsmyndugleikan at velja út, á hvørjum økjum eftirlit skal fyrast. 3. *pkt.* ásetur eftirlitsstigið. Eftirlitsstigið er orðað sum ein skylda, t.e. at eftirlit skal fyrast í so stóran mun, at myndugleikin kann avdúka brot á ásetingarnar í lógini. Skyldan skal úttinnast á so mundadyggan hátt sum gjørligt, sbr. stk. 2, 3. *pkt.* Skyldan fevnir ikki um yvirvøku. Skyldan ásetur minstastigið, men hvussu stórt eftirlitið skal vera í vavi, veldst um eina meting av tí veruliga tørvinum og raðfesting. Eftirlitið, sum í roynd og veru verður ført, skal úttinnast so munadygt sum gjørligt, og dentur skal leggjast á at ávirka umhvørvið sum minst.

Eftir *stk. 2, 1. pkt.*, skal tann, sum eftirlit verður havt við, ella tann, sum hefur ábyrgdina av virkseminum, veita teimum, sum útinna eftirlitið, neyðuga hjálp og kunning. Hvat ið er at meta sum neyðug hjálp og kunning, veldst um eina ítøkiliga meting við støði í umstøðunum í tí einstaka málinum. Yvirhøvur má krevjast, at hjálpin og kunningin skal vera neyðug til at gera eftirlitið ført fyri at føra eftirlit við, at lógin verður hildin. Henda ásetingin er almenn og skal siggjast saman við ásetingini um kanningarvirkssemi í § 58 og ásetingini um upplýsingar- og fráboðanarskyldu í § 59. Stk. 2, 2. *pkt.*, ásetur, at eftirlitsmyndugleikin kann steðga fólki og fòrum, tá ið tað krevst til at útinna eftirlitið. Hetta er eitt neyðugt amboð, fyri at eftirlitið skal kunna útinna sínar eftirlitsuppgávur eftir náttúrumargfeldislógini. Steðging eftir hesi ásetingini er ikki at skilja sum handtøka, varðhaldsfongsling ella húsarannsókn, sum lögreglan eftir rættargangslógini hefur heimild til at fremja. Steðgingarrætturin er avmarkaður til førir, har ið steðging *krevst til at útinna eftirlitið*. Tann, sum úttinnir eftirlitið, má meta ítøkiliga, um steðging krevst. Í verki verður steðging tann einasti móguleikin hjá tí, sum úttinnir eftirlitið, eitt nú at biðja um samleikaprógv ella neyðugar upplýsingar. Aftur at tí kann tað verða neyðugt at steðga fólki, fòrum ella motorakfòrum fyri at geva teimum ferðandi ráð og leiðbeining, sbr. § 57, stk. 3.

Ásetingin heimilar ikki tvingsil, men brot á skylduna at steðga, tá ið eftirlit verður ført, kunnu revsast, sbr. § 69.

*Stk. 3* staðfestir, at myndugleikin í sambandi við sínar eftirlitsuppgávur hefur ein týðandi leiklut at brúka kunning og ráðgeving sum amboð til at fremja endamálið við lógini. Sum dømi um leiðbeining eftir *stk. 3* kann nevast, at eftirlitið minnir á skylduna at lýða lógir, kunngerðir og avgerðir. Á henda hátt ger eftirlitið vart við, at tann, sum eftirlit verður havt við, ikki hefur hildið tað, sum eftirlitsmyndugleikin metir at vera greiðar skyldur í lóg, kunngerð ella avgerð.

### Til § 58.

Sambært *1. pkt.* hava eftirlitsmyndugleikin og lögreglan ótarnaða atgongd at ogn, tá ið tað krevst til at útinna uppgávur eftir lógini. Sum ogn skulu skiljast jarðar- og vatnøkir og bygningar, konstruktiónir og støðir. Ásetingin hefur serliga týdning fyri innangarðsjørð og privatar vegir. Tað verða í høvuðsheitum eftirlitsmyndugleikin ella lögreglan, sum gera av, hvussu ið kanningarvirkssemið skal fara fram. Kanningarvirkssemið skal tó altíð fara fram í samsvari við meginregluna um eftirlit í § 57, stk. 1, og við hóskandi fyriliti fyri eigara, festara ella rættindahavara. Dentur skal eisini leggjast á at føra eitt so munadygt eftirlit, sum umstøðurnar krevja, við so lítum ampa sum gjørligt fyri náttúruna, sbr. § 57, stk. 2. Ásetingin loyvir ikki eftirlitsmyndugleikanum at rannsaka privat hús við tí endamáli at avdúka t.d. revsiverd viðurskiftir. Slíka rannsakan kann bara lögreglan fremja, sbr. ásetingarnar í kapitli 73 í rættargangslógini um rannsakan.

Atgongdin hjá eftirlitsmyndugleikanum og lögregluni at ogn er avmarkað til førir, har ið atgongd krevst til at útinna uppgávur eftir lógini. Ásetingin ber í sær, at upplýsingar eiga at fáast til vega á annan hátt enn við atgongd, um tað ikki ovbyrjar eftirlitsmyndugleikan, meira enn rímiligt er. Í summum førum kann tann einstaki lata upplýsingar, uttan at myndugleikanum nýtist at fáa atgongd at ognini. Talan kann eisini vera um upplýsingar, sum eru lætt atkomandi á annan hátt. Í øðrum førum hevur myndugleikin tørv á sjálvur at staðfesta og gera eina sjálvstøðuga meting av upplýsingunum, t.d. tí at onkur serligur førleiki krevst ella, í serligum førum, fyri at sleppast kann undan, at upplýsingar verða afturhildnar.

Aftur at tí er tað ein treyt fyri at fáa atgongd at ogn, at virkseimið, sum fer fram á ognini, *kann ávirka náttúrumargfeldið*, ella at mett verður, at náttúrumargfeldið er ávirkað. Eftir ásetingini kunnu eftirlitsmyndugleikin og lögreglan fáa atgongd at ogn, hóast skaði á náttúrumargfeldið ikki er íkomin enn. Umsjónin hjá eftirlitinum kann sostatt vera fyriryrgjandi og t.d. hava til endamáls at kanna eftir, um treytirnar í einum loyvi verða hildnar. Heimild er eisini fyri atgongd at øðrum ognir, tá ið tað krevst fyri at koma fram at ognini, sum kannast skal. Av tí at talan skal vera um virkseimi, sum *kann ávirka náttúrumargfeldið*, er talan um eina meting hjá fyrisitingini. Í sambandi við hesa metingina skal havast í huga, at eftirlitsmyndugleikin kann krevja at fáa skjøl og annað tilfar útvegað, sbr. § 58, 2. pkt. Tað krevst saklig grund til at seta kanning í verk eftir ásetingini.

Eftir 2. pkt. kann eftirlitsmyndugleikin krevja at fáa skjøl og annað tilfar, sum kann hava týðning fyri uppgávur eftir lógini, útvegað til kanningar. Skjølini kunnu vera í pappírslíki ella talgild. Við *øðrum tilfari* meinast eisini annað talgilt tilfar sum t.d. upptøkur, myndir og sýnir.

Í sambandi við kanningarvirkseimið skal tann, sum úttinnir eftirlitið, skjalprógva, hvør ið hann er. Heimildin í § 58 kann bara brúkast, tá ið tað er neyðugt.

### Til § 59.

Eftir *stk. 1* hevur eftirlitsmyndugleikin rætt til at krevja upplýsingar frá øllum, sum hava gjørt ella gera nakað, sum kann ávirka náttúrumargfeldið. Upplýsingarskyldan geldur bara fyri upplýsingar, sum eftirlitsmyndugleikanum tørvar til at útinna sínar uppgávur eftir lógini. Mett verður í hvørjum einstøkum føri, hvørjar upplýsingar ið eru neyðugar. Upplýsingarskyldan fevnir vanliga um navn, starv og bústað. Hetta hevur t.d. týðning fyri eftirlit viðvíkjandi ferðsluásetingum í verndarøkjum. T.d. er ferðsla við motorakfari í verndar- ella funktiónsøkjum hjá útvaldum náttúrusløgum at rokna sum umhvørvisávirkan eftir ásetingini, og tí geldur upplýsingarskyldan fyri allar førarar og ferðandi við slíkum akførum.

Eftirlitsmyndugleikin ger av, hvørjar upplýsingar ið honum tørvar. Tað er ilt at siga, hvussu nógv ið eftirlitsmyndugleikin kann krevja, um upplýsingarnar ikki eru lætt atkomandi og møguliga mugu framleiðast. Einföld samanseting av upplýsingum eigur at kunna krevjast. Hinvegin fevnir upplýsingarskyldan í flestum førum ikki um at áleggja størri kortlegging/skráseting. Í samskiftinum við fyrirøkur eigur eftirlitsmyndugleikin at venda sær til leiðsluna í fyrirøkuni. Slík mannagongd er umráðandi fyri at tryggja munadygt eftirlit og skapar álit millum eftirlitsmyndugleikan og fyrirøkuna. Í serligum førum kann tað vera neyðugt at fáa upplýsingar beinleiðis frá einum arbeiðstakara, serliga tá ið talan er um granskingarfyrirøkur.

Upplýsingarnar kunnu vera grundarlag undir fyrisitingaravgerðum, t.d. tvingsilsbótum, sbr. § 67, ella umhvørvisendurgjaldi, sbr. § 68. Tað veldst um eina ítøkiliga meting, um fyrirøkan eisini eigur at meldast til lögregluna fyri brot á revsiásetingina í § 69.

Orðingin *öll*, sum hava gjørt ella gera nakað, setur avmarkingar fyri, hvønn ið eftirlitsmyndugleikin kann biðja um upplýsingar. Eftirlitsmyndugleikin skal vanliga vanda sær til tann, sum hefur ábyrgdina, tann, sum varðar av virkseminum, ella eitt viðkomandi umboð á staðnum. Í serligum førum kann eftirlitsmyndugleikin tó vanda sær til ein arbeiðstakara ella onnur, sum hava fingið uppgávur. Avmarkingin skal ikki skiljast soleiðis, at hon er til hindurs fyri at krevja upplýsingar í planleggingartíðarskeiðum stutt undan íverkseting, ella í rímuligari tíð eftir at viðkomandi er hildin uppat at hava ella gera nakað, sum kann ávirka umhvørvið.

Orðingin *uttan at tagnarskyldan hindrar tí* nágreinar, at upplýsingarskyldan geldur fram um tagnarskylduna. Ásetingin kann fáa týðning, tá ið eftirlitsmyndugleikanum tørvar upplýsingar, sum verða settar at vera loyndarmál hjá eini fyrirtøku. Tað er ein treyt, at upplýsingarnar ikki verða brúktar til annað enn endamálið eftir lógini.

Ásetingar, sum minna um hesa, finnast t.d. í kapitli 15 í havumhvørvisverndarlógini.

Eftir *stk. 2* hefur tann, sum hefur ábyrgdina av skaða á náttúrumargfeldið ella vanda fyri álvarsligum skaða av slíkum slag orsakað av virkseminum, sum er fevnt av ásetingunum í lógini, skyldu til at boða landsstýrismanninum frá. Tað er nóg mikið, at eitt slag (*species*), eitt náttúruslag ella eitt øki hefur fingið skaða. Sostatt krevst ikki, at náttúrumargfeldið sum heild hefur fingið skaða ella hefur verið í vanda fyri at fáa skaða. Metast má í hvørjum einstøkum føri, um skaðin er av slíkum slag og so stórur, at boðað eigur at verða frá. T.d. kann tað hava týðning, um raðfest sløg, útvald náttúrusløg ella verndarøkir verða ávirkað, um fráboðanin kann gera, at skaðin verður minni í vavi, ella um tann, sum hefur ábyrgdina, sjálvur hefur førleika til at bøta ella avmarka skaðan.

Fráboðanarskyldan er serliga viðkomandi í sambandi við veiðu ella heysting av slögum ella virkseminum í verndarøkjum, har ið lógligt virksemin fær óvæntaðar umhvørvisavleiðingar. Dømir um støður, sum gera fráboðanarskylduna virkna, kunnu vera knýtt at minni virkseminum, sum loyvi er fingið til at hava í einum verndarøki. Elvir loyvd koyring í økinum til størri skaða, enn roknað varð við, tá ið loyvið varð givið, ella hendir eitt óhapp, har ið dálkandi evnir elva til skaða í lendinum, skal myndugleikin hava fráboðan. Fráboðanarskyldan geldur, sama um virksemin er lógligt og ólógligt eftir náttúrumargfeldislógini. Tað, sum er avgerandi, er, um virksemin er atvold til skaða ella vanda fyri álvarsligum skaða á náttúrumargfeldið. Eydnað tað at forða fyri vandanum ella at bøta skaðan, dettur fráboðanarskyldan burtur.

#### **Til § 60.**

Til at tryggja at krøv, sum ásett eru í ella við heimild í lógini, verða lokin, verður heimilað landsstýrismanninum at áseta reglur í kunngerð um innaneftirlit og innaneftirlitsskipanir.

#### **Til § 61.**

Heimildin eftir § 61 at broyta og taka aftur loyvir fevnir um avgerðir við heimild í náttúrumargfeldislógini ella kunngerðum við heimild í náttúrumargfeldislógini. Talan kann m.a. vera um loyvi eftir § 22, stk. 5, undantak frá eini kunngerð um raðfest sløg, §§ 26 og 27 um innflutning og útseting av fremmandum lívverum og § 45, stk. 1, um undantak frá eini verndarkunngerð. Í summum førum snúgva loyvini seg um stakvirkseminum, sum ikki kann gerast um, tá ið tað er útint og loyvið brúkt. Vísir tað loyvda og útinta virkseminum seg at vera óheppið og hava óvæntaðar avleiðingar, kann spurningurin taka seg upp, um tann, sum varðar av virkseminum, eigur at seta tálmandi tiltøk í verk, sbr. § 64.

*Stk. 1* gevur heimild til at strika ella broyta treytirnar í einum loyvi ella seta nýggjar treytir og, um neyðugt, taka loyvið aftur, tá ið ein av teimum serligu broytingargrundunum í nr. 1-6 er lokin. Talan kann vera um heilt ella fyri ein part at taka loyvi aftur, at skoyta nýggjar treytir uppí ella at

strika treytir. Hvussu stór broyting ið gjörd verður, veldst um broytingargrundina í tí einstaka førinum.

*Nr. 1* gevur heimild til at broyta ella taka aftur loyvir, tá ið tað krevst til at forða fyri óvæntaðari og munandi skaðiligari ávirkan á náttúrumargfeldið, sum roknað ikki varð við, tá ið loyvið varð givið. Ásetingin ber sostatt í sær, at eitt loyvi ikki sleppir tí, sum varðar av virkseminum, undan váðanum fyri óvæntaðum skaða á náttúrumargfeldið.

*Nr. 2* gevur heimild at broyta ella taka aftur loyvir, tá ið minkast kann um tað skaðiliga áriníð á náttúrumargfeldið, uttan at tað hevur órímligan kostnað við sær fyri tann, sum varðar av virkseminum. Tað merkir í veruleikanum, at broytingar mugu vera hendar við atlitum at kostnaðinum, eftir at loyvið varð givið. Tá ið dagar verða tiknir ímillum, hvat ið kann metast at vera *órimiligt*, skal dentur bæði leggjast á, hvørji minking í ampanum fyri náttúrumargfeldið ið til ber at rækka, kostnaðin, bæði í sjálvum sær og í mun til fyrri kostnaðir, og heildarløguna í virksemini. Atlitíð at fíggarstøðuni hjá tí, sum varðar av virkseminum, kann bara fáa týdning í sambandi við metingina, tá ið dagar skulu takast ímillum, um heimildin at broyta ella taka aftur loyvi eigur at verða brúkt.

*Nr. 3* skal síggjast í samanhangi við meginregluna í § 12 um umhvørvisgóða tøkni og rakstrarhættir og gevur heimild til at áleggja, at nýggj tøkni skal brúkast, ella seta krøv, sum hava sum fyrirtreyt, at nýggj tøkni verður tikin í brúk, um tað kann minka munandi um vansarnar fyri náttúrumargfeldið.

*Nr. 4* skal síggjast í samanhangi við dygdarkrøv eftir § 13 og gevur heimild til at broyta ella taka aftur loyvir, tá ið tað krevst til at rækka ásettum dygdarkrøvum.

*Nr. 5* gevur heimild til at broyta at taka aftur loyvir, um tann, sum varðar av virkseminum, brýtur ásetingar í ella við heimild í lógini. Ásetingin verður bara brúkt, tá ið talan er um álvarslig brot á lógina, sbr. *munandi*, ella brot, sum endurtaka seg ella eru áhaldandi.

*Nr. 6* vísir til heimildir at broyta ella taka aftur loyvir eftir annars galdandi reglum. Her verður serliga hugsað um tann vanliga fyrisitingarrættin.

*Stk. 2, 1.pkt.*, gevur almenna heimild at broyta ella taka aftur loyvir, tá ið liðin eru tíggju ár síðan avgerðina. Tá ið tíggju ára freistin verður roknað, hevur tað ongan týdning, hvussu long tíð ið liðin er, síðan virksemið fór í gongd. Men tá ið mett verður, um heimildin at broyta ella taka aftur loyvir skal brúkast, kann tað, alt eftir umstøðunum, vera viðkomandi at leggja dent á tíðina, sum tað tekur at vinna íløguna inn aftur.

*Stk. 2, 2. pkt.*, gevur almenna heimild til at linka avmarkingar og treytir í loyvum innan fyri karmin á loyvunum. Í tí sambandi skal meginreglan um fyrivarni í § 9 havast í huga. Tað kann tó bera so á, at tað orsakað av hesi meginregluni eru settar avmarkingar ella lagdar treytir við loyvunum, sum komið verður eftir at tørvur ikki eru á fyri at sleppa undan skaða á náttúrumargfeldið. Í tí førinum gevur 2. pkt. grundarlag fyri broyting.

*Stk. 3* ásetur, at missurin, sum broytingin ella afturtøkan fer at valda tí, sum varðar av virkseminum, skal havast í huga. Ásetingin ásetur, at metast skal um útreiðslurnar, sum ein broyting ella afturtøka fer at hava við sær fyri tann, sum varðar av virkseminum, og fyrimunir og vansar, sum ein broyting ella afturtøka annars fer at hava við sær. Hetta hevur eisini týdning fyri málsviðgerðina í málum um at broyta og taka aftur loyvir. Men stórar útreiðslur eru ikki til hindurs fyri broyting ella afturtøku, um fyrimunirnir tilsamans í nøktandi mun viga uppímóti.



Eftir *stk. 3* skulu útreiðslurnar, sum ein broyting ella umgerð fer at hava við sær fyri tann, sum varðar av virkseminum, havast í huga. Tá ið avgerð verður tikin eftir *stk. 1* og *2*, skal sostatt metast um útreiðslurnar av virkseminum, og útreiðslurnar skulu vigast upp ímóti fyrimununum og vansunum, sum broytingin ella afturtøkan annars fer at hava við sær. Tó verða krøvini til grundgevingina fyri avgerðini um broyting ella afturtøku herd í slíkum førum.

### Til § 62.

Verður ein umhvørvisavgerðaskrá gjørd, ber ásetingin í sær eina skyldu fyri landsstýrismannin at tryggja almenninginum atgongd at upplýsingum um avgerðir eftir § 22, *stk. 5* (undantøk frá reglum um raðfest sløg), § 31, *stk. 1* (avgerðir um økisvernd), § 42, *stk. 1* og *2* (bráðfeingisvernd), og § 45, *stk. 1* (undantøk frá økisvernd), og avgerðir, sum nevndar eru í § 52, *stk. 1*, *1. pkt* (loyvir til virkseminum í fyríkomningum av útvaldum náttúrusløgum).

### Til § 63.

*Stk. 1* gevur landsstýrismanninum heimild at áleggja tí, sum hefur ábyrgdina, at fáa viðurskiftir, sum eru í ósamsvari við lógina, aftur í rættlag. Fyri at sleppast skal undan misskiljingum verður tað at steðga nevnt beinleiðis, hóast tað er fevnt av hugtakinum *fáa í rættlag*. Tað er ikki eitt krav, at brotið longu hefur verið atvold til skaða á náttúrumargfeldið, ella at vandi er fyri hesum. Í nógvum førum verður tó talan um slíka versnan ella í hvussu er vanda fyri slíkari versnan. Hetta tí at reglurnar í náttúrumargfeldislógini og treytir í tí einstaka loyvinum nettupp eru ásettar, fyri at sleppast kann undan slíkari versnan. Brot á hesar bera tí ofta í sær vanda fyri versnan. Í áleggingini kann verða ásett, hvussu viðurskiftini skulu fáast í rættlag, og hvørji bótandi og endurreisandi tiltøk, ið fremjast skulu eftir *stk. 1*.

Áleggingin skal stílast tí, sum hefur ábyrgdina av brotinum. Er talan um arbeiðstakara, sum hefur framt brotið í tænastráttum fyri arbeiðsgevara, skal áleggingin vanligi stílast arbeiðsgevaranum, serliga tá ið talan er um bótandi ella endurreisandi tiltøk. Kunnu fleiri sigast at hava ábyrgdina, bera skaðavaldararnir eftir vanligum endurgjaldsrætti samábyrgd. Myndugleikarnir kunnu eisini áleggja tí einstaka ymiska ábyrgd.

Í áleggingini kann setast ein freist fyri, nær áleggingin skal vera lýdd. Er eingin freist sett, veldst tað um eina tulling av áleggingini í mun til umstøðurnar, nær ið áleggingin skal vera lýdd, men útgangsstøðið er, at viðurskiftini skulu fáast í rættlag beinanvegin.

*Stk. 2, 1. pkt.*, ásetur eina almenna reglu um, at tann, sum við at gera ímóti lógini er atvold til vanda fyri, at náttúrumargfeldið versnar, skal seta tiltøk í verk til at forða fyri, at tað hendir. Tað kann vera ymiskt, alt eftir hvat slag av versnan talan er um, hvørji tiltøk ið tað kann vera viðkomandi at fremja. Ásetingin kann eftir umstøðunum hava við sær eina skyldu at gevast við virkseminum, sum kann vera atvold til versnan.

*Stk. 2, 2. pkt.*, ásetur, at tá ið brot á lógina longu hefur havt við sær, at náttúrumargfeldið er versnað, fevnir skyldan eftir *1. pkt.* um at forða fyri, at viðurskiftini versna uppáftur meira, og – um gjørligt – at fáa náttúrumargfeldið aftur í sama stand sum frammanundan. Ásetingin nevnir dømir um tiltøk, sum kunnu vera viðkomandi – upptøku, rudding, burturbeining og slætting – men uppreksanin er ikki tømmandi, sbr. eisini *stk. 4*. Tað, sum er avgerandi, tá ið tiltak skal veljast, er, um tiltakið kann forða fyri, at viðurskiftini versna uppáftur meira, og møguliga endurreisa standin, sum náttúrumargfeldið var í frammanundan. Ikki øll umhvørvisversnan kann fáast í rættlag aftur, og í tí førinum fevnir skyldan bara um at bera so í bandi, at tað slepst undan, at viðurskiftini versna uppáftur meira.

Ásetingin lýsir ekki versnan nærri, t.d. *munandi* versnan. Hetta kemst av, at talan er um ólóglig viðurskiftir, sum eiga at fáast í rættlag, uttan at tann einstaki skal meta, um talan er um munandi náttúruversnan ella ekki. § 64, sum snýr seg um óvæntaðar avleiðingar av lógligum viðurskiftum, hevur hinvegin eina slíka avmarking. Hevði tiltakið at endurreisa ella forða fyrri versnanini eftir § 63, stk. 2, verið serliga tyngjandi, og er talan um lítla versnan, skilst annars á stk. 3, at skyldan ekki geldur.

Stk. 2, 3. *pkt.*, snýr seg um bótandi og endurreisandi tiltøk, sum í sjálvum sær kunnu ávirka umhvørvið nevningarvert. Slík tiltøk kunnu bara setast í verk eftir samtykki ella álegging frá landsstýrismanninum. Kravið um samtykki geldur ekki, um talan er um neyðrættarstöðu. Gera tiltøk, sum sjálv eru atvold til ávísar umhvørvisversnan, sítt til at byrgja fyrri uppafstur størri versnan, eiga ekki ov strong krøv at setast, fyrri at tiltakið kann metast at vera heimilað eftir neyðrættarhugsan.

*Stk. 3* avmarkar í ávísan mun fyrribyrgingar-, umvælingar- og endurreisingarskylduna eftir stk. 2, við tað at útreiðslurnar, sum álagdar verða, skulu vera í rímligum lutfalli við samfelagsgagnið. Nær ið tiltaksskyldan kann sigast at vera serliga órímlig, veldst um eina heildarmeting, har ið skaðavirknaðurin av rættarbrotinum, virknaðurin sum tey ætlaðu tiltøkini kunnu væntast at fáa, útreiðslurnar av tiltøkunum og skyldin hjá tí, sum hevur framt rættarbrotið, eru teir týðningarmestu tættirnir. Fíggjarstöðan hjá tí, sum hevur framt rættarbrotið, kann eisini takast við í metingina umframt fyrirtreytirnar hjá viðkomandi at seta fyrribyrgjandi, bótandi og endurreisandi tiltøk í verk. Metast kann eisini, um tann, sum rekur regluligt virksemin, sum ber í sær ávísan umhvørvisvanda, kann væntast at hava betri fyrirtreytir enn onnur.

Fyrri at eingin ivi skal vera, ger *stk. 4* greitt, at avlíving og afturflyting eru dømir um tiltøk, sum bæði eftir stk. 1 og stk. 2 kunnu vera viðkomandi, tá ið talan er um fremmandar lívverur.

Í teimum førum har náttúrumargfeldislógin og geiralógir hava somu tvingsilsamboð, er útgangsstøðið, at reglurnar í geiralógini skulu brúkast, um ekki reglurnar snúgva seg um ymsar tættir í viðurskiftunum, sum talan er um. Vantar geiralógum reglur um rætting og bótandi tiltøk, kunnu rætting og bótandi tiltøk eftir náttúrumargfeldislógini brúkast.

#### **Til § 64.**

*Stk. 1* staðfestir eina skyldu fyrri tann, sum hevur ábyrgdina, at seta tiltøk í verk at forða fyrri ella avmarka skaðar ella vansar, tá ið virksemin í samsvari við lógina ella avgerð við heimild í lógini er atvold til munandi óvæntaðar avleiðingar fyrri náttúrumargfeldið. Talan kann t.d. vera um lógliga útseting av fremmandum lívverum, sum vísir seg at hava nógv skjótari spjading við sær enn væntað, ella at lívverur, sum ekki vórðu hildnar at fara at hóra undan, taka búgv í tí føroysku náttúruni. Ásetingin letur tó ekki upp fyrri at áleggja skaðaavmarkandi tiltøk í sambandi við munandi óvæntaðar umhvørvisavleiðingar, um hesar vóru kendar frammanundan.

Skyldan at seta tiltøk í verk er avmarkað, við tað at ásetingin bara krevur, at *rímlig* tiltøk verða sett í verk, og at tað bara geldur, tá ið talan er um *munandi* avleiðingar. Avmarkingin hongur saman við, at virksemin, sum er atvold til skaðan, er lógligt, og at heldur ekki myndugleikin hevur roknað við móguleikanum fyrri skaða. Tá ið mett verður, hvat ið er at rokna sum rímlig tiltøk, eigur m.a. at havast í huga, hvussu álvarsligar avleiðingar talan er um, hvussu víðfevnd tiltøk ið neyðug eru, og hvussu nógv ið tiltøkini fara at kosta. Eisini skal fíggjarstöðan hjá tí, sum hevur ábyrgdina, havast í huga.

*Stk. 2* gevur landsstýrismanninum heimild at áleggja tí, sum hevur ábyrgdina, at seta tiltøk í verk innan eina ásetta freist. Avmarkingin í stk. 1 geldur eisini í hesum sambandi. Myndugleikarnir

kunnu áleggja endurreisandi tiltøk, tá ið tað ikki er tí, sum hefur ábyrgdina, til serligan ampa. Hvat ið er til *serligan ampa*, veldst um eina ítøkiliga meting í hvørjum føri. Talan kann vera um figgjarligan ampa, men eisini, hvørja arbeiðsbyrðu ella annan ampa ið tiltøkini fara at hava við sær. Meta myndugleikarnir, at tað fyri at varða um umhvørvið er tørvur er á fleiri endurreisandi tiltøkum, skulu myndugleikarnir meta, um teir sjálvir skulu fremja slík tiltøk, møguliga í samstarvi við tann, sum hevði havt ábyrgdina eftir § 64.

### Til § 65.

*Stk. 1, 1. pkt.*, gevur landsstýrismanninum rætt til at bera so í bandi, at tiltøk verða sett í verk, um tann, sum hefur ábyrgdina, ikki lýður eina álegging eftir §§ 63 ella 64. Tiltøk, sum tann, sum hefur ábyrgdina, eftir § 63, stk. 2, hefur lógarbundna skyldu at fremja, kunnu í útgangsstøðinum ikki fremjast beinleiðis. Tó skilst á stk. 1, 2. pkt., at landsstýrismaðurin kortini kann seta tiltøk í verk, um tað hefur skund til at verja náttúrumargfeldið ella tað ikki ber til at siga, hvør ið hefur ábyrgdina. Tann síðstnevndi móguleikin kann t.d. vera viðkomandi, tá ið eitt ólógligt inntriv er gjørt í eitt verndarøki og tað ikki hefur eydnast myndugleikanum at fáa greiðu á, hvør ið hefur gjørt inntrivið. Er tað viðkomandi at seta tiltøk í verk ímóti fremmandum lívverum, sum við egnari hjálp eru slopnar út í ta føroysku náttúruna, og sum bera í sær eina hóttan móti tí lívfrøðiliga margfeldinum, skal tað fara fram eftir §§ 17, stk. 3, 18, stk. 1, ella 19, stk. 2. Setur tann, sum tiltakið skal setast í verk ímóti, seg fysiskt upp ímóti tiltakinum, ella heldur hann fram við virkseminum, sum honum er álagt at steðga, kunnu myndugleikarnir ikki sjálvir leggja fysiskt uppí. Í slíkum førum mugu myndugleikarnir heita á lögrelguna um at vera sær til hjálpar.

Eftir *stk. 2, 1. pkt.*, kann fulnaður krevjast fyri útreiðslurnar til tiltøk eftir stk. 1 hjá tí, sum hefur ábyrgdina. Hetta fevnir eisini um útreiðslur til endurgjald fyri neyðugt brúk av aðrari ogn eftir § 66, stk. 2. Krøv um fulnað fyri útreiðslur eru tvingsilsgrundarlag fyri úttøku, sbr. stk. 2, 2. pkt.

### Til § 66.

*Stk. 1, 1. pkt.*, staðfestir, at tá ið tiltøk verða framd eftir §§ 63, 64 ella 65, kann ogn hjá tí, sum hefur ábyrgdina, ella øðrum verða brúkt. Brúkið skal vera *neyðugt* fyri at kunna fremja tiltøkini eftir teimum nevndu ásetingunum. Kravið um neyðugleika verður endurtikið framman fyri *fastogn hjá øðrum* fyri at vísa á, at tað í mestan mun er ognin hjá tí, sum hefur ábyrgdina, sum eigur at verða brúkt til at fremja tiltakið. Í summum førum er hetta tó ikki nóg mikið, t.d. um skaðin hefur breitt seg inn á aðra ogn, ella tørvur er á atgongd tvørtur um aðra ogn.

Rætturin at brúka ognina hjá tí, sum hefur ábyrgdina, geldur bæði fyri leysafæ og fastogn. At brúka fastogn hjá tí, sum hefur ábyrgdina, er viðkomandi á staðnum, har ið tað, sum er atvold til umhvørviskaðan ella vandan fyri skaða, er. Leysafæ, sum tað kann vera viðkomandi at brúka, er t.d. reiðskapur ella uppruddingaramboð, sum tann, sum hefur ábyrgdina, hefur ræði á. Tá ið ræður um at brúka ogn hjá øðrum, er bara talan um fastogn. Við fastogn meinast jarðar- og vatnøkir og bygningar. Tað kann t.d. vera neyðugt at fara tvørtur um fastognina hjá øðrum fyri at koma fram at staðnum, har ið umhvørviskaðin er hendur ella kann henda. Tað kann eisini vera neyðugt at heinta inn fremmandar lívverur á aðrari ogn. Myndugleikin hefur annars eisini atgongd at aðrari ogn eftir §§ 17, stk. 3, 18, stk. 1, ella 19, stk. 2.

Rætturin at brúka ogn hjá tí, sum hefur ábyrgdina, fevnir um førir, har ið myndugleikin syrgir fyri at seta tiltøk í verk eftir § 65. At brúka ogn hjá øðrum kann bæði vera viðkomandi, tá ið tann, sum hefur ábyrgdina, fremur tiltøk eftir §§ 63 ella 64, og tá ið myndugleikin setur tiltøk í verk eftir § 65.

*Stk. 2, 1. pkt.*, áleggur tí, sum hefur ábyrgdina, eina skyldu at rinda endurgjald fyri miss orsakað av skaða ella ampa, sum verður veldur øðrum orsakað av brúki sum nevndum í stk. 1 av fastogn

hjá viðkomandi. Endurgjaldsskyldan hjá tí, sum hefur ábyrgdina, fevnir bæði um førir, har ið tað er myndugleikin, sum hefur brúkt ogn hjá øðrum, og førir, har ið tann, sum hefur ábyrgdina, sjálvur ger tað. Eftir 2. *pkt.* veitir landið trygd fyri upphæddini. Tað ber í sær, at triðipartur, sum má lata sær lynda, at ognin hjá sær verður brúkt, kann velja at venda endurgjaldskravinum beinleiðis móti landinum. Landið hefur í tí førinum aftursókn móti tí, sum hefur ábyrgdina.

Á *stk. 3* skilst, at heimild er fyri neyðugari motorferðslu á fastogn, sum er ikki er partur av verndarøkinum, fyri at kunna útinna røktartiltøk í verndarøkinum eftir § 44. Hetta geldur bæði fyri myndugleikan, sum situr fyri verndarøkinum, og tann, sum myndugleikin biður útinna slíka uppgávu. Ferðslan á fastogn uttan fyri verndarøkið skal vera *neyðug* fyri at kunna útinna røktartiltøk í verndarøkinum. Ber uttan stórvegis hóvasták til at fáa atgongd at verndarøkinum á annan hátt, er ikki heimild fyri motorferðslu við røkt í hyggju.

### Til § 67.

*Stk. 1* gevur landsstýrismanninum heimild at áleggja tvingsilsbøtur. Slíkar fyrisitingarligar tvingsilsbøtur eiga bara at verða álagdar í førum, har serligur tørvur er á munadyggari stýring og handhevjan, sbr. orðið *kann*.

*Stk. 2* ásetur reglur fyri, nær ið tvingsilsbøtur kunnu ásetast, og nær ið tær byrja at telja. Útgangsstøðið í 1. *pkt.* er, at tvingsilsbøtur kunnu ásetast, tá ið eitt brot er staðfest, t.e. brotið er longu framt. Tvingsilsbøtur eiga bara at verða álagdar, tá ið talan er um viðurskiftir, sum eru løtt at staðfesta. Í avgerðini um tvingsilsbøtur skal ásetast ein freist at fáa viðurskiftini, sum tvingsilsbøtur verða álagdar fyri, aftur í rættlag.

Er tað serliga umráðandi at tryggja, at ein skylda verður hildin, og heldur myndugleikin longu frammanundan, at ein skylda av serligum ávum eigur at tryggjast við tvingsilsbótum, kunnu bøturnar ásetast fyrr. Tað kann vera viðkomandi at áseta tær í sjálvum loyvinum til virkseimið, men eisini seinni, t.d. um tað í sambandi við kanning av virkseminum verður komið eftir, at ítøkiligur vandi er fyri lógarbroti. Tvingsilsbøturnar byrja í slíkum førum at telja, tá ið eitt møguligt rættarbrot byrjar, sbr. 3. *pkt.*

Tvingsilsbøturnar telja, so leingi tey ólógliga viðurskiftini standa við, t.d. við eini fastari upphædd um dagin, ella soleiðis, at tær falla til gjaldingar fyri hvørt rættarbrotið, sbr. 4. *pkt.* Hvat slag av tvingsilsbótum ið myndugleikin velur, veldst um tey ítøkilig viðurskiftini. Er t.d. talan um ein ólógliga bygðan bygning, sum tann, sum hefur ábyrgdina, hefur fingið álagt at ríva niður, telja tvingsilsbøturnar vanliga, so leingi bygningurin stendur. Tað sama geldur fyri onnur ólóglig viðurskiftir, sum bera dóm av eini støðu. Snýr rættarbrotið seg um virkseimi, sum verður endurtikið, t.d. at fremmandar lívverur aftur og aftur sleppa út ólógliga, kann ein stakbót fyri hvørt brotið vera mest viðkomandi.

Tvingsilsbøturnar telja eftir 5. *pkt.* ikki, um tað ikki ber til at lúka treytirnar orsakað av viðurskiftum, sum tann, sum hefur ábyrgdina, ikki kann lastast fyri. Eitt dømi kann vera, at áløgð ruddingartiltøk ikki kunnu fremjast beinanvegin orsakað av ógvuliga ringum veðurlíkindum.

Tað verður nágreinað í 6. *pkt.*, at tvingsilsbøtur verða álagdar annaðhvørt sum leypandi bøtur ella sum stakbøtur. Vanliga eiga leypandi bøtur at verða álagdar, men tað slagið skal veljast, sum í tí einstaka førinum verður mettt at muna best. Endamálið við tvingsilsbótum skal vera at tryggja, at tað, sum ásett er í ella við heimild í lógini, verður lýtt. Tvingsilsbøtur skulu ásetast soleiðis, at tann, sum hefur ábyrgdina, hefur móguleika at sleppa undan bót, um hann lýkur skylduna, talan er um.

*Stk. 3, 1. pkt.*, staðfestir, at tvingsilsbøtur verða álagdar tí, sum hefur ábyrgdina av rættarbrotinum. Tá ið talan er um feløg o.a. tilíkt, skulu tvingsilsbøtur vanligu stílast tí lögfrøðiliga persóninum, ikki einstaklinginum, sum hefur framt rættarbrotið, sbr. *2. pkt.* Í *3. pkt.* verður staðfest, at tá ið talan er um feløg, sum eru partur av einum samtaki, kunnu tvingsilsbøtur ikki bara krevjast inn hjá felagnum, sum tvingsilsbøturnar eru stílaðar, men eisini hjá einum móðurfelag. Á henda hátt fæst størri trygd fyri, at tvingsilsbøturnar kunnu virka sum eitt munadygt amboð at leggja trýst við, við tað at vantandi peningur í dótturfelagnum ikki nýtist at vera nøkur forðing fyri innkrevjing. Í *4. pkt.* er ásett, at kravið er tvingsilsgrundarlag fyri úttøku. Tað ber í sær, at álagdar tvingsilsbøtur kunnu krevjast inn uttan lógsókn og dóm.

*Stk. 4* gevur landsstýrismanninum heimild at sleppa áløgðum tvingsilsbótum.

Í førum har ið náttúrumargfeldislógin og geiralógir hava somu tvingsilsamboð, er útgangsstøðið, at tvingsilsreglurnar í geiralógini skulu brúkast, um ikki reglurnar snúgva seg um ymsar tættir í viðurskiftunum, sum talan um. Í tann mun geiralógum vantar reglur um tvingsilsbøtur, kunnu reglurnar í náttúrumargfeldislógini um tvingsilsbøtur brúkast.

Álagdar tvingsilsbøtur eru ikki revsing og kunnu tí koma aftur at gjøldum, sum áløgð eru fyri lógarbrot, ella aftur at aðrari revsiatgerð.

Tað er vanlig fatan, at tvingsilsbøtur falla burtur og ikki longur kunnu krevjast inn, tá ið tvingsilin hefur virkað og endamálið tí er rokkið. Tvingsilsbøtur eru sostatt ikki revsing fyri eina longu útinta atferð, men eitt tvingsilsamboð til at tvinga fram eina ávísa atferð. Høvdu tvingsilsbøtur kunnað verið innkravdar, eftir at atferðin, sum var orsök til, at tvingsilsbøtur vórðu álagdar, var hildin uppat, høvdu tær farið frá at vera eitt tvingsilsamboð til at vera revsing, og í tí føri hevði tað verið brot á Tann evropeiska mannarættindasáttmálan art. 6, stk. 1, at álagt (tvingsils)bøtur fyrisitingarliga uttan halda meginregluna um rættvísan rættargang.

### **Til § 68.**

*Stk. 1* gevur heimildina fyri umhvørvisendurgjaldi. Ásetingin ber í sær eina reglu um objektiva endurgjaldsábyrgd eftir serstaka álegging frá landsstýrismanninum. Fyritreytirnar eru, at tann endurgjaldsskyldigi hefur brotið eina áseting í ella við heimild í náttúrumargfeldislógini ella eina áseting í aðrari lóggávu, um ásetingin miðar eftir at fremja mið og meginreglur í náttúrumargfeldislógini. Endurgjaldsskyldig kunnu vera einstaklingar, almenn ella privat feløg ella felagsskapir umframt umboð fyri hesi, sum bera ábyrgd, um slík umboð sjálv kunnu sigast at hava brotið lógina. Kravið skal stílast arbeiðsgevaranum, um ein arbeiðstakari hefur framt brotið sum liður í sínum arbeiði. Kunnu fleiri sigast at hava ábyrgdina, kunnu tey eftir vanligum endurgjaldsrætti hava samábyrgd.

Áleggingin verður áløgð við heimild í náttúrumargfeldislógini § 68, og endurgjaldsupphæddin fer til landið.

Umhvørvisendurgjald kann áleggjast, hóast í veruleikanum eingin vistfrøðiligur skaði hefur staðist av rættarbrotinum. Men spurningurin, um skaði er veldur ella ikki, kann hava stóran týðning fyri spurningin, um álegging eigur at áleggjast. Umhvørvisendurgjald eigur vanligu ikki at áleggjast fyri burturav formlig rættarbrot.

*Stk. 2, 1. pkt.*, gevur nærri leiðreglur fyri, nær ið umhvørvisendurgjald eigur at áleggjast, og hvussu stórt endurgjaldið eigur at vera. Ein breið heildarmeting er avgerandi, men tættirnir, sum nevndir verða í stk. 2, hava serligan týðning í sambandi við metingina. Dentur skal leggjast á týðningin av umhvørvisvirðunum, sum eru ella kunnu verða ávirkað av rættarbrotinum, t.d. um tað snýr seg um

sjáldsom ella viðkvöm slög (*species*). Stórir dentur eigur at leggjast á, um umhvörvisskaði veruliga er hendur, og hvussu viðfevndur og varandi hann er. Tað sama geldur, um rættarbrotið verður rakt av øðrum tvingsiltøkum, við tað at miðast skal eftir, at tiltøkini tilsamans verða rímlig.

Tí talar tað ímóti endurgjaldinum ella fyri at minka um tað, at viðkomandi verður revsaður fyri rættarbrotið. Tað ber tó til at knýta revsing og umhvørvisendurgjald saman. Av tí at umhvørvisendurgjald er at rokna sum ein borgararættarlig reaktión í mun til tann evropeiska mannarættindasáttmálan, kann tað áleggjast, uttan at forboðið fyri dupultari revsirættarsókn í ískoyttisáttmála nr. 7 til tann evropeiska mannarættindasáttmálan art. 4 er til hindurs fyri tí, sama um umhvørvisendurgjaldið verður álagt, fyri ella eftir at revsimálið er avgreitt.

Serliga tá ið ræður um minni og meira standardmerkt rættarbrot, ásetur stk. 2, 2. *pkt.*, at landsstýrismaðurin kann áseta kunngerð um sokallaða einfaldaða álegging í revsimálum.

Eftir *stk. 3, 1. pkt.*, er ein álegging um umhvørvisendurgjald tvingsilsgrundarlag fyri úttøku. Endurgjaldskravið kann eisini takast upp í sambandi við revsimál, sbr. 2. *pkt.* Tann endurgjaldsskyldigi kann tó kæra um áleggingina á vanligan hátt ella leggja áleggingina fyri rættin við vanligari borgarligari lógsókn, kæra um úttøkuviðgerðina eftir rættargangslógini ella í revsimáli, um ákæra verður reist móti lógróttaranum. Endurgjaldskravið kann eisini takast upp í sambandi við revsimál. Í øllum førum kann rætturin eftir 3. *pkt.* – ólíkt vanligum fyrisingarrættarligum reglum um roynslu av fyrisingaravgerðum – royna endurgjaldsáleggingina til fulnar, bæði um treytirnar fyri at áleggja endurgjald eru til staðar, um endurgjald eigur at krevjast, og hvør upphædd ið eigur at krevjast. 4. *pkt.* skal tryggja, at tann endurgjaldsskyldigi fær fráboðan um tær serligu reglurnar um roynslu av áleggingini. Lógin ásetur onga egna freist fyri, nær ið slík roynsla kann krevjast.

*Stk. 4* svarar til § 67, stk. 4, um tvingsilsbøtur og ásetur, at landsstýrismaðurin heilt ella fyri ein part kann sleppa einum áløgðum endurgjaldi.

At onkur fær álagt at rinda umhvørvisendurgjald, er ikki til hindurs fyri, at viðkomandi fær álagt revsitiltøk, t.d. gjald fyri rættarbrot. Hetta skilst á *stk. 5*.

Í teimum førum, har ið náttúrumargfeldislógini og geiralógir hava somu amboð, er útgangsstøðið, at amboðini í geiralógini skulu brúkast, um ikki reglurnar snúgva seg um ymsar tættir í viðurskiftunum, sum talan er um. Í tann mun geiralógum vantar reglur um umhvørvisendurgjald, kann umhvørvisendurgjald eftir náttúrumargfeldislógini brúkast.

Álagt umhvørvisendurgjald er ikki revsing og kann tí koma aftur at áløgðum gjøldum fyri rættarbrot ella øðrum revsitiltøkum.

### Til § 69.

Revsing kann bara áleggjast fyri brot á ásetingarnar, sum ítøkiliga verða nevndar í § 69, sbr. *stk. 1*. Treytin fyri skyld er tilætlan ella ósketni. Revsikarmurin fyri vanlig rættarbrot er bót ella fongsul upp í eitt ár.

Eftir *stk. 2*, t.e. tá ið talan er um grov rættarbrot, er revsingin sett at vera bót ella fongsul upp í tvey ár. Hvat ið krevst, fyri at eitt rættarbrot er at rokna sum grovt, veldst um eina ítøkiliga meting. Orðaljóðið í *stk. 2* nevnið nakrar metingartættir, sum brúkast kunnu, tá ið metast skal, um rættarbrotið er grovt. Víst verður m.a. til týðningin, sum umhvörvisskaðin hevur, hvussu stórir hann er í vavi, um hann er óbotaligur, um roynt hevur verið at byrgja fyri ella tálma skaðanum,

hvussu stóra skyld tann, sum hefur framt rættarbrotið, hefur o.a. Aftur at tí kann orsök vera at leggja serligan dent á, um rættarbrotið er brot á ásetingar í lógini, sum serliga miða eftir at verja ella varðveita serliga viðkvom ella hótt sløg (*species*) ella náttúrusløg, ella um rættarbrotið ber í sær álvarsligt inntriv í eitt verndarøki. Sum dømir um onnur grov rættarbrot kunnu eisini hugsast ólógligur innflutningur og útseting av fremmandum lívverum.

At eisini brot av ósketni á ásetingarnar í lógini kunnu handhevjast og revsast, sbr. stk. 1, endurspeglar álvaran aftan fyri endamálið við lógini, sum er at fremja burðardygt brúk og verja náttúrumargfeldið.

Í onkrum førum kann eitt brot vera fevnt av gerningslýsingini í bæði náttúrumargfeldislógini og eini geiralóg. Í slíkum førum er útgangsstøðið, at tað er revsiásetingin í geiralógini, sum brúkast skal, um ikki ásetingarnar snúgva seg um ymsar tættir í teimum revsiverdu viðurskiftunum, sbr. *stk. 3*.

Forboðið fyri dupultari revsing eftir ískoyttissáttmála nr. 7 til tann evropeiska mannarættindasáttmálan art. 4 forðar fyri endurtiknari revsirættarsókn. Tað ber í sær, at eitt rættarbrot, sum longu er revsað, ikki kann revsast umaftur eftir somu ella samsvarandi revsiáseting. Hava revsiásetingarnar til endamáls at verja ymisk áhugamál, kunnu somu viðurskiftir revsast eftir fleiri revsiásetingum í sokallaðari idealkapping (*concursum idealis*). Hverji áhugamál ið tann einstaka revsiásetingin miðar eftir at verja, veldst um eina ítøkiliga meting við støði í orðaljóði og lógarfyrireikandi arbeiði.

Hevur ein geiralóg grovt ósketni ella tilætlan sum treyt fyri skyld, kann eitt rættarbrot av ósketni bara revsast eftir náttúrumargfeldislógini, sum í § 69 eisini heimilar revsing, tá ið talan er um rættarbrot av ósketni.

Sum dømi kann nevast eitt føri, har ið ein gerð ber í sær brot á reglurnar í bæði náttúrumargfeldislógini og løgtingslóg um aling av fiski v.m. Verður brotið eftir báðum lógum mett at vera framt av grovum ósketni, geldur revsiásetingin í løgtingslóg um aling av fiski v.m. § 25 sum geiralóg. Kann brotið bara sigast at vera framt av ósketni, kann revsing bara áleggjast við heimild í náttúrumargfeldislógini § 69, sum hefur ósketni sum treyt fyri skyld.

Í *stk. 4* er ásett, at um rættarbrotið er framt vegna felag ella annan lögfrøðiligan persón, kann tann lögfrøðiligi persónurin revsast sambært reglunum í lógarkapitli 5 í revsilógini.

#### **Til § 70.**

Eftir *stk. 1* ásetur landsstýrismaðurin í kunngerð, nær ið lógin kemur í gildi.

Stórir partar av lógini kunnu koma í gildi, uttan at nærri kunngerðir verða ásettar, men fyri summar partar av lógini kann tað vera viðkomandi at gera kunngerðir, áðrenn ásetingarnar í náttúrumargfeldislógini fáa gildi. *Stk. 2* gevur tí landsstýrismanninum heimild at áseta ymisk gildiskomumund fyri ymsar ásetingar í lógini ella ymsar bólkar av lívverum, um tað gerst viðkomandi.

#### **Til § 71.**

Í *stk. 1, 1. pkt.*, er ásett, at avgerðir við heimild í ásetingum í náttúrufriðingarlógini, sum settar verða úr gildi, tá ið náttúrumargfeldislógin kemur í gildi, verða verandi í gildi, til landsstýrismaðurin tekur aðra avgerð. Av tí at náttúrumargfeldislógin ikki fevnir um øll tey somu viðurskiftini, sum náttúrufriðingarlógin, verða partar av náttúrufriðingarlógini verandi í gildi, eftir at náttúrumargfeldislógini kemur í gildi. Avgerðir við heimild í ásetingum í náttúrufriðingarlógini,

sum verða strikaðar, vera tó verandi í gildi, til landsstýrismaðurin tekur aðra avgerð. Her verður serliga hugsað um økisfriðingar og aðrar friðingar, sum samtyktar eru í teimum staðbundnu friðingarnevndunum og staðfestar av Yvirfriðingarnevndini. Eftir 2. *pkt.* verða brot á slíkar avgerðir revsað eftir higartil galdandi reglum, t.e. eftir revsiásetingini í náttúrufriðingarlógini.

Í 3. *pkt.* er ásett, at mál, sum eru til viðgerðar hjá verandi friðingarmyndugleikum eftir náttúrufriðingarlógini, tá ið náttúrumargfeldislógin kemur í gildi, skulu viðgerast og avgerast eftir higartil galdandi reglum. Tað ber í sær, at tær staðbundnu friðingarnevndirnar og Yvirfriðingarnevndin halda fram at viðgera tey mál, sum eru til viðgerðar, eftir higartil galdandi reglum, eftir at náttúrumargfeldislógin er komin í gildi.

Eftir 4. *pkt.* galda §§ 31, stk. 4, 44 og 45, so langt tær passa, eisini fyri eldri avgerðir um friðing við heimild í higartil galdandi náttúrufriðingarlóg.

Eftir *stk. 2* fær landsstýrismaðurin heimild til í kunngerð at áseta skiftisásetingar fyri tillaging frá lóggávu, sum fer úr gildi, til náttúrumargfeldislógina.

**Til § 72.**

§ 72 ásetur neyðugar fylgibroytingar í løgtingslóg nr. 83 frá 25. mai 2009 um aling av fiski v.m., sum broytt við løgtingslóg nr. 128 frá 14. desember 2012, og løgtingslóg um nr. 27 frá 9. september 1954 um fuglaveiðu v.m., sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 48 frá 15. mai 2014.

Broytingin í løgtingslóg um aling av fiski snýr seg um at broyta eina tilvísing til náttúrufriðingarlógina, so at tað í staðin verður víst til náttúrumargfeldislógina.

Broytingin í løgtingslóg um fuglaveiðu v.m. snýr seg um broyta nakrar tilvísingar til friðingarnevndirnar eftir náttúrufriðingarlógini, so at tað í staðin verður víst til landsstýrismannin.

Heilsu- og innlendismálaráðið, 6. apríl 2018

**Sirið Stenberg**  
landsstýriskvinna

/ Turid Arge